

R. Plus S.J.

KRISZTUS TESTVÉREINK- BEN

• PÁL •

KORDA RT. KIADÁSA BPEST.

P. R. PLUS S. J.

KRISZTUS A MI TESTVÉREINKBEN

**A KRISZTUSI TESTVÉRISÉG ÉLET-
TÖRVÉNYEI ÉS TEVÉKENYSÉGE.**

**FRANCIÁBÓL ÁTDOLGOZTA:
GÁLFFY LÁSZLÓ S. J.**

**KORDA R. T. KIADÁSA,
BUDAPEST, 1937.**

IMPRIMI POTEST. 9. SEPT. 1936. EUGENIUS SOMOGYI S. J. PRAEPOSITUS PROVINCIALIS. — NIHIL OBSTAT. DR. JULIUS CZAPIK CENSOR DIOEC. NR. 260/1937. IMPRIMATUR. STRIGONII, DIE 25. JANUARI 1937. DR. JULIUS MACHOVICH VICARIUS GENERALIS.

KORDA R. T. NYOMDÁJA,
BUDAPEST, VIII., CSEPREGHY-UTCA 2.

A magyar kiadáshoz.

Ez a könyv a felebaráti szeretetnek, a szociális tevékenységnek és az apostolkodásnak dogmatikáját adja. A dogmatika szó általában nagyon elméleti csen-gésű. De itt mégsem az élettől elvonatkoztatott, tudományszerű fejtegetéseket akarunk vele megjelölni, hanem azokat a mélyszéles hitigazságokat, amelyekből a keresztény szeretet forrászik, amelyek nélkül keresztény szeretet nem is lehetséges és meddő minden szeretet-tevékenység és társadalmi segítség és terméketlen minden apostolkodás.

Miért nem tudunk előbbre jutni a felebaráti, vagyis szociális szeretet mérhetetlen élet-halál feladatának megoldásában? Miért vagyunk még mindig csak a sopánkodásnál, hogy mily rettenetesen kevés a megértő és segítő szeretet a családi és társadalmi, nemzeti és nemzetközi életben? Miért oly elképesztő a tájékozatlanság és érzéketlenség, amikor a keresztény élet ábécéjéről van szó, amikor arról van szó, hogy a testi és lelki végső szükségben szenvedő tömegeket megmentjük? Miért oly kevés bennünk éppen az a jellegzetes tulajdonság, az az ismertetőjegy, amelyről Krisztus tanítványait meg lehet ismerni, miért oly kevés a tevékeny és áldozatos szeretet egymás iránt?

Azért, mert nem él bennünk, vagy kialvófélben van annak a fölséges hitigazságnak világossága, hogy mi mindnyájan egyek vagyunk Krisztusban, hogy Krisztus titokzatos testének tagjai vagyunk, hogy embertársainkat mint Krisztust kell szeretnünk, mert Ő azonosítja magát a legkisebb felebarátunkkal, mert amit neki teszünk, Krisztusnak tesszük, amit neki nem

teszünk, Krisztustól tagadjuk meg. Azért nincs bennünk élő szeretet, mert hiányzik belőlünk az élő hit.

Életkérdés tehát számunkra, hogy ezeket a hit-igazságokat felélesszük és felgyujtsuk lelkünkben, hogy lobogjanak, fényeskedjenek, utat mutassanak és munkára ösztönözzenek. Életkérdés ez elsősorban minden keresztény lélekre kivétel nélkül, azért, hogy igazán elevenné tegye saját lelkiéletét. Életkérdés azoknak is, akik epedve várják a keresztény szeretet új tavaszát, hogy testi-lelki életre segítsük az inségesek halódó tömegét. Életkérdés ez a mi keresztény becsületünknek, hogy a diadalmas krisztusi szeretet ismertetőjegye újra felragyogjon rajtunk, tevékenységünkön.

A kereszténynek lelkéből szinte elemi erővel kell előtörnie és kisugároznia a krisztusi gondolkodásnak és szeretetnek. De hogyan lehetséges ez, ha nem mélyedtünk el szent hitünk idevonatkozó igazágaiban, ha nem telt el lelkünk a krisztusi hit fényével?

Ezeket a fényeskedő hitigazságokat foglalja össze ez a könyv a krisztusi szeretet dogmatikájává. És ez a legelevenebb élet dogmatikája, mert azokat az igazságokat tárja elénk, amelyekből a tevékeny szeretet életerejét meríti. A Szentírás azt mondja, hogy „az igaz a hitből él”, a hitből meríti meggyőződését, szeretetét, lelkes áldozatkészségét. Ez a könyv tehát nemcsak az észhez szól, hanem a szívhez is és az egész emberhez. Olyan tanítást ad, amelyet imádságos lélekkel át kell elmélkednünk, és kitörölhetetlenül szívünkbe kell vésnünk és égetnünk, hogy a kifogyhatatlan, áldozatos szeretetnek folyton izzó kohója maradjon.

1936 október 15-én, Nagy szent Teréz ünnepén.

Gálffy László S. J.

BEVEZETŐ.

Sok keresztény számára Jézus csak az az isteni személy, aki 19 évszázaddal ezelőtt tűnt fel a történelemben, megalapította a katolikus vallást és életre hívta az Egyházat.

Mindez a multban történt. És mintha sok keresztény csak a mult idők Krisztusát ismernél Arról alig vesznek tudomást, hogy Krisztus most is folytonosan jelen van köztünk, együtt él velünk és Lelke által tevékenykedik bennünk és körülöttünk. És ez a mi együttélésünk Krisztussal nem szorítkozik csupán az Oltáriszentség vételének néhány múlt pillanatára. Hiszen ha Krisztus megszentelő kegyelmében élünk, akkor állandóan együtt élünk Krisztussal, mert tagjai vagyunk az Ő titokzatos testének.

Egyik előbbi munkánkban („Krisztus Jézusban“) arról szoltunk, hogy Krisztusban az egész Jézus Krisztust kell látnunk. Tehát necsak Szűz Mária szeretett Fiára gondoljunk, aki valaha 33 évet töltött itt a földön. Necsak az égben, vagy a legméltóságosabb Oltáriszentségben jelenlevő isteni Vezérre irányítsuk figyelmünket, hanem lássuk meg és tanulmányozzuk azt a Krisztust is, aki még most is és mindig, minden egyes megkereszteltben titokzatosan tovább él.

A „keresztény“ fogalmának kimerítő meghatározását Szent Pál apostol adta meg. Szerinte a keresztény Krisztus tagja.

De ennek a meghatározásnak egész tartalmát még nem merítettük ki előbbi munkánkban. Kimutattuk, hogy mi egyek vagyunk Krisztussal, mert az Ő titokzatos testének vagyunk tagjai.

Erről a mi Krisztusban egyesült életünkről szólt a „Krisztus Jézusban” című könyvünk.

Ebben a kötetben tovább fűzzük a Krisztusban egyesült életünk gondolatát. Előbbi munkánkban azt vizsgáltuk, hogy mennyire egynek kell lennie életünknek Krisztus életével. Most pedig azt fontoljuk meg, hogy *mennyire egynek kell lennünk egymás között* mindnyájunknak, akik Krisztus testének tagjai vagyunk. E könyvben tehát Krisztus tagjainak egymáshoz való viszonyáról elmélkedünk.

A könyv *első részében* a krisztusi testvériségnek *három nagy törvényéről: az egységről, a szeretetről és az összetartozásról* szólunk.

A *második részben* pedig a krisztusi szeretet *három nagy eszközéről: az apostoli tevékenységről, az imaapostolságról és az áldozatos szeretetről* szólunk.

ELSŐ RÉSZ.

**A KRISZTUSI TESTVÉRISÉGNEK
HÁROM NAGY TÖRVÉNYE.**

A) AZ EGYSÉG TÖRVÉNYE.

ELSŐ FEJEZET.

AZ EGYHÁZ KRISZTUS TITOKZATOS TESTE.

I. A TITOKZATOS TEST.

1. AZ EGYHÁZ LÁTHATÓ TÁRSASÁG.

Krisztus *egybefoglalja és eggyé teszi az összes embereket*, nemcsak azáltal, hogy mint „új Ádám” Ő képviseli az egész emberiséget, és nemcsak azáltal, hogy Ő hozza meg nekünk az evangélium „jóhírét”: hogy mindnyájan egy Atyának vagyunk a gyermekei, hanem leginkább azáltal, hogy saját istenfiúi életében részesít mindnyájunkat, hogy egy életet éljünk Ővele, mert *Ő a szőlőtő és mi vagyunk a szőlővesszők.*

Ilyen csodálatos életegység van az összes emberek és Isten Fia között! Ez a krisztusi testvériségnek egysége.

Mikor tehát Krisztus Urunk az Egyházat alapította, nemcsak látható kormányzattal bíró országot létesített, hanem sokkal többet: élő szervezetet, élő testet, az Ő titokzatos testét.

A látható kormányzat csak a külső, bár nélkülözhetetlen része az Egyháznak. Könnyen magyarázható, hogy ez a látható rész is mennyire szükséges és mennyire összhangban áll az Egyház céljával. Hiszen az ember nemcsak lélek. Az embernek van teste és vannak érzékei is. Az embernek látnia és érzékelnie kell, még ahhoz is, hogy a tisztán szellemi valóságokat

megértse. Az isteni Üdvözítő jól tudta ezt. Azért rendelt Egyházában látható kormányzatot, emberi tanítóhivatalt és olyan istentiszteletet, amely a szemnek is beszél.

2. DE ÉLŐLÉNY IS.

Az Egyháznak ez az érzékelhető, külső oldala nem az egész Egyház. Mert az Egyház nemcsak közigazgatás, hanem erkölcsi személy is. Sőt ennél is több: az Egyház élőlény, vagyis Krisztusnak titokzatos teste.

„Mi az Egyház?” — kérdi Bossuet. „Az Egyház Isten gyermekeinek a gyülekezete, az élő Isten hadserege, Isten országa, Isten városa, Isten temploma, trónja, szentélye, szentségháza. Sőt hatoljunk még mélyebbre és mondjuk ki, hogy az Egyház maga Jézus Krisztus, de a kiáradt, a velünk között Jézus Krisztus.”¹

Ezekben a szavakban ráismerünk Szent Pál apostol gondolatára: „Az Egyház Krisztus teste és annak teljessége, aki mindeneket mindenben betölt.”²

3. AZ EGYHÁZ TAGJAI KRISZTUS TAGJAI.

Ennek a Krisztusnak az ember tagja lehet vagy teljesen, vagy tökéletlenül.

Teljesen tagja Krisztusnak az, aki a keresztség szentsége által,³ valamint az ő vallásának és istentiszteletének külső gyakorlása által Jézushoz van fűzve és azonfelül még a kegyelem állapotában él, vagyis Krisztussal és az összes keresztyénnel, akik a kegyelem állapotában vannak, bensőleg is egyesülve van az által az élő kötelék által, amely maga a Szentlélekisten.

Tökéletlenül pedig az tagja Krisztusnak, aki a hit és az istentisztelet gyakorlása által Krisztussal egyesülve marad, de súlyos bűn állapotában él. Az ilyen keresztyén még „hívó”, mert még nem szakított el minden

¹ Lebarq, Oeuvres complètes de Bossuet, V. 508.

² Efez. 1, 23.

³ Itt a vízkeresztségről szólunk. A vér- és a vágykeresztség pótolhatja azt.

összekötő kapcsot. De mily fájdalmasan szomorú módon „hívó” az ilyen! Tagja ugyan még Krisztusnak, de nem élő, hanem holt tagja.

Mi itt Krisztus összes élő tagjainak közösségével foglalkozunk és figyeljük a természetfölötti kegyelemnek azt a szüntelen áramlatát, amely a Fejből a tagokba, a tagokból a Fejbe és a tagokból a tagokba árad.

Ebben az élő egységben minden tagnak megvan a maga szerepe. Tagnak lenni annyit jelent, mint „az életet, a létet és a mozgást a test lelke által és a testért bírni”.⁴ Az összesek mindegyiktől függnek, s mindegyik függ az összestől. Az a kötelék pedig, amely ezt az egységet összefűzi, maga a Szentlélekisten, aki az egyeseknek megadja a közös részesedést Jézus Krisztus érdemeiben és a közösség érdemeiben is.

4. KÖLCSÖNÖS HATÁSUK EGYMÁSRA.

Gratry mondja: „Egy középponti Szív, Jézus Szíve, egyesít mindent abban a dicsőséges, lángoló és fényes vonzásban, amellyel az Atya vonzza őt. Ő megsemmisíti a távolságokat a többi szív közt, amelyek vele egyesülnek . . . mert a világ összes tájékain lévő emberek csak egyet tesznek ki, hacsak akarják.”

„Az ég összes csillagai érintik egymást és tartják egymást a fény és a vonzóerő által. Hát akkor csak a lelkek nem érintenék egymást, holott Isten élteti őket és adja meg nekik a tündöklő dicsőséget? Ez lehetetlen! A csillagok érintkezése csak halvány képe a lelkek kölcsönös egybetartozásának és összeolvadásának.”

„Ez a szentek egységének hittétele. A lelkek Istenben érintik egymást, hordozzák egymást és együtt lakoznak ama benső vendégfogadás által, amelynél fogva Krisztus testének tagjai és amely sokkal valóbb, mint bármilyen külső vendégfogadás. Megosztják egymással kincseiket s erejüket, s Krisztussal együtt, egymás között és Istennel azt mondják: „Minden, ami az

⁴ Pascal.

enyém, a tied, s minden, ami a tied, az enyém, és én megdicsőültem testvéreimben.”⁵

Aki még nem igyekezett meghallani a világ eme szívének Krisztus titokzatos testében lüktető dobbanásait, az még nem értette meg tökéletesen a hitét. Az még túlságosan egyéni, hiányos és önző vallásosságba zárkózik el. Az még nem jutott el a vallásnak a társadalmi formájához, vagyis a szentek egységéhez, amely a katolicizmusnak lényegéhez tartozik és szükséges életformája. Annyira szükséges, hogy nélküle egészséges, teljes krisztusi vallásosság nem is lehetséges.

5. ISTEN ÖNMAGÁT AKARJA LELKÜNKBEN MEGTALÁLNI.

Mit kíván tőlünk Isten? Azt, hogy ő legyen a mi életünk tartalma és irányítója. Azt, hogy öntudatos életünkben, gondolkozásunkban, szándékainkban, vágyainkban és szabadakaratumk gyakorlatában is Vele együtt éljünk és általa irányíttassuk magunkat. Isten azt kívánja, hogy Ő legyen a mi életünk éltető középontja. Így szeretné Ő látni Önmagát mibennünk. Azonban sajnos, az isteni nagyon keveset szerepel az ember kívánságaiban! Isten már az idők kezdetén azért űzi ki az embert a földi paradicsomból, mert az ember kiűzte Istent az életéből. Maga az Isten Fia lesz emberré, hogy újra istenivé tegyen bennünket. Az Atyának végtelen kedve telik az ő szerelmes Fiában. S ez a Fiú egyesít bennünket önmagával és saját lényébe ojt, úgyhogy mindnyájan vele együtt ugyanazt az egy titokzatos testet alkotjuk. Ő az Atya Fia. Bennünket pedig testvéreivé tesz. S mivel így testvérekké lettünk, azért Krisztus által és Krisztussal az Atyának fiai vagyunk. Azért az Atyát a szeretet kötelezi arra, hogy bennünk is kedve teljék, mivelhogy a teljes Krisztus egységében Jézushoz vagyunk fűzve.

⁵ Philosophie du Credo, Dialogue V. 206—208.

Igy tehát az isteni élet, amely az Atyától indult ki, az Atyához tér vissza a Fiún keresztül, aki a Szentlélekisten által mindnyájunkat önmagában egyesített. Itt a földön ez az egyesítés számos növekedéssel gazdagodhatik, megtéréseink, haladásunk és hűségünk mértéke szerint. Az idők végén pedig Krisztus teste eléri majd tökéletes kifejlődését. Akkor már nem lesz újabb növekedés. Akikben akkor Krisztus nem lesz minden, azok semmik sem lesznek. „Nem ismerlek titeket.” Isten nem fogja őket ismerni. A pokol összes büntetései közül Istennek ez a „nemismerése” a legrettegetesebb kín.

Minden hű lélekben, az egész örökkévalóságon át, Isten lesz minden. S ez lesz a mennyország. Jézus Krisztus lesz minden, az egyesekben és az összesekben.

„Szent Atyám, tartsd meg őket a Te nevedben, akiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi . . . De nem csupán ő érettük könyörgők, hanem azokért is, akik az ő szavaik által hinni fognak énbennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk, és így elhiggye a világ, hogy Te küldöttél engem. Én pedig a dicsőséget, amelyet nekem adtál, közöltem velük, hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk. Én őbennük, Te meg énbennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek.”⁶

Az Úr Jézus e szavaival az egység fölséges végrendeletét adta.

6. MINDEN EGY ISTENBEN KRISZTUS ÁLTAL.

Tehát csak egy család létezik. Isten az Atya, Jézus a testvér, és mi mindnyájan, a Jézussal egyesültek, Jézus testvérei, csak egy közösség, csak egy gyülekezet, csak egy építmény vagyunk.

A pillér, amely mindent tart, Jézus Krisztus, a „szegletkő”. A cél pedig: „építmény, amely az Úr

⁶ Jn. 17, 11. 20—23.

szent templomává növekszik". Benne egybeépül Isten lakóhelyévé a Lélekben.⁷

Az Egyház a templomszentelés liturgiájában is hangoztatja az isteni nagy építmény köveinek hasonlatát. Az anyagi templomot és a lelki templomot „hatalmas, de szándékos összetévesztésben” társítja. A jelképet a jelképezett dolog mellé állítja. Így mind a kettő kölcsönösen világosságot vet egymásra. A jelkép: a templom, vagy a nagy székesegyház. A jelképezett tárgy: az égi Jeruzsálem, coelestis urbs Jerusalem, az a leronthatatlan bazilika, amelynek összessége teszi ki azt a fölséges egységet, amelyen kívül tulajdonképpen semmi sem létezik. Ez az a nagy Krisztus, aki magában összegezi és felöleli az egész világot.

Jeanne d'Arc azt mondotta bírának: „Úgy vélem, hogy Krisztus és az Egyház, az csak egy.” Keresetlen mélyenlátása korántsem csalta meg őt. Hiszen még maga Szent Ágoston sem tudott jobb meghatározást vagy magyarázatot mondani az Egyházzal, mint azt, hogy olyan embernek nevezte, aki mindenütt ki van áradva, akinek feje az égből, tagjai pedig idelelenn vannak a földön.⁸

Igy tehát a Fiú egy az Atyával és a Szentlélekkel. S mindegyikünk a megszentelő kegyelem által egy a Fiúval. S mindegyikünk *egy mindazokkal* is, akik velünk együtt és mint mi, Krisztussal egyesülve vannak. Ez a csodálatos és isteni keresztény egység.

Ego et Pater „unum”. Én és az Atya „egy” vagyunk.

Ti és én, egyetlen „egy” vagyunk. S ti egymás között is hasonlóképp csak egyetlen „egy” vagytok. És ez a három „egy” itt a földön egyetlenegy alapvető és gyökeres egységben csoportosul, hogy azután az égből végleges és örök egységben végződjék.⁹

⁷ V. ö. Efez. 2, 20—22.

⁸ V. ö. In ps. 42. — Patr. Lat. XXXVI. 476.

⁹ Végleges és örök egység. De ez a teremtmények egysége mindig, idelelenn és odafönn is, járulékos és részesedett egység

II. KRISZTUS ÖSSZES TAGJAINAK TERMÉSZETFÖLÖTTI EGYSÉGE.

1. EGYMÁS KÖZT IS EGYNEK KELL LENNÜNK.

Ebből azután meg is értjük, hogy az egység milyen szükséges a keresztény életben.

Az egység Istennel való viszonyunknak eszményi kifejezése és végső állomása. Előző könyvünkben igyekeztünk azt kimutatni.¹⁰

A „sokféle”, úgyszólván ránk szakadt s éppen azért nagy művészet, vagyis jobban mondva, nagy kegyelem és acélos akarat kell ahhoz, hogy az ember önmagában megteremtse a sokféleség között az egységet, az összeszedettséget, amely nélkül mélyenjáró keresztény élet nem is létezhetik.

Az „egység” adja meg a kulcsot az Isten gyermekeinek egymásközötti viszonyához is. Mert az a „sokféle”, amely az éggel való egyesülésünket meg hiúsítja, egymásközötti egyesülésünket is akadályozza.

Hogyan? A szűklátókörű gondolkozás, a legkülönbözetesebb formákban megnyilatkozó önzés, az érzékenység, az irigység, a tulajdon felfogásunkhoz való makacs, kicsinyes ragaszkodás, amely minden összetűzésnek szülőanyja, vajjon mindez, sajnos, nem mindennapi jelenség-e a társadalmi életben? Ez az a sokféleség, amely az egységet lehetetlenné akarja tenni.

Nem véletlen az, hogy éppen az emberek közötti egységnek evangélistája egyúttal evangélistája az Istennek való egységünknek is? Szent János, aki az összes evangélisták közül a legnagyobb nyomatékkal és külön küldetés folytán hangoztatta azt, hogy legyünk egyek Krisztussal és általa az Atyával, „legyetek egyek velem, amint én is egy vagyok az Atyával”, ugyancsak mindenkinél nyomatékosabban szólít fel a testvéri egységre. Csakugyan, az előbbi egység parancsoló-

lesz, vagyis csak halvány képe és hasonlata a tökéletes isteni egységnek.

¹⁰ A „Krisztus Jézusban”.

lag követeli a másodikat. A felebarátainkkal való egységünket sürgető kötelességek csak logikus következményei azoknak a kötelességeknek, amelyek Istennel való egységünket vezérlik.

Mi mindnyájan egyek vagyunk Jézus Krisztusban. Ez a „kereszténység országa”. S mivel mi mindnyájan, Jézus Krisztussal együtt, az egész Krisztust tesszük ki, éppen azért nyomban egy világos követelmény háramlik reánk. S ez az, hogy nekünk szükségkép csak egy életető lélekkel kell bírunk Krisztusban.

Egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten, mindnyájunk Atyja. Az Atya mindenekfelett van, mindenek által cselekszik, mindenekben lakozik. Ugyanaz a remény, és az út végén ugyanaz a jutalom is.

2. ELLENTÉTEK AZ EGYSÉG FIAI KÖZT?

Mindezek után, még felfogni is nehéz, hogyan létezhetik a legcsekélyebb ellentét az egység fiai közt. „Kérlek titeket, testvérek, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére, hogy mindnyájan ugyanazt mondjátok és ne legyenek köztetek pártoskodások; hanem legyetek tökéletesek ugyanegy értelemben, és ugyanegy véleményben.”¹¹

S micsoda szólásmódok ezek: én Pállal tartok, én meg Appolóval, én meg Kéfással, én pedig Krisztussal? Hát megosztott a Krisztus? Nem, nem! Hanem mindnyájan egy vagyunk, hogy szilárd egységben tudjunk szembeszállni Jézus Krisztus ellenségeivel s ugyanegy lendülettel és ugyanegy szívvel tudjunk küzdeni ugyanegy evangéliumért.¹² Mi egyetlenegy hadsereg vagyunk, amelyet szent egység fűz össze. Sőt, több mint szent egység az! Isteni egység az: Christus omnia in omnibus. Mindegyikünkben és mindnyájunkban Jézus Krisztus az érintkező pont és az összekötő középpont.

¹¹ I Kor. 1, 10.

¹² Filipp. 1, 27.

Szent Ágoston így kiált fel: „Micsoda? A legcsekélyebb rendetlenség, amelyet hajzatodban észlelsz, haragra gerjeszt. Az pedig semmi gondot sem okoz nektek, hogy egyenetlenkedéseitek és pártoskodástok által Krisztus testének összhangját rontjátok le?”¹³

Majd így folytatja: „Halljad Krisztus parancsát, amely int, hogy ne éljünk pártoskodásban, mert ő mindnyájunkból, mint tagokból, egy testet formált magának, amelynek egyetlen feje az Úr, maga az isteni Üdvözítő.”

Ennek az egységnek hangoztatása, amely a Krisztussal kapcsolatban levő összes lelkek között fennáll, kezdetben bizonyára meglepte a zsidókat, akik a maguk érzékeny és kizárólagos faji öntudatukban elzárkózva éltek.

Az isteni ígéreteket csakis a zsidó népnek nyilatkoztatta ki Isten. Tehát azt gondolták, hogy csakis nekik van joguk arra, hogy a Messiás országának tagjai legyenek. Arra nem is gondoltak, hogy Krisztus királyi jogára alatt az összes nemzeteket toborozza össze és a Szentlélekisten által az összes lelkeket egyesíti egymás között is.

Sok tanítás kellett ahhoz, hogy eszmekörük kitáguljon, s hogy a szentek egyességének helyes fogalmát megszerezzék.

A zsidók és a pogányok között nincs többé különbség. Természetfölötti szempontból (mert hiszen itt semmikép sem szólunk a nemzetek közötti természetes és szükséges különbségekről) nincs többé sem görög, sem római, sem szittyai, sem barbár. Ha az emberek hisznek, megkeresztelkednek és Krisztus tanítása szerint élnek, akkor már csak egy nép létezik a földön, Krisztus híveinek népe, Isten földi országa.

¹³ Sermo de utilit. jejunii, cap. 5. et 6. patr. Lat. 40. 712.

3. AZ EGYSÉG KÖTELÉKÉT MÉG A HALÁL SEM BONTJA FEL.

S a lelkek között fennálló egység köteléke nem szorítkozik csupán csak erre a földre. Krisztus országa felöleli mindazokat a lelkeket, amelyek Krisztussal egyesülve vannak, akár itt a földön, akár a tisztító-tűzben, akár az égben.

A halál semmikép sem okoz olyan szakadást, amint azt egyesek — elég tévesen — képzelik. Teljes szakítást okoz, ha az ember súlyos bűn állapotában van. Akkor megnyitja a poklot. De ha az ember a kegyelem állapotában hal meg, akkor a halál egyetlen sem szüntet meg azokból a lényeges kötelékekből, amelyek a kegyelem állapotában levő lelkeket összefűzik.

A halálos ágyon idézzük vissza emlékezetünkbe főkép a szentek egységének hitigazságát. Gondoljunk arra, hogy az összes hívő lelkek az idő és tér korlátain túl egységben élnek. Mi ugyanabban az Egyházban lakunk, mint halottaink, — ha ugyan az Úr békéjében húnytak el; — ők csak más emeletre költöztek. Ők vagy az égben, vagy a tisztító-tűzben vannak. Onnan ide s innen oda a közlekedés semmiképpen sincs megszüntetve. Közöttük és köztünk az ima felszáll és leszáll. Az ő imájuk könyörgő, ha a tisztító-tűzben vannak, és jótéteményeket áraszt reánk, ha az égben élnek. A mienk pedig vagy szabadító, vagy hálát mondó imádság a szerint, hogy melyik „emeletre” kell felszállnia.

Az „egységben” élő „szentek” három osztályra oszlanak. Az első osztályban azok vannak, akik már elérkeztek a színről-színre való látás országába. A másodikba azok tartoznak, akik várakozó állásban vannak az engesztelés helyén. A harmadik pedig az alakulóban levő szenteket öleli fel, akik még az érdemszerzés helyén küzdenek.

S mivel valamennyit ugyanaz a családi kötelék, vagyis Jézus Krisztus élete fűzi össze, éppen azért a

kölcsönös érintkezésnek megszámlálhatatlan lehetősége áll fenn köztük. Ugyanaz a Szentlélekisten, aki maga a nagy családi kötelék az Atya és a Fiú között, ugyan-csak Ő a Jézus Krisztusban egyesült összes lelkek közt is az összekötő családi kötelék, a szeretet kapcsa.

El tehát a válaszfalak gondolatával! A túlvilág korántsem választ el. Sokkal igazabb és helyesebb volna azt mondani, hogy csak még jobban közel hoz egymáshoz.¹⁴

4. AZ EGYSÉG KÜLÖNBÖZŐ FOKAI.

Ebben a könyvben nem terjeszkedünk ki az egész Egyház, vagyis a dicsőséges, a szenvedő és a küzdő Egyház tagjainak egymásközi egységére. Tanulmányunk csak a küzdő Egyházra szorítkozik.

A küzdő Egyház beláthatatlan hadseregében, amely jog szerint felöleli az összes embereket, igen különböző osztályokat találunk, a szerint, hogy a valóságban milyen szoros az egység az egyén és az emberiségnek isteni Feje, Jézus Krisztus között.

Krisztus először is és kiválókép feje azoknak, akik a szeretet által egyesülve vannak vele, akár tagjai a látható Egyháznak, akár nem.

Azután feje azoknak, akik a hit és a vallás külső gyakorlása által vannak egyesülve vele; de nem élnek a kegyelem állapotában. Ezek a béna tagok. Ezek még élő és mozgó tagokká lehetnek, a Fej és a tagok irgalmas közbelépése által.

Azután feje azoknak, akik csak a remény által vannak egyesülve vele, és akikben ez a remény egykor valóra válik.

Végre feje azoknak, akik a vele való egyesülésre

¹⁴ Leseur Erzsébet ezeket írja: „Idelenn sok minden választja el a lelkeket. Azok ellenben, akik abban az egy világosságban élnek, igazán közel állnak a mi lelkünkhöz. Ők úgy ismernek és úgy hatnak át bennünket, amint azt sohasem tehetjük meg ide-lenn, ahol énünknek legjobb, legigazibb része mindig lényünknek bensejébe marad eltemelve.” (Revue des Jeunes, 1919 okt. 10.)

vannak rendelve, de a valóságban sohasem fognak hozzá térni.

Már Szent Ágoston felvetette azt a kérdést,¹⁵ vajjon csak a kegyelem állapotában élő lelkek alkotják Jézus testének élő részét? Hogy áll a dolog a halálos bűn állapotában élő lelkekkel?

Ő különbséget tesz egyrészt az eretnekek, a hitehagyottak és a szakadárok között, akik hajdan Krisztus tagjai voltak, és akik a téves hit külső megvallása által szakadtak el az igaz hittől, — és másrészt Krisztus ama tagjai között, akik csak lelkiismeretük titkos magányában tépték szét az isteni kötelekeket azáltal, hogy beleegyeztek a súlyos bűnbe. Az elsők sem az Egyház testéhez, sem az Egyház lelkéhez nem tartoznak többé, mert szétszakították azokat a látható és láthatatlan kötelekeket is, amelyek Jézus Krisztushoz fűzték őket. Az utóbbiak ellenben nem tagadták meg az Egyházat s megtartják vele legalább a külső kapcsolatot. Éppen azért az Egyház testéhez tartoznak. Mivel azonban a megszentelő malaszttól meg vannak fosztva, azért nincsenek egyesülve az Egyház lelkével és nem is tartoznak az Egyház lelkéhez.

Az isteni Üdvözítőnek az a kívánsága, hogy újra egyesítse magával a szegény, elvált tagokat és Lelkével újra életet árásszon beléjük. Az Egyháznak sincs és nem is lesz más vágya a századok folyamán, mint az, hogy az élőket napról-napra élőbbekké tegye, a halottakat feltámassza, a tudatlanoknak pedig és az elváltaknak megszerezze a Jézus Krisztussal való egyesülésnek áldását.¹⁶

¹⁵ De unitate Ecclesiae, patr. Lat. 43.

¹⁶ Két szentmise különösen megérdemli buzgó figyelmünket: a hit terjedéséért és az eretnkségek megszüntetéséért mondandó szentmisék. Ez a két szentmise, amelyet általában kevésbé ismernek és kevésbé használnak ki, csodálatosan mélységes tartalmú. Bennük felfedezzük az Anyaszentegyháznak az egység létesülésére irányuló buzgó törekvéseit, amelyek szünet nélkül foglalkoztatják.

MÁSODIK FEJEZET.

A KATOLIKUS ÉRZÉK.

I. AZ ÖSSZESEK DOLGOZNAK AZ ÖSSZESEK JAVÁN.

1. AZ EGYSÉG ÉLŐ EGYÜTTMŰKÖDÉS.

Az összes keresztények egysége korántse legyen pusztán holmi változatlan, megmerevedett szövetség. Hanem legyen az élő lelkeknek eleven csoportosulása, akik között az élet Lelke kölcsönös kapcsolatokat fűz, szüntelen érintkezéseket teremt és mindig megújuló adás-vételt tart fenn. Az összes keresztények egysége a keresztény együttműködés.

Az egyesek kiváltságai az összesek javai. „Mivel lelki adományokra törekedtek, azon legyetek, hogy az Egyház épülésére gazdagodjatok.”¹

Isten a saját gondviselésének tetszése és „Krisztus ajándékozásának mértéke szerint” osztotta ki adományait a tudomány, szentség és apostoli buzgalom dolgában — „a szolgálat munkájára, Krisztus testének kiépítése végett”, vagyis más szóval, a közösség javára, az összeseknek lehető legszorosabb egyesülésére Krisztussal — „hogymindenképpen növekedjünk öhozza, Krisztushoz, aki a fej”.

Tehát az összes tagok legyenek egymásnak kölcsönösen segítségére, s mindegyikük munkálkodjék természetfölötti tevékenységének mértéke szerint. Ak-

¹ I Kor. 14, 12.

kor az egész test növekszik az isteni életben és tökéletesedik.²

Mindenkinek megvannak a sajátos ajándékai. Az egyiknek a jövődőlés lelke, a másiknak a parancsolás művészete, a harmadiknak az apostolkodás szelleme. Ismét más tanítani vagy buzdítani tud, vagy alamizsnát gyűjteni és szétosztani, vagy az irgalmasság cselekedeteit gyakorolni. Hiszen ugyanegy testnek a tagjai sem végzik mind ugyanazt a munkát. De minden egyes tagnak munkálkodnia kell az egész szervezet javára. Azért emlékezzünk meg mindig arról, hogy „mi mindnyájan csak egy test vagyunk Krisztusban, egymásnak pedig kölcsönösen a tagjai”.

Éppen azért Krisztus egyik tagja a másik iránt legyen figyelmes előzékenységgel, körültekintő és tetterős buzgósággal, mindig készen arra, hogy a „szenteket (vagyis Krisztus többi tagját) szükségleteikben gyámolítsa”. „Örvendjete az örvendezőkkel, sírjatok a sírókkal. Egymás között ugyanazon érzéssel legyetek.” Szent Pál ismerve az embereket, éleslátással hozzáteszi: „Amennyiben rajtatok áll, lehetőleg éljete békében minden emberrel.” És még: „Ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjúzik, adj neki italt.”³ Hiszen, amint te Krisztus tagja vagy, úgy ő is az.

Igy tehát a szentek egyességének dogmájánál fogva, ugyanazok a törvények, amelyek Isten belső életét irányítják és a három isteni személyt a legszorosabb egységbe fűzik, irányítják a keresztény közösséget is, és az Egyház különböző tagjait láthatatlan egységbe fűzik össze. Ugyanaz az élet lüktet mindazokban a lelkekben, amelyeket az Egyházban ugyanannak a megszentelő malasztanak köteléke fűz össze szoros egységbe.

² Efez. 4, 7—16.

³ Róm. 12. fej.

II. AZ IMÁBAN VALÓ EGYSÉG.

„Éppen azért semmi se álljon olyan távol Isten gyermekeinek szellemétől, mint az elszigeteltség. Azt lehet mondani, hogy ez a szó nem is keresztény szó, mert az igazi keresztény soha sincsen egészen egyedül.”⁴

A keresztény soha sincsen egyedül az imában.

1. EGYEK ÉS EGYETEMESEK AZ IMÁBAN.

Ha a keresztény megértette Krisztus imáját, akkor tudja, hogy ő egy összességnek a része. Ha Istenhez fordul azzal az imával, amelyre maga az isteni Üdvözítő tanított minket, akkor nem azt mondja, hogy Atyám, hanem Miatyánk. S ez a Miatyánk, ez a tágas többszám, azonnal arra emlékezteti őt, hogy maga körül vannak testvérei, hogy ő a kereszténységnek csak töredéke, a keresztény nagy épületnek csak egyik köve, és hogy még az imában (főképp az imában!) sincsen joga ahhoz, hogy szűk elszigeteltség korlátai közé zárkózzék.

Eudes szent János így magyarázta a szeretet indulatát: „Istenem, szeretlek teljes szívemből . . .”

„Mikor azt mondjuk: teljes szívemből, értenünk kell azt Jézus Szívéről, Szűz Mária szívéről, az angyalok, az ég és föld összes szentjeinek szívéről is. Mert ezeknek mindössze csak egy a szívük Jézus Szívével és Szűz Mária szívével, a miatt a szoros egység miatt, amely az összes szíveket egyesíti.”

„Mikor azt mondjuk: teljes lelkemből, ezt ugyanúgy kell értelmeznünk. Mert valamennyien a szeretet egysége folytán csak egy lelket tesznek ki. Ebben az egy lélekben mi is benne vagyunk és ezzel az egy teljes lélekkel kell szeretnünk azt, aki nekünk a lelkek egységét adta.”

⁴ Perreyve: La journée des malades, 35—36.

Igy imádkozott ő mindenkivel és mindenkiért, az egész világért, katolikus módon.

Egy fiú, akiből később Keletnek egyik legjobb misszionáriusa lett (P. Granier), szeretett testvérével imádkozni. Kicsinyek voltak mind a ketten és csak egy szívük volt . . . és csak egy olvasójuk is. Az egyik az egyik végénél, a másik a másik végénél fogta és így mondták el közösen az Üdvözlégy Máriá-kat.

Megható jelképe ez az „egy szív és egy léleknek”. Isten megígérte, hogy azok között lesz, akik az ő nevében imádkoznak. Nos hát, Ő minden bizonnyal ott volt ennél a két fiúnál.

2. A KÖZÖS ISTENTISZTELET.

Ebből egy igen közvetlen következtetést kell levonnunk. Az egységnek és a testvériségnek ez a szelleme a mennyei Atya összes gyermekeit arra szólítja fel, hogy a „gyülekezetnek” hivatalos imáján, az Egyház liturgikus istentiszteletén, legjobb tehetségünk szerint vegyünk részt és egyéni ájtatosságunk szabadmozgású megnyilvánulásait idomítsuk oda a keresztény ünnepek sorozatához, és legyünk azon, hogy mindig jobban behatoljunk a szertartások és az istentisztelet értelmébe.

A jó keresztény tehát rendszeresen és áhítatosan részt vesz az egyházközségi istentiszteleteken. Tetterősen érdeklődik plébániája hitbuzgalmi intézményei iránt és minden lehető formában kiveszi részét plébániája életéből. Szeressük templomunkat, szeressük papságunkat, de nem kizárólagos szellemben. Mert az alatt az ürügy alatt, hogy jó plébániai hívek vagyunk, ne feledjük el, hogy az Egyház egyetemes. Éppen azért, jó plébániai hívőnek lenni nem jelentheti azt, hogy az ember csak a saját plébániáját ismerje és szeresse. Általa és benne szeretnie kell mindazt is, ami a plébániáját felöleli és rajta túlnő, vagyis Isten Egyházát teljes egészében, különböző hitbuzgalmi intézményeivel és sokféle szükségleteivel együtt. Legyen

szeme és érzéke a püspöki székhely szükségletei iránt, de épúgy a pogány missziók érdekei és szükségletei iránt is. Szeresse és becsülje Egyházát, a világi és szerzetes papságot, az Egyház intézményeit a szerzetek és társulatok pazar változatosságával együtt. Aki egy bizonyos vidéket vagy országrészt szeret, annak a szívéből azért még nincs kizárva a nagy haza szeretete. Főképp itt nem kell, hogy a fák eltakarják előlünk az erdőt. Ha valahol, akkor itt nincs helye a szűklátókörű lelkületnek.

Már pedig mindig nehéz valamit meghatározni kizárás nélkül, körülírni elhatárolás nélkül, valamit kijelenteni szembehelyezés nélkül. Az emberi szív olyan kicsi. A keresztény szívnek mégis nagynak kell lennie. És nagy csak akkor lesz, ha mindig jobban megvalósítja a katolikus szónak eredeti jelentését és bírja az egyetemesség érzékét. „Katolikus” annyit jelent, mint egyetemes.

3. A MAGÁNIMA IS EGYETEMES IMA.

Ha már most szeretjük a közös imát, a társadalmi osztályunkkal, a plébániánkkal való közös imát, vajjon ezzel kizárunk-e minden magánimát? Korántsem!

Mert, ha katolikus módon, vagyis az egység szellemében akarunk imádkozni, ahhoz korántsem szükséges, hogy a valóságban, testileg legyünk együtt. Az ember imádkozhatik egyedül is, és mégis beleillesztheti imáját a nagy keresztény közösségbe. S viszont imádkozhatnak többen is együtt, és az egyesek imája mégis önző lehet. Más a magánima és más a zárkózott ima. A magánima lehet széleskörű, apostoli, nagy, mint az egész világ. Ha pedig valaki csak önmagával bíbelődik imádságában, az szűk és korlátozott imádság, nincs benne semmi egyetemes, tehát nem katolikus a szó tökéletes értelmében.

Az igazi katolikus ima, a többszámban végzett ima: „Miatyánk . . . Kérünk téged, ó Úristen . . . Könyörögi érettünk . . . Irgalmazz nekünk! . . .”

4. A KATOLIKUS IMA APOSTOLI.

Ha a Miatyánknak ebbe a többszámába bele-mélyedünk, akkor megszületik és kifejlődik bennünk az a képesség, hogy a saját lelkünk magánérdekein *túl* is lássunk és azok *fölött* is lássunk. Megsegít minket, hogy megsejtsük és felfedezzük a minket környező megkeresztelteknek szükségleteit. Megtanít minket, hogyan tegyük jobbakká őket. Nem elégszünk meg a saját lelkünk tökéletesítésével, hanem azt óhajljuk, hogy az összes testvéreink a mennyei Atya köré csoportosulva egy szívvel, egy lélekkel dicsőítsék őt gyermeki tiszteletben. Sőt még ennél is tovább megyünk. Nem elég nekünk az, amit a Miatyánk jelenleg felölél többszámában, hanem azon eszmélő-dünk, mikép tudnók azt kibővíteni. Hogyan tudnók az Egyház anyai védőpalástja alá hozni az összes szétszórtakat, eltávozottakat, kizártakat és elpártoltakat is. Sőt azokat is, akik még nem ismerik az Atyát, a pogányokat, a hitetleneket és Isten összes ellenségeit is.

5. KATOLIKUS ÉRZÉK.

Ellenkezőleg pedig, hogy érthette volna meg a Miatyánknak többesét az a lélek, amelyik jámbornak tartja ugyan magát, de minden jámborságát csak ön-magára összpontosítja és teljesen érdektelenül tekint azokra a lelkekre, amelyek körülveszik. A mennyei Atyában nem lát mást, mint olyan segítő Istenséget, aki egyedül és kizárólag csak az ő szolgálatában szorgoskodik. Ehhez az Istenhez csak kicsinyes kéréseket terjeszt föl, amelyekben bizonyos kis egyéni hasznot kér és talán még az is csak ideiglenes érdekekre vonatkozik! Hol van itt a katolikus érzék?

Megértette-e a Miatyánk többszámát az az állítólagos buzgó keresztény, akinek sohasem beszélhet az ember a katolikus életnek a világban való térfoglalásáról vagy térvesszeségéről, mert ez őt nem érdekli? Új szervezet létesült, vagy új folyóirat indult meg, hogy a nagy tömegek érdeklődését felkeltse a keresz-

tény világ vallásos életének hírei iránt is. Folyóiratok és jól megírt könyvek foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. De csak ne háborgasd őt! Ő megelégszik megszokott ujságjának különböző kis híreivel. Már pedig minden ember tudja, hogy a hírlapok, hacsak kimondottan nem katolikusak, nagyon gyakran megvetik a katolikus dolgokat, vagy elferdítik azokat.

6. EGYÜTTÉRZÉS AZ EGYHÁZZAL.

Pedig mennyi aggasztó és mennyi lélekemelő távlat nyílik meg Krisztus híve előtt, ha a jelen órában a világ térképére és különösen Európa térképére néz. Itt nagyszerű remények kecsegtetnek; ott pedig olyan rettenetes gyászos események játszódnak le, amilyenekhez foghatót alig találunk a történelemben. S mindezekon keresztül mégis csak Isten országa lép napfényre és az isteni Gondviselés éri el rejtett céljait. Itt is, ott is a katolikus vallást üldöző kormányok vannak felül és éppen azért a vallás talajt veszít. Másutt ellenben halad, erősödik Isten országa. S mindezt a vérbeli katolikus legalább époly fontosnak tartja, mint a gabonapiacot, vagy az élelmiszerek árát, vagy a valuták ingadozásait. Époly fontosnak minden alakoskodás nélkül. Mert hiszen az ember kenyérből is él. Époly fontosnak, sőt mérhetetlenül fontosabbnak, mert hiszen Isten gyermeke nemcsak kenyérből él, hanem mindabból, ami a mennyei Atya dicsőségére vonatkozik.

Ott, ahol a dolog lehetséges, miért ne keltenénk érdeklődést a keresztényekben nemcsak a jelen katolikus élet iránt, hanem még a katolikus múlt vagyis az Egyház története iránt is? Miért oly kevés a keresztény, aki büszke arra, hogy keresztény? Két okból. Először is, nem ismerik a kereszttségben nyert kincset, nem ismerik Isten életét a lelkükben. Másodszor, nem ismerik őseik gazdagságát, anyjuknak, a katolikus Egyháznak fölséges szépségét. S éppen azért egy semmi, egy bizonytalan vagy légből kapott vád leveszi őket

lábukról. Oly kicsinyeknek tartják magukat, pedig a valóságban oly nagyok. Veuillot Lajos, a nagy katolikus francia ujságíró, állandóan ott tartotta asztalán az Egyház történetét. S mikor valaki e fölött csodálkozását fejezte ki, így szólt: „Hisz ez Anyámnak élettörténete!”

Ő megértette a Miatyánkot.

III. EGYSÉG A TEVÉKENYSÉGBEN.

1. EGYSÉG A MUNKÁBAN.

Ha valaki ismeri Krisztus titokzatos testének fejlődését, az már valami. De ha ő maga hat kedvezőleg annak fejlődésére, az még több.

Ha valaki elgondolkozik a katolikus erők szétforgácsolásán, akkor ugyan hogyan kívánna kissé több egységet és több egyetértést? Ki ne sajnálná azt, hogy az individualizmus bizonyos formája még a lelkipásztorkodás terén is nem ritkán megakadályozza a kellő összefogást?

Pedig olyan könnyű volna egymással találkozni, a teendőket megbeszélni, az erőfeszítéseket összefogni és a kezdeményezéseket összeegyeztetni. De az ember inkább szeret szólót játszani. Mi közünk ahhoz, hogy a munka közös érdekű, közös célú? A munkások jobbnak látják, hogy ne ismerjék egymást. Mindegyik féltékenyen őrzi a munkatérnek egy kis szögletét és vagy nem is nézi, vagy nem jó szemmel nézi a szomszéd munkáját.

Rousseau Máriát a XVII. században Isten gyakran felhasználta arra, hogy M. Olier-nak, az ismert apostoli férfiúnak, útbaigazításokat adjon a lelkiéletre és az apostolkodásra vonatkozólag. A Saint-Sulpice világhírű szemináriumának alapítójához írt egyik levelében érinti azokat a torzsalkodásokat, amelyek lábra kaptak korának egyik-másik apostola közt, akik nagyon is zárkóztak voltak buzgólkodásukban. „Ó, Istenem! Mennyi rosszat tesznek az Isten fiainak azok a plébá-

niák és szerzetek, amelyeknek mindig van valami mondanivalójuk egymás ellen. Csak a jogaikat hánytorgatják és nem szolgálják a felebarát érdekeit." Szív-ből-lélekből kívánja, hogy jöjjön el már az az óra, mikor szemünk láttára „összefognak majd, egészen másképp, mint most, és nem vetik meg többé egymást és nem irigykednek többé egymásra”.⁵

A XVII. század óta, hála Istennek, haladás történt ebben a pontban is. Haladjunk is ebben minden nap! Az apostolkodásra bizony nagyon kedvezőtlen felkészültség az, ha a lélek szűk és zárkózott.

2. FŐKÉP UGYANAZON A MUNKATÉREN.

Olykor még ugyanegy csoport keretein belül is mindennapi jelenség a válaszfalak emelése. Mindegyik elzárkózik a maga különlegességeiben. A világ többi része nem létezik számára. A hitszónok pl. olyan könnyen megtehetné, hogy azokra a testvérekre gondolna, akik hitbuzgalmi lapokat és folyóiratokat szerkesztenek. Segíthetne folyóirataik terjesztésében. De nem teszi meg. Ő prédikál és azok írnak. De az egyesülés a két egymásfelé hajló munkálkodásban nem történik meg. Mi szűkkeblűen élünk, nem törődünk másokkal, nem törődünk mások kisugárzó működésével s nem törődünk azzal sem, hogy általunk mennyire sugározhatnék mások működése.

Milyen ellenállhatatlan erőt képviselnének a nagy lélekkel megáldott apostolok csoportjai, akik széleskörűek nézeteikben, s az apostolkodás minden eszközét igyekeznek kiaknázni, akik ismerik azokat az eszközöket és módokat és egyet sem vetnek meg közülük, hanem a körülményekhez képest a legjobban tudják alkalmazni azokat. Mások buzgólkodása előtt ügyesen háttérbe tudnak lépni, ha azt az apostolkodást jobbnak és termékenyebbnek tartják és ügyesen tudják összeegyeztetni és összpontosítani tevékenység-

⁵ Monier: Vie de M. Olier, I. 474.

güket, hogy leszorítsák azt, amit a kereskedelemben „rezsi-költségeknek” nevezünk, hogy annál jobban fokozzák a termelést.

Világos, hogy az utóbbi évek katolikusüldözései részben okai annak a sajnálandó szétszóródottságnak és felaprózásnak, amelyet a jóért való küzdelemben észlelhetünk.

3. MÁSOK TAPASZTALATAI

És nemcsak vízszintes irányban ignoráljuk egymást, vagyis megyünk el nemtörődömséggel a mellett, aki mellettünk él, velünk egy szinten dolgozik, hanem még függőleges irányban is ignoráljuk egymást, vagyis semmiféle fontosságot nem tulajdonítunk annak, ami felettünk vagy alattunk létezik.

Mindenki kutat és újra feltalál. Mások tapasztalata nem szolgál nekünk. A „fiatalok” új költségekkel kezdik meg az „öregék” minden kísérletezését. Mennyi elvesztett idő! Egyesek java csak nekik maguknak szolgál. Bárha legalább szolgálna! Pedig többeknek is szolgálhatna és kellene is szolgálnia!

4. MÁSOK KEZDEMÉNYEZÉSEI.

Az öregek olykor megfélelkeznek arról, hogy ők sem voltak mindig öregek, s nem értik meg mindig a fiatalokat. Egy helybe rögzítik magukat és minden új eszmével szembehelyezik elutasításuknak merev falát. Pedig mennyi jót munkálhatna a jóindulatú megértés, a helyeslés, a jó tanács és kis erőlködés, hogy szárnyra bocsássunk másokat és bizalmat keltünk bennük. Könnyű megvetőleg mosolyogni és úgy tünni fel, mint akinek nincs tudomása semmiről, vagy még az érvényesülési lehetőséget is elvágni az emberek elől. Könnyű mindent magának lefoglalni és hitelt nem adni a kevésbbé tapasztaltnak, aki éppen azért, mert magára hagyjuk, sohasem fog kiemelkedni a kezdetlegesség stádiumából. Tudjunk bátorítani, mikor meg-

tehetjük azt! Ha pedig javítani kell másokon, javítsunk rajtuk, de ne bátortalanítsuk el őket. Ha látjuk, hogy jobban lehet egy dolgot megvalósítani, magyarázzuk is meg a módját. Sohase szorítsunk le valakit, hanem mindig emeljük föl és mindig segítsünk rajta!

Nem ritkán nagyfeszültségű, rejtett erőknél csak az hiányzott, hogy felfedezzék őket. Viszont nem ritkán elsőrendű kezdeményezések csak azért törtek utat maguknak, mert a döntő pillanatban felkarolta őket egy meleg, megértő lélek, aki alkalmas volt a csírák felfedezésére és napsugarat hintett rájuk.

IV. AZ EGYSÉG SZELLEMÉNEK ELLENSÉGEI.

Sokféle ellensége van az egység szellemének. Egyesek furcsa eltévelyedése az, hogy csak testvéreik vállalkozásai iránt szigorúak. Itt mindig hajlandók bírálni, megakadályozni és lerontani. Az apostolkodásnak ezt vagy azt a módját újnak tartják, s ez elegendő arra, hogy kényük-kedvük szerint lehengereljék. Ez vagy az a felfogás nem egyezik az ő felfogásukkal. Éppen azért nem is ér semmit sem. Ilyen vagy olyan vélemény, amelyet különben egészen szabadon vallhat az ember és amelyre nézve az Anyaszentegyház is meghagyja a vélemény szabadságát, nem fér bele az ő stereotip fölfogásukba. Éppen azért vigyázat! Ez gyanús vélemény, veszedelmes, szakadár vélemény!

1. A HITUDOMÁNYBAN.

Ime, mi minden történik az igazhitűség örve alatt a hittudományban! A történelmi kutatás ürügyével pedig az ember keres, kutat ennek vagy annak a szerzetesi intézménynek életében, felelevenít rég elavult vitás kérdéseket és olyan személyeket ráncigál elő a multból, akik körül több-kevesebb vita folyt egykor. Teszi ezt azért, hogy epét hánjon rájuk.

Mintha bizony nem volna elég ellenség Krisztus

aklán kívül! Nem! Ők Krisztus nyáját támadják meg. Éspedig Krisztus nyájának ezt a választott részét!

„Rühös juhok ők, mondják. Ki kell kergetni őket, vagy jobb belátásra bírni!”

Téged pedig ugyan ki jogosít fel arra, hogy ebben ítélj és a leszerepelt ismeretlenek örvényébe taszítsd a katolikus hittudománynak ezt vagy azt a nagyságát, aki már évszázadok óta kétségbe nem vont tekintély? Ki, vagy mi jogosít fel arra, hogy egy szóval kivégezzed ezt vagy azt a társadalmi kezdeményezést, amely neked nem tetszik? Elmergesíts kérdéseket, kiélezz ellentéteket és felélessz olyan régi, vitás kérdéseket, amelyek mindenkinek közmegelegedésére már rég szunyadoznak a megérdemelt feledésben?

És végtére is kinek megbízásából szórjuk az ilyen ítéletek villámain? Vajjon nem hagyhatjuk-e meg katolikus testvéreinknek az Isten gyermekeinek szabadságát az olyan kérdésekben, amelyekben szabadon vélekedhetnek? Nem számíthatunk-e a tanító Egyház felelőségére és éberségére, hogy az elejét veszi az eltévelyedéseknek? Közbelépni talán közbeléphetünk. De miért oly türelmetlen lélekkel? Ezzel ugyancsak nem valósítjuk meg azt, amit Krisztus akart, t. i. „ut sint unum”, hogy egyek legyenek. Milyen szomorú az a nemes törekvésű ember számára, ha egyszerre csak észreveszi, hogy a már útrakészen álló léggömb burkolatába ellenséges kéz gonosz lyukat fúrt s hosszú fáradozásba fog kerülni, míg azt sikerül megint kijavítani. Milyen szomorú, ha egy-egy apostoli lélek kénytelen bevallani: „Egész életem abban telt el, hogy legjobb barátaim támadtak.”⁶ Vagy ha az Egyház ellenségei megállapíthatják: „A katolikusoknak szolgálni ugyan-csak hálátlan munka. Igazán természetfölötti önmegtagadás kell ahhoz, hogy az ember arra szentelje magát.”⁷

Keressük mindig megértően a kapcsolatokat és

⁶ De Mun, Discours, VI. 334.

⁷ Montalambert-ről szólva idézi Lecanuet, II. köt. előszó.

sohasem a surlódási pontokat. Egy-egy előtörő új kezdeményezésben iparkodjunk előbb meglátni annak jó oldalát. Ne legyünk mindjárt eleve és egyszer s mindenkorra ellenségesek minden kezdeményezéssel szemben.

Naív lelkesedés minden új iránt ne legyen bennünk! De éppúgy ne legyünk változhatatlanul és mindig ellenségesek minden újítás iránt. S ez még kevésbé legyen meg bennünk, mint az előbb említett lelkesedés.

Ha az eszme nem életképes, akkor a kellő órában magától is megszűnik élni. Ha megértő jóakaratot mutatunk, azzal senkinek sem ártunk. Ha ellenben az eszmének lett volna jövője, mi pedig csírájában fojtottuk meg azt, akkor véres a kezünk, megöltünk valami életrevaló dolgot.

Sokakban nagyon is hiányzik a meleg együttérzésnek az a jótulajdonsága, amely természetesen nem rontja le a bölcs kritika és a tiszta igazhitűség szellemét sem, de arra ösztönöz, hogy előzékeny, bátorító, vendégszerető és derűsen megértő lélekkel fogadjuk a jóakaratú és jót akaró embereket.

2. A MINDENNAPI ÉLETBEN.

Hogy van az, hogy azt kérdezhetik az emberek: „Talán valami sötét végzet törvénye az, hogy a gonoszak egyek, ádáz gyűlöletben, a jók pedig nem tudnak összefogni?”

Hát a sötétség fiaiban több az önmehtagadás, mint a világosság fiaiban? Vagy jobb vakolat a gyűlölet, mint a szeretet? Vagy azt kell mondanunk, hogy az első keresztény századoknak szavát: „Nézzétek, mint szeretik egymást”, meg kell változtatni ilyen értelemben: „Nézzétek, mint tépik egymást?” Azt mondjuk-e, hogy azoknak a nemeseknek példája, akik Crécy-ben egymáshoz kötözték magukat, hogy egyikük se hátráljon meg, elavult példa és már nem a mi századunkba való? Azt mondjuk-e, hogy Retz bíborosnak nagyon is

igaza volt, amikor azt hajtogatta: „Nem nehéz az ellenségek ellen küzdeni, hanem nehéz a jóbarátokkal együtt élni.”

3. AZ ÜDVÖZITŐ UTOLSÓ KIVÁNSÁGAI

Ha átolvassuk Szent János evangéliumának XVII. fejezetét, meglepődünk, hogy az isteni Mester oly sűrűen kívánja, hogy tartsuk meg hűen egymás közt az egységet.

A második versben ezeket mondja: „Hogy egyek legyenek bennünk, mint mi.” „Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.” A következőben pedig: „Hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk.” A 23. versben: „Én őbennük, te meg énbennem”, s befejezésül: hogy „tökéletesen eggyé legyenek”.

Jézus nemsokára meghal. Ezek a búcsúszavai és ezek kinyilatkoztatják egész bensejét, föltárják Szíve legfőbb vágját.

Krisztus egész lelkét beleönti ezekbe az utolsó szavakba.

De hát miért ismétli és hangsúlyozza annyira az isteni Mester azt az egységet? Talán oly nehéz az embernek, hogy a szentek egységéhez hű legyen?

Nos, hát igen. A bölcsőben a csecsemő kitárja két karját. Az egész világgal barátságban akar lenni és kívánja a cirógatást. De ez a naivsága nem tart sokáig. Mikor nagyobb lesz, akkor már a barátjával való első játéknál észreveszi, hogy a barátkozás és az összekoccanás között csak egy percnyi kis különbség van. A kézszorítástól a rúgásig nincs nagy távolság. S nem is kell rúgás ahhoz, hogy az ember szeretetlenségét vagy irigységét bizonyítsa. Bizonyos csókok, nem Júdás-csókok-e?

4. A BAJ FÉSZKE.

Még más tapasztalatok is kiegészítik ezt a megállapítást. Az ember mindenütt válaszfalakat és korlá-

tokat helyez el. Minden zárral van telerakva, kulcsokkal van felfegyverezve. Mindenki bizalmatlan mindenki iránt. De az igazi válaszfalak és az igazi hétéjárátú zárrak a lelkekben vannak. Ott a baj fészke. Minden embernek van szíve, de a legtöbbje mégsem szereti egymást, hanem csak önmagát. Korántsem állítjuk, hogy az egység egyenlő az osztatlansággal. Az egység a különböző értékek összhangját jelenti. És pedig egyenlőtlen értékek összhangját, amelyben mind-egyiknek megvan a joga, hogy magának érvényt szerezzen. Az egység szeretele korántsem kommunizmus, sem pedig az értékek különbségének letagadása.

Egy gyermek azt kérdezte édesanyjától: „Hogy van az, hogy az isteni Üdvözítő azt mondta, szeressétek egymást, az emberek pedig azzal töltik idejüket, hogy ütlik egymást?”

Ez onnan van, hogy az ember teremtve is van az egységre és ellensége is az egységnek.

Válságos időkben pl. háborúban, talán van hajlandóság bizonyos egységre. Mert a nagy szenvedés, a gyötrő kín súlya alatt görnyedezve, az ember önkénytelenül is felebarátjának támaszát keresi. A körülmények tragikus volta és az esemény ritkasága az egységnek ezt a fajtát mintegy vallási jellegűvé teszik. „Szent” egyetértésnek is mondják azt. Minden más időben pedig az egyetértés „profán” marad. Az ember túlságosan kicsi ahhoz, hogy soká szeressen. És semmi sem olyan szűk, mint az emberi szív, ha örömét találja szűk voltában.

Igy tehát megértjük a jó Mester sürgetését: legyetek egyek!

„Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymáshoz.”

5. A KERESZTÉNYEK KÖZÖTTI EGYSÉG, ÉS AZ EGYENETLENSÉG.

Ehhez a sürgető tanításhoz hűségesen ragaszkodtak az első keresztény hitközségek, néhány helyi hűt-

lenségtől eltekintve. A békének és egyetértésnek ez a példája csodálatba ejtette a pogány világot.

P. de Foucauld, Krisztusnak ez a lánglelkű tanítványa, hoggári kunyhójában, Afrika beláthatatlan sivatagának elenyésző kis zugában egy eszmével, egy vágygal foglalkozott: az egységnek középpontját akarta megteremteni és a szélrózsa minden irányában szét-szóródott embereket mind össze akarta gyűjteni, magához vonzani, hogy őket isteni Mesterének, Jézus Krisztusnak adja. Azt írta: „Arra akarom őket szoktatni, mindnyájukat, keresztényeket, mohamedánokat, zsidókat és bálványimádókat, hogy engem testvérnek, *egyetemes testvérnek* tekintsenek.” Ime, ez a katolikus szellemnek, Krisztus igazi szellemének legtisztább kifejezése! S még hozzá teszi: „Házamat kezdik testvériségnek nevezni és ez jól esik nekem.”

S ha ennek ellenbizonyítéka kellene, nézzük csak, hogy milyen állhatatlanság szántja fel mindazokat az egyesületeket, szövetségeket, egyleteket, összeföveteleket, amelyeknek egyedüli összetartója az érdek.

A történelem állítja, hogy V. Károly császár, miután lemondott császári koronájáról és kolostorba vonult, az órák igazításával foglalkozott. S mikor látta, hogy szinte lehetetlen csak kettőt is teljesen összeegyeztetni, azon csodálkozott, hogy régente ugyancsak ő akarta összeegyeztetni az összes embereket. Még ott is nehéz az embereket összeegyeztetni, ahol Isten van. Ahol pedig nincs Isten, ott az teljesen lehetetlen dolog.

Ne keressünk példát a népek nemzetközi érintkezésében! Nézzünk csak egy népet, csak egy embercsoportot, csak egy egyesületet! Nem látunk-e ott olyan „kebelbarátokat”, akik egymásnak örök hűséget ígértek, azonban az egyetértésnek többé vagy kevésbbé hosszú, sima időszak után, egy szép napon revolverlövésekkel jönnek testvérieskedni (párbajozni!), átkokat vágnak egymás fejéhez és egymást kölcsönösen ki-közösítik?

HARMADIK FEJEZET.

AZ OLTÁRISZENTSÉG AZ EGYSÉG SZENTSÉGE.

„Legyenek tökéletesen egyek, amint Te Atyám és én, egyek vagyunk.” Ez az egység *törvénye*.

„Ez az én testem. Vegyétek és egyétek. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” Ime, az egység *szentsége!*

Az ember nagyon is gyarló ahhoz, hogy egy maradjon testvéreivel és Istennel. Kell, hogy Isten nyúljon bele a dologba, vagyis jobban mondva, hogy Isten vegyüljön életünkbe. Az embernek külön parancs kell ahhoz, hogy szeressen. Ugyancsak külön szentség is kell neki ahhoz, hogy a szeretet parancsát megtartsa.

Az Istenember a saját testét és vérért osztja ki közös táplálékul, hogy az összes embereket egyesítse egymás között és hogy összhangot és békét és szeretetet teremtsen földünkön, a megosztás és szeretetlenség földjén.

A hit és a keresztség által máris egy nagy lelki közösséget alkotunk. „Una fides, unum baptisma.”

Most még egy élő kötelék, Krisztus teste erősíti meg azt az eleven összenövést, amely közöttünk létezik.

„Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, akik egy kenyérben részesülünk.”¹

Fontoljuk meg, hogy az Oltáriszentség
hogyan jelképezi egységünket,
hogyan követeli és
hogyan valósítja meg azt.

¹ I Kor. 10, 17.

I. AZ OLTÁRISZENTSÉG JELKÉPEZI AZ EGYSÉGET.

1. MÁR A SZENTÁLDOZÁS NEVE IS.

Maga a „szentáldozás” szó is sokatmondó. A szentáldozást régen synaxisnak, collecta-nak nevezték. A „collecta” ma más jelentésben használatos és csak bizonyos miseimákat értünk alatta. Régente a hívők összejöveleteinek, az összegyűlt közösségnek főcselekményét hívták collecta-nak, synaxisnak, tehát azoknak az összességét és egységét jelentette, akik a szentmise-áldozaton jelen voltak és abban részt vettek, vagyis megáldoztak. A synaxist vagy collecta-t később communio² fordították és ezzel az összes résztvevőknek Krisztussal való egyesülését akarták jelezni és minden egyes lélek egyesülését Krisztussal és Krisztusban. A társadalmi, a közösségi szempont megelőzte az egyénit.

2. KENYÉRTÖRÉS SZERTARTÁSAI.

Különben maga a szertartás még a szónál is éke-
sebben hirdeti az egységet a keresztények közt, akik
ugyanabban a kenyértörésben osztoznak.

Mi más az Oltáriszentség, mint a „lelkek közös lakomája”? Azt a tényt, hogy az emberek egy asztalhoz ültek s ugyanazt a táplálékot vették magukhoz, minden időben az egység jelének és kiindulópontjának magyarázták. Egyesek ósdiaknak találják ezeket a kifejezéseket: szentasztal, áldoztatópad. Pedig ezek nagyon is jelentőséggel teljesek. Az embernek csak meg kell találnia mélységes jelentésüket.

Különben az áldozási asztalnál felszolgált ételeknek természete is csodálatosan kifejezi az egységnek

² Aquinói Szent Tamás ezeket jegyzi meg: „Ez a szentség az Egyház összes tagjainak egységét fejezi ki. Ezért neve communio vagy synaxis, mert mint Damascenus mondja, általa Krisztussal egyesülünk és Krisztus által egymásközt is egyesülve vagyunk.” (III. q. 73. art. 4.)

azt a közösségét, amelynek a szent titkok résztvevői között fenn kell állnia.

Az Egyház legrégebbi eucharisztikus imája azt kéri Istentől, hogy „az egész világon szétszórt hívek az égi táplálék erejénél fogva egységben gyűljenek össze, amint a halmokon szétszórt gabonaszemek egyesültek, hogy egy kenyérré legyenek.”³

3. A TEMPLOMOK IS KIFEJEZŐI ENNEK AZ EGYSÉGNEK.

Nemcsak a felajánlott tárgyak természete jelképezi az egységet. Az eucharisztikus templomok is kézzelfogható kifejezései annak.

Az első keresztény századokban az Egyháznak a föld alatt kellett élnie és magánházakban kellett a szentmiseáldozatot bemutatnia, vagy régi pogány templomokat kellett átalakítani a keresztény gyülekezetek és a szent titkokban való részesedés számára, ami a gyülekezeteknek legünnepelesebb aktusa volt. De most a kereszténység már teljesen szabadon építheti azt a hajlékot, amely az eucharisztikus oltároknak megfelel. Legalább is ott, ahol az újpogányság üldözőbe nem vette az Egyházat.

Lépünk be egy templomba. Nincs-e ott minden az oltárra összpontosítva? A protestáns imaházakban a középpont a szószékállvány. Az áldoztatópád csak mellékhelyet foglal el. A katolikus templomban ellenben a szószék ugyan előkelő helyet foglal el⁴, de az épület főrésze, szíve mégis csak a szentély az áldoztató paddal.

³ Doctrina Apostolorum (Didache) IX. 4. Az egyházatyák nagy szeretettel fejtetik ezt a tárgyat. A sok közül jelezzük csak Szent Ágostont; Serm. 127. (Patr. lat. 38, 1099—1100.)

⁴ Ha ez itt-ott másként is van a protestánsoknál, ez csak azért van, mert olyan felekezetről van szó, amely lassan visszatér a valóságos jelenlét dogmájához, vagy azért, mert az a protestáns imaház régi katolikus templom, amelyet protestáns istentiszteletekre foglaltak le.

4. MÉG AZ ÉPÍTÉSI MÓDJUK IS.

Sőt még az a mód is, ahogy a keresztény templomok és főképp a székesegyházak épültek, jelzi ezt a jelleget, az egységet az együttműködésben, az egységet a közös istentiszteletben.

A chartres-i székesegyház építésekor „1144-ben az egész vidék hívei húzták a szekereket“. A saint-denis-i székesegyháznál „a lelkesedés áttért egész Franciaországra. Férfiak és nők súlyos terheket cipelve jöttek minden irányból, olykor mocsaras talajon keresztülgázolva.“

Laon, Beauvais, Reims, Amiens, Bourges székesegyházai ugyanígy épülnek föl. Mindenki elhozza a maga követ; a céhek ablaküveget ajándékoznak. Megtörtént, hogy grófnő segített a vakolatot elkészíteni és hordotta a kőműveseknek a szükséges vizet. A nagy keresztény művészet legnagyobb szépsége az, hogy ezek az emlékművek hatalmas, égbetörő formájukkal mintegy érzékelhetővé tették a lelkeknek egységes szárnyalását, akik Istenhez akarnak emelkedni.

Székesegyházaink a társadalom összes osztályainak együttes munkájából születtek meg. A szegény odaadja két karját, a gazdag pénzét, az Egyház embere tudományát, a művész lángelméjét. A művészeteknek történetében nincsen ehhez fogható.”⁵ Csak a keresztény egység tudta megteremteni ezt az egységet.

5. FŐKÉPEN A SZENTMISE SZERTARTÁSAI.

És ha már az anyagi épület a maga módja szerint kifejezi a nagy keresztény egységet, mennyivel inkább a szent titkok fölséges szertartása, amelyhez a templom vagy székesegyház csak keretül szolgál! Lépünk be a templomba. Szentmisét mondanak. Krisztus áldoz és föláldozza magát. Minden, ami Krisztus, tehát mindaz, aki Krisztus testének tagja, vagyis Krisz-

⁵ Emile Mâle: „Les collaborateurs de la Cathédrale.“ (Conférences Chateaubriand.)

tus és a pap és a hívek, ugyanegy papi istentisztelet egységében olvadnak össze. Papi istentisztelet kettős síkban: az elsőben a szentségi papság, a papban; a másodikban a lelki papság, a híveknél. De mind a kettő csak egyetlenegy papságot tesz ki.⁶

Az összegyűlt nép szívbeli egységének külsőleg is szembetünővé kell lennie. Ezt a célt szolgálja egy szertartás, amely kimagaslik a többiek közül.

Nagymise van. Közeledik a szentáldozás ideje. Illik, hogy a lelkek közösségét is kifejezzék. S ez a jel a békecsók. Régente a miséző pap megcsókolta a szentostyát és a szerpapnak békecsókot adott. S a béke és testvéri egység e csókjál a szerpap továbbadta az alszerpapnak, az alszerpap pedig a következő oltárszolgának. S oltárszolgától oltárszolgához, s ettől a néphez, egyik hívőtől a másikhoz ment a békecsók, egészen a templom hajójának legutolsó helyéig. A testvériségnek valóságos kiáradása volt ez, amely egymást követő hullámokban az oltártól egészen a legmesszebb fekvő pillérig terjedt és a hívek egész tömegén végigfutott. A testvéri egységre való ösztönzés tehát az egység szentségéből, a szeretet szentségéből fakad és mindnyájunkat egyesítve Istenhez emel. Mert arról van itt szó, hogy Istenhez emelkedjünk fel, hogy kövessük az Isten Fiát, aki az imént a pap keze által, az ünnepélyes úrfelmutatásban, az Atya felé emelkedett. Az Istenhez való emelkedéshez szűk ösvény vezet. De ha testvéri szeretettel egyesülve igyekszünk fölfelé, akkor az egységnek összetartó ereje segíti az ingadozókat is; és ha egyedül, elhagyatva megtántorodnánk, összefogva és egyesülve biztosabb erővel emelkedünk.

Régente bizonyos szertartások szembeszökőbb módon is biztosították az eucharisztikus „gyülekezetnek” társadalomközösségi veretét.

Jelenleg, főképp az ünnepélyes vagy a késő órák-

⁶ Erre emlékeztettünk előző könyvünkben. V. ö. *Krisztus Jézusban*, VI. rész.

ban mondott szentmiséknél, az áldozók száma igen csekély vagy semmi.

6. ÉS A SZENTÁLDOZÁS.

Régezte azonban mindazok, akik a szentmise-áldozaton résztvettek, meg is áldoztak. Mindegyik kenyeret és bort hozott a szent titkok bemutatására. A szentáldozás pillanatában visszaadták neki ezt a „részt“, de „konszekrálva“, Krisztus testévé és vérévé változtatva. Mindegyik elhozta a maga ajándékát. De ez a Jézus Krisztussá lett ajándék visszatért mindegyikükhöz. Az egyesek ajándékai számban sokfélék voltak, az oltáron eilenben egyetlenegy Jézus Krisztussá olvadtak össze. És ezt az „egyetlent“ most mind megkapták. A felnőttek odajárultak az áldoztatópadhoz. Kezükhöz fogadták az átlényegült kenyérdarabot és magukhoz vették; azután pedig a szentvért itták abból a kehelyből, amelyet a szerpap nyújtott nekik. Az anyjuk karján levő csecsemők nem áldozhattak meg a kenyér színe alatt. Nekik a szentvérből adtak néhány cseppet. Azoknak pedig, akik betegek voltak, vagy börtönben sínylődtek s éppen azért nem lehettek ott a közös asztalnál, elvitték az egyesítő kenyérdarabot.⁷

Azok, akik a nagy távolság miatt nem lehettek jelen gyakran a szentáldozaton, magukkal vitték az Úr szent testét, hogy a távolság miatt ne legyenek megfosztva az üdvösség titkában való részesedéstől.

Abban az időben, mikor az egység oly nagy veszélyben forgott a pogányokkal és az eretnekekkel való érintkezés miatt, a lehető legmagasabb számra kellett növelni az egység jeleit. Ez viszont a keresztény összhang élő és állandó jele volt.

⁷ A szentvérnek egy kehely nem volt elegendő. Azért több kelyhet készítettek elő. De mielőtt a híveket megáldoztatták belőlük, a főszerpap mindegyikbe néhány cseppet öntött abból a szentvérből, amely a misétmondó pap kelyhében volt. Tehát ez is csak új alkalom volt az egység kifejezésére.

7. AZ EGYÜTTMISÉZÉS.

Az első keresztény századoknak még két jellemző vonása emeli ki a közösben végzett kenyértörésnek jelképes értékét: a concelebratio és a fermentum, az „együttmisézés” és a „kovász”.

Miben is állt a concelebratio, amely legalább is Rómában, a püspöknek, az Egyház fejének székvárosában szokásban volt és a görög katolikusoknál ma is szokásban van?

Az istentiszteleti helyiségek száma hamar megszorodott. Az első század végén Rómában már 25 van. Mindegyik élén egy előjáró állott, aki a templom köré sereglett közösséget lelkileg vezette. A pápa maga is gyakran ment egyik templomból a másikba, hogy ott ő maga mutassa be a szentáldozatot. Ott találkozott azután a többi huszonnéggy gyülekezet előjáróival, s azok mind egyesültek vele a szentáldozat bemutatásában, körülbelül úgy, mint manapság a pappászenteelési misénél, mikor a felszenteltek a szentelést végző püspökkel mondják a szentmise szavait. A nép viszont úgy vette ki részét a közös áldozatból, amint arról szoltunk. S ez mindenegyes alkalommal újabb kijelentése volt az összesek egységének, ugyanazon az istentiszteleten való részvétel által, ugyanannak a szentáldozatnak felajánlása és ugyanannak az áldozati kenyérnek vétele által.

Mennyire erősítette az egységet az, hogy ilyen világosan és határozottan vallották azt!

8. A KOVÁSZ.

Sőt ki akarták fejezni nemcsak az összes jelenlevőknek egységét ugyanabban az istentiszteletben, hanem az azokkal való egységet is, akik vagy máshol vagy később lesznek jelen a szentmise-áldozaton. Azért a misétmondó pap nem vette magához az egész szentostyát, hanem annak egy részét megtartotta s részében kiosztotta azoknak, akik másnap ugyanazon a helyen vagy máshol szentmisét mondtak. Legalább is

a IV. század előtt a pápa és a távoli egyházak püspökei kölcsönösen elküldték egymásnak az Eucharistiát, a közösség és testvériség jeléül. Ezt nevezték fermentumnak, kovásznak, mert az Oltáriszentségből kiáradó krisztusi kegyelem ereje áthatja az egész Egyházat, mint a kovász a tésztát.

9. EGYÜTT AZ EGÉSZ EGYHÁZZAL.

Mikor a szentmisének ahhoz a részéhez értek, amelyben a szentostyát meg kell törni, akkor minden misézőpap az aznapi szentostyából letört résszel együtt a kehelybe bocsátotta a messziről jött vagy az előző napról megtartott részecskét is. Így fejezték ki a római pápával való egységet és az összes testvéregyházakkal való egységet is.

Ezek a szokások megszűntek. De azért minden pap tudja, hogy „una cum famulo tuo Papa” misézik, vagyis egységben a római pápával és az egész katolikus Egyházal.

A földnek már olyan térképét is kiadták, amelyen könnyen követhetjük az eucharisztikus titkoknak egy és egyben sokféle ünneplését a nap különböző szakáiban, a különböző földrészekben. Mikor Rómában hét vagy nyolc óra van, vagyis az az idő, amikor a pápa szokott misét mondani, akkor $\frac{3}{4}$ 7 van Párizsban, 4 óra Braziliában, stb. Mikor nálunk éjjeli két óra van, akkor Malakkában és Tonkingban miséznek, mikor 3 óra van, akkor Madrasban és Pondichéryben mutatják be a szentáldozatot. Folyton miséznek s minden szentmisében (kb. négyen miséznek egyszerre a világon) a pap megnevezi a pápát s így egyesül a kereszténység fejével s vele egyesülve imádkozik az egész kereszténységért, amely az egész földön elszórva él.

II. AZ OLTÁRISZENTSÉG KÖVETELI AZ EGYSÉGET.

Az Eucharisztia azonban nemcsak jelképezi az egységet. Ennél sokkal többet tesz: követeli az egységet.

1. KÖVETELI A SZERETETET.

Szóltunk a székesegyházak építőiről. Minden önként jelentkezőt felfogadtak. De a tömeget fegyelmezni kellett. És hogy nagyobb legyen az eredmény, az azonos hivatású embereket csoportosították, ugyanegy plébániának vagy városnegyednek lakóit egy csoportba fogták. S mindegyik csoportnak megvolt a maga trombitája, zászlaja. Adott jelre útnak indultak s csendben, vagy imát végezve mentek a munkahelyre.

A legszebb vonás a következő volt. Aki be akart lépni egy csoportba, annak előbb meg kellett bocsátania ellenségeinek. S ha valaki ezt nem akarta megtenni, akkor ajándékát, mint tisztátalan ajándékot, letették a szekérről s őt magát, mint méltatlant, kizárták a csoportból.⁸

Ez ugyancsak megható s egyúttal gyakorlati módja volt annak, hogy a Szentírás tanácsára figyelmeztessenek: „Ha ajándékosdat az oltárra viszed, s ott eszedbe jut, hogy atyádfiának van valamije ellened, hagyd ott ajándékosdat az oltár előtt s eredj előbb megbékülni atyádfiával.”

Gondoljunk arra a prelátusra, aki oltártestvérével összezőrrent. A szentmisében a Pater nosterhez ért. Éppen készül ezeket a szavakat mondani: „Bocsásd meg vétkeinket, mikép mi is megbocsátunk . . .” Egyszerre csak megáll s kijelenti, hogy nem folytathatja az imát, míg csak nyilvánosan ki nem békül vele.

2. KÖZÖS RÉSZVÉTEL A SZENTMISÉN.

Szent Pál apostol világosan kimondotta és követelte ezt. „Mindenekelőtt, ha részt akartok venni a szentáldozaton, ne legyenek szakadások köztetek.” Ez volt a korintusiak hibája: szakadások voltak köztük,

⁸ Így építették Dives-en Szent Péter székesegyházát, Normandiában, amaz idők egyik neves plébánosának tanúsága szerint. Így építették a rouen-i székesegyházat is, amint Hugues érseknek 1145-ből keltezett s Amiens püspökéhez intézett levele tanúskodik arról. Måle, i. h.

éspedig az egység szent lakomájának alkalmával is. Egyesek nem érkeztek meg a kellő időben. Az elsőnek érkezettek nem várták be a többieket. Nem osztották meg velük eledelüket. A szegényeket az ajtóban hagyták s így megbántották őket. Mindezt, mondja Szent Pál, nem lehet összeegyeztetni az Úr vacsorájával. Közös részesedés kell. Időben és térben való közös részesedés, vagyis együtt és ugyanazon a helyen, ugyanannál az asztalnál. Közösen, főképp az egységes szeretet szellemében.⁹

Képzeliük el az őskeresztény időknek egy ilyen szeretetlakomáját! Amint az utolsó vacsora tanítványai a Mester körül gyűltek össze, úgy sereglettek a „közösség” tagjai a püspök vagy annak képviselője köré. Körülbelül ugyanabban az órában, mint nagycsütörtök estéjén. A gyülekezet a húsvéti vacsorára volt mintázva. Egy gazdagabb testvér házában tartották azt, akinek ebédlője hasonlított az utolsó vacsora ebédlőjéhez, keleti szokás szerint elkészített asztalokkal és kerevetekkel. Vagy bementek a ház teraszára, egy nagy függöny árnyékába. Zsidó, nemzsidó vagy pogány egymásmellett ült, ami az egységnek fölséges győzelme volt a zsidó népnek szinte vadul önző nemzetieskedése fölött.

Azonban a legfontosabb csak most következik. Vannak urak és vannak rabszolgák. Itt azonban nincs különbség szegény és gazdag között. Mind testvériesen együtt vannak. Imával kezdték. Azután felolvasták az apostol levelét, vagy a híreket, amelyek messzebbfekvő közösségekből érkeztek. A gyülekezet feje kifejti a tannak egy pontját, buzdításokat intéz egyesekhez vagy a gyülekezethez. Magyarázza az isteni Mesternek vagy Szent Pálnak egy-egy szavát. Közben elővették az élelmiszereket s mindegyik szerényen és örömmel részesül az összesek jótekonyságában. A vége felé, mint az utolsó vacsoránál, a gyülekezet feje veszi a kenyeret és megtöri. Azután a kehelybe önt annyi,

⁹ I Kor. 11, 17–22.

amennyi nemsokára kelleni fog a szentvérből és azután fennhangon mondott imában, kezét kiterjesztve megáldja a kenyeret és a kelyhet. Majd mindegyik megkapja a maga részét és megáldozik.

A gyülekezet előjáróinak gondja volt arra, hogy a részletkérdésekre ügyeljenek s az egész istentisztelet lefolyásában a rendet biztosítsák. Kezdetben a szertartásokat az apostoli határozatok szabályozták. Ezek a mostani szentmise-szertartásoknak mintegy első tervezete. A hívek számára is vannak benne intelmek, főképen az, hogy a szentáldozáshoz összeszedetten kell járulni. A gyűlést közösen elénekelt himnusszal fejezik be. Így kell érteni ezt a kifejezést: Psallendo omnes communicent, énekelve áldozzanak meg mind. Az áldoztatás közben végzett énekről van szó. A mostani szentmise szertartásaiban az ú. n. communio helyettesíti azt. Ez olyan zsoltár verse volt, amelyet a keresztények általában ismertek és könyv nélkül tudtak. A szent időszakokkal és ünnepekkel együtt változott ez is.

Egyébként a hálaadásnak nem kellett végetérnie akkor, amikor a himnusz végetér. A Magasságbelinek ereje megacélozta és az isteni vendégség megerősítette őket, istenileg megittasultak, mondja Szent Pál. Most mennek, hogy mindegyik maga köré árassza ki az isteni életet. Szent Pál az efezusiakhoz írt levelében ezeket mondja: „Énekeljetekek és zengedeztetek szívetekben az Úrnak. Adjatok hálát mindenkor mindenért, a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében.”¹⁰

¹⁰ 5, 19. 20.

III. AZ OLTÁRISZENTSÉG MUNKÁLJA AZ EGYSÉGET.

1. A SZENTÁLDOZÁS EGGYÉ TESZI AZ ÁLDOZÓKAT.

Az Oltáriszentség jelképezi az egységet, követeli az egységet. De még ennél is többet tesz. Munkálja az egységet.

Az Oltáriszentség bekebelez minket Krisztusba. Már pedig Krisztus, ahogy a valóságban létezik, a Fejből és a tagokból áll. Tehát, amikor az Oltáriszentséget vesszük, egyesülünk mindazzal, ami Krisztus. Egyesülünk elsősorban a Fejjel. De egyesülünk a tagokkal is, azáltal, hogy az egész Krisztussal egyesülünk.

Már a keresztség is egyesítette azokat, akik „Krisztus Jézusban” vannak. A három személy élete, amelyben mindannyian részesülnek, megteremti bennük az élő és összefogó közös köteléket. S íme, ehhez most hozzájárul még az Isten Fiának teste, mint új egyesítő kapocs. Hozzájárul a már létező kapcsolathoz. S ennek az új ajándéknak következménye oly nagy, és a Krisztusba való bekebelezésnek ez az új módja annyira új, és annyira csodálatos, hogy méltán nevezhetjük azt újabb bekebelezésnek.

A kegyelem Isten bírása lelkileg.

Az Oltáriszentség Isten bírása testileg is, lelkiileg is.

Az Oltáriszentség feltételezi a kegyelmet. Tehát feltételezi a lelkünkben jelenlevő Istent. De ehhez az Istenhez, aki lelkileg van jelen, elhozza még Jézust is, és ez a testileg is jelenlevő Jézus az összes áldozókat egybefűzi és ezáltal még szorosabban összekapcsolja és még bensőségesebben eggyé teszi mindazt, ami már eddig is egy volt lelkileg.

Törd darabokra a szentostyát! Mindegyik részben ott van Krisztus Urunk! Azért az összes darabok mégis csak egy szentostyát tesznek ki, egy Krisztus van bennük.

Ossz ki sok szentáldozást! S mindezek az áldozások csak egy Jézust tesznek ki és minden hívő részesül az egész egységben, amely a jelen szentáldozásból kiárad és abban is, amely az összes, más időben és más helyeken végzett szentáldozásokból árad ki. Az áldozó tehát részesül mindazokban az áldozásokban, amelyeket az összes időkben és az összes helyeken végeztek. Krisztus élete, amelyet a szentostya minden hívőben szétáraszt, egy és oszthatatlan. Éppen azért, az összes híveket egységbe fűzi össze. „Egy test vagyunk mindnyájan, akik egy kenyérben részesülünk.”¹¹ Itt tehát kétségtelenül nem képletes értelemben vett egységről van szó és nem is az érzelmeknek laza egységéről, hanem valóságos, szerves, életműködésekben nyilvánuló egységről, eleven, bár titokzatos egységről.

2. NEMCSAK A MAGUNK SZÁMÁRA ÁLDOZUNK.

Mekkora a különbség az Oltáriszentség életet árasztó katolikus tanítása és a protestáns vélekedések között!

Az augsburgi hitvallás XXI. cikkelye ezeket mondja: „A mise nem áldozat élőkért és holtakért, vétkek engesztelésére, hanem inkább csak áldozás, amelyben a pap és a jelenlevők kapják a szentséget, kiki magának.”

Ez a reformációnak egyik alapítólevele, 1530-ból. Carton de Wiart, belga államférfiú, a római eucharisztikus világkongresszuson 1922 június havában, méltán helyezte szembe ezt a hideg individualizmust az Eucharisztiairól szóló katolikus felfogással, amely melegséget áraszt, hiszen az Oltáriszentségben Krisztus szeretetáldozatát látja. Krisztus azért van jelen az oltáron, mert szeret minket, azért adja önmagát nekünk a szentáldozásban, hogy szeretettel egyesítsen minket,

¹¹ I Kor. 10, 17.

mindnyájunkat önmagával, hogy az ő életének részei legyünk.

Milyen furcsa kifejezés is ez: „csak áldozás” és „kiki magának”! Mennyire összeszorítja az ember az egész világra kiáradó isteni szeretet művét, amikor megtiltja neki, hogy az „én” határait túllépje és egészen a föld határáig érjen el.

A katolikus Egyház Krisztus igazi gondolatának letéteményese. Számára tehát ez a szó: Eucharisztia, egészen mást fejez ki. Kifejezi az egész emberiséget, amely a megváltás áldásaiban részesül. Kifejezi az élőket és holtakat, akik az oltár köré sereglenek. Kifejezi a Krisztusba bekebelezett Egyházat, amely Krisztus áldozatának bemutatásában egyesülve van. S kifejez mindenegyes hívőt is, aki az Oltáriszentség áldásaiban részesül és aki az Oltáriszentség által egyesül Krisztussal, a titokzatos test Fejével és egyesül Krisztus minden tagjával is.

Ha az ember bejárja Angolországot, Németországot vagy más protestáns országokat és vidékeket, elszomorító látvány tárul eléje azokban a templomokban, amelyek egykor katolikus templomok s így az Oltáriszentségben jelenlevő Krisztusnak hajlékai voltak, most pedig üresek és barátságtalanok. Ha talán a „megreformált egyháznak” egy eltévedt és nekünk mégis kedves tagja olvasná ezt a könyvet, könyörögve kérjük, hasonlítsa össze hitét a katolikus hittel és lássa, hogy melyik oldalon van az élet, melyik oldalon a melegség, melyik oldalon a széles látókör. Reméljük, hogy a katolikus hiten kívülálló nagyszámú, jóhiszemű lelkek számára lesz alkalmunk kimutatni, hogyan tudnának ők könnyen eljutni az igazságra.

3. AZ OLTÁRISZENTSÉG FELEBARÁTAINK SZERETETÉRE VEZET.

A legméltóságosabb Oltáriszentségnek jól megértett tisztelete következetesen elvezet a felebarát szeretetére.

Mert a felebarát valami Krisztusból. Felebarátaink Krisztus testének részei, tagjai. Mikor a Krisztust szívembe fogadom, szorosán egyesülök a felebarátaimmal. Ne gondoljunk és ne képzeljünk hézagot és szakadékot és választófalakat Krisztus titokzatos testében, a Fej és a tagok között!¹²

Aquinói szent Tamásnak ez volt a kedvelt gondolata. Ezt hangsúlyozza. „Az Oltáriszentség nemcsak Istennel való egyesülés, hanem az áldozóknak egymás közötti egyesülése is.”¹³

Azokban az imákban, amelyeket ő szerkesztett és amelyeknek elmondását az Egyház papjainak is ajánlja előkészületül a szentmisére, egyebek között ezeket a szavakat találjuk: „Ő édes Istenem, add meg nekem, hogy egyetlen Fiadnak, Jézus Krisztusnak szenttestét úgy vegyem magamhoz, . . . hogy titokzatos testébe méltó legyek bekebeleztetni, stb.”¹⁴ Gyakran ismétli a szavakat: corpus, corpori, incorporari. Ezt szándékosan teszi.

Monsabré, a nagy francia egyházi szónok, Szent Tamás tanára támaszkodva így szól:

„Minél jobban belénk hatol Jézus Krisztus, annál jobban hatolunk mi is egymásba a szeretet által. Kárba veszett igyekezet az, ha az embereket csak mindenféle emberbaráti intézményekkel igyekezünk összehozni. Ehhez a célhoz az ember csak önmagának átadása által jut el. Önmagunk átadására pedig csak Isten kegyelméből vagyunk képesek.”¹⁵

Főntebb leírtuk az első századoknak keresztény szeretetlakomáit. Hogyne éltek volna a keresztények egységben és összhangban olyan gyülekezetek után,

¹² Aki erről még behatóbban akar tájékozódni, az olvassa el elmélkedve a pápi zsolozsmának az Úrnapja egész nyolcadáról szóló szentleckéit.

¹³ A leghatározottabban állítja: Summ. Theol. III. p. q. 73. art. 2.

¹⁴ Oratio ante missam. Missale.

¹⁵ Exposition du dogme, VI. 280. La communion dans l'Église.

amelyekben lelkük az egység légkörében fürdött meg, amelyekben az egység kenyerét vették, az egység isteni italát itták? Hogyne lettek volna „cor unum, anima una, egy szív, egy lélek”?¹⁶ A pogányok csodálkozva emlegették ezt. „Nézzétek, mennyire szeretik egymást!”¹⁷

4. ELSIMITJA AZ ELLENTÉTEKET.

Az igazi keresztények nincsenek tekintettel arra, ami különböző, sőt ellentétes bennük, — úr vagy szolga, kézműves vagy tudós, — hanem azt nézik, amiben hasonló, és ezt is mindig a legmagasabb szempontból, t. i. a Krisztusban való egység szempontjából. Egy a hit, egy a keresztség, egy a kenyér.

Szent Pál idejében az ugyanegy kenyérben való részesedés kegyes jóindulatot áraszt Filemonba még rabszolgája, Onesimus iránt is. És az újabb századokban? Turennek, a híres francia hadvezérnek szolgája éppen áldozni készül. Akkor meglátja az urát. „Tessék előttem, méltóságos uram!” „Itt nincs méltóságos úr! Itt csak egy Úr van. Maradj a helyeden!”

Vajjon megvan-e ez a jóindulat a szolgák iránt mindazokban az urakban, akik áldoznak? És mindazok a szolgák, akik a szentasztalhoz járulnak, hasonló tiszteletet merítenek-e ott uruk iránt, mint ez a szolga?

Ahol a lelkek igyekeznek megérteni és átélni a hitigazságokat, ott a szeretet virágzik. Éspedig a hősieś önfeláldozásig. Maxime du Camp meglátogatja a „szegények kis nővéreinek” menhelyét. A betegtermekből kijövet kérdezi: „Dehát milyen erő is adhat az apácáknak bátorságot ilyen életre?” A főnöknő nem válaszol, hanem csak mosolyog. A kápolna ajtajához érnek. A látogatót oda is bevezeti és a szentségházra mutatva így szól: „Ő az, ottan!”

¹⁶ Apost. cselek. 4, 32.

¹⁷ Tertullian tanúskodik erről a II. században. Apologia XXXIX.

XIII. Leó pápa egyik levelében (amely e szavakkal kezdődik: „*Mirae caritatis*“, „Csodás szeretetnek“) a szentáldozásnak jól megértett gyakorlatát ajánlotta mint főeszközt arra, hogy az emberek közt az egységet létrehozzuk és ezzel a társadalmi bajokat orvosoljuk.

5. A NÉPEK KÖZÖTTI EGYSÉG.

Az Oltáriszentség hatalmas eszköz arra, hogy a társadalmi osztályok közötti egységet a legmagasabb fokban megteremtse. Nem volna-e éppen olyan hatásos eszköz a népek közötti egység megteremtésére is?

Mindenfelé annyi sok a szentáldozás és mégis oly kevés az egység! Milyen különös lény is az ember! Milyen nehéz neki szeretni, magát szeretni, felebarátját szeretni! Mily nehéz neki békében élni a többi emberekkel! Mily különös hatalma van egy folyónak, egy hegyláncnak vagy egy határkőnek, hogy ennyire megosztja a lelkeket! És ezek keresztények, akik minden szentmisében hallják ezeket a szavakat: „*Pax Domini sit semper vobiscum!*“ „Az Úr békéje legyen mindig veletek!“ Itt mindenekelőtt természetesen a lelkiismeret békéjéről van szó. De vajjon a másik ki van-e zárva? Mily szomorú, hogy mindenegyes alkalommal, az „*O salutaris*“ éneklésekor, az ember ismételve hallja, hogy a béke még nincs megkötve, hogy még mindig dúl a háború, — *bella premunt hostilia*, — a háború az emberben és a háború az ember körül és az emberek közt.

A béke és szelídség örve alatt természetesen nem kell szem elöl téveszteni az igazságosság követelményeit. Ez minden nép számára életszükséglet. De ha a kormányok egymással viaskodnak és politikai harcokat vívnak, vajjon ez felhatalmazza-e az egyéneket is arra, hogy egymást gyűlöljék?

Korántsem! Gyűlölet gyűlölet marad. Sohasem lehet az szent gyűlölet! Lefokozza az embert és sérti

az Istent, aki az emberben él és élni akar. Más dolog, lojális fegyverekkel küzdeni, harcolni, ha kell, egészen a vérontásig s az ellenféltől megkövetelni, amivel igazság szerint tartozik. És ismét más dolog, gyűlölni. A bátorság, a kitartás s az erő, az mind értékes valami. A gyűlölet ellenben szégyenfolt és rákfene, amelyet Isten elátkoz és amelyre Krisztus is átkot mondott.

Menjünk még tovább és mondjuk, hogy ha még olyan mélyenjáró különbségek észlelhetők is az egyének között, de megvan bennük ugyanaz a hit és ugyanaz az isteni élet, akkor az alapvető egység nem szenved csorbát bennük. S a két ellenség között, aki frontja oldalán megáldozik, törhetetlen lelki kötelék áll fenn, amelyet semmiféle romboló eszköz meg nem szüntethet, ha különben mégoly rettenetes ellentétek vannak is köztük, amelyeket a mögöttük levő, ágyúgolyóktól felszántott országok szítanak.

Mégis, mily nagy a velünkszületett gyarlóság! Hogyan is lehetnek az emberek egyszerre oly szorosan egyesülve és a mellett oly bámulatosan szétszakadva?

A szentáldozás, az angyalok Kenyere, szüzeket nevel. Miért ne termelné ki az igazságot szeretőket, a felebarátot szeretőket, a békeességeket is? Hiszen az élet Kenyere, az isteni, krisztusi életé, amely igazságosság és béke nélkül el sem gondolható!

6. A SZENTÁLDÓZÁS EGYESIT NEMCSAK KRISZTUSSAL, A FEJJEL, HANEM ÖSSZES TAGJAIVAL IS!

Még egy megfontolás!

Az Oltáriszentség megértésének módja nincs-e sok kereszténynél a kíváncsú nagyarányúság híján?

Az Oltáriszentségben részesülni, gondolják ők, annyi, mint Jézust kapni. Kapni, igen, de adni is. Erről különben már szoltunk másutt.

Kapni Jézust, befogadni Jézust, igen, de az egész Jézust! Tehát egyesülni nemcsak a Fejjel, hanem ugyan-

akkor a tagokkal is, az egész Egyházzal. Ezt nyomatékosan akarjuk hangsúlyozni.

Szent Fulgencius merész szavakkal ezeket mondotta a keresztényeknek: „Ti, akik Krisztus titokzatos teste vagytok, fizikai testét magatokba fogadva, azt fogadjátok, ami már vagytok.” Vagyis, mint Krisztus titokzatos testének tagjai, már bizonyos értelemben Krisztus vagytok. Szent Fulgencius, nagyonis helyesen, nehéznek látta elválasztani azt, amit a Mester egyesített, t. i. az ágakat és a törzset, a szőlőtőt és a szőlővesszőket. Igaz ugyan, hogy abban a korban a szentek egységének, az összesek Krisztusban való egységének hitigazságait sokkal jobban ismerték, mint ma.

Jelenleg az emberek mintegy a maguk külön használatára szeretnék tartani és tisztelni az Oltáriszentséget. Csakis a maguk számára. S ezt keresik bizonyos önző és szüklátókörű lelki inyenckedéssel.

A szentostyában való igazi részesülés ellenben magában foglalja nemcsak az isteni kincs bírásának vágyát, hanem azt a vágyat is, hogy az ember magamagát is a lehető legnagyobb fokban adja át a közös kincs összes részesedőinek. Könnyű belátni, hogy a két felfogás között mily nagy a különbség.

A XII. századig ez a társadalmi, közösségi és szeretetgondolat vezérelte a híveket az Oltáriszentség vételénél.

Főképp az Egyház életének kezdetén a szenttitkokban való részesedés nem látszik annyira az egyén egybeforrásának Krisztussal, mint inkább az összesek egybeforrásának Krisztusban.

Akkor a hívek felfogásának homlokterében nem annyira a Fejvel való egyéni szövetség áll, hanem inkább az összes tagoknak egymás közti szövetsége, amelyet a Fej művel és irányít. Szóval, abban az időben az áldozás legmélyebb értelmét abban látták, hogy az Krisztus összes tagjainak összeforrása. És jobban háttérbe szorult a szentáldozás, mint lehetőség, hogy egyénileg is Jézus Krisztusban részesedjünk.

Jöttek azután a valóságos jelenlétre vonatkozó

tévtanok. Most már a szentostyának nem annyira az egyesítő, dinamikus erejét nézik, hanem szívesebben a sztatikus oldalát tekintik: t. i. a Mesternek a szentostyában való folytonos jelenlétét.

S éppen azért az előbbi vezérelv, vagyis a szentáldozatban való együttes részesedés helyébe lép lassan, természetesen nem kizárólagosan és nem egészen, hanem azért elég sajnálatos fokban a szentségileg jelenlevő Krisztusnak egyoldalúan és szűklátókörűen egyéni tisztelete és imádása.

A közösségi szempontot nem felejtik el ugyan egészen, hanem, legalább is egyesek, szinte észrevétlenül és akaratlanul is, háttérbe szorítják.

7. KÉT ÁLDÁSOS MOZGALOM.

Napjainkban az Oltáriszentség helyes tiszteletét két áldásos mozgalom szolgálja. Az egyik, a gyakori szentáldozás. A másik, a liturgia mélyebb megértésére és megbecsülésére irányuló törekvés. Ha az Oltáriszentség minél gyakoribb tápláléka lelkiéletünknek és ha a liturgia életet formáló hatása átjárja lelkünket és megtanít minket arra, hogy a szentmise-áldozatban az egység szentségében Krisztus szándékai szerint részesedjünk, akkor az ilyen eucharisztikus és liturgikus élet Krisztus testének tagjait is nagyobb szeretet-egységbe fűzi.

Ma örömdetesen előtérbe jut ismét az a meggyőződés, hogy a szentáldozásban, az egyén részesedése a szentostyában, valóságos részesedés az össze-ekben, Krisztus testének összes tagjaiban is. Mind jobban észreveszik, hogy a szentáldozás és a szentek közössége (communio, communio sanctorum) két különböző valóságot jelez ugyan, de mégis mind a kettő nagyon egybetartozik. Az fogadja magába Krisztust tökéletesebben, „keresztény” módon, aki azzal a szándékkal fogadja, hogy Jézus Krisztus által elérje az összeseket, akik Jézussal egyesülve vannak és hogy velük eleven lelki összeköttetésbe lépjen a természet-

fölötti közösségnek egységében. Unus panis, unum corpus. Egy kenyér táplál minket, hogy egy testté, Krisztus testévé legyünk.

Azt hisszük, hogy az Oltáriszentségnek igazán megértő és átfogó tisztelete csak nyer az ilyen befogással. De nyer Krisztusban való fölséges egységünknek mélyebb megértése és megvalósítása is.

B) A SZERETET TÖRVÉNYE.

ELSŐ FEJEZET.

MIÉRT SZERESSÜNK?

I. A FELEBARÁT NEM MÁS, MINT JÉZUS KRISZTUS.

1. KÉT SZERETET EGY SIKBAN.

Egy írástudó kérdezte Krisztus Urunkat: „Melyik a legelső minden parancsok között?”¹

Az első parancs az Isten szeretete — felelte neki az Üdvözítő. A második pedig, amely hasonló az elsőhöz, a felebarát szeretete. Az Üdvözítő látni akarta, hogy jól megértette-e a tanítást, azért felszólítja a kérdezőt, hogy ismétlje meg a feleletet. Az írástudó pedig hűségesen ismétli az Üdvözítő szavait. „Istent szeretni és a felebarátot szeretni, többet ér minden égő és egyéb áldozatnál.”² Az Úr Jézus meg van elégedve és azt mondja neki: „Nem messze vagy az Isten országától.”³

A felebarátot szeretni tehát többet ér, mint Istennek égő és egyéb áldozatokat bemutatni. „Ha ajándékokat viszed az oltárra” — mondja az Üdvözítő más alkalommal — „és ott eszedbe jut, hogy valamelyik felebarátodnak van valamije ellened, akkor hagyd ott

¹ Mk. 12, 29—31.

² U. o. 33.

³ U. o. 44.

az oltáron ajándékokat. Menj és előbb békélj meg felebarátoddal! És csak azután, miután ezt az első áldozatot felebarátod érdekében meghoztad, jöjj és mutasd be a másodikat, az áldozatot a fölséges Isten tiszteletére."

Ez azt a látszatot kelti, mintha a két parancs már nem is állna egy vonalban. Az ember azt mondaná, hogy az isteni Üdvözítő a felebaráti szeretet kötelességét még az istentisztelet kötelessége elé is helyezi. Ez természetesen csak látszat, de olyan látszat, amelyre érdemes figyelni.

A valóságban a két parancs csak egyet tesz ki. Mind a kettőben a parancs szerint Istent kell látnunk és tisztelnünk, Istent vagy magában, vagy a felebarátban. De Istent mind a két esetben. Ime, ezért isteni erény a felebarát szeretete, mert annak a tárgya Isten.

2. AZ ISTENI ÉS A FELEBARÁTI SZERETET EGYSÉGE.

Milyen megtiszteltetés ez ránk nézve! Gyakran panaszkodunk, hogy Isten távol van tőlünk. Pedig egészen közel van hozzánk. Minden testvérünkben ott van mellettünk. „Ők én vagyok” -- figyelmeztet az isteni Üdvözítő. „Amit egynek cselekedtetek legkisebb atyámfiai közül, nekem cselekedtétek.”⁴

Isten szomjúhozza azt, hogy folytonos zárandokúton legyen e földön. „Emmanuel, Isten velünk”, ez az a név, amelyhez legjobban ragaszkodik s amelyet leginkább akar megvalósítani. Emmanuel, Isten velünk. S Ő nem is elégedett meg azzal, hogy egyszer jöjjön el hozzánk a jászolba és hozzánk jöjjön a kegyelem által, hozzánk jöjjön még, különösen a legbensősebb és leggyöngédebb módon, az Oltáriszentségben. Még ez sem volt elég neki. Ő még minden keresztény mögé is akart rejtőzni. Minden keresztény a fölséges Istent hordozza magában, azt az Istent, aki a keresz-

⁴ Mt. 25, 40.

tény szeretetet úgy tanítja, hogy legkisebb felebarátunkban is Jézust kell látnunk és szeretnünk.

„Bizony, bizony, mondom nektek, ők — én vagyok.” Én, aki beszélek neked, én, az Isten Fia.

Talán mi azt mondjuk, amit a zsidók mondtak, mikor a legméltóságosabb Oltáriszentségről volt szó: „Kemény beszéd ez?” Ellenkezőleg! Kedves beszéd ez! Uram, minden lépésnél találkozom veled! E csoda folytán, a te szent személyedbe való isteni bekebelezésünk folytán, minden mozdulat, amit teszek, a te jelenlétedben történik. Magamra fordítom tekintetemet és te bennem vagy. A felebarátomra nézek és te ott vagy. Minden oldalról élő szentségházak vesznek körül, hacsak látni tudok.

Isten mindegyikünkben él, vagy legalább is élni akar. Mindegyikünk Jézus Krisztushoz van kapcsolva, — valóban, vagy legalább is képességben, — és általa Isten életében részesül. Mert mi mindnyájan ugyanazt az egy isteni életet éljük Jézus Krisztusban, — vagy legalább is kellene élnünk, — éppen azért nagyon bensőséges szeretetnek kellene uralkodnia köztünk.

3. KRISZTUS TANITVÁNYAINAK ISMERTETŐJEGYE.

Azért nem is csodálkozhatunk azon, hogy az isteni Üdvözítő ezt a szeretetet tüntette fel az igazi keresztény élet megkülönböztető jegye gyanánt és hívei ismertetőjegyét is ebben állapította meg. „Szeretitek-e egymást? Ezen az ismertetőjegyen tudják meg az emberek, hogy az enyéim vagytok.”⁵

Pusztá vonzalomból szeretni, még az állatok is képesek, vagy mindenesetre a pogányok. Ellenben természetfölötti indítóokból szeretni, „Krisztus tagja” kölcsönös jogcímének megértéséből, ez már keresztény szeretet.

A lelkiélet tanítói joggal hangsúlyozzák ezt. Szent Ignác azt mondja: „Törekedjünk arra, hogy Istent

⁵ Jn. 13, 36.

„vagy Jézus Krisztust lássuk felebarátunkban!” „Úgy tekintsünk egymásra, mint följobbvalónkra. Kívánjunk és engedjünk nekik mindenben elsőséget.” Szent Bernát arra int, hogy: „A felebaráttal való érintkezésben mellőzzük a külső embert az ő sárhüvelyével. Csak a belső embernél, az Isten képére alkotott, Jézus Krisztus drága szent vérének megváltott embernél álljunk meg, aki a Szentlélekisten temploma, Krisztus lakása és az örök üdvösségre van rendelve.”⁶

A nélkülöző ember nagyobb veszedelemben forog, mint más, hogy megvetik. Éppen azért Krisztus is különösképp őt jelöli meg, mint „láthatatlan jelenlétének látható jelét”. Ezzel természetesen nem akar kizárólag nyilatkozni, hanem csak hangsúlyozva kiemelni. Mindenkinek joga van jóakarathoz, de a szegénynek még inkább, mint másnak.

„Amit egynek cselekedtetek legkisebb atyámfiai közül, nekem cselekedtetek.”

4. VILÁGOSKODÓ PÉLDÁK.

A hitből élő lelkek az évszázadokon keresztül példáját adják ennek a szeretetnek, amely eltekint a külső látszattól és Jézust még a koldus rongyai alatt is felfedezi.

Szent Jeromos így ír: „Fabiola gyakran vitte a betegeket a saját vállán, megmosta tisztátalan sebeiket, leküzdve minden undort, mert nagyon jól tudta, hogy ha a szegények sebeit kötözi, magának az isteni Üdvözítőnek sebeit kötözte.”

Ugyanez a gondolat ihleti Szent Márton püspököt, Árpádházi szent Erzsébetet és sok mást. És a szentek előtt ezek a szegények olykor csodálatos világosságban átlátszóvá váltak és Jézus Krisztus vonásait sugározták. Alacoque szent Margit akkor volt a legboldogabb, amikor a betegek ápolására rendelték.

⁶ A latin kifejezés még határozottabb és erősebb: „Exterioriorem hominem, tamquam sacculum stercorum, relinquens.”

Folignói szent Angelában égett a hő vágy, hogy magának az isteni Keresztrefeszítettnek betegápolója lehessen és szenttestének tátongó sebeit kötözhesse be. Azért azt kérte, hogy egy undorító beteget ápolhasson a kórházban.

Bernières, világi ember, de nagy keresztény. betegsége idején igen fájlalta, hogy nem látogathatja meg többé az Úr Jézust a templomban, és azért azt kéri, hogy egy szegényt vezessenek hozzá, hogy ezáltal szobájában észrevehetőbben legyen jelen Jézus Krisztus.

Jaqueline Pascal hasonló esetet mond el haldokló testvéréről. „Mivelhogy nem akarják megadni nekem azt a kegyelmet, hogy áldozhassam, jócselekedet által akarom azt pótolni. S mivelhogy nem áldozhatom meg a Fejben, szeretnék megáldozni az ő tagjaiban. S azért úgy gondoltam, hogy egy szegény beteget rendelek ide, akit ugyanúgy szolgáljanak ki, mint engem.”

Bernben, Svájcban, a főkórház kapuja felett ezek a szavak olvashatók: „Christo in pauperibus, Krisztusnak a szegényekben.” Ezeknek a szavaknak kellene állniuk minden kórház bejárata felett. Sőt még jobbat is tehetnénk. Minden ház fölé, kis változtatással ugyanazokat a szavakat lehetne írunk, hogy Krisztust lássuk minden emberben.

A Villefranche melletti Mongré nevelőintézet homlokzatára P. Rochette († 1906), a ház rektora, ezt a felírást helyeztette, amely igen szerencsésen fejezi ki a nevelés igazi célját: Christo in adolescentibus, sub invocatione B. M. V. Krisztusnak az ifjakban, Szűz Mária oltalma alatt.

Minden ember a természetfeletti életre van hivatva. Éppen azért hivatva van arra is, hogy Krisztus életét élje. Még a pogányban is láthatom és látnom kell az Üdvözítő Jézus titokzatos testének lehető tagját. A keresztényben még inkább. A szeretet gyakran azért halott erény bennünk, mert a hit megszűnt élő, cselekvő lenni.

II. AZ IGAZÁN „ÚJ” PARANCS.

1. KRISZTUS FELEBARÁTAINKBAN.

Kérdezzük már most, hogy mindig úgy becsüljük-e ezeket a csodákat és a fölséges kötelességeket és amelyek azokból következnek, amint az illő volna? Minden keresztény Krisztus mása. Az Üdvözítő megsokszorozítja magát nemcsak az Oltáriszentség által, hanem valami más, titokzatos módon a keresztség által is. Isten mindenütt ott van a világban képviselője által. Bennünk is, és sok másban is él Krisztus. Testvéreink Krisztus másainak egész serege. Megvan-e bennem az igazi keresztény érzék, hogy az emberekben meglássam az isteni hasonlóságot, vagy a hasonlóságra való isteni hivatást? Ezek a megkereszteltek, akik körülvesznek és akikkel érintkezem, igazán testvérek-e számomra? És ha igen, akkor testvériségem az istenség alapján áll-e? Krisztusban, Istenben szeretem-e őket? S bennük Istent szeretem-e?

És mi nemcsak a most élőkkel vagyunk összefűzve, hanem az örök isteni élet által, amely mindnyájunkat összeköt, isteni, krisztusi rokonságunk kiterjed a jelen szűk határain túlra is, és egybekapcsol és valósággal minden krisztushívőnek testvérévé tesz minket.

„Ez az isteni jelenlét (Isten jelenléte mindegyikünk lelkében) egységünk köteléke, az idő és tér minden korláta felett. Istenben mindig együtt lehetünk, s egymást segíthetjük.”⁷ S mivelhogy Isten jelen van bennünk, semmi sem könnyebb, mint bennünk rá hatni

⁷ Le Gaudier, Perfection de la vie spirituelle, t. III. sect. 8. chap. XX. fin. — P. Judde ezeket mondja: „Kötelességünk gyöngéden és állhatatosan szeretni mindazokat, akiket ugyanaz a hit és ugyanazok a szentségek épügy keresztényekké tettek, mint bennünket. Ők épügy egyesülve vannak Jézus Krisztussal, mint mi. A kar nincs jobban egyesülve a szemmel, sem pedig a szem a fejvel, vagyis, mint az összes keresztények az Üdvözítővel. Mikor őket szeretetünkbe ajánlotta, akkor önmagát ajánlotta nekünk.”

hatásos imával. S mivel embertársamban is jelen van, azért imám felebarátomban is visszhangra talál.

2. AZ „ÚJ PARANCS”.

Az emberi testvériségnek ebben az isteni jellemvonásában a szeretetnek ragyogó eredetisége és hasonlíthatatlan újsága tűnik fel. Szent Jánosnak igaza van: *mandatum novum*, „új parancs” ez!

Tudjuk, hogy az isteni Üdvözítő eljöveteleig, hogyan bánt az ember embertársával. A pogány világ szégyenfoltja a rabszolgaság. A hit világának évszázadokig kellett küzdenie, míg a rabszolgaságot leküzdötte. Ahol pedig a hit eltűnik, ott feléled a rabszolgaság. Új forma, de nem kevésbé szégyenletes szolgaság. Ha torz volt a született csecsemő, a falánk tengeri halaknak dobták áldozatul. De még, ha különben hibátlan volt is, elegendő volt, hogy a kegyetlen pogány isten, a gyalázatos pogány pap szája által követelje a gyermeket, s máris az izzó Moloch karjaiba dobták.

Néha-néha egy-egy jobblelkű pogány bölcselő, aki ellensége volt annak a latin közmondásnak, hogy: „*homo homini lupus*”, legalább azt igyekezett elérni, hogy az ember ne vadállatot, ne farkast lásson felebarátjában, hanem fedezze fel benne legalább az embert.

De sohasem akadt egy sem, aki arra igyekezett volna rábírní embertársait, hogy felebarátjukban az „embernél” is többet lássanak. Lássanak benne „istenit”. Csak Jézus Krisztus mondta a világnak: „Tekintsétek úgy a felebarátot, mint engem, az Isten Fiát.” S ez nem képzelődés! Ez az igazság! Felebarátod én magam vagyok. Minden testvéredben én, Jézus Krisztus, élek. A hit szemével megtalálhatsz engem minden emberben, mert én bennük vagyok és ők bennem vannak, mint titokzatos testem tagjai, vagy legalább is mindnyájan hivatva vannak, hogy bennem éljenek és én ő bennük.”

Látjuk tehát a haladást.

Először az embert állatnak tekintik.

Azután az ember ember gyanánt bánik felebarátjával.

Végül az embert Jézus Krisztusnak tekintik.

„Amit egynek cselekedtetek legkisebb atyámfiai közül, nekem cselekedtétek.” Krisztus vallásában talán vannak olyan titkok, amelyek ennél jobban meglepnek. De nincs benne meghatóbb titok, mint minden testvérünknek ez a „Christificatio”-ja, Krisztussá alakulása Jézus Krisztus által.

3. AZ „ÚJ PARANCS” SZERINT ALAKULT VILÁG.

Ettől kezdve a világ egészen új mintakép szerint alakul és épül. Olvassuk el Szent Pálnak levelét Filemonhoz és azt, hogy mit mond benne Onesimusról, a rabszolgáról. „Én, jelenleg Jézus Krisztusért megbilincselte Pál, kérlek fiamért, Onesimusért, akit bilincseimben nemzettem . . . Visszaküldöm hozzád: fogadd úgy, mint szívemet . . . Hiszen talán éppen azért távozott el tőled egyidőre, hogy visszakapjad mindörökre: már nem mint rabszolgát, hanem rabszolga helyett mint szeretett testvért, aki nekem nagyon is, de mennyivel inkább neked az . . . Bizony, testvér! Hasznodat akarom venni az Úrban, enyhítsd meg szívemet az Úrban.”⁸

Tehát így nézd ezt a szegény rabszolgát! A római törvény és a bölcselők ebben a dologban a törvénnyel egy véleményen vannak, söpredéknek nevezik őt. Szent Pál ellenben „saját szívének” mondja. Rabszolga ő? Nem, nem! Sokkal több ő, mint rabszolga. Szeretett testvér ő. Szent Pál azt kéri Filemontól, hogy mint egy másik Pált, fogadja a szolgát. S az a gondolat, hogy Filemon így fog cselekedni, „megenyhíti szívét az Úrban”.

Sienkiewicz, a világhírű *Quo vadis* regény szerzője, nagyon jól hangsúlyozta az „új parancsnak” ezt a teljesen eredeti jellemvonását. Petronius azt mondja:

⁸ Filem. 9—20.

„Nem tudom, hogy a keresztények hogyan rendezkednek be, hogy együtt éljenek. De azt tudom, hogy ahol az ő tanuk gyökeret vert, ott megszűnik a különbség gazdag és szegény, úr és szolga, győző és legyőzött között . . . Ott már nincs más, csak Krisztus és olyan irgalom, amelyet mi nem ismerünk és olyan jóság, amely az ember minden ösztönével s a mi római ösztönünkkel is homlokegyenest ellenkezik." S éppen ez a szeretet és jóság nem kell neki, a kevély pogánynak. „Keresztény, én? Soha! Akkor szeretnem kellene bythiniai gyaloghintóhordáromat, szeretnem kellene egyiptomi fürdőszolgáimat, szeretnem kellene a külváros embereit, mint felebarátomat! Nem, ezt nem tehetem meg! Ezek a cudar lények megvetést érdemelnek, nem szeretetet!"

4. A KRISZTUSTÓL TÁVOLÁLLÓK NEM ÉRTIK MEG.

„Bármit cselekedtek egynek legkisebb atyám-fiai közül, nekem cselekedtettek." Valóban új parancs ez! Annyira új, hogy egyesek még az évszázados keresztény gyakorlat ellenére is ott tartanak, hogy azt előbb fel kell fedezniök.

„Mit? Szeretet?" kiált fel egy hírhedt szocialista, Proudhon. „Tagadom a szeretetet! Nagyképüsködés! Hiába beszéltek nekem testvériségről és szeretetről! Meg vagyok győződve, hogy ti egyáltalában nem szerettek." Mit felelne erre egy keresztény? Azt, hogy igazad volna, hogyha benned nem találnék mást, mint téged. Akkor igen. De ha a te lázító, nyomorult alakod mögött látok egy lehetséges Jézust, akkor már nincs és nem lehet igazad.

De Proudhon nem hallgat szavunkra. „Nagyképüsködés!" — kiáltja és így folytatja:

— Nagyon jól tudom, hogy nem szerettek.

— Ennek persze szerinted te magad vagy a legilletékesebb megmondhatója. Pedig álmítod magadat. Tudod-e, hogy ha a marseille-i kikötőnek egyik hordárja

elmegey a jezsuita P. Calage, a szegényeknek e nagy barátja mellett s így szól: „gyűlöllek“, a páter a legcsekélyebb megzavarodás nélkül azt mondja neki: „Ha tudnád, hogy én meg mennyire szeretlek.“ Melyik papnál nem történt még meg, hogy egy „öntudatos elvtárs“ ilyen, vagy hasonló szavakat ne vágott volna a fejéhez?

„Önfeláldozás!“ — folytatja Proudhon — „én tagadom az önfeláldozást! Ez is nagyképüsködés! Beszélj nekem inkább jogról. Az én szememben ez az egyedüli mérőeszköze az igazságosnak és igazságtalan-nak, a jónak és rossznak a társadalomban.“

Ezekről a konok tagadóktól indult ki a „szeretet-ellenes“ világnézet, amely meghódította a tömegeket és szeretet helyett gyűlöletet csepegtetnek a lelkekbe.

„Már csak az igazságosság létezik. Hagyjatok nekem békét a szeretettel! Mi csak a jogainkat követeljük! Ha azokat megkapjuk, akkor a többit nektek hagyjuk!“⁹

Igy szónokol a szeretet ellensége. Pedig szeretet nélkül az igazságosság sem állhat fenn, amint hogy igazságosság nélkül sincs igazi szeretet.

5. IGAZSÁGOSSÁG SZERETET NÉLKÜL.

Az az igazságosság, amelyet szeretet nélkül akar-nak gyakorolni, holt erény és nem képes egymagá-ban az emberi életet még igazán emberivé sem tenni. Annál kevésbbé istenivé. Sokan elfelejtik, hogy az igazságosság nem hidalhatja át egyedül az emberek között levő szakadékokat. Annyira nem, hogy sokszor éppen az igazságosság — ha mint egyeduralkodó akarja intézni az emberek sorsát és a szeretetet szám-űzi — még inkább mélyíti az ellentéteket, vagy leg-alább is föltárja és láthatóvá teszi azokat.

Az igazságosság, a rideg jog függőleges helyzetet teremt az emberek között és különbségekre mutat. A

⁹ Proudhon: Contradictions économiques. I. 228.

szeretet pedig simít, egyenesít és egyenlővé tesz. A szeretet vízszintes helyzetet teremt az emberek között, leengedi a felvonóhidat és fölöslegessé teszi azt, mert a szeretet az ellentéteket és a szakadékokat betölti és kiegyengeti.

A papiroson, az elméletben könnyen összeölelkezik az igazságosság és a béke, a szeretet (*justitia et pax osculatae sunt*). De az életben sokkal nehezebb ily barátságos viszonyba hozni őket. Gyakran szembeállnak egymással.

Pedig ha az igazságosságot elszakítjuk a szeretettől, akkor elmondhatjuk, hogy a legnagyobb igazságosság egyedül, a maga ridegségében, a legnagyobb igazságtalanság — *summum jus summa injuria* — amint a régiek mondták. Aki csak az igazságosságról akar tudni, az abban a veszélyben forog, hogy még az igazságosságot is nagyon rosszul fogja gyakorolni, nem is szólva a szeretetről.

A szeretet nem azt nézi, miben különbözünk, hanem azt, hogy miben hasonlítunk, miben vagyunk egyek és hogyan lehetne ezt az egységet tökéletesebbé tenni.

6. SZERETET IGAZSÁGOSSÁG NÉLKÜL.

De mikor így a szeretetet dicsőítjük, nem akarunk igazságtalanok lenni az igazságossággal szemben sem és nem akarjuk annak szerepét lekicsinyelni. Hiszen éppen az igazi szeretet és egység uralmát csakis az igazságosság útján érhetjük el.

Mert, aki szeretetet hangoztat, az igazságosságot pedig elhanyagolja, annak a szeretete nem is lehet igazi szeretet. A szeretet jót akar másnak. De hogyan akarat valaki másnak jót, ha azt is megtagadja tőle, ami őt jog és igazság szerint megilleti? Hogyan beszélhet az a társadalom vagy az az ország krisztusi szellemről, keresztény szeretetről, amelyik a legegységesebb igazságosság követelményeit sem teljesíti, főképpen a védtelen, az elhagyott, a szegényebb alattvalói iránt; amelyik nem gondoskodik tőle telhetően arról, hogy

a szegényt a nyereszkeskedő gazdag hatalma ellen megvédje; és amelyik nem követeli az igazság nevében a valóban nagy jövedelmet élvezőktől azt a szükséges áldozatot, amellyel éhező testvéreinket a végső ínségből megmenthetjük? Hogyan beszélhetnek krisztusi szeretetről olyan keresztények, akik a maguk hatáskörében nem tesznek meg mindent, hogy mindenki, főleg a szegények, igazságos segítségben részesüljenek? Az sincs a szeretet szellemében, ha a kiáltó igazságtalanságokat nem igyekszünk lehetőleg megszüntetni, holott megtehetnők azt. Mert nem csekély ellentmondás az, ha lelkiismeretünk arról vádol, hogy az igazságosságnak nem szerzünk érvényt és mi a lelkiismeret szavát azzal nyugtattuk meg, hogy csipp-csupp alamizsnákat osztunk, az igazságtalanságot pedig tovább engedjük uralkodni.

Az igazságosságnak tehát elválaszthatatlanul együtt kell élnie a szeretettel. Ha az egyik hűtlen a másikhoz, akkor halálos veszélybe kerül mind a kettő és velük együtt az igazi testvériség. Az igazságosság és a szeretet olyan testvér erények, amelyek egymást ki egészítik. Ha mind a kettő betölti a maga szerepét, akkor virágzik a testvéri egység az emberek között.

MÁSODIK FEJEZET.

MEDDIG SZERESSÜNK?

I. A SZERETET PÉLDAKÉPE.

1. ÚGY, MINT KRISZTUS SZERET MINKET.

Eddig arról volt szó, hogy miért szeressük a felebarátot. Azért, mert felebarátunk Jézus Krisztus. Most az a kérdés, hogy milyen és mekkora legyen a szeretetünk.

Miért nem mondta az isteni Üdvözítő: „Szeressétek egymást úgy, mint testvérek”? Nem így akarta mondani, mert ez nem fejezte volna ki egészen az ő gondolatát.

Legkevésbé felelt volna meg az ő elgondolásának az a sokat hánytorgatott „testvériség”, amelyet az Istentől elpártolt emberiség a „szabadság” és „egyenlőség” ábrándos jelszavaival együtt hangoztat. Igazi testvériség nincs Isten nélkül, mert az csak Istenből forrászik.

Vagy miért nem mondta az isteni Üdvözítő: „Szeressétek egymást, mint bajtársak, akik ugyanaz alatt a zászló alatt, a kereszt zászlaja alatt küzdtek.” Azok, akik résztvettek a világháborúban, tudják, hogy milyen kapcsot teremt az emberek között az, hogy együtt viselték el ugyanazokat a fáradalmakat, együtt voltak kitéve ugyanazoknak a veszélyeknek és együtt élték át ugyanazokat a nehéz vagy győztes órákat. De ez sem fejezte volna ki Krisztus gondolatát egészen.

Az isteni Üdvözítő vehette volna Szent Pál hasonlatát is és mondhatta volna nekünk: „Szeressé-

tek egymást, mint ugyanazon test tagjai szeretik egymást és a testhez tartanak, amelytől függnek.”¹ Ez minden-
esetre nagyon szoros egységet jelent. Erről különben
lesz még szó később.

Az Úr Jézus azonban mellőz minden emberi
hasonlatot és egyenesen a maga isteni életéből meríti
a példaképet.

„Milyen legyen szeretetetek?”

„Olyan, mint az én szeretetem!”

„Szeressétek egymást, *mikép* én szerettelek tite-
ket”,² mondja az isteni Üdvözítő.

2. ÁLDOZATOK ÁRÁN IS.

Milyen és mekkora volt az Úr Jézus szeretete?
Meddig szeretett? Mindvégig. A szeretet végső határáig?
In finem, vagyis nemcsak földi létének utolsó pillanatáig,
hanem a gyöngédségnek legmagasabb fokáig.

És vajjon mi a szeretetnek a legnagyobb bizo-
nyítóka? Az, hogy az ember, ha kell, meg is hal
azokért, akiket szeret. Jézus pedig meghalt érettünk.

Vajjon Jézus Krisztus példája szerint szeret-e
az, aki felebarátja érdekében semmi áldozatot sem tud
hozni? Aki csak az áldozatig tud szeretni, de áldoza-
tok árán már nem?

A szeretet abban nyilvánul, hogy az ember fele-
barátjáért feláldozza azt, *amije van*. De még sokkal
inkább abban, hogy feláldozza azt, *ami ő maga*.
Felebaráti szeretet csak igazi szereteten épülhet fel.
Igazi szeretet pedig csak ott van, ahol az ember magát
adja, vagyis feláldozza. Kell, hogy vérünknek egy meleg
cseppje, vagyis áldozatos szeretetünknek őszinte szán-
déka ragyogjon felebaráti szeretetünk minden cselekedé-
tén. Ezen az áron valódiaknak ismerik el azokat. Adni
ugyan nem jelent mindig annyit, mint életet odaadni.

¹ I Kor. 12, 26.

² Jn. 15, 12. Szent Pál is megragadja a kifejezést: Ambulate
in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, — éljete a szeretetben,
amikép Krisztus is szeretett minket.” (Efez. 5, 2.)

Hanem igenis mindig annyit tesz, mint adni valamit az életből. Különben nem adunk semmit. Tehát adni kell életünkéből. Akár adnunk kell földi javainkból, akár nem, életünkéből, igaz szívbeli jóakaratunkból, igaz, áldozatos szeretetünkéből mindig adnunk kell.

3. ÚGY, MINT AZ ATYA ÉS FIÚ SZERETIK EGYMÁST.

Szeretetünk példaképe nemcsak az a szeretet, amellyel az Istenember szeret mindnyájunkat. Hanem az a szeretet is, amellyel az Atya és a Fiú szeretik egymást. „Legyenek egyek a szeretetben, *mikép* az Atya és én, mi egyek vagyunk a szeretetben.”³

Ez a felszólítás szinte megdöbbenőnek látszik, mert mérhetetlen sokat kíván tőlünk. Hogyan mondhatja az Úr Jézus azt, hogy úgy szeressük egymást, mint az Atya és a Fiú szeretik egymást? Hogyan kívánhat ily sokat tőlünk, tökéletlen emberektől? Hiszen neki ismernie kell az emberi szív korlátoltságát! Ismeri is és lehetetlent nem kíván tőlünk. Ő nem elérhetetlen ábrándozásra, hanem igaz magasságok felé ösztönöz minket.

A szent evangéliumban két vagy három ilyen megdöbbenő *miként* van.

Mikor egyéni kötelességeinkről van szó, az isteni Üdvözítő akkor sem elégszik meg azzal, hogy csak azt mondja: „Legyetek jók”, hanem „legyetek tökéletesek” és hozzáteszi még „*miként a ti mennyei Atyátok tökéletes*”. Olyan életprogramm ez, amely nem egy nemeslelkű megtérőt, mint pl. Psichari Ernőt, Renan unokáját is megtérése másnapján már a legnagyobb buzgóságra lelkesítette.

A felebarátunkkal való érintkezésben sem jelöl meg az isteni Üdvözítő kevésbbé felséges mértéket. A két „*miként*”, amelyet emleget, arra kényszerít min-

³ V. ö. Jn. 17, 14. 22.

ket, hogy itt is olyan magasra emelkedjünk, mint az előbbiben.

Az embereknek egymáshoz való viszonya annyiban lesz tökéletes, amennyiben a három isteni személy között fennálló viszonyt veszi mintaképül. A „kifelé” való működésben egyik isteni személy sem cselekedhetik a másiktól függetlenül. Hasonlókép kíváncsi volna, hogy senki közülünk, soha, még a legcsekélyebb cselekedetében se tévessze szem elől Krisztusban való testvéreinek érdekét. És ne cselekednénk olyan értelemben „függetlenül” testvéreinktől, hogy a Krisztusban minket összekötő testvéri egységről megfeledkeznénk vagy a szeretet egységét megbontanók.

II. A SZERETET KÖVETELMÉNYEI.

1. KRISZTUS NÉLKÜL

Ilyen gyönyörűséges eszmény mellett, mily vérszegénynek tűnik fel a felebaráthoz való viszonyunk felfogása abban az erkölcsstanban, amely Krisztusról hallani nem akar.

Arról van szó, hogy az emberek között olyan kapcsolatot létesítsünk, amely az összesek egységét biztosítja, az összetűzések okait pedig kizárja.

Arról van szó, hogy az egyéni önzéseket a közös érdekek kohójában tisztítsuk meg és forrasszuk össze. Éspedig olyan szorosan összetartó egységgé, amelyben a különböző elemek egymással összeillesztve, a saját egyéni jellegükből elvesztették azt, ami által sértették vagy elidegenítették felebarátjukat.

Talán az úgynevezett „emberi szolidaritás” hideg árama fogja ezt a csodát művelni?

Sokkal nagyobb és magasabbrendű áram kell oda. Sokkal áthatóbb, sokkal legyőzhetetlenebb meleg, hő kell ahhoz, hogy minden fém annyi más fémmel egybeolvadjon és egyesüljön.

Hogyan rendeljem alá érdekemet a közérdeknek?

Hiszen az én érdekem éppen azt kívánja, hogy ne törődjek más érdekével. És az én féltékenyen őrzött önállóságom nekem annyi, sőt több hasznot hoz, mintha a közérdek szolgálatába állítanám érdekemet.

Első az én érdekem! A többiekkel való egység pedig csak annyiban érdekel, amennyiben előnyömré válik. Másról ne beszéljenek nekem! Tudom, hogy másoktól függök. Elég kínos ez nekem! Igaz, hogy az én hasznomra is van. De ezt a hasznot én nem keresem. Szívesen ráállok arra, hogy a jövőben is hasznot húzzak belőle. De hát, hogy az engem korlátozzon is? Erről hallani sem akarok! Le is rázok minden függést, ha az terhemre lesz!

Miért is áldoznám én fel magamat másokért? Másokért, akár a jelenben, akár a jövőben?

Az én „jelenem” elegendő arra, hogy boldog legyek. Ha más is boldog akar lenni, hát szerezze meg magának a boldogságot!

Ez az emberi szolidaritás erkölcstana! Ez pedig nem Istenen és nem Krisztuson alapszik. Tehát képtelen megalapozni az ember számára a szeretet kötelességét, hogy felebarátjával is számoljon. Ehhez magasabb indítóokok kellenek. A pusztán emberi álláspont-ról magasabbra kell emelkedni.

Meddig kell felemelkednünk? Istenig!

Az embernek mindig becsületére válik az, hogy még az emberi kérdéseknek teljesen kielégítő megoldását sem egyedül önmagában keresi, hiszen úgysem találja meg, hacsak az isteni elemet nem viszi bele, mint lényeges elemet. Isten kell ahhoz, hogy kezünkben legyen az emberi életkérdések megoldásának kulcsa. Miért? Mert az ember lényegénél és természeténél fogva függ az Istentől.

Ahová Istent helyezzük, ott földreterítünk minden bálványt. Az igaz Isten tiszteletét nem lehet összeegyeztetni az „én” bálványozásával.

2. MÁSOKAT IS CÉLHOZ KELL SEGÍTENEM.

Miért vagyok a földön? Azért, hogy elérjem rendeltetésemet. Igen, de azért is, hogy céljuk elérésére segítsen azokat, akik éppúgy, mint én, ezért élnek a földön.

Ilyen a mi közös óriási vállalatunk, amelynek mindegyikünk elkötelezett munkatársa. A jólrendezett szeretet mindenestre megkívánja, hogy a munkát saját magamon kezdjem. De ezt nem úgy fogom tenni, hogy a felebarátomat kikapcsolom érdeklődésemből. És ha én elérem célomat, még mindig arra gondolok, hogy a többiek is „én”-ek. S miután én megszereztem a jót magamnak, kell hogy őket is arra segítsem, hogy ők is megszerezhessék azt maguknak.

A testben egy tag sem dolgozik csakis önmagáért, és még kevésbé egyetlenegy tag sem dolgozik a másik tag ellen. A keresztség által mi mindnyájan „egy” lettünk Krisztusban, éppen ezért mindnyájan egy test tagjai vagyunk. S mivelhogy Jézus Krisztussal egyek vagyunk, azért szükségképen egyek vagyunk egymás között is, mert mindnyájunkat egybefoglal Krisztus titokzatos teste. Az isteni Üdvözítő is arra szólít fel, hogy ezt az egymásközötti egységet éppen az isteni egység nevében és érdekében fejlesszük.

Kötelességem, hogy ne ártsak. De éppen olyan szoros kötelességem az is, hogy hasznos legyek. Nincs jogom ahhoz, hogy kerékkötő legyek. Kell, hogy segítő-társ legyek.

Mindazok az emberek, akik körülvesznek és akikkel szünet nélkül érintkezem, Jézus Krisztusban vérrokonaim. A keresztség által testvéreim lettek.

Jézus Krisztushoz való ragaszkodásunknál fogva, a benne és általa történt közös megistenülésünk folytán, magunkra kell vennünk az önfeláldozás és szeretet kötelességeit Jézus Krisztus tagjai iránt.

Igaz ugyan, hogy még akkor is, ha szabadjára engedjük a természetet, sok esetben megtörténik az, hogy az ember szereti felebarátját. Lényének bensejé-

ben az embertárs iránti vonzódásnak csíráját hordozza magában. De mi történik akkor, amikor ezt az ösztönös, nemes hajlamot megtámadja bennünk a kíméletlen és kegyetlen önzés szenvedélye? Vagy a felkorbácsolt féltékenységnak, vagy a sértett önérzetnek bosszúálló, vak ösztöne? Hiszen ezek a szenvedélyek szívünk mélyén gyakran a legmelegebb és legjobb megalapozott vonzalmak tözsomszédságában vannak?

Nem elegendő-e holmi csekélység is ahhoz, hogy megforgassa a lelket és a rokonszenvet ellenszenvvé változtassa? A szavakban csak néhány betűt kell megváltoztatni. A tényekben pedig sokszor még ennél is kevesebbet.

Az ember olyan korlátolt, hogy minden kicsinyes-ségre kapható. Az ember, aki különben oly nagyra van hivatva, oly hihetetlenül kicsinyes és törpelelkű tud lenni!

A szeretetre isteni parancs kötelez. S mégis isteni példakép kell ahhoz, hogy a szeretet minden súrlódás, minden udvariatlanság és minden feledékenység mellett is megálljon.

Az emberi társadalomban akarjátok meggyökereztetni a szeretetet? Hát akkor előbb az egyénekben gyökereztesseitek meg igazán a keresztény életet és meglátjátok, hogy a többi magától jön.

3. AZ ISTEN SZERETETÉVEL NŐVEKSZIK A FELEBARÁTI SZERETET IS.

Egyesek, akik rosszul értik ezt a katolikus tant, azt gondolják, hogy ha valakit nagyon is áthat Jézus Krisztusban való életünk, vagyis a kegyelem által történt fölséges megistenülésünk és a három isteni személynek bennünk való lakozása, akkor az a veszély, hogy az összeszedettség és magány keresése annyira elhatalmasodik rajta, hogy a miatt felebarátját teljesen elhanyagolja.

Nos, hát igenis lehetséges, hogy a keresztény titoknak mélyebb megértése néhány szemlélődésre

hajló lelket a tiszta és kizárólagos szemlélődés bűnkörébe von. De azért ne gondoljuk, hogy ezek a nagyimájú emberek nem egyúttal a nagy szeretetnek emberei is. Később majd kimutatjuk, hogy az imaapostolság korántsem a legterméketlenebb apostolság.

Ide csak egy megjegyzést iktatunk. A lelkiélet tanítói mind elismerik, hogy abban a lélekben, amelyik a misztikus egyesülés végső fokához jutott, ahol fölfogásunk szerint már csak Istenre kellene gondolnia, a valóságban az apostolkodásnak kiolthatatlan vágya lobog.

Mikor Isten magához von egy lelket, akkor korántsem szigeteli el őt embertársai közösségétől, még akkor sem, amikor külsőleg zárdába, a rács mögé zárkózik el. Csak önmagától választja el őt. Elválasztja őt bűneitől és minden kicsinyeskedéstől, elválasztja önzésétől, egyszóval mindentől, ami akadályozná, hogy felebarátaival krisztusi testvériségben éljen, vagy ami arra ösztönözné, hogy rideg önzésbe zárkózzék.

Senkiben sincsen nagyobb szeretet felebarátja iránt, mint abban, akinek szíve telve van Isten iránt való szeretettel.

Szent János azt mondja: „Aki nem szereti testvérét, nem Istentől van”⁴ vagyis nem igazi keresztény. Ezt a mondatot meg is lehet fordítani és így azt is állíthatjuk: „Aki Istentől született, vagyis, aki igazi keresztény, az szereti testvérét és pedig abban a mértékben, amely mértékben szereti az Istent.”

4. AKI NEM SZERETI ISTENT, FELEBARÁTJÁT SEM SZERETHETI.

A történelem különben megadja ennek a bizonyítékát.

Az ember azt gondolhatná, hogy az Isten elleni

⁴ I Ján. 3, 10. — V. ö. I Jn. 3, 14.: „Aki nem szeret, halálban marad.” Tehát azt mondhatjuk: „Aki az életben marad, az szereti testvérét.”

lázadás nem foglalja szükségképen magában az emberek egymás elleni lázadását is.

Pedig, mit mondanak ehhez a tények? Az ember megtagadja Istennek a szeretetet és engedetlen neki. Ezt teszi Ádám és Éva. És íme, nyomban az ember embertársától is megtagadja a szeretetet és embergyilkos lesz. Így tett Kain Abellet. Ha nem tartjuk meg hűségesen a szeretetet Isten iránt, akkor nem létezhetik bennünk igazi szeretet felebarátunk iránt sem. Az emberek barátoknak nevezik egymást, pedig talán az előző percben még gépfegyver is volt a kezükben, hogy egymást öljék. Az embervér sohasem folyt olyan patakokban, mint akkor, amikor az emberek „felfedezték” az ú. n. testvériséget. Ennek tanúi az 1789-i francia forradalom, a kommunizmus, Szovjetország stb. Az emberek csak akkor igazi testvérek, ha hódolattal elismerik Istent Atyjuknak és Jézus Krisztust elsőszülött Testvérüknek.

5. ISTEN IS IGY ITÉL

S ez a két szeretet nemcsak az emberbe kapcsolódik. Még Isten mérlegelésében is a két szeretet — az Isten iránt való szeretet és a felebarát szeretete — egyértékű valóságok.

Az ember azt hinné, hogy mikor Isten a mennyországra jogosító érdemeket mérlegeli, akkor elsősorban azt vizsgálja meg, hogy mikép viselkedtünk vele szemben. Ez természetesen elengedhetetlen. Azonban az isteni Údvözítő nem tartja szükségesnek, hogy ezt külön hangsúlyozza. Ellenben meglepő, hogy milyen nyomatékkaal és mennyire kifejezetten előtérbe helyezi a felebarát iránti kötelességeink kérdését. „Akkor majd így szól a Király azoknak, akik jobbja felől lesznek: Jöjjetek, Atyám áldottai, . . . mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; idegen voltam és befogadtatok engem; mezítelen voltam és felruháztatok engem, beteg voltam és meg-

látogattatok engem, fogságban voltam és eljöttetek hozzám . . .

„Uram, mikor cselekedtük mi ezeket?”

„Bizony, bizony, mondom nektek, amit egynek e legcsekélyebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétetek.”

Az ellenkezőjét mondja a baloldalon állókhoz, az elkárhozottakhoz: „Távozzatok tőlem átkozottak, . . . mert éheztem és nem adtatok ennem, stb. . . .” És következik az elkárhozottak hasonló kérdése az Üdvözítő hasonló válaszával: „Bizony, bizony, mondom nektek, amit nem cselekedtetek egynek e legkisebb atyámfiai közül, nekem sem cselekedtétetek.”⁶

Az isteni Üdvözítő gondolata világos. Aki hűséges a felebarátja iránt való kötelességeinek teljesítésében, hűséges az Isten iránt való kötelességeiben is. Nem biztos, hogy a fordítottja is igaz volna. Hiszen mi magunk láthatjuk tulajdon szemünkkel, hogy nem egy lélek talán minden ájtatossági gyakorlatát aggályos pontossággal végzi el, mégis nem egy pontban vét a felebaráti szeretet ellen. Végy ellenben egy lelket, amely megérti és gyakorolja az igazi krisztusi felebaráti szeretetet. Ne is vizsgálód nagyon, szereti-e az Istent? Biztos lehetsz, hogy szereti.

„Mindaz nem igaz, aki nem szereti testvérét”⁶ — írta Szent János. Ezt a mondatot meg is fordíthatjuk és azt mondhatjuk: Aki szereti testvérét, nem pusztán ösztönös szeretettel, mint ahogy az állatok szeretnek, vagy pusztán rokonszenvből, mint a pogányok, hanem igazi krisztusi szeretettel, az igaz lélek.

Szent János még azt is mondja: „Mi tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életre, mivel szeretjük testvéreinket.”⁷

⁶ Mt. 25, 34—45.

⁶ I Jn. 3, 10.

⁷ I Jn. 3, 14.

III. A SZERETET JUTALMA.

1. A SZERETET ELSŐSORBAN ANNAK JAVÁRA VAN, AKI SZERET.

Abban találjuk a krisztusi felebaráti szeretet első jutalmát, hogy ez a szeretet élteti a mi lelkünket.

Szeretni a felebarátot olyan szeretettel, amint azt Krisztus kívánja, az jót tesz és hasznára van első-sorban annak, akit szeret.

A felebaráti szeretet gyakorlatával könnyebb megszabadulni bűneinktől is.

Ha valamelyik bűnös még habozik, tegye-e a döntő lépést, ajánld neki, hogy adjon alamizsnát. Adja oda önmagát felebarátjának a tevékeny felebaráti szeretet jócselekedetében. Ez minden másnál hatásosabban készíti elő arra, hogy Istenhez térjen. A felebarátunkban Isten rejtőzik, és a benne rejtőző Isten valamilyen képen láthatóvá teszi magát előttünk azáltal, hogy a hit világosságát adja nekünk. Tehát Isten, akit a felebarátban segítettünk, a szeretetből fakadó alamizsnát a hit ajándékával viszonzza.

Mistral, a francia Provence híres népköltője, a jó zarándok legendáját mondja el emlékirataiban.

Egy öreg, rokkant katonáról van szó, akinek gonosz, házsártos felesége volt. Ez a katona egykor fogadalmat tett, hogy Rómába zarándokol. Már halálán van. Magához hivatja fiait. Az idősebbek nem akarják a zarándokutat magukra vállalni. A legifjabbik azonban vállalkozik, hogy beváltja atyja fogadalmát. El is indult. Útközben álmában az örök kárhozat tüzeiben látja anyját és testvéreit. Hogyan szabadítsa ki őket ebből a veszedelemből? „A testvéreket nem szabadíthatod ki”, — úgymond a látomás — „mert ők a család fejének engedetlenkedtek. Azonban anyádat talán megmentheted, de csak úgy, ha rábírod, hogy halála előtt háromszor alamizsnát adjon.”

Ez ugyancsak nem lesz könnyű dolog. A fiú hazatér. Úgy tesz, hogy meg ne ismerjék. Az atyai

ház küszöbén alamizsnát kér. Férje sürgetésére az asszony három ízben ad neki alamizsnát. Így megmenekül az örök tüztől.

Ennél a legendánál többet ér az a hiteles adat, amelyet P. Perroy idéz boldog de la Colombière, jezsuita atya élettörténetében. (119. l.) Marie de Lyonne-nak, aki 1680 március elsején lépett a paray-i vizitációs zárdába, látomásban megjelent egy nemes. „Ó, mily nagy az Isten, mily igazságos és szent ő! . . . Semmi sem kicsi az ő szemében. Mindent megmér, mindent megjutalmaz, vagy megbüntet.” „Irgalmasságot nyert nála?” „Igen, a szegények iránt való jótékonyságom miatt” felelt az üdvözült lélek.

2. JAVÁRA VAN A FELEBARÁTNAK IS.

Már most, ha a Krisztus szellemében gyakorolt szeretet jót tesz annak, aki azt gyakorolja, akkor milyen áldást hoz majd azoknak, akik azt tapasztalják?

Be kell vallanunk, hogy az emberek között kevés ilyen igazi krisztusi felebaráti szeretetet találunk. E miatt nincs élet sok hitbuzgalmi intézményben. E miatt marad sok szeretetszolgálat terméketlen. E miatt marad halott sok holt lélek.

Mikor a szunamita asszony halott fiához hívja Elizeust, a próféta a fiú feltámasztása érdekében mindenféle eszközt megkísérel. De a fiú nem támad fel. Elizeus a holttest elé áll s meggyőző szavakkal beszél a fiúnak. A halott arcizma sem rándul meg. A próféta botjával érinti meg az ifjút. A holttest holttest marad.

Akkor Elizeus ráhajol a hideg, merev testre. Leheletét rálehel a fiú orcájára s szívét ráilleszti a fiú szívére. A Szentírás elbeszélése szerint e tüzes lehelet és a dobogó szív érintésére a fiúba visszatér az élet és szíve újra dobogni kezd. Feltámad halottai-ból.

Az emberek ellenállnak mindennek: a legmeggyőzőbb érvelésnek, az erőszaknak, a tudománynak, a lángésznek. De megtörik az ellenállás, ha jót csele-

kesznek vele, és pedig annál könnyebben, minél önzetlenebb, krisztusibb szeretettel tesznek vele jót. Akkor megnyílik szeme, szíve fölenged, előítéletei megszűnnek, a régi harag kialszik és a legkonokabb bizalmatlanság is eltűnik. Természetesen ilyen csodát nem művel az ember egy csapásra. Néha az, aki a csodát műveli, nem is tanúja annak, mert Isten ezt az áldozatot is megkívánja és hozzáteszi még az apostol érdemeihez. Azonban előbb vagy utóbb, a szeretet mégis diadalmaskodik. Mindig diadalmaskodik. Nincs példa arra, hogy a szeretet alulmaradt volna és egyszer s mindenkorra állíthatjuk, hogy nem is fog alulmaradni soha!

„Boldogok a szelídek, mert ők bírják a földet.” Az ember azt hinné, hogy az ezerkilós lövedékek fúrják át legjobban az ércet és az acélt. Talán igen, de csak akkor, ha halált kell okozni. Azonban, ha életadásról van szó, akkor a krisztusi szeretet hatol át legjobban az acélvértzeteken, az olvasztja szét a legkeményebb jégpáncélt. Legyen az a szeretet nyájas, türelmes, alázatos, szerény, ne gondoljon rosszat és tűrjön el mindent,⁸ egyszóval, legyenek meg benne a természetfölötti vagyis a krisztusi szeretetnek letagadhatatlan jellemvonásai, és akkor biztos lehet, hogy győzedelmeskedik.

3. ISTENÉRT SZERESSÜNK!

Mindenekfölött fontos az, hogy a felebarát iránt való szeretetnek adjuk vissza az isteni erény értékét, vagyis olyan erénynek értékét, amelynek tárgya valóban Isten. Ezt csak úgy érzük el, ha rámutatunk arra, hogy Isten nagy családjának mindenegyes megistenült tagjában maga Jézus Krisztus él, vagy legalább is élni akar.

Alapjában véve nem is a szeretet hiányzik. Inkább

⁸ I Kor. 13, 4—8.

a hit szelleme hiányzik a szeretetben.⁹ Ha a testvériséget laicizáljuk és pusztán emberi testvériséggé fokozzuk le, akkor az már halálosan beteg, akkor isteni levegő kell neki ahhoz, hogy élni tudjon. Adjuk vissza neki ezt az isteni levegőt!

⁹ Szent Barnabás levele szép példája ennek a hiten alapuló felebaráti szeretetnek. „Bennünk, a mi hajlékunkban, igazán Isten lakozik . . . Éppen azért a szeretet nem az embert nézi, hanem azt, aki az emberben lakozik.” (XVI.)

HARMADIK FEJEZET.

HOGYAN SZERESSÜNK?

Két látszólag ellenkező véleményt említünk. Vagy 50 évvel ezelőtt, egy tekintélyes folyóiratban, egy akkor közkedvelt korfigyelő abban állapította meg napjai társadalmának egyik lényeges vonását, hogy „csaknem teljesen híjával van a szeretetnek”.¹

Kevéssel a háború után pedig értékes könyv jelent meg; címe: „Az irgalmasságot gyakorló, jótékony és szociális Párizs.” Ez a könyv arról értesítette a nagyközönséget, hogy csak a francia fővárosban az irgalmasság cselekedeteit gyakorló intézmények száma 9060-ra rúg. Ez a szám ugyan a jótékonykodásnak sajnálatos szétforgácsolását bizonyítja, de mégis örvendetesen azt is bizonyítja, hogy sok nemeslelkű ember irányítja figyelmét az emberi szenvedés és nyomor felé.

Azt hinné az ember, hogy a két megállapítás homlokegyenest ellenkezik egymással.

Pedig korántsincs nagy ellentét a kettő között.

Igen, föltétlenül, örömmel és Isten iránti hálával ismerjük el, hogy korunkban sok szép hitbuzgalmi intézmény létesült és virágzik. Sokféle egyesület buzgódik a jótékonykodásban. Azonban a felebaráti szeretet intézményei és az igazi felebaráti szeretet, nem egy és ugyanaz a dolog. A szeretet intézményeiből is kihalhat a szeretet, ha nem élesztjük azt állandóan a krisztusi hit életforrásaiból.

¹ Burnouf, Revue des Deux Mondes. 1888, IV. 240.

Itt természetesen nem tehetjük szóvá a felebaráti szeretet gyakorlásának összes módjait. Szorítkozzunk csak a felebaráti szeretetnek a mindennapi érintkezéseinkben való kötelességeire.

Az adott megoldások szerint könnyű az elveket a többi, itt fel nem említett esetekre is alkalmazni.

I. AZ ALAMIZSNA KÖTELESSÉGE.

Első kötelességünk, hogy felebarátunkat anyagilag segítsük, ha módunkban áll.

„Éheztem és ennem adtatok.”

„Szomjúhoztam és innom adtatok.”

„Mezítelen voltam és ruháztatok.”

Ez az irgalmasság cselekedeteinek legalsóbb, de nem legkevésbé szükséges foka.

1. A GAZDAGOK FÖLÖSLEGE A SZEGÉNYEKÉI

Szent Pál apostol azt mondta: „Mondd meg jól a gazdagoknak, hogy kötelességük segíteni a nyomoron, amely őket körülveszi.” Javaik az övéik. Az Egyház mindig védte a magánbirtok jogát, ha az a magánbirtok mégoly tekintélyes is.² Azonban tévedés volna azt hinni, hogy javaik kizárólag csakis érettük vannak és hogy minden fölöslegesüket kizárólag csak a saját egyéni jólétük fokozására kell fordítaniok és fordíthatják is. Nem, nem! A gazdag ember anyagi forrásainak fölöslege kell, hogy *előbb* azokhoz menjen, akik még a szükségesben is hiányt látnak, és csak azután növelheti a gazdag fölöslegét.

A gazdagok és főképp a dúsgazdagok, csakis azért kénytelenek most annyira védekezni a kevésbé kiváltságolt osztályok ellen, irigységtől sugallt nagyra-töréseik ellen, mert már jóval előbb elfeledkeztek

² Természetesen az alatt a föltétel alatt, hogy kizárólag becsületes eszközökkel szerezték és gyarapították a vagyoni.

védekezni a gazdagság használatának fattyúhajtásai ellen. És ha a gazdagokat gyűlölik, leggyakrabban nem is azért gyűlölik, mert gazdagok, hanem inkább azért, mert gazdagságukat rosszul használják és elfeledkeznek felebarátaik iránti kötelességeikről.

2. ELTÉVELYEDÉSEK.

A jó De Ségur mily mélabúsan szokta elmondani azt, hogy egy alkalommal, mikor egyik intézménye, az iparosíjak műve számára gyűjtött, egy nagyúri dáma ezeket mondta neki: „Monseigneur, ebben az évben nem tudunk adni, mert téli lakásunkba délszaki növényeket kellett vennünk, 25 ezer frankért.”³ S ez a nagyúri dáma még talán azt gondolta magáról, hogy keresztény lelkiületű.

Egy-egy szórakozásra, ruhára vagy ékszerre milyen hihetetlen összegeket költenek és milyen örült pazarlásra adják magukat a tehetősek!

1914 június 25-e körül, még mielőtt a világháború eseményei lefoglalták volna az újságírók figyelmét, az újságok egy „drágaköves bálról” írtak. Egyesek elragadtatással emlékeztek meg róla, mások ellenben nagyonis jogos felháborodással. Ennek a bálnak az érdekében a szó szoros értelmében kifosztották Párizs legelőkelőbb ékszerüzleteit. A ruháknak tele kellett szórva lenniök gyémántokkal. S a drágakövek egymással versenyeztek a ruhákon. Zafírok és rubintok, krizoprázok és smaragdok, gyémántok!

3. KELET KINCSEI.

Ezek a szépséges táncosnők a fejükön, a mellükön vagy kétszáz családnak kenyerét hordozták. S nem egy közülük bizonyára meglepődött volna, ha

³ Souvenirs et récits d'un frère. II. 71. „Ó, bárha ez a szegény úrinő ismerné a mi délszaki növényeinket!” — sóhajtott fel utána De Ségur.

két táncmenet közben emlékezetébe idézték volna, hogy még a legcsekélyebb drágakőért is, amely fejdíszét, vagy nyakláncát ékesítette, a fojtogató levegőjű bányákba kellett az embereknek leszállniok, vagy az óceán örvényeibe kellett alámerülniök és ebben a sanyarú kenyérkeresetben korai tüdővésznek és azonfelül a szinte szükségkép bekövetkező megvakulásnak veszedelmével kellett számolniok. Továbbá készen kellett lenniök az élethalálharcra a tengeri növényekkel, a cápákkal és egyéb tengeri szörnyetegekkel. Vagy számolniok kellett a mindörökre való eltűnéssel, a soha meg nem járt, át nem kutatott óceáni mélységekben.

És ti, polinéziai szegény gyöngykeresők, bűvarkodjatok csak tovább merészen, negyvenszer, ötvenszer is napjában, a tenger mélyén! Fáradságtok folytán, néhány ezernyi kilométerre töletek, egy este, néhány megkeresztelt nő majd élvezheti azt a gyönyörködtető boldogságot, hogy dicsérőleg az ünnepély királynőjének nevezik. Az a fölséges ékszer, amelyet ti ragadtatok el az örvényektől, a csodálatosan gazdag Keletnek ez a ragyogó terméke, szívet gyönyörködtetően emeli majd a szépségét, annyira, hogy ékszereinek ragyogásával felülmúlja mind a többi nőket!

Kelet kincsei végett most már nem is kell a Csendes-óceán szigetvilágában a tenger mélységeit kibányásznunk! Elég csak bizonyos pipere-fiókokat kinyitnunk. Az ékszereknek milyen halmaza! Mennyi hitbuzgalmi intézményt lehetne ezzel létesíteni, mennyi nélkülözöt lehetne ezzel felsegíteni, és mennyi elkeseredett szívnek lehetne megadni azt az alamizsnát, amelyet azok a keresztény szívtől méltán elvárnak.

Természetesen gyermekes, sőt veszélyes és igazságtalan dolog volna itt általánosítani.

4. KÉTFÉLE BÖLCS.

Már Seneca jelezte, hogy kétféle bölcs ember van. Az egyik az, aki ugyan agyagedényből eszik, de a mellett szívében állandóan irigy vágyat táplál az

aranyedények után. A másik pedig az, aki aranyedényekből éppoly egyszerűen eszik, mintha agyagedény volna. Az isteni Üdvözítő kétféle szegényt különböztet meg és így kétféle gazdagot is. Gazdagokat, akik szívvel-lélekkel ragaszkodnak gazdagságukhoz, és gazdagokat, akik lélekben megváltak gazdagságuktól. Az isteni Mester nem azt bélyegzi meg, akinek van java a földön, hanem azt, aki túlzottan ragaszkodik a földiekhez. Hasonlóképen, nem annyira a nincstelen embert dicséri, mint inkább a szegény és szerény, de módosabbakra nem irigykedő embert.

Egy fecske még nem csinál tavaszt. De még több fecske sem.

És egy balga nővel szemben, aki minden gyémántját ruhájára aggatja, hány más nő dobja a maga gyémántjait a felebaráti szeretetnek ismeretlen pénztárába, és mondja halkán a nyomorgó plébániák lelkészeinek, még a sátán szavait is keresztényekké téve, „tegye, hogy ezek a kövek kenyérré váljanak!”

II. A SZEGÉNY „MEGÉRTÉSE”.

1. MEG KELL ÉRTENÜNK A SZEGÉNYT!

Tehát adjunk! De még az adásnál is fontosabb az, hogy megértsük a szegényt és így helyesen tudjunk adni a nyomor megértése által.

A zsoltárokból egy mélyértelmű mondattal találkozunk: „Boldog, aki megértette a szűkölködőt és a szegényt.”⁴

Mit akar a Zsoltáros ezzel mondani?

Bossuet a pünkösd ünnepére szóló második szentbeszédje végén beszél erről. Szavait érdemes összefüggésbe hozni, mert a parancs mellett a tanra is érdemes kitérni. „Éreztük-e azt valaha, hogy egy test tagjai vagyunk? Melyikünk gyengélkedett a betegek-

⁴ 40, 2.

kel? Melyikünk szenvedett a gyengékkel? Melyikünk nélkülözött a szegénnyel? Ha megfontolom, hívek, hogy milyen elemi csapások vesznek körül bennünket, ha megfontolom a szegénységet, a szomorúságot, a kétségbeesést annyi tönkrement családban, akkor úgy látszik nekem, hogy minden oldalról hallom a nyomor kiáltó szavát, amelynek szívünket meg kellene hasítania. Pedig tán a fülünkig sem jut el."

„Mikor az első keresztények idejében egy szegényt láttak a templomban, mindenki térdenállva vádolta magát, mert e megszorodott szegény tag nélkülözését az egész test gyalázatának tartották és egyesek keményszívűségüknek szóló szemrehányást éreztek ki belőle. Éppen azért közösbe adták össze javaikat,⁵ mert senki közülük nem akart oka lenni annak, hogy bármelyik testvére nélkülözzön."

A szónok számol az ellenvetéssel is. „Ne vesse ellen senki azt, hogy javainkat most már nem bírjuk közösen. Mert mindig áll az, hogy a szeretet igenis közös legyen . . . A javak már nem közösek, közös birtoklással, de igenis még közösek a szeretet közössége által. Ez a kereszténység szelleme."

Honnan van az, hogy többekben nincs meg a „kereszténységnek ez a szelleme"?

Talán a kellő hit hiányából? — Igen, hiszen ezt már jeleztük.

Talán az érző szív hiányából? — Igen, soknál, mert nagyon is el vannak foglalva önző önszeretetük kielégítésével.

2. RÁ KELL GONDOLNUNK.

De ezekhez az okokhoz hozzá kell még tennünk egy másik, sajnos szintén gyakori okot. S ez, a figyelem hiánya.

Mily különös az olyan ember, aki át tud menni

⁵ Ap. csel. 5, 1.

az életen úgy, hogy úgyszólván semmit sem fedez fel az életből.

A jó megfigyelés a legritkább tehetségek közé tartozik. Az ember él, de nem lát. Szeme nyitva van, s mégsem veszi észre a dolgokat, vagy legalább is nagyon keveset lát belőlük.

Az ifjabb nemzedéknél ez a hiány éppenséggel szembeszökő. Már Lafontaine mondotta róluk:

„Cet âge est sans pitié. Ez a kor nem ismer irgalmat.”

Ez azonban már túlzás. Az ifjú nemzedéknek is van szíve; de nincs szeme. Ez a nagy hiányuk. Azt gondolod, hogy közönyösek ezzel vagy azzal a nélkülözéssel szemben? Nem. Ők csak elfelejtették meglátni az úton-útfélen eléjük meredező nélkülözést.

Figyeljük meg őket, és meglátjuk, hogy így áll a dolog.

Teszem, itt az iskolaév eleje vagy újév. A nevelőintézeti növendékek visszautaznak a szünidő után az iskolába. Vasúti kocsijukba belép egy munkásifjú is. Mintha hideg légáram érte volna őket. A fiúk jól el vannak látva csemegékkel. S egymásnak adnak is belőle: cukorkákat, cigarettát, narancsot. De adnak-e valamit a munkásnak? Nem! Nem gondolnak rá. Szomszédomat meg kell löknöm, hogy gondoljon rá . . . Talán a jószívűség hiánya ez? Nem. Hanem talán félénkség. Főképen azonban öntudatlan önzés. Nem gondoltak rá.

Mennyi mellőztetés és szenvedés van a világon csupán azért, mert az emberek nem gondolnak rá!

Egy másik nevelőintézet a külváros kellős közepén áll. A növendékek minden séta alkalmával mezítlábas gyermekek mellett haladnak el, akik rongyokba öltözve gázolnak az árokban . . . Hallgassuk csak meg, hogy a kettős sorokban haladó fiúk miről beszélgetnek? Autókról, repülőgépekről, nagy utazásokról, mozi- vagy sportélvezetésekről . . . Azt gondoljuk, hogy észreveszik ezt a mellettük kiáltó nyomort, amely szinte

nekiverődik zárt soraiknak, mint a tajtékszó hullámok a hajó oldalának? Dehogy! Nem figyelnek oda.

A szünidőben, teniszütővel hónuk alatt, találkoznak fáradt, elgyötört munkásokkal. Játékosaink észreveszik ezeket a munkásokat. Talán lelkiismeretfurdalást is éreznek, hogy nekik olyan kényelmes az életük, míg másoké olyan fáradságos? . . . Szó sincs róla! Hiszen ezt várni tőlük ugyanannyit jelentene, mint azt követelni az imént említett táncosnőtől, hogy vásárláskor az ékszerész boltjában, a gyöngyökkel telerakott fiókokon túl észrevegye a szegény bűvárokat is. A legtöbb ember nem lát semmit és nem is gondol semmire.

3. ÉHBÉREK.

A háború előtt egy fehéreneművarrással foglalkozó, éhbéren dolgozó fiatal leány, aki késő éjjelig volt kénytelen dolgozni, hogy beteg, öreg édesanyját eltartsa, fájdalmas mosollyal azt mondta: „Ha már éjjel 11 óra közeledik, akkor gyufaszálakkal kell a szempilláimat alátámasztanom, hogy le ne csukódjanak.”

A finom fehérenemű viselői közül, ugyan ki gondol ilyenre?

S vajjon ki gondol azokra a lelki halálküzdelmekre, amelyek a szegény családokban játszódnak le, mikor a családanyák látják, hogy még a mindennapi kenyér is hiányzik és a gyermekek éheznek?

— Mondja, barátom, hány éves a gyermeke? — Tizenegy — feleli a juhász. — Tizenegy? — veti oda valaki. — Palika is éppenannyi. Már pedig Palika természetes, szép nagy fiú, kerek, rózsás arccal.

A juhász nézi Palikát, majd így szól: „Hja, a kis úrfi húst is eszik!”

S ezt keserűség nélkül mondta. További kérdésre pedig felvilágosított, hogy nyolc gyermeke van, és naponként harminc fillért keres. És ebből a napi harminc fillérből hogyan éljen meg két felnőtt és nyolc gyermek? Ez a háború előtt történt! Azóta a nyomor annyira megnövekedett, hogy ennél sokkal szomorúbb

eseteket özönével említhetünk. Elég csak a munkanélküli, éhező és nyomorgó ezres és százezres tömegekre gondolni. Elég csak a földalatti szennyes odokban lévő, állatnak is nyomorúságos embertanyákra gondolni, ahol a testi és a lelki inségnek szinte már elképzelhetetlen végső fokáig jutottak.

Ezek a mérhetetlen nélkülözések és szenvedések már meglehetősen közismertek, de mégsem gondolunk rájuk eleget.

Brucker Raymond, a katolikussá lett anarchista, ezt a fájdalmas vallomást tette: *„Ti nem tudjátok, mit jelent az, amidőn az ember gyermekeinek gyomrával éheznek.”*

De Sévigné asszony hasonlót mondott lányának: *„Fájdalmat érzek melledben!”*

Hányan szenvednek másnak szenvedése miatt? És hányan tudják Krisztussal mondani: *„Fájlalom ennek a tömegnek a nyomorát. Misereor super turbam.”*

Pedig a tömeg velünk együtt és éppúgy, mint mi, Krisztusnak titokzatos teste. Hát akkor az ő baja miért nem a mi bajunk is? És a beteg ziháló mellével, miért nem zihál a mi mellünk is? Szent Pál apostol, aki igazán ismerte az Üdvözítő Jézus tanát, nem mondotta-e éppúgy, mint a jó Mester: *„Ki szenved, hogy én ne szenvednék?”*

Vajjon mi is úgy és annyira keresztények vagyunk-e, hogy együtt szenvedünk a szenvedőkkel?

4. ELŐZZÜK MEG A BAJT!

S mivelhogy a megelőző eszközök hasonlíthatatlanul jobbak, mint a gyógyító eszközök, azért ne az legyen a főtörekvésünk, hogy az irgalmasság újabb intézményeit létesítsük. Hiszen ezek gyakran csak kevés olaj, amelyet a háborgó nagy vizekre öntünk. Inkább azon legyünk, hogy *olyan keresztény társadalmi rendet teremtsünk, amelyben a tökéletes méltányosság uralkodik.*

Jó, ha szanatóriumokat építünk a tüdővészesek számára. De sokkal jobb, ha megszüntetjük a nyomortanyákat, amelyek a tüdővészesnek melegágyai. Legyünk jó szamaritánusok és menjünk az úton-útfélen vergődő szegények segítségére. Azonban sokkal jobb, ha a nélkülözőket olyan foglalkozáshoz juttatjuk, amelyben megélhetésük biztosítva van. Haec facere, illa praesertim non omittere. Ezt megtenni és főképen azt el nem hagyni. Mind a két segítség szükséges. Főkép azonban a második, amellyel megelőzzük a bajt.

Ha mi minden oldalon keresztény módon jól megértenők Krisztusban való egységünket, akkor az nagy világosságot és segítséget jelentene a különböző társadalmi osztályok közötti súrlódások megszüntetésére és a vitás kérdések helyes megoldására.

5. A „MIATYÁNK” SZELLEMÉBEN!

Gondoljuk meg, hogy az emberek egymásközi érintkezésében mennyi örömet és alkalmazkodó megértést teremtené az, ha mondjuk, munkaszerződés megkötése alkalmával közösen elmondanák a Miatyánkot.

Vajjon akkor a „munkaadó”, rettenetes pogány kifejezés szerint, csak „emberi anyag” gyanánt kezelné a munkások lelkét, akik pedig éppen úgy, mint az ő lelke, Krisztus vérével vannak megváltva és éppúgy, mint az ő lelke, isteni életre vannak hivatva idelelni és odafönn? S vajjon akkor azok a munkások is még rabszolgáknak tekintenék-e magukat s forra-e bennük a vágy, hogy kötelékeiket széjjelfeszítsék?

Akkor az ellentétek fölött, mind a két oldalon, egy nagy gondolat, a krisztusi testvériség gondolata uralkodnék. Akkor az egymástól elágazó anyagi érdekek fölött ott lebegne ugyanannak a mennyei Atyának színe előtt való lelkiismeretes együttműködésnek egyesítő akarata. És a közös testvérnek, Jézusnak, a názareti műhely kérgestenyerű munkásának segítsége, aki nek jászola fölött az angyalok azt énekelték: „Békeség a földön a jóakarátú embereknek.”

Akkor mind a két részről megvolna a közösség érdekeivel való törődés. Az összesség gondja. Akkor megvolna bennem az a kívánság, hogy ne legyek akadály mások részére, sőt abban a meggyőződésben, hogy a különböző hivatások szükségesek a földön, készségesen elfogadnám a magamét és azt kívánnám, hogy felebaráttal közreműködjem olyan érdemszerző munkában, amelynek fizetése itt a földön változó ugyan, de odafönn egyenlő. Ezt követeli a keresztény szellem és ezt a felfogást csakis a keresztény szellem tudja érvényre juttatni és megtartani.

6. EL A SZÜKKEBLŰ KATOLICIZMUS SÁLI

Sok megkereszteltnek, sőt még néha a gyakori áldozóknak is nagyon különös a katolikus gondolkodása. Mintha ők a saját használatukra csináltak volna maguknak egészen külön katolicizmust, amely rettenetesen szűkkeblű, annyira, hogy a jóságnak és szeretetnek nem is jutott benne hely, talán néha még az emberiségnek sem.

Az Egyház ellenségei kárörvendő kedvteléssel mutatnak rá az ilyen elnyomított katolikus lelkültre, és érvet kovácsolnak belőle az Egyház ellen. Pedig nem az evangélium tanítása a hibás, amely magában véve meg sem támadható és fölségesen nagyszerű. Hibásak az emberek, akik tökéletlenül és következetlenül élik Krisztus evangéliumát.

Tény az, hogy mi mindnyájan egyetlen egységet alkotunk Krisztusban. Ebből következik az a kötelességünk, hogy a közjó munkálásához személyesen is hozzájáruljunk. Mi nem azért vagyunk itt a földön, hogy csak mások szolgáljanak ki minket, hanem azért, hogy egyike a másikat szolgálja ki. Igaz, hogy Isten egyes gyermekeit testvéreikkel szemben alárendeltékké tette, és pedig azok miatt a ragyogó erények miatt, amelyeket így gyakorolhatnak, teszem az engedelmesség, a szegénység, az önmegtagadás erényét. Ebből azonban nem az következik, hogy a tekintély

vagy a gazdagság birtokában levők már most féltékenyen zárkóznak el kiváltságaikban, hanem ellenkezőleg az, hogy szeretettel ereszkedjenek le az alacsonyokhoz és tőlük telhetőleg igyekezzenek megkönnyíteni a kevésbbé kiváltságos embereknek sorsát.

7. ANYAGI HELYZET JAVÍTÁSA.

Különben a krisztusi testvériség érdekében ma már sokfelé igen öröndetes törekvés indul meg, amelyeket éppen ez a mély keresztény szellem ihlet.

Történnek ezek a munkástömegek és alkalmazóiik nagyobb javára és azok nagy öröme, akiket a népéletnek nehéz életkérdései behatóan érdekelnek és munkára is ösztönöznek. Számuk mindenestre még kicsi. Ezeket a kezdeményezéseket nem mindenki érti meg és nem mindig bátorítják úgy, ahogy kellene. Sőt olykor éppen olyanok küzdenek ellenük, akiknek leginkább kellene segédkezet nyújtaniok. Olyan kezdeményezések azok, amelyekben sok bölcsesség kell ahhoz, hogy az ember tévútra ne kerüljön. Sok akaraterő kell ahhoz, hogy az ember állhatatos maradjon a cél keresésében. Pedig biztosra vehetik a sikert, ha hűen ragaszkodnak azokhoz a hitelvekhez, amelyeket az imént hallottunk az apostol ajkáról. Ezeket az elveket a pápák is kimagasló tanításokban fejtegették a világnak.

Itt olyan kérdésekre is célzunk, amelyeknek kimerítőbb fejtegetését más, hivatottabb erőkre bizzuk. Nekünk elég, hacsak jelezzük itt annak az apostolságnak hitelvi gyökereit, amely az összesek közül a leg-sürgősebb. Ez a szociális apostolság.

Nem volna szabad, hogy katolikus ember, legalább lényegében ne ismerje XIII. Leo pápának Rerum novarum kezdetű apostoli körlevelét a munkások helyzetéről, vagy XI. Pius pápa legújabb, Quadragesimo anno kezdetű apostoli körlevelét, amely XIII. Leo mesteri tanításait újítja fel és egyben az újabb szükségleteknek megfelelően ki is egészíti. Azonban sajnos,

mennyire elmarad ebben a pontban is a legtöbb keresztény!

8. MÉG SOKKAL NAGYOBB A LELKEK INSÉGE!

A test nyomorúságainál azonban hasonlíthatatlanul szomorúbb a lelkek nyomorúsága.

A francia akadémiának egyik tagja beszéli, hogy egy napon a híres Cluny-i apátságot látogatta meg és a következő jelenet tanúja volt. Az egyik ablaküvegen fészület volt. Három gyermek jött oda és az ablaknak támaszkodva nézték a fészületet. A legkisebbnek lábujjhegyre kellett állnia, hogy lásson. Együtt szemléltek a tárgyat. Arc kifejezésük meglepetést árult el. A legidősebbik azt mondta: „Nézd csak, hogy milyen szánalmas arcot csináltak ennek az embernek.” Igen, azt mondta, hogy „ennek az embernek”. Mert nem tudta, hogy Jézus Krisztus Isten Fia, aki érettünk meghalt. A kicsi pedig azt kérdezte: „Miért hajtja le a fejét? Olyan, mintha sírna. Vagy nem olyan?” Nem gúnyolódtak. Csak meg akarták érteni a képet.⁶

Szegény gyermekek, akik nem ismerik Jézus Krisztust! Szegény gyermekek, akik nem tudják, mit jelent imádkozni, akiket édesanyjuk sohasem tanított a Szent Szűz édes nevére, akik sohasem fogadták szívükbe Üdvözítőjük szent testét a szentáldozásban, és akik úgy élnek, mintha ez a krisztusi világ egyáltalában nem léteznék. Pedig ilyen gyermek van sok, nagyon sok, sokkal több, mint gondolnók.

Lesújtó annak a két katonának esete, akik a csatatéren haldokolnak és kölcsönösen bátorítják egymást az imádságra. De nem tudnak imádkozni. Elfelejtették már. S mikor emlékeiket összeszedik, mindössze és végeredményben odáig jutnak, hogy a Miatyánknak és az Üdvözlégynek első szavait tudják. S ezt a

⁶ René Bazin, *La douce France* 91.

néhány szót mondják el ismételve, litániaszerűleg, az utolsó hörgésig.⁷

Aki átélte, az meg tudja mondani, hogy milyen lelki kín az, mikor a tábori lelkész a kötöző-állomáson vagy a lövészárokból ott áll egy haldokló mellett és úgyszólván a hitnek még egy szikráját sem fedezi fel benne. Aratás ideje volna. De vetni kell. Az idő sűrű. A halál is türelmetlenkedik már. A szegény fiú pedig tágra nyitja szemeit és így szól: „Mondja, lelkész úr, viszontlátom-e még az édesanyámat?” Ezt szeretné megérteni, ebben szeretne biztos lenni! Milyen ember-telen emberek azok, akik a rendíthetetlen örök igaz-ságoktól fosztották meg ezeket a szerencsétleneket!

Korunkban az irgalmasság legkiválóbb cselekedete a világosság ajándékozása. Sokan megvetik vagy, gyűlölik az Egyházat azért, mert nem ismerik. Az Üdvözítő szava mindig igaz és napról-napra igazabb lesz: „Nem tudják, mit cselekesznek.”

Minél anyagiabb a szükséglet, minél alacsonyabb szinten mozog az, annál könnyebben indít bennünket könyörületességre. Ellenben minél magasabban áll az a föld színe fölött, annál könnyebben tévesztik szem elől sokan, még azok közül is, akik lélekkel szokták nézni az életet.

Nem minden embernek van meg az érzéke, hogy a lelkek nyomorát észrevegye. Hát akkor legalább azok gondolkozzanak el ezen, akik már most vezetni kötelesek a lelkeket, vagy hivatásuknál fogva később kötelesek lesznek. Szívesen megnyitni a pénztárcát, jó, tágranyitni a szívet, még jobb. De még ennél is többre becsülendő az emberi nyomorúságnak nagy-vonalú megértése, mert az a többit is mozgásba hozza.

⁷ Henri Bordeaux: Voici l'heure des âmes, 279.

III. JÁMBOR EMBEREK FELEBARÁTI SZERETETE.

1. SZEMREHÁNYÁS.

A legtöbben, akik ezt a könyvet olvasni fogják, azok közé tartoznak, akiket „jámbor embereknek” szoktunk nevezni.

Az úgynevezett „gonosz nyelvek” azt mondják, hogy a jámbor, a jó lelkek rosszmájúak és rossz nyelvek van. Annak fejében, hogy sok egyéb dologban nagyon épületesen viselkednek, felebarátaikkal szemben mintha egészen szabadjára engednék rossz kedvüket — és rossz nyelvüket. Isten házában talán szeráfi szeretettől túlaradó, mennyei édességű imádságokat szeretnek mondani, künn pedig felebarátaikra csupa epét és keserűséget hánynak. Mily gyakran hallja az ember: „Hát érdemes annyiszor áldozni, hogyha azután a jámbor lelkek annyira megtépázzák másoknak jó hírnevét! Nem jobb volna kevesebb ájtatoskodás, de több igazán krisztusi szeretet?”

Ha ezt a vádat nem is tehetjük magunkévá, mégis jó, ha megszívleljük, hogy nekünk ilyen szemrehányást senki jogosan ne tehessen. Könnyen megtörténhetik, hogy még jámbor ember is meggondolatlanul megszólja szomszédját, boldog-boldogtalant megbírál, vakmerően megítél papokat, püspököket, pápát, följobbvalót, embertársat, s ezt néha oly kíméletlenül teszi, hogy az súlyos bűn volna, ha elegendő megfontolással történék.

Olyan könnyű dolog másoknak valamit „beadni”, még ha világosan és kifejezetten nem is szólunk róla. Oly könnyű dolog a társalgást botrányokra terelni és aztán célzásokkal, fejcsóválással és gúnyos fintorral folytatni azt. Fontoskodó elhallgatással nagyon is sokat mondhatunk. Egy lesajnáló arcjáték vagy legyintés egy halottnak egész emlékét eltorzíthatja. Van olyan mellőzés, amely hangos vádolást jelent és van olyan szánozó mosoly, amely a megszólással és a rágalommal tözsomszédos.

A családban is olyan könnyű dolog, egy családtagot kis csipkedésekkel üldözni és a mellett hangoztatni, hogy „nagyon szeretjük őt”. Van egy régi közmondás, amely szerint: „A gonoszak csak ártanak nekünk, a jók pedig szenvedést okoznak.” Ez nagyon is igaz. A családtagoknak is különböző a felfogásuk és vonzalmaik sem egyeznek. Szóra nem érdemes semmiségek miatt egyenetlenkednek, sőt veszekednek. Még a legártatlanabb cselekedeteket is elferdítik. A világért sem válnának el egymástól. De azért elviselhetetlenné teszik egymásnak az életét. Hasonló dolgot tapasztalhatunk a jámbor vallásos egyesületekben is.

Még az apostolkodásban is könnyen vétkezhetik az ember a szeretet ellen. Versengés a vezetés miatt, egyenetlenkedés az eszközök megválasztásának a kérdésében, alattomos sakkhúzások egymással szemben. Azután meg a nagyobb jónak örve alatt, az ember hamar lehenyerli azokat, akik nincsenek teljesen azon a fölfogáson és nem vallják ugyanazokat a társadalmi szokásokat és eljárási módokat, mint ő. Ugyanazon a munkatéren dolgozunk, de kölcsönösen nem segítjük egymást, mert hát más munkacsoportba tartozunk. Sőt e miatt talán alig akarunk tudomást venni egymásról és kölcsönösen még meg is akasztjuk egymás munkáját. Mert igazi jót csak *mi* fogunk munkálni és a *mi* barátaink. A többiek aligha!

2. FŐKÉPEN A NŐK.

Azt mondják, hogy a nők könnyebben vétkeznek a szeretet ellen, mint a férfiak. Ez a gyöngesség két kiváló női tulajdonságnak az árnyoldala. A nők élesebben látnak, mint a férfiak. A férfinak öt érzéke van, a nőnek száz is. A másik női jellemvonás, hogy a nők apostoli lelkek, vagyis az éleslátásukkal felfedezett dolgokat szeretik mások tudomására is hozni. Már azt is kiszámították, hogy a férfinak egy évben mondott szavaival körülbelül 52 kötetet lehetne megírni. Feleségének szavaival legalább is kétszer-

annyit. Hogy mily nagyok a kötetek, arról nem szól a statisztika.

Igy tehát könnyű megérteni, hogyha a nők nem tökéletesen jók, akkor csak nehezen fogják kikerülni, hogy felebarátaikat meg ne sértsék, főképen akkor, mikor csak nők vannak együtt.

Az pedig tudvalevő dolog, hogy a társaságban a jótulajdonságok összeadódnak, a hibák pedig, sajnos, összeszorzódnak. Ezért nem akarta Szent Teréz, hogy a karmelita zárdákban az apácák száma nagyon túlmenjen a húszon. Tréfás malíciával mondta: „A tapasztalat megtanított arra, hogy milyen az a ház, amelyben sok nő él együtt. Isten óvjon meg attól!” Lehet, hogy ezzel a megjegyzéssel a Szent is hibázott kissé a szeretet ellen.

Hát a férfi talán egészen hibátlan ebben a pontban?

Sajnos, nem! Mert versengések, érzékenységek, féltékenykedések s mindenféle kicsinyeskedések az emberek e nemében is megvannak. S aki jól körülnézne, az bizony még a papi, sőt a szerzetesi ruha alatt is találna ilyeneket.

„Irgalmatlanul jónak kell lennünk” — mondotta a kiváló Chaumont abbé, Szalézi Szent Ferenc leányainak alapítója. A kifejezés kicsit szokatlan. Irgalmatlanul jónak kell lennünk, hogy elegendőképen jók legyünk. Vagyis kifogyhatatlan jóságra van szükségünk. Mosolyogni arra, aki bennünket zavar, lekötelezni azt, aki fájdalmat okozott, s a figyelem hiányát meg nem látni. Mindíg hallgassunk meg másokat, mindíg támogassunk és mindíg bocsássunk meg. Legyünk mindíg jók, sőt mutassuk is mindíg, hogy jók vagyunk. Ez az élet-szentség, vagy ha nem az, hát akkor biztos út az élet-szentséghez.

Azután legyen éleslátásunk és finom, lelkes érzékünk a kezdetleges és darabos formában megnyilatkozott jóság és szeretet értékelésére. Ne becsüljük túlsá-

gos sokra a külső formákat és ne becsüljük le szín-
arany belső értékeket esetlen külső megjelenésük miatt.
Kemény és komor arcvonások, szűkszavú, száraz szavak
mögött nemritkán százszeres nemesebb szív lakozhat,
mint nem egy kedves, bájos arc édesen csengő szavai
mögött.

C) AZ ÖSSZETARTÁS TÖRVÉNYE.

ELSŐ FEJEZET.

TERMÉSZETFÖLÖTTI BEFOLYÁSUNK TITKA.

I. AZ ÖSSZES TAGOK EGYMÁSRA HATNAK.

1. ISTEN KÖZREMŰKÖDÉSÜNK ÁLTAL AKAR MÁSOKAT ÜDVÖZITENI.

Az összesek befolyással vannak az egyesre és az egyes az összesekre. A keresztények mind tudják, hogy meg vannak váltva. De nem tudják azt, vagy nem gondolnak reá, hogy nekik a Megváltóval közre is kell munkálkodniok és azon kell fáradozniok, hogy testvéreiket is megváltsák.

Isten minden embert üdvözíteni akar, de ez az akarata nem föltétlen akarat. Isten nem mondja: ellenünk, nélkülünk és a többiek nélkül is meghatározom örök sorsukat, hanem azt mondja: velük együtt, általuk és testvéreik közreműködése által.

Idézzük vissza emlékezetünkbe azt, hogy Isten szabadságával együtt két más szabadság munkálkodik közre a világ megváltásában. Először is a mi egyéni szabadakaratunk, azután a többi emberi szabadakaratoknak összessége is. Más szóval: minden ember a saját sorsának ura és az összesek is urai az egyesek sorsának, és pedig abban a mértékben, amelyet majd igyekszünk meghatározni. Most csak ez az utóbbi foglalkoztat minket. Hangsúlyozzuk tehát a természetfölötti

rendben a kölcsönös függés törvényét, vagyis az összes keresztényeknek egymásközötti szoros és eleven összetartozását.

A közlekedőedények törvénye a természetfölötti világban is megtalálható. Mi mindnyájan Krisztussal egyesülve vagyunk, mint az ágak a törzssel. Krisztus által, a törzs által pedig egyesülve vagyunk összes testvéreinkkel. Ha az egyik edényben mozgásba hozzuk a vízréteget, akkor az összes edényekben, amelyek egybe vannak kapcsolva, a vízrétegek megmozdulnak. S csepegtessünk bele a közlekedőedények bármelyikébe színes folyadékot, és íme, a folyadék azonnal föltűnik az összes közlekedőedényekben. Talán csak igen csekély mennyiségben, de mégis megjelenik. S ha itt, vagy ott alászáll a vízréteg, a többi edényekben is azonnal lejjebb ereszkedik. Mindegyik szolidáris az összesekkel és az összesek szolidárisak mindegyikkel. Senki közülünk semmit sem tesz egészen egyedül. Ha valakinek lábára aggatják a gályarabok láncait, akkor az összeseket akadályozza a járásban. És ha egy valaki megszabadul kötelékeitől, akkor az egész test szabadabb lesz.

Hasonlóképen az érdemetszerző vagy büntetést érdemlő cselekedet, bármilyen tagtól ered is az, az összességnek használ vagy árt.

2. MI IS LEGYÜNK „ÜDVÖZITŐK”.

Isten úgy alkotta meg természetünket és úgy állított bele a természetfölötti vagyis krisztusi életbe, hogy embertársainkat is Istenhez közelíthetjük, vagy tőle eltávolíthatjuk. Ha a fizikai világban egyetlenegy atom helyet változtat, akkor fennáll az a veszély, hogy az összes atomok mozgásba jönnek. Az erkölcsi és a természetfölötti rendben a Jézus Krisztusban való közös élet által embertársainkhoz vagyunk kötve. Éppen azért segíthetünk rajtuk, vagy árthatunk nekik és üdvösségük függhet attól a jótól vagy rossztól, amelyet nekik okozunk.

Isten saját magának tartozik azzal, hogy minden embernek megadja azokat az eszközöket, amelyek föltétlenül szükségesek ahhoz, hogy üdvözljön. Ez az igazságosság kérdése mindenegyes lélekkel szemben. De ezeknek a szoros értelemben vett szükséges eszközöknek a bőséges kegyelmek adják meg a teljes hatóerejüket. Isten pedig az utóbbiakra nézve azt kívánja, hogy társadalmilag (szociálisan) eszközöljük ki azokat, vagyis az összesek érdemeinek ereje által. Minden keresztény Krisztus tagja. Ebből az következik, hogy a test egészségi állapota szükségkép hatással van mindenegyes tag egészségi állapotára. Tehát az egészségnek az a része is, amellyel én, egyén, járulok hozzá az egész testnek egészségéhez.

A világ Üdvözítője Jézus, éspedig az egész Jézus, tudniillik a fej és a tagok. Tehát Ő elsősorban, mert Ő a fej. Másodsorban, de azért szükségképen mi, a tagok. Tehát az Üdvözítő minket is magába foglal. Ő és mi egyek vagyunk. Ő az Üdvözítő, nagy kezdőbetűvel. Mi pedig az üdvözítők, kis kezdőbetűvel. Tehát üdvözítők vagyunk mi is, a szó igazi értelmében, üdvözítők, hatásos szereppel, sokkal mélyebb értelemben, mint ahogy azt rendesen elgondoljuk.

Milyen fontos teendő az, hogy egyre több keresztény lélekben tegyük előbbé azt a meggyőződést, hogy a megváltás nemcsak egyénenként van nekünk hasznunkra. Éppúgy kegyelmeinek titokzatos indításai is, amelyek arra ösztönöznek, hogy a kegyelemben növekedjünk. Győzdjünk meg mindig jobban arról, hogy mi magunk is tevékeny eszközök lehetünk mások kegyelmi életének növelésére. Hiszen mi nemcsak arra vagyunk hivatva, hogy az isteni behatást magunkba fogadjuk, hanem arra is, hogy a felebarátra is levonjuk azt. És ha az isteni erő nagyon lassú, hogy ennek vagy annak az emberi gyarlóságnak segítségére jöjjön embertársainkban, nekünk módunkban áll a kegyelemnek lassúságát meggyorsítani, az isteni behatást mélyebbenszántóvá tenni és a léleknek a kegyelemmel

való közreműködését is fokozni és készségesebbé tenni. Tehetségünkben áll Istent győztesebbé tenni a lelkekben. Egyszóval, mi nemcsak passzív értelemben vagyunk „megváltottak”, hanem aktív értelemben „megváltók” is.

Mikor Isten az emberi szabadakaratokkal küzd, amelyek vele ellenkeznek, akkor Isten csak látszólag szenved vereséget. Mert még abban a feltevésben is, hogy a lélek mindvégig kitart ellenállásában, egy napon mégis csak közbelép az igazságosság és helyreállítja az egyensúlyt és a mindennek Urának megadja azt, ami őt megilleti. Azonban Isten gyakran még ennél is jobbat tesz. Emberi szabadakaratokkal töri meg az emberi szabadakaratot. Itt egy lélek ellenáll a kegyelemnek . . . Igen, csakhoggy ottan, talán nagyon messze a térben és időben, egy másik lélek imádkozott, önmegettagdást gyakorolt, feláldozta magát. S íme, egy napon az ellenállás megtörik. A sziklatömb teljesen érintetlen volt. Egyetlenegy repedés sem volt rajta, keményen ellenállt. De egy látszólag nagyonis gyenge csírának fejlődése folytán darabokra tört. És ott van az igénytelen, de mégis diadalmas kis növénynek friss hajtása, amellyel sziklát tudott repeszteni.

Az a lélek, amelyet a bűnbánat megtört, talán sohasem fogja megtudni, mily titkos erők működtek közre az ő megtérésében. De tudja az Isten. Milyen gyönyörűség is volna az, ha ezek a kölcsönös egymáshatások lelkünk elé tárulnának és tekintetünk előtt egyszerre csak feltárulna a valóság, amely rendesen láthatatlan.

Ha az erős hit szelleme megnyitná lelkünk szemét a természetfölötti dolgok meglátására, akkor látnók azt is, hogy ezek a jótékony hatások végtelen nagy számban lebegnek körülöttünk. Minden szabad cselekedet „királyi gesztus”. Vetéseket hint el.

3. LEGYÜNK LELKI „LEADÓK”!

Vegyünk egy másik hasonlatot, amely még anyagtalanebb. A fizikai világban vannak hullámok,

amelyek érzékeny műszerekre hatnak és mérhetetlen távolságokra továbbítják az üzeneteket. Az erkölcsi világ is telve van láthatatlan hullámokkal, amelyek sajátságosan erősek és hatásosak. Ezek a szívek legmélyére hatnak és ott olyan sötét pontokat világítanak meg, amelyek eddig minden világossággal dacoltak. Felébresztenek olyan érzelmeket, amelyekről azt hitték, hogy egyszersmindenkorra kivesztek a lélekből és feltámasztanak még halott akaratókat is.

S ne gondoljuk, hogy csak néhány ritka beavatottnak van hatalma, hogy ilyen természetfölötti hullámokat bocsásson ki, amelyek azután hatásos visszhangot váltanak ki. Mindenesetre vannak kiváltságolt „leadók”, de azok nagyon messze állnak egymástól. Hiszen a szentek ritkák. Azonban minden keresztény, aki úgy imádkozik, amint kell, úgy dolgozik, amint kell és úgy él, amint kell, vagyis a kegyelem állapotában teszi mindezeket, az olyan hatalommal rendelkezik, hogy imájával, munkájával és életével elérheti a lelkeket, talán nagyon sok lelket is.

Csodáljuk a nagy építőket, a merész mérnököket, akik szinte végtelen merészséggel emelnek tornyokat és építenek hidakat . . . És nem gondolunk azokra a munkásokra, akik a láthatatlan világnak fényes homályában (pedig igazában csak ez a világ számít!) Krisztus testének építésén dolgoznak. Teszik ezt olyan érdemek árán, amelyeket csak Krisztus ismer és amelyek arra vannak hivatva, hogy Krisztust az elváltakal újra egyesítsék.

4. VEGYÜNK RÉSZT ISTEN MŰVÉBENI

Milyen fölséges hivatás! Isten munkájában résztvenni, azt kiegészíthetni! Isten működésének a befejezést megadni, Isten kegyelmének hatóerejét növelni és minden szavunkból és minden cselekedetünkben Isten országának egy munkását alakítani! Isten maga mindig kész megbocsátani, de nekünk segítenünk kell, hogy végtelen irgalmasságának ezt a cselekedetét meg-

tehesse. S ezt én megtehetem. Egy imám, egy áldozatom Istenhez emelkedik . . . Mi lesz belőle? Mit mível ott? Isten megbocsátását. Isten bocsánatát, amely leszáll a földre, ehhez vagy ahhoz az ismeretlen lélekhez. Bocsánatot esd le, amely az égben csak egy emberi segítségnek csekély indítását várta, hogy a föld felé hajoljon. Isten mindig kész felvilágosítani. De Isten szándéka szerint nekünk segítenünk kell, hogy végtelen bölcsességének ezt a művét végrehajtsa. Ez is hatalmunkban áll. Imáink, áldozataink felemelkednek, mint valami gyermek az óriási világítótorony tetejére. Ott minden készen áll, hogy a látóhatárra világosságot árásson. Isten vár, míg egy kis kéz a villanyvezeték kapcsolójához kúszik és kapcsol. Ez megengedi az áramnak, hogy átáradhasson, az elegendő, felhalmozott világosságtartaléknak pedig, hogy oda messze, egy szükségben levő hajónak megvigye a jelzésnek vigaszát, egy nehéz helyre biztos áthaladást és a megnyugtatót, hogy már közeledik a kikötőhöz.

5. MEGVÁLTÓK A MEGVÁLTÓVALI

De mit is mondunk? Hát az emberi verejtéknek nyomorult cseppjei növelhetik az isteni áldozat hatékonyságát?

Növelhetik? Nem, ezt nem mondjuk. Hiszen a végtelen értékű áldozatnak semmi hiánya nem lehet. De a mi emberi erőlködésünk megadja Krisztus érdemeinek azt, hogy ránk alkalmazást nyernek, bennünket elérnek.

Csak egy Megváltó van. De mégis minden lélek, aki komolyan keresztény, kell hogy megváltó legyen a Megváltóval együtt! Isten akarja, hogy ránk szoruljon. És ha közreműködésünket igénybe akarja venni, az nem hatalmának megfoghatkozása, hanem irgalmaságának túláradozása. Ő nincs erő hiányában, de bennünket annyira becsül, hogy még gyarlóságunkat is hasznosítja, hogy neki támaszpontot nyújtson. Milyen fölséges az ember méltósága, hogy a mi semmiségünk-

kel közre tudunk munkálkodni a világ üdvösségének nagy munkájában!

Egy előző kötetben („Krisztus Jézusban”) mondtuk, hogy minden kereszténynek Krisztus másának kell lennie, mert saját magában, egyéni életében újra kell élesztenie az Üdvözítő gondolatait, érzelmeit, szeretetét és akarását. Itt újra értékesítjük ezt a kifejezést és új értelmet adunk neki, vagyis jobban mondva, kiegészítjük értelmét. Minden kereszténynek Krisztus másának kell lennie. Tehát a saját egyéniségében kell felújítania Krisztus kisugárzásának hatalmát. És az lesz „Krisztus” a lehető legteljesebb mértékben és a legmagasabb fokban, aki legjobban tud résztvenni a megváltás művében. Már pedig, aki életének a szentség lehető legmagasabb fokát adja, szavainak, apostoli buzgóságának és az áldozatra irányuló hő vágyainak a legnagyobb krisztusi készséget tudja biztosítani, az vesz részt legjobban a megváltás művében.

6. VAGY APOSTOL VAGY APOSZTATA.

„Vagy apostol, vagy aposztata.” Ez áll minden keresztényre. Minden kereszténynek módjában van, hogy résztvegyen a világ megváltásában. Ez azonban nem azt jelenti, hogy szabadjára van hagyva, hogy a világot megváltsa vagy sem. Minden keresztény, már csak azért, mert keresztény, kell hogy közbelépjen embertársai „isteni történetének” kialakításában. Ő vagy holt súly, vagy élő súly. Jobban mondva, vagy hasznos vagy ártalmas eszköz. Mert hiszen nem szolgálni, itt sokkal inkább, mint másutt, máris annyit jelent, mint ártani. A lelkek két csoportja létezik: a kegyelem állapotában levők és a halálos bűn állapotában levők. Tehát csak élők vagy holtak vannak. Ezenkívül Isten előtt semmiféle más különbség nem létezik. Nincs zsidó, nincs pogány . . .

Már pedig, ha az ember élő, akkor használ. Használ, már csak azért, mert élő. Mert mint élő tag Krisztus testének életét szolgálja.

7. A LELKILEG HALOTT MÁSOK ÉLETÉNEK ÁRT.

Ha az ember halott, akkor nemcsak magának árt, — ami világos dolog, hanem megmételyezi az egész testet is, árt az egész testnek és az egész testet megfosztja attól a támasztól, amelyre annak joga volt és amelyre számított. A levágott kar nemcsak mozduatlan és már csak arra jó, hogy elássák, hanem azonfelül a törzset is megfosztja sokféle segítségtől. Ezért árt a lelkileg halott tag Krisztus testének.

A fizikai világban semmi sem vész el. Ez még inkább áll az erkölcsi világról. Mindennek megvan a hatása. Mindenki vagy az Isten, vagy a sátán munkatársa.

Mi mindnyájan, rendeltetésünknel fogva „Isten szolgálóinak szolgálói”¹ vagyunk. Isten minden barátjának feladatát meg kell könnyítenünk, vagy legalább is nem szabad megakadályoznunk. Már pedig egyetlenegy bűn mennyi akadályt gördíthet az Isten felé törekvő emberiségnek útjába! Mennyi halálhozó elemet vihet bele egy megmételyezett tag Krisztus titokzatos testébe! Krisztus testét nem ronthatja le, de leszakíthat róla tagokat, amelyeket megfertőzött és megölt.

Senki számára sincs meg az a lehetőség, hogy csakis magával számoljon. Mi az egész Krisztus tagjai vagyunk. Már ezért is kötelességünk, hogy a teljes Krisztus jólétén és fejlődésén munkálkodjunk, vagy legalább is ne ártsunk neki, ne akadályozzuk növekedését.

¹ Így nevezik magukat a pápák apostoli körleveleikben.

MÁSODIK FEJEZET.

A BEFOLYÁS HATALMA.

I. ADJUNK MINDIG JÓ PÉLDÁT!

1. MINDEN CSELEKEDETÜNK HATÁSSAL VAN A TÖBBIEKRE.

Mindegyikünk hatással van az egész emberiségre azáltal, ami. Ezt idézte vissza emlékezetünkbe az előző fejezet.

De mindegyikünk azonfelül még hatással van a másikra azáltal is, amit tesz, vagyis jobban mondva azáltal, amit mások láttára cselekszik. Ha már rejtett életünk oly határtalan kihatással van, akkor korántsem csodálkozhatunk azon, hogy életünknek felszínre emelkedő része, világítótorony vagy sziklazátony, segíthet vagy árthat másnak.

Mondottuk már, hogy bárhol vagyunk, még egyedül is, mindenütt láthatatlan kötelékek fűznek összes embertársainkhoz. Legkisebb emberi cselekedetünk¹ is kiszámíthatatlan hatásokat idézhet elő.

Hát még hogy áll a dolog a nyilvánosság előtt, tanúk jelenlétében végzett cselekedeteinkkel! Ezek még sokkal nagyobb hatással vannak másokra.

¹ Emberi cselekedetnek (actus humanus) nevezzük az erkölcsstanban minden olyan cselekedetet, amelyet az ember mint értelmes és szabadakaratú lény végez. Öntudatlan, automatikus s éppen azért felelőtlen életünknek cselekedeteit pedig az ember cselekedeteinek (actus hominis) nevezzük. Itt csakis az elsők érdekelnek minket.

Itt van egy író! Van tehetsége és ügyesen szolgálja tetteivel az igazságot. Műveit olvassák. Hány lélek gondolkozik majd az ő eszméivel, osztja lelkesedését és emelkedik fel egészen az ő lelkének szintjéig! Amott egy másik író. Lelki kútmérgező. Nyilvános megrontó. Százezer példányban adja ki munkáit. Százezerszer terjeszti a lelki pestist. Talán már régen halott lesz, de munkái még tovább fognak ölni. Természetesen azok a lelkek, amelyek a vele való lelki érintkezésben elromlottak, magukra vessenek, hogy a kísértésnek engedtek. De mekkora a szerző felelőssége is ilyen tömeggyilkolás miatt!

Talán azzal mentegetődzik, hogy csak magának írt és csak azért írt, hogy szórakozzék.

De ez lehetetlen dolog. „Vajjon az íróember saját munkájától megittasodva megfélelkezhetik-e arról, hogy mások is jönnek, hogy az ő poharából igyanak? S talán megvetéssel rázhatja le munkája porát mindazokra, akiket meglátogatott? Mintha egy átmenő vendég a másik ismeretlen vendégre rázná le lábbelije porát?”²

Nem, ez nem lehet. S ő nagyon jól tudja ezt. De talán azt mondjuk, hogy ilyen híres vagy hírhedt nagy írókkal összehasonlítva olyan kevés és olyan jelentéktelen az, amit mi tettünk, az a cselekedet, amelyet mi végeztünk és az a beleegyezés, amelyet mi adtunk.

2. KIS OKOKNAK NAGY OKOZATA.

Vagy azt hisszük, hogy nagy ólom- vagy acél-golyó kell ahhoz, hogy öljünk? Nem elég egy csepp víz is ahhoz, hogy a pohárból a víz kicsorduljon? Nem elég egy tűszúrás, hogy üszkösödés álljon be? Nem elég egy ütés, hogy egész forradalmat indítson meg? Nem elég a kis félreértés, hogy gyűlöletet szüljön és elválást létesítsen? Hatalmas hólavínak nem

² A híres francia De Mun gróf szavai, mikor Regnier-t a francia Tudományos Akadémiába vette föl.

azzal kezdődnek-e, hogy maroknyi havat indítunk útnak? Egész városok nem égnék-e porrá az eldobott, de még égő gyufaszáltól? És a világ legnagyobb hajója nem pusztulhat-e el azáltal, hogy nekimegy a jég-hegynek, amely a tengerben úszik?

Egy semmi elegendő ahhoz, hogy a lelket megzavarjuk. A lélek nagyon kényes, s olyan könnyű abban hatást kelteni, még az olyan lélekben is, amelyik vérmérsékleténél fogva nagyon is kevésbé befolyásolható. Ha hangforrás támad olyan szobában, amelyben hegedű van, akkor a hegedű húrjai azonnal és maguktól rezonálni kezdenek. A lélek olyan, mint az igen érzékeny orgona. A legcsekélyebb hang is visszhangra talál benne, vagy legalább is megvan az a veszély, hogy a hangra visszhang keletkezik. S ez a visszhang olykor a végtelenig ismétlődik.

Ki ne látott volna már gyermekeket játszodozni, amint a híd karfájára támaszkodva kövecskéket dobálnak a folyóba s azután szemmel kísérik a víz tova-gyűrűző mozgását. Ha még oly kicsi a kövecs, a víz megmozdul. És ha még oly messze van a part, a víz felszínén tova-gyűrűznek a hullámok, megszámlálhatatlan mennyiségben és a partig jutnak.

3. FŐKÉP A GYERMEKEK LELKÉBEN.

Álljunk ezek mellé az aranyos gondtalanok mellé és elmélkedjünk, nem a játékuk, hanem a sorsuk, jövőjük fölött.

S csakugyan, az első években a gyermek a külső behatásokat oly könnyen és oly akaratlan sietséggel fogadja be, hogy már csak ez is végtelen óvatosságra kényszeríthetné mindazokat, akik ifjú lelkekkel foglalkoznak.

S ha már igaz, hogy az ember sohasem tudhatja, hogy egy szava vagy cselekedete milyen hatással lesz felebarátjára, akkor mennyivel inkább igaz az, mikor gyermekről van szó!

Már pedig a felnőtteknek gyakran mily könnyel-

műen szabados a viselkedésük ezek előtt az érzékeny felvevők előtt! Mindent teszünk, mindenről beszélünk, és mindent a külvilág elé teregetünk. Magától értetődőnek tartjuk, hogy *ők* nem értik meg azt, ami merész, vagy erkölcstelen.

De vajjon mikor lehetünk erről biztosak? És ha a gyermek nem is ért meg mindent, futtában mégis megragad néhány részletet és azokat magában hánytorgatja, hogy más részletekre is rájöjjön. Még jó, ha kevéssel utóbb nem kérdezi meg fiú- vagy leányjátsszótársát, hogy a titoknak nyitjához hozzáférközzék.

Talán azt hisszük, hogy ez vagy az nem fontos? De semmiről sem lehet állítani, hogy nem fontos, amit a gyermek előtt mondunk vagy teszünk. Semmiről sem lehet mondani, hogy nem fontos, amit a gyermek olvashat, vagy láthat. Minden befolyással lehet rá, annál is inkább, mivel lelke kevésbé áll ellen a benyomásoknak. Lelke még nincs megedzve. A vas, míg meleg, átalakítható. Egy-két jó vagy rossz kalapácsütés Isten fegyverévé vagy a sátán fegyverévé tehetik.

Ha így szem előtt tartjuk, hogy az ifjúság első benyomásai milyen óriási hatással lehetnek a lélekre,³ akkor csak szomorodott szívvel gondolhatunk arra, hogy sokan nem ügyelnek arra, hogy ezek a benyomások a lehető legtisztábbak és lélekemelőek legyenek.

S ha mindjárt nem is hiányzik bennünk az erkölcsi érzék, de hiányzik a lélek ismerete. Mert minden hibánk és minden ballépésünk nyomán, amelyeket ezek előtt a kedves, de veszélyes tanúk előtt követünk el, egy emlék rakódik le agyunknak sarkában, mint a szekrény szegletébe dobott holmi. Abban a pillanatban nem fogták fel a dolgot. De legyünk nyugodtak, egy napon megértik. S akkor előkerül a meg nem értett emlék. És akkor ugyan ki lesz elsősorban a felelős?

³ Az angol West mondotta: „Édesanyám csókja csinált belőlem festőt.”

4. DE A NAGYOKÉBAN IS!

Azonfelül, ami igaz a gyermekkorról és az ifjúkorról, az bizonyos fokban igaz az egész életről is. Sohasem vagyunk feljogosítva arra, hogy bárki előtt is olyant cselekedjünk, ami bukásba viheti azt, aki minket lát vagy hall, ha mindjárt felnőtt ember is az illető, aki a feltevés szerint ellenállhat és nem szükségképp enged a rossz behatásnak.

Mindegyikünkben van valami rossz alap és bizonyos mélyenrétegződő rossz hajlam, amely arra visz, hogy minden alkalmat megragadjunk erkölcsi gyöngeségeink mentegetésére. Ha valaki szemünk láttára gyávaságot követ el, hűtlen lett legszentebb elveihez, akkor az bátorítást jelent minden bennünk rejlő és rosszra irányuló képességnek. Ez kívülről jövő izgatása olyan szenvedélynek, amely bensőnkben máris veszélyesnek mutatkozik. Hiszen előttünk áll megerősítve és kézzelfoghatólag a bizonyíték, hogy amit nem kell tenni, az néha olyan dolog, amit mégis megtesznek az emberek. És akkor a védő szégyenérzet a második vonalba szorul és lehetővé teszi a rossznak támadását. Amit az ember másban megvalósítva lát, az szinte kimentí őt, ha maga is megteszi azt. Addig az ember még gondolni sem akart ilyenre. Szégyenkezett volna így leplezetlenül a belső, sötét zónájából a felszínre engedni ilyen vagy olyan nemtelen vágyat, amelynek létezését még bensejében sem igen akarja bevallani magának. S íme, most ez a vágy otrombán ott áll megvalósítva a szemei előtt, rosszhatású, letagadhatatlan formában. Nyomban meg vannak magyarázva, sőt úgyszólván feljogosítva a jogosíthatatlan kívánságok. Az ember megállapítja, hogy nem egyedül rossz. Ezzel talán már megtette az első lépést, hogy megszűnjön jónak lenni.

Hányan buktak el csakis azért, mert szemük láttára mások buktak el.⁴ Egyetlenegy futásnak eredő

⁴ Mikor a nagy francia forradalom alatt összegyűjtöttek

katona megindíthatja az egész század futását. Ha az ember nagyonis mutogatja szenvedését, azzal lefokozza a bátorságot maga körül. Utánozzuk azt a derék katonát, aki súlyosan megsebesülve azonnal fogta zseb-kendőjét, de nem azért, hogy megállítsa a vérfolyást, hanem azért, hogy szájába gyömoszölje és így megakadályozza fájdalmának kitörő kiállításait. „Nem kell félelmet kelteni a bajtársakban!” — mondotta később.

5. LÉLEKRONTÓK.

Törekedjünk mindig arra, hogy mások épülésére legyünk! Sohasem arra, hogy felforgassunk, vagy lerontsunk.

Mások épülésére lenni, vagyis építeni másokban. Olyanoknak kell lennünk, hogy a lelkek általunk növekedjenek, nagyobbodjanak. De sohase legyünk olyanok, hogy a lelkek általunk kisebbedjenek, lefokozódjanak, még kevésbbé, hogy tönkre menjenek.

Szent Ágoston elmondja Vallomásaiban, hogy fiatalkorában vele egyívású diákok sorsához kötötte sorsát, akiknek az volt a programjuk, hogy mindent felforgatnak. Ő *eversores*-eknek, felforgatóknak nevezi őket.

Mennyire szigorúak vagyunk, — éspedig jogosan, — olyan ellenséggel szemben, aki mindent leront: műemlékeket, városokat, falvakat, templomokat és nyomát mindenfelé romok jelzik. Eversores, felforgatók!

De éppúgy felforgatók, rontók és még sokkal gonoszabb rontók azok, kik a szívbe dobják bele a halálthozó üszköt és bukásba viszik a lelkeket. „Jaj annak, aki által a botrány történik!” — így kiáltott fel egy alkalommal az isteni Mester. Jobb volna neki, ha malomkövet kötnének nyakára és a tenger mélyébe

hétsszáz rokkantat s megkérdezték tőlük, vajjon ártatlannak vagy bűnösnek tartják-e intézeti lönöküket, de Sombreuil márkit, akkor eleinte egyetlenegy sem mozdult meg. Később tizenkét elégedetlen lépett elő. S íme, nyomban százötven barátjuk követte őket, akikre rossz példájuk hatással volt.

merítenék . . . Igen, „jaj a világnak, a botrányok miatt!” És az Üdvöztető még hozzáteszi: „Ha a szemed valaha megbotráncoztat, bűnbe vezet, akkor ne habozál, hanem vágd ki azt és dobd el magadtól, mert a pokolba vezetne, pedig jobb félszemmél bemenni az életre, mint két szemeddel a gehenna tűzére vettetni . . . És ha jobb karod, vagy jobb lábad megbotráncoztat, bűnbe visz, akkor vágd le azt és dobd el magadtól . . . Ne szánakozzál magadon . . . Sőt éppen szánakozásból vágd le azokat!”

Pedig sajnós, vannak olyan lelkek, akik játéknak tekintik azt, ha másokat megbotráncoztatnak és rosszra tanítanak.

6. LEKET ÖLNI NAGYOBB BŰN, MINT GYILKOLNI.

Pedig botrányt okozni szó szerint annyit tesz, mint sátánnak lenni, az ördög mesterségét űzni. Botrányt okozni annyit jelent, mint Istentől elragadni egy választottat, legalább is egyidőre, vagy talán örökre is. Botráncoztatni annyi, mint ölni, és pedig lelkeket ölni. Kétségtől nem igen akadna ember, aki csak úgy tréfából megragadná az asztalon fekvő kést és embertársa szívébe szúrná. — Pedig mi a test, ha a lélekkel hasonlítjuk össze? Sajnos, a világ tele van lélekgyilkosokkal, a lelkekben élő isteni kegyelemnek gyilkosaival!

Ugyan hányan vetik fel magukban a kérdést, hogy milyen szörnyű bünt követnek el, mikor másokat bűnre ingerelnek? A szenvedély elvakítja őket s azért nem látnak. Ha még nem teljesen romlottak, akkor szívük mélyén azt mondják: „Majd megbánom.” Igen, de a másikkal mi lesz? Azzal, akivel vétkezel? Tudhatod-e, hogy ő is megbánja majd vétkét? Enged-e Isten időt ahhoz? És ha enged időt, meg lesz-e benne az akarat a bűnbánatra. Te egy lelket a lejtőre sodortál. Tudhatod-e, hogy vajon nem követi-e benne egyik bukás a másikat, úgymint végre a pokolba

zuhan le. Te, te majd meg tudsz állani. Kívánom, hogy úgy legyen. De vajjon egészen biztos-e az? Vakmerő bizalmad nem segít, hanem még inkább veszélybe dönt. Dehát legyen úgy. Te megállsz! De a másikkal mi lesz, kérdezem még egyszer, a másikkal micsoda? . . . A bukás végső állomásáról, legmélyebb fokáról, a szerencsétlen örökkévalóságról van szó! Abban milyen felelősség hárul rád?

Ime, ez a rémes lehetőség, ez a rettenetes veszedelme a kettősben elkövetett hibáknak. Az ember nemcsak egy bűnért, nemcsak a maga bűneiért felelős, hanem felelős még a másik bűnéért is és az összes ivadékokért, vagyis azokért a bűnökért is, amelyeket ez a bűn szül. Minden ballépés két bűnnel terheli meg lelkedet. Kettővel biztosan, legalább is kettővel. De lehet, hogy megszámlálhatatlanul sok mással is.

II. CSELEKVÉSÜNK ISMERETLEN HATÁSA.

1. CSELEKVÉSEINK TÁVOLI HATÁSAI.

Ez pedig még figyelmesebb megfontolásra készítet. Másokra való hatásunk gyakran akkor érvényesül, mikor mi nem gondolunk rá, vagy már nem gondolunk rá.

A párizsi kórházaknak egy modern apostola elmondja, hogy egyszer fiatal tüdővésztes leány halálos ágyánál volt. Ez a tüdővésztes a párizsi operának ballet-táncosnője volt. Fajtalan élete hamar aláásta testi erejét és tönkre tette egészségét. S ő kijelentette a papnak, hogy soha, még a legrosszabb erkölcsi kihágások után sem, még a legelvetemültebb örültségek estéjén sem feküdt le a nélkül, hogy egy Üdvözlégy Máriát el ne mondott volna. Éspedig azért, mert a nevelő-intézetből való távozásakor egy társnője, aki megérezte, hogy ez a leány mily nagy veszedelmeknek lesz kitéve, ezt az ígéretet csikarta ki tőle: „Ígérd meg nekem, hogy bármi történik veled, minden este elmondasz egy

Üdvözlégý Máriát." S ő megtartotta szavát, egyszerűen és állhatatosan. S ha a pap óriási nehézségek leküzdése után mégis odajuthatott a nagybeteg ágyához, elláthatta őt a szentségekkel, az kétségkívül a Szent-szűz közbenjárásának volt köszönhető. De a Szűzanya után annak a jólelkű társnőnek is, aki barátságosan kicsikarta ezt a jámbor ígéretet belőle.

Ez a társnő bizonyára sohasem tudta meg, hogy mennyire ő az oka az egykori balettáncosnő üdvösségének.

Mi nem ismerjük minden lélek értékét és nem tudjuk, hogy legkisebb cselekedetünk, szavunk vagy gondolatunk mennyiben segíthet, hogy ennek vagy annak a léleknek sorsa eldőljön. Nem tudjuk, hogy az ég mily hő kívánsággal lesi közbelépésünket. Nem tudjuk, hogy legközönségesebb napjaink legapróbb eseményei is új életeknek, új világoknak csíráit hordozzák magukban és tőlünk, nagylelkűségunktől vagy gondatlanságunktól függ, hogy vagy lábbal tapossuk ezeket a csírákat, vagy kivirágzásukat elősegítsük.

2. FŐLEG, HA NEM GONDOLUNK RÁ.

Egy valaki a következő példabeszédet gondolta ki, hogy érzékelhetőleg szemünk elé állítsa bizonyos cselekedeteinknek siralmas következményeit. A példa egészen az életből van merítve.

Egy fiatal breton leány Párizsban szolgál. Az uraságok „jó katolikusok”.

Egy napon a nagyságos úr egész garmada színházjegyet kap. Hivatja szolgáját. „Nézd, nekem nem kell ennyi. Ami neked sem kell, azt dobd a tűzbe. A nagyságos asszony így kívánja.”

Tűzbe dobni! Hát akkor mit szólnának barátaim és a többiek? Szétosztogatta tehát a jegyeket a személyzet többi tagjai között. Csak a kis breton cseléd lány nem akar a színházról hallani. „De igen, igen, jöjj csak velünk!” A kislány tétovázott.

S a következő vasárnapon, este nyolc óra táj-

ban, egy messzefekvő falucskában, két öreg beszélget a kemence mellett.

— Kár, hogy Mariska nincs itt! Pedig írt, hogy jönni fog . . .

— Azt hiszem, hogy nem jöhetett el . . . Talán sürgős munkát bíztak rá. Remélem, nincs semmi baja . . .

— Igazán, azt hiszed? . . .

— Hogyne! Hisz a nagyságos úr azt mondta: Úgy bánunk majd vele, mint a gyermekünkkel. Biztosítom, hogy tudtunk nélkül sohasem fogja elhagyni a házat . . .

— Nem tudom miért, de néha mégsem tudok bízni a szavában . . .

Igaza van a szegény öregnek. Mária, aki eddig ártatlan volt, éppen ebben az órában ott ül egy körúti színháznak első sorában és hallgatja azokat a gyalázatos trágárságokat, amelyeket ott előadnak.

És a háziúr tudja-e, hogy ennek az ártatlan léleknek ő a gyilkosa? Igen, gyilkosa, semmi más!

Talán azt mondja: „Nem gondoltam erre.” Nos hát, éppen ez a baj, hogy nem gondoltál rá, pedig kötelességed lett volna.

Persze, hogy szabadon tehetsz ilyen vagy olyan mozdulatot. Gyufádat odadobhatod, ahová tetszik. De ha papírkosárba dobod, akkor sem vagy felelős a keletkező tüzvészért?

Mindenkinek szabadjában áll, hogy az utcára menjen. De ha öltözete kihívó, botrányos, akkor felelős az okozott botrányért.

Az ember csak megdöbbenhet, ha látja, hogy sok ember milyen nemtörődömséggel cselekszik. Vajjon ki figyel arra, hogy a „most” és a „később” között összefüggés van. Az ember él, cselekszik, fejlődik vagy elkorcsosul. Lassan jó szokásokat vagy megcsontosodott rossz szokásokat vesz magára és nem gondol arra, hogy mindezzel a maga idején és a maga helyén az életben örömmel, boldogítóan, vagy szomorúan és boldogtalanul találkozni fog. Az egymásra következő átalakulások és átfarmálódások ellenére sem mondhatjuk soha

azt, hogy ez vagy az a jelenlegi lelkiállapot vagy helyzet semmiképpen sincsen összefüggésben ezzel vagy azzal a régen átélt lelkiismereti kérdéssel vagy cselekedettel.

Nem akkor kell fontolgatni a helyzetet, mikor az akna már felrobban. Hanem az aláaknázást kell megakadályozni!

3. FELELŐSEK VAGYUNK A KÖVETKEZMÉNYEKÉRT.

Mivel minden cselekedetünk ivadékokat szülhet, kötelességünk arra ügyelni, hogy csak tisztességes ivadékokat nemzzünk. Hiszen, ha az okba halált-hozó csíra hatolt be, akkor ez a beteg csíra előbb-utóbb megjelenik majd az okozatban is, hacsak itt-ott csodálatosan semlegesítő behatások nem lépnek közbe.

Ha pedig már nem átvitt, hanem valóságos értelemben vett ivadékokról van szó, nem elvont értelemben vett nemzésről, hanem valóságos és szoros értelemben vett anyaságról és apaságról, akkor is teljes érvényben maradnak ezek az elvek.⁵

Senki sem köteles családi tűzhelyet alapítani és új nemzedéket nevelni. De ha valaki házasságra lép, akkor tudja meg, hogy csak azt adhatja tovább, amije van. Már pedig az a nagy kérdés, hogy az, amije van, csakugyan olyan-e, hogy érdemes és hasznos azt továbbadni?

Igy tehát az embernek embertársára irányuló, messzeterjedő befolyásainak és hatásainak titka mind a természetes, mind a természetfölötti rendben kifejekezhetetlen és telve van lélekemelő eseményekkel, de olykor megdöbbentő tragédiákkal is.

Annál is inkább, mivel az a zóna, amely az egyén hatását az összesekre jelzi, úgyszólván a végtelenségig

⁵ Egy valaki „A börtön”-nek címezte az átöröklésnek e zavaró és titokzatos kérdéseiről írt könyvét. Igaz ugyan, hogy az ősöktől öröklött tulajdonságok dolgában nem kell túlozni. De másrészt nem lehet kereken letagadni az ősöknek az összes ivadékokra kiterjedő hatását sem.

terjed. Ha az ember nem is látja világosan cselekedeteinek egész tartalmát, mégis felelős az előzmények következményeiért is. Mert aki az okot létesítette, az felelős az okozatokért is. A tények következetesebbek, mint az emberek. Az ember talán már elfelejtette a kezdő cselekedetet. De az mégis ránehezedik az eseményeknek egész sorozatára, amelyet megindított.

„Ezt nem láttam előre.” Éppen az a baj, mert kötelességed lett volna azt előre látni! Cselekedeteink következményeiért is felelősek vagyunk, legalább is annyiban, amennyiben előreláthattuk azokat. Felelősek vagyunk azért is, ha ezeket a következményeket nem láttuk előre, pedig kötelességünk lett volna azokkal előre számolni. Bármennyire iparkodunk megfontolva cselekedni, mégis meg fog történni, hogy sok cselekedetünket kellő megfontolás nélkül végezzük. Igaz, hogy minden lehető és lehetetlen, előre nem látott következmény nem terhelheti lelkünket vagy legalább is nem egészen mi vagyunk ilyenért felelősek. De azért már mi vagyunk felelősek, hogy gyakran oly kevés megfontolással cselekszünk.

Mi nagyon gyakran megfeledkezünk arról, hogy az okosság erény, és pedig sarkalatos erény és hogy annak éppen az a feladata, hogy cselekedeteink következményeit is előre lássa.

III. LÁSSUK ELŐRE CSELEKEDETEINK KÖVETKEZMÉNYÉT!

1. „MIT CSINÁLNAK MAJD ERRE AZ EMBEREK?”

Sok, nagyon sok ember cselekvése előtt azt szokta kérdezni magától: „Mit szólnak majd ehhez az emberek?” Pedig ez ugyancsak keveset nyom a latban.

Sokkal fontosabb az a kérdés, amelyet minden cselekvésünk előtt magunkhoz kellene intéznünk: „Mit

csinálnak majd erre az emberek?" Igen, kérdezzük magunktól, hogy ez a szó, ez a cselekedet, ez az eljárás, ez a belső vagy külsőleg is megnyilatkozó beleegyezés, milyen hatást vált ki majd az emberekben? Boldogság, vagy boldogtalanság forrásai lesznek-e? Örömet vagy romlást okoznak-e? Reményt vagy elbátortalanodást, szűkkeblű irigykedést vagy nagyvonalú munkakedvet teremtenek-e majd? Vajjon ez a kötelesség nincs-e belefoglalva a Szentírás ama szavaiba: „Parancsot adott nekik, kinek-kinek az ő felebarátjára nézve.”⁶

Vajjon elegendőkép törődnek-e felebarátjukkal a lanyha keresztények, akiknek gyászos példája fegyvert szolgáltat a hitetlenek kezébe a vallás ellen és akik az Egyházzal is csak még éppen annyit törődnek, hogy gondoskodnak arról, hogy legyen elég példa a keresztények kereszténytelen életéről és így az Egyház ellenségeinek juttassanak mindig alkalmas eseteket az Egyház megvetésére és kigúnyolására. Talán többet érne, ha egyáltalán nem tartoznának az Egyházhoz. Mert több kárt okozhatnak neki, mint nyílt ellenségei.

Mi felelősek vagyunk azért, hogy körülöttünk mennyire becsülik meg Jézus Krisztust és az ő tanát. Tőlünk függ, vajjon az emberek azt mondják-e megvetéssel: ha csak ennyit jelent jó kereszténynek lenni, akkor az igazán kevés, nem is kérek belőle! Vagy pedig ellenkezőleg, csodálkozva mondják-e: Ime, mit művelhet a vallás? Ilyen nemeslelkűek a keresztények! Én is velük tartok.

2. A FÉLVALLÁSOSSÁG!

Sok katolikusnak hitehagyása és még inkább sok nemkatolikus megtérésének megakadályozása, nem vezethető-e vissza nagyrészt számos katolikusnak lanyhaságára, közönyösségére, vagy furcsa katolicizmusára, amely a katolikus életnek bizonyos külső, sőt

⁶ „Mandavit illis unicuique de proximo suo.” (Eccl. 17, 12.)

buzgó gyakorlását is (teszem a gyakori szentáldozást, hitbuzgalmi intézmények felkarolását, stb.) a szemérmesség olyan hiányával tudja egyesíteni, hogy az egyszerűen lesujtólag hat az emberre. Reggel ott vannak a szentmisén; este pedig a tiltott bálon. Áldoznak, még gyakran is, de olyan öltözetben, hogy az áldoztatópad tözsomszédságában kell figyelmeztetést függeszteni a szemérmes öltözködésre nézve. Ott vannak a szentmisén, de szinte lerí róluk a szórakozottság, úgyhogy bárki is megállapíthatja róluk, hogy a szent tilkon való részvételük nem más, mint szokás, vagy másoknak gondolatnélküli utánzása. A vallásos intézményekben széleskörű működést fejtenek ki, de közben sokat vétkeznek a felebaráti szeretet ellen is. A katolikus vallást egyénileg gyakorolják, de a keresztény társadalmi kötelességeknek olyan szembeszőkő elhanyagolásával, hogy a társadalmi osztályok egymáshoz való viszonya dolgában az ember a pogányság virágzó korában gondolná magát.

Tudjuk meg hát, hogy sokan az igazság Istenéhez térnének, ha mi, az igazságban élők, jobban megmutatnók, hogy Isten gyermekei vagyunk és a szerint is élénk és úgy tekintenénk embertársainkra.

3. A TELJES VALLÁSOSság MAGÁTÓL IS HÓDIT!

„Menjünk prédikálni” mondotta Assisi szent Ferenc társainak, mikor velük koldulásra indult. „De Ferenc testvér, hol van a szőszék?” „Példaadásunk lesz majd a prédikáció.”

Assisi szent Ferenc bizonyára gyakran mondotta el társainak az alvernői paraszt szavait is, akitől egy alkalommal szamarát kérte kölcsön, hosszabb útról lévén szó. „Te vagy az a Ferenc testvér, akiről annyit beszélnek?” „Igen”. „Hát akkor vigyázz, hogy csakugyan olyan jó légy, amilyen jónak tartanak, mert sokan beléd helyezték bizalmukat.”

4. SZÁMOLJUNK GONDATLANSÁGAINK KÖVETKEZMÉNYEIVEL IS!

Bizony kívánatos volna, hogy sokan jobban tudatára ébredjenek másokra gyakorolható hatásukról és számoljanak gondatlanságaik, hanyagságaik vagy oktalanságaik következményeivel.

A cárok idejében Kosztrova kormányzója nem sokat törődött az okmányok tartalmával, amelyeket aláírás végett eléje tettek. Nem is olvasta át az irat tartalmát, hanem csak odakanyarította aláírását. Egy alkalommal az egyik hivatalnoka meg akarta őt tréfálni és a hivatalos irat végére odaírta a következő jelentést is: „Végre meggyőződtem teljes alkalmatlanságomról. Ime, itt van főbb hibáimnak és elkövetett baklövéseimnek jegyzéke.” Mikor Stolypin, a cár miniszterelnöke kezébe kapta a rendesen aláírt iratot, jóváhagyta azt és a hanyag kormányzót nyomban elbocsátotta állásából.

A mi életünk könyvében is vannak rendes, olvasható írással írt részletek. Ezek a mi viselt dolgaink. Ezeket jól ismerjük. Mintha mi magunk jegyeztük volna föl. De van még ezenkívül más is, amire alig gondolunk. Egy ismeretlen, de kérlelhetetlenül igazságos kéz első pillanatra láthatatlan sorokat ír a mi életünk könyvébe. E sorokat csak úgy tudjuk elolvasni, ha magunkba szállva a Szentlélek felvilágosító kegyelmét kérjük. Annak fényénél megdöbbenve olvashatjuk ismert cselekedeteink vagy tudatos mulasztásaink rejtett következményeit. Csak legyen bátorságunk ezt is elolvasni!

Talán azt mondjuk erre: akkor az ember már alig élhet nyugodtan, alig tehet valamit!

Esztelen félelemnek és alaptalan aggályoknak nem kell engednünk. Ha valaki ismeri másra való hatásának erejét, azzal korántsem kárhoztatja magát aggályoskodásra. Nem kell félnünk a felelősségtől. Hanem igenis kell, hogy felfedezzük és meglássuk a felelősséget ott, ahol van. S tudjuk határozottan vállalni is azt

a felelősséget, sem nem túlozva, sem nem lekicsinyelve azt.

Nekünk nincs jogunk ahhoz, hogy ne tudjuk, mire visznek cselekedeteink.

Valaki a következő párbeszédet gondolta ki a pályafutása végére érkezett Pilátus és egyik barátja között:

„Nem volt ott valami lázadás, mikor Judea helytartója voltál, egy bizonyos emberrel kapcsolatban, akit Krisztusnak hívtak? A részletekre már nem emlékszem, de úgy rémlik nekem, hogy azt állította magáról, hogy az ég istenei közül való? És te keresztalálra ítélted, úgy-e?” — „Meglehet. Már nem emlékszem rá.”

Talán mossuk kezünket? És ha az a víz talán piroslik is? . . . Nem vesszük észre.

Igen, de vedd a fáradságot, hogy közelről nézd meg. Gyakran a lelkipurdalás színei játszadoznak majd benne és te szükségét érzed annak, hogy elmondjad azokat a szavakat, amelyeket az Egyház ad gyermekei ajkára: „Ab occultis meis munda me.” „Uram, tisztíts meg ismeretlen hibáimtól!”

Cselekedeteink veszedelmes „hógörgeteggé” is lehetnek! Kísérjük csak néha azoknak az ártatlan kis hólabdáknak útját, amelyeket a mi kezünk indított el! Lássuk, amint tovahaladnak a térben és vagy erőtlenül állnak meg útjuk végén, vagy új lendülettel továbbrognak és kényük-kedvük szerint törnek keresztül minden útjukba akadó domboldalon . . . Lehet, hogy lavinát indítottak meg és ott lenn, a hasadékokban, szerencsétlen áldozatok fekszenek. Adja Isten, hogy ne halottak legyenek!

HARMADIK FEJEZET.

MULASZTÁSI BŰNÖK.

I. A MULASZTÁS TÉNYE ÉS VESZÉLYE.

Láttuk, hogy a cselekvés következményeket szül. De íme, egy újabb dolog, amely felelősségünk mezejét sajátságosan tágitja, és ez az, hogy *nem cselekedni* akkor, mikor cselekedni kellene, szintén következményeket szül.

Vajjon figyelmünk eléggé ráirányul-e mulasztásaink következményeire?

1. MULASZTÁSAINK KIHATÁSAI.

A világháború utolsó napjaiban történt, az Ar-gonne-ban, Franciaországban, 1918 október havában. A senuc-i plébánia pincéjében volt a kötözőhely. Egyetlen járható út volt. Néhány embernek külön megbízatása volt, hogy tartsa jókarban ezt az utat és éppen azért földelje be az ágyúgolyók szántotta gödröket. De hát, amint az már megtörténik, ezek az emberek nem törődtek eléggé dolgukkal és itt-ott hanyagok is voltak. Egyszer-másszor röviden végeztek. Néhány darab kőomladék és föléje kevés rőzse és megvoltak a dolgukkal. Úgy látszott, hogy az út rendben van . . .

Éjjel Ternes falut támadták a franciák. Sok sebesültjük volt. A kötözőhely nagyon hamar megtelt velük. Az első amerikai autóbusz, sebesültekkel meg-rakva, megindul befelé és mi várunk, várunk, hogy

visszajöjjön és vigye tovább a nálunk felhalmozott sebesülteket . . . De a teherautó csak nem érkezik vissza. A sebesültek pedig özönlenek. S a kötőzőhely gyötrelmes kiáltásoktól visszhangzik: „Hát mikor visznek el már innen?” A főorvos elküldi a kerékpárost szemleútra. „Nagyon egyszerű az egész. Az út egy kis távolságra onnan el van torlaszolva. Egy amerikai nehézüteg szakasz hadállásba vonult. A sötét éjszakában az egyik üteg kereke belekerült a rosszul betöltött gödörbe. Felborult és keresztbe dőlt az úton . . . Se előre, se hátra nem lehetett jutni.” Reggelig kellett várni, míg szabaddá tették az utat. S közben meghaltak a katonák, akiket meg lehetett volna menteni, ha idejében hadikórházba szállítják őket.

Látjuk tehát, hogy nem is szükséges olyan esetekhez folyamodni, amilyent egy bölcselő talált ki. Tudniillik egy munkást aggályok gyötörték a miatt, hogy egy acélrúdban szalmaszálat hagyott. Az angyalok megmutatják neki, hogy milyen rémes szerencsétlenséget akadályozott meg azáltal, hogy újrakezdte munkáját és csak tökéletes árut szállított. Az acélrúd ugyanis egy híd acélvázába került. Ha nem lett volna elég erős, akkor egy ezred katona lépései alatt engedett volna. Hatszáz ember pusztult volna el, vagy fúlt volna bele a vízbe.

A való tények jobban bizonyítanak, mint az apológéták. Elég csak a tények következményeit látni. Az őrhelyen álló katona, aki nem figyel eléggé, oka annak, ha az ellenség meglepi társait. A munkás, aki nem dolgozik lelkiismeretesen, felelős az összeomlásokért és katasztrófákért. És az orvosnövendék is, aki most nem tanul, felelős sok emberi életért, amelyet éppen hiányos tudása miatt nem tud megmenteni.

2. MULASZTÁSAINK ÉS A KÖZÉRDEK.

Mulasztásaink olykor nemcsak a testet érik, hanem a lelket is. Nemcsak egyéni érdekekre hatnak ki,

hanem még közérdekekre is, nemcsak a nemzet életét érintik, hanem még az Egyház életét is.

Az Egyház és állam szétválasztásával rettenetes csapás érte a katolikus vallást Franciaországban. S mégis engedték és tűrték, hogy az megtörténjék, éppen úgy, mint jó húsz évvel előbb passzíve viselkedtek a szerzetesrendek kiűzése alkalmával. Mikor pedig végre elhatározták magukat, hogy közbelépnek, nagyonis elméleti formában tették azt. S mi lett az eredmény? Az, hogy a vallásüldözők maradtak a helyzet urai. S mily megvető hangon kiáltották oda a tétovázóknak, akiket jól megleckéztettek: „Ti ugyan tiltakoztatok. De az ilyen tiltakozás nem ér semmit.”¹

Senki előtt sem ismeretlen az, hogy a választások alkalmával is hányan hibáznak mulasztás folytán. Így pl. Franciaországban mindössze 11 és félmillió szavazó van. S ezeknek csak valamivel több, mint a fele él szavazati jogával. A többi pedig távolmarad a szavazástól, nemtörődömség, lustaság folytán, vagy készakarva. Ennek gyakori, gyászos kihatásai eléggé ismeretesek. S a felelősek közül nagyon sokan mégis megfélemedkeznek arról, hogy bűnbánólag verjék mellüket. Hiszen mulasztásuk miatt előretör az egyházellenes irány.

Könnyű volna sok más példát felhozni. Nemsokára különösen kettőre irányítjuk majd figyelmünket, mert azoknak különlegesen rettenetes a visszahatásuk.

Előbb azonban néhány összegező megfontolást végzünk.

Vétkezhetik az ember, ha tiltott cselekedetet végez és vétkezhetik, ha nem teszi meg a parancsolt cselekedetet. Szóval kétféleképp lehet vétkezni: cselekvéssel és mulasztással. A gyónásban szó van erről: „sokat vétkeztem gondolattal, szóval, cselekedettel és a köteles jónak elmulasztásával.”

¹ Ezek Briand-nak, az akkori miniszterelnöknek hiteles szavai. Journal officiel, 1910 január 18. 114. l.

3. A MULASZTÁS NAGY VESZÉLYE.

A mulasztás nagy veszélye éppen abban rejlik, hogy leggyakrabban észre sem veszi az ember. Vannak olyan eltévelyedések, amelyeknek már a közeledtére is megremegünk. Szemünk láttára nő az árnyékuk. Éppen azért fel is fegyverkezünk velük szemben. Itt azonban nincs ilyen lehetőség. A mulasztásnak nincs árnyéka. Mindenesetre valóság az is, de nem érzékelhető, nem látható valóság. Léte az, hogy nem létezik. A többi bűnnek van léte. Ennek pedig a nemlét a léte. Itt a bűn a nemcselekvésben áll. Ez nem jelenlét, hanem távollét. Már pedig az, aminek a valósága a távollét, az kevésbé vehető észre.

Innen van az, hogy az ember könnyen összeköti és összezavarja a nemcselekvést a bűn-nélküliséggel.

4. BIZONYOS NEMCSELEKVÉSEK BŰNÖK.

Már pedig bizonyos nemcselekvések mégis csak bűnök. És sok megkeresztelt „becsületes” ember, ha tisztán látna ebben a pontban és volna bátorsága ahhoz, hogy őszintén megvizsgálja lelkiismeretét, ugyan-csak vétkesnek találná magát.

Nemcsak humor, hanem szomorú valóság is rejlik azokban a „gyónásokban”, amelyeket egy modern író sorol fel:

„Szentbeszédet hallgattam, de nem figyeltem oda. A mult és jelen katolikus íróit egyáltalában nem ismerem. Vallási ismereteim fejlesztésére csak nagyon kevés gondot fordítottam. Házamban nincs se biblia, se újszövetség. Én kiváló katolikus és éjjeli szentségimádó vagyok, de soha egészen át nem olvastam a szent evangéliumokat, sem Jézus egyetlenegy élettörténetét. A kegyelemben csak villámhárítót láttam és nem menyegzői ruhát, csak garanciát és nem értéket . . . Az imának éppen csak annyi fontosságot tulajdonítok,

mint az ötórai teának . . . sőt még annál is kevesebbet!"²

Bizonyos „jó katolikusoknak” életében a mulasztásoknak milyen litániája sorakozik fel, és pedig a kellő tisztánlátás hiányában! Ha igazán őszinték akarunk lenni, akkor nekünk, úgyszólván mindnyájunknak, így kellene javítanunk a hit és szeretet indulatait: „Istenem, kevésbé erősen hiszek tebenned . . . Szeretlek félszívemből, félelmemből és féllelkemből, sőt talán még kevesebből is!” Mit tegyünk tehát, hogy igazán őszinték legyünk? Javítsuk ki imádságaink szövegét? Nem, hanem javítsuk meg magunkat.

Fontenelle-nak tulajdonítják azt a mondást: „Ha kezem telve volna igazságokkal, lenne gondom rá, hogy ki ne nyissam.”

Milyen borzalom! Világosságot, boldogságot és erényt hinthetne, de nem akar! Élő és élni akaró lények között él, és semmit se tesz, hogy őket teljesebb életre segítse. Milyen lehet az, mikor az ember magába térve köteles bevallani (ha ugyan néha rászánja magát erre a magábaszállásra, vagy legalább is beletörődik abba!): „Azok a halhatatlan lelkek rendelkezésemre állottak. Üdvözíthettem volna őket. De én

² Halljuk csak, hogy egy tengerésztiszt hogyan ítélte meg a velős lelkiolvasmánynak hiányát a keresztény életében. (P. Dupouey: Lettre à sa femme, 6 février 1915. Correspondant, Lettres intimes, 10 juin 1919, 855—856.)

„A tartalmatlan könyvek olvasására szánt idő nem olyan ártatlan veszteség, amint azt sokan hiszik, mert hiszen ezt az időt elraboltuk a jó könyvek olvasásától. Én magam nagyon félek a mulasztásnak ilyen bűneitől. Ha a jóra irányuló vágyaink olyan ernyedtek, ha (mint Bossuet gyönyörű szép *Élévations*-jaiban mondja) Isten eszméje elménkben annyit veszít erejéből, ez azért van, mert megengedjük, hogy szellemünk kétes társaságokban aprózódjék fel és merüljön ki. Hiszen minden figyelem, amelyet haszontalanságokra fordítunk, kevesebb erőt, kevesebb okosságot, és kevesebb mélyrehatást jelent Isten akaratának keresésében.

Ha ismernők azokat a hatásokat és bukásokat, amelyeket mulasztási bűneink készítenek elő, akkor megborzadnánk tőlük. Néha azt mondjuk, hogy a kísértés meglep. Ez nem áll! Ellenben igaz az, hogy nem tudunk többé magunkra úgy vigyázni, amint kellene.”

még csak azt a fáradságot sem vettem, hogy kinyujtsam, vagy legalább is kinyissam kezemet s adjak nekik valamit, segítek rajtuk!"

Kétségtelenül más annak az esete, akit szoros kötelesség kötelez arra, hogy beszéljen vagy cselekedjék. „Izrael házának adtalak, hogy annak feje légy, és felvilágosítsd és védelmezd.” S ismét más azé, akit csak az általános kötelesség kötelez, hogy felebarátjára gondot viseljen. „Mandavit unicuique de proximo.”

A két feltevésben (t. i. a szoros kötelesség és a puszta szeretetből fakadó gondoskodás föltevésében) a kötelességek különbözők. De mind a két feltevésben létezik a kötelesség, éspedig nagyonis fontos kötelesség.

5. AMIT TENNÜNK KELLETT VOLNA!

Mi felelősek vagyunk nemcsak azért, amit tudunk, hanem azért is, amit tudnunk kellene. Felelősek vagyunk nemcsak azért, ami erőnktől ma telik, hanem azért is, ami erőnktől tellett volna, ha elegendőképp felhasználtuk volna a különböző alkalmakat erőnk fejlesztésére.

Számon fogják kérni tőlünk szerzett érdemeinket és azokat az érdemeinket is, amelyeket szerezhettünk volna, és amelyeket az adott körülmények között meg lehetett és meg kellett volna szereznünk.

Bárha megérezhethnők, hogy az embereknek mennyire szükséges az, amit nekik kellett volna adnunk! Mennyi hiány itt is, ott is, sokfelé! És sokszor mily pótolhatatlan és végzeles hiányok!

Mert ha egy jócselekedet elmarad, az nem jelent csak egy jócselekedetet, amely nem születik meg, hanem ezer mást, amelyet csrájában fojtunk meg. Te megakadályozod, hogy egy erényes tett, egy jó szó, egy nagylelkű cselekedet megszülessék. Számláld meg mindazt a sok jót, ami azzal együtt megszületett volna! Te nem beszélsz, nem cselekszel, nem fékezed meg ezt vagy azt az indulatodat. De ezzel mennyit ártasz

azoknak, akiknek szükségük volt éppen most téled egy jó szóra, egy jó cselekedetre, vagy önlegyőződés jó példájára.

Kevesen adják rá magukat ezekre a vizsgálódásokra s ebben helytelenül cselekszenek. Mert mindennek, amit elhanyagolunk, megvan a visszahatása a láthatatlan világban.

El az aggályossággal! De nagyonis kívánatos, hogy felelősségünk teljes tudatában éljünk!

Ha Xavéri szent Ferenc nem felelt volna meg hivatásának, mekkora hiányt jelentett volna ez Ázsiának isteni, krisztusi történetében. És viszont, ha Luther hite nem fogyatkozott volna meg, mekkora java lett volna ez a katolikus hitnek Európában! Panaszkodunk, hogy Isten országa nem jön el. Inkább kérdezzük, hogy mindazok ott voltak-e a kellő időben a küzdőporondon, akiknek közreműködésétől függött, hogy Isten országa eljöjjön közénk?³

6. A MEGVÁLTÁS MUNKÁJÁBAN MINDENKINEK VAN RÉSZE!

Mindegyikünk kötelessége, hogy a megváltás épületébe belehelyezze a maga tégláját. Krisztus Úrunk már közel kétezer éve dolgozik azon. Ez alatt az idő alatt mennyi másodrangú anyagot, hány alaktalan követ, téglát hordtak oda, s mennyit helyeztek el rosszul, ügyetlenül! Ő, a Mester, mindig ott van a munkánál. Az Ő munkarésze nagy, az oroszlánrész. De sok munkatársával hogy áll a dolog? Itt általános sztrájk, ott részleges sztrájk, hanyagság, tudatlanság, tétlenség. A legtöbb keresztény még annak tudatára sem ébredt, hogy a megváltás művének kiépítésében az ő közreműködő munkarésze kötelező. És még ennél is fájdalmasabb az, hogy a Mester segédei, akiktől a legtöbb segítséget várja, tétlenek vagy fáradtak. Még

³ Ezt a kérdést behatóbban tárgyaljuk majd, amikor a hivatásról lesz szó.

jó, ha egyikük-másikuk nem azért ragadja meg a csá-
kányt, hogy nyíltan vagy titokban döngesse a sziklát,
amelyen áll az Egyház.

Mert hiszen, ha már igaz, hogy minden meg-
keresztelkedettnek abban a meggyőződésben kell élnie,
hogy a világ üdvösségéért részben ő is felelős, akkor
mennyivel többért felelős az, aki hivatásszerűen vállal-
kozott arra, hogy az Üdvözítő Jézusnak elhivatott
munkatársa lesz!

P. Lallemand újra és újra figyelmeztette ezekre
az igazságokra azokat a jövőendő apostoli férfiakat,
akiket nevelnie kellett. „Vannak olyan lelkek, amelye-
ket Isten csak átalatnak akar megsegíteni. Így határozta
azt el. Ha mi hiányzunk nekik, vagy nem teljesítjük
jól küldetésünket, akkor ezek a lelkek segítség nélkül
maradnak . . . Mi alig gondolunk ezekre a hibákra.
Pedig azok rettenetesekek! Isten tudja, hogyan fogunk
ezekről egykor számot adni!”⁴

7. A MULASZTÁSOK KIHATÁSAI AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGRA.

Már itt a földön fontosak és olykor rettenetesekek
mulasztásaink kihatásai. De mennyivel inkább azok a
másvilági kihatások!

Danténak szemére hányták azt, hogy „poklának”
legmagasabb szféráiban egész sereg olyan elkárhozottat
helyezett el, akik földi életükben semmi rosszat sem
követtek el, de nem is tettek semmi jót. Ezek, mint
ő mondja, „gyalázat nélkül és érdem nélkül” éltek. A
hittudomány ilyen formában nem írhatja alá Dante
költői beállítását, de üdvös figyelmeztetésre jó az ő
véleménye.

Mikor az isteni Üdvözítő megadja az irányelve-
ket, amelyek szerint az utolsó ítélet napján el fogja
kárhoztatni az embereket, csak a mulasztások bűneit
sorolja fel: „Éhes voltam és ennem nem adtatok;

⁴ Louis Lallemand: La Doctrine spirituelle; ch. II. art. 2. § 5.

szomjas voltam és innom nem adtatok; stb.“ Őt hibát sorol fel s mind az öt mulasztási bűn.⁵ Elégge gondolkodóba eshetünk az isteni Mester e szavain, amelyek semmiesetre sem enyhén ítélik meg a mulasztási bűnöket.

Igaz, hogy az Úr Jézus ezzel nem akart kimerítő felsorolást adni és nem is zárja ki a többi bűnöket sem. De a mulasztási bűnöknek ez a kihangsúlyozása mégis csak szeget üthet fejünkbe. Az isteni Üdvözítő éppen arra gondol legtöbbit, amire mi legkevésbé figyelünk. A felfogást természetesen nekünk kell megváltoztatnunk.

II. A MULASZTÁS AZ ÉLET FORRÁSÁNÁL ÉS AZ ÉLET KÉSŐBBI FEJLŐDÉSÉBEN.

A mulasztások bűneinek félelmetes arculatát és végzetes hatásait még jobban megrögzíthetjük, ha két jellemző példán tanulmányozzuk, t. i. ott, ahol a legnagyobb pusztulásokat okozza és éppen azért a leg-sürgősebben követel hatásos gyógyeszközöket. Ez az élet forrása és az élet fejlődése.

1. A MULASZTÁS BŰNE AZ ÉLET FORRÁSÁNÁL

Az élet forrására vonatkozó mulasztási bűnöket nem hallgathatjuk el lelki könyvben sem.

Vegyünk olyan házastársakat, akik nem élnek szentül a házastársak jogaival. Csak az élvezetet foglalják le, a terheket pedig elutasítják. Játsszanak az étellel, de nem akarnak élni.

Tudják-e, hogy milyen kárt okoznak Krisztus titokzatos testének, mikor így, Isten tervével ellenkezve, korlátozzák tagjainak számát?

Talán azt mondják: Hát olyan nagy dolog az, ha egy élővel kevesebb van?

⁵ Mt. 25, 42—46.

2. NEM EGYET ŐL, HANEM EZREKET!

De először is azt hiszitek, hogy egy élőről, egyetlenegy élőről van szó? Nem, hanem ezrekről! Hiszen ez az egy élő, rendes körülmények között, — ivadékok őse lett volna. Ő is megsziporodott volna. S viszont, fiainak és leányainak is lettek volna ivadékaik. A szülők pedig a gyümölcshat már csírájában elpusztítják. Nem tud kihajtani. Nemlétre vannak kárhoztatva mindazok az ágak is, amelyeket a nap gyümölcsökkel rakott volna tele. Egy ember maradt el. S már e miatt az egy miatt egész tömeg hiányzik. Egyetlenegy embert ütöttek el igazságtalanul az élet adományától és íme, nyomában ezerszámra vannak a halottak. Valóságos hullahegyek. Mikor Kain megöli Ábelt, Isten szemére veti gonosztettét. S akkor nem azt mondja: „Vér szava kiált hozzám”, hanem az eredeti szöveg szerint: „Vérek szava”, többesszámban. Kain csak egy élő akart megölni. A valóságban azonban az élőlényeknek egész sorozatát törölte ki az élet könyvéből.

Az „Aiglon”, a „Sasfiók” IV. felvonásában a fiatal reichstadti herceg (Napóleon fia) maga előtt látja a wagrami beláthatatlan síkságot. Ábrándozik . . . És eszébe jutnak apjának összes hadjáratai. Hány embert áldozott fel! Ott vannak ezerszámra, a föld alatt . . . S íme, egyszerre csak a „sasfiók” azt látja, hogy azok feltámadnak, beszélnek, szemrehányásokat tesznek és vádolják annak fiát, aki odáig juttatta őket. S a „sasfiók” megborxad attól a kárhoztatástól, amely a megszámlálhatatlan, kísérteties alakból feléje hangzik.

Wagram feláldozottjai hatalmas sereget tesznek ki. De ugyancsak nagy sereg és nem kevésbé szerencsétlen sereg azok a feláldozottak, akiket a házastársak önzése, vagy rosszul értelmezett okossága juttatott erre a sorsra. Milyen sereget tesznek ki ezek az elmulasztottak!

Vajjon ki tudná kiszámítani e gonosz mulasztások megszámlálhatatlan kihatásait?

Az égben mennyi választottal kevesebb! Az Egyházban mennyi apostoli lélekkel kevesebb!

Az ifjú Tóbiás ezeket mondja: „Uram, tudod, ha feleséget veszek, azért teszem, hogy olyan ivadékokat adjak neked, akik nevedet az idők végéig áldják.” Ez az Isten kívánsága. „Mi szándékosan kisebbitettük az üdvözültek számát”, — mondja Limerel apó feleségének a La Barrière c. regénynek egyik híres párbeszédében.⁶ Mekkora eltérés a biblia és az erkölcsök között!

3. MIATTA A NAGY HIÁNYOK A PAPSÁG SORAIBAN IS.

És nemcsak a győzedelmes Egyház kisebbedett, hanem még a küzdő Egyház is meg van fosztva a leghasznosabb katonáitól.

Hiányoznak a papok. A papoknak és szerzeteseknek kétszeres munkát kell végezniök, de nincsenek elegendő számban. Ezzel szemben az Egyház szükségletei növekednek, a lelkek pedig éhenhalnak. Sok hitbuzgalmi intézményt kellene létesíteni, de nincs hozzá ember. A vetés már sárga és nincs aratómunkás. Hogy találjunk gyermekeket a papi hivatásra és a szerzet számára ott, ahol nincs gyermek, vagy csak nagyon kevés?⁷ Ha csak egyedül a hithirdetés szent kötelességére gondolunk, amelyről Krisztus helytartója azt mondja, hogy az összes apostoli művek között a legapostolibb, ha tehát csak a még megtérítendő pogányok sok százmilliós tömegére gondolunk, ez az egy elvégzendő apostoli munka oly mérhetetlen sok papi, szerzetesi és hithirdetői hivatást követel, hogy megdöbbenünk, ha valahol katolikus ajkáról azt halljuk, hogy van elég papunk és szerzetesünk.

⁶ Irta René Bazin. Érdemes az egészet elolvasni.

⁷ A nemzet számára is rettenetesek e mulasztási bűnök következményei. A nemzetnek szüksége van védőkre. Saját magának tartozik azzal, hogy ilyeneket szüljön. Különben a megszállás fenyegeti és a rabszolgasors!

4. A MULASZTÁS BÜNE AZ ÉLET KIFEJLŐDÉSÉBEN.

Az élet kifejlődésében is gonosz szerepük van a mulasztási bűnöknek.

Nevelni a szó eredeti értelmében annyit jelent, mint segíteni, hogy valami növekedjék, kifejlődjék, fel-emelkedjék, nagyobbodjék. Ha a gyermeket nem neveljük, akkor sohasem lesz azon a magaslaton, amelyre hivatva van felemelkedni és amelyet embertársai is joggal elvárnak tőle.

Már pedig milyen tévedés az, ha valaki nevelni, vagyis a magasságokba akar emelni, de elhanyagolja a legmagasabbat, legmagasztosabbat, Istent, vagyis azt az egyetlen hegycsúcsot, amelyik mindenekfelett van. És milyen nevelés is az, mikor abból csak egyetlenegy, a legfontosabbat hagyják ki, tudniillik éppen azt, ami a többit is megmagyarázza, és ami nélkül semmi sem áll fenn! Milyen nevelés az, amikor a fejlődő, növekedő, szellemi-, lelkiéletből éppen a legfőbb fényforrást és erőforrást, Istent felejtjük ki és helyette, az éltető nap helyett, nagyképű fontoskodással nyomorúságosan pislogó méceszt, az emberi ész és emberi erőket állítjuk. Mintha az „Isten-kérdés” csak holmi „felekezeti” kérdés volna és nem a legelső és legfontosabb életkérdés. Hiszen ebben van az emberi élet igazi bölcsesége és a boldogulás egyetlen útja.

Vagy húsz éve, Amiens egyik külvárosában megkérdeztek egy gyermeket: „Ki tiltja a lopást?” „A rendőr”, hangzott a válasz. „Mi lesz az emberrel a halál után?” „Csontvázvá lesz.” Számtalan ilyen esetet sorolhatnánk el.

S az egészben a legszomorúbb az, hogy ezt az eredményt sokan szándékosan igyekeztek elérni. „Nem kell kényszert rakni a gyermekek lelkére! Majd ha nagykorúak lesznek, akkor választanak szabadon!”

Ez pedig lélektanilag hamis elv. Az ember mindig követi valakinek, vagy valaminek a katekizmusát. Azt mondod, hogy a gyermek húszéves korában választ

majd. Milyen együgyűség! Akkor már régen választott! Te nem adtad meg neki az Egyház katekizmusát, s azért ő már régen elfogadta bűneinek és szenvedélyeinek katekizmusát. Bezzeg még az Egyház katekizmusával sem könnyű dolog jónak maradni. Hát akkor mi lesz, ha az ember más katekizmust követ?

Egyes szülők pedig azzal nyugtatják meg magukat: „De hiszen különben nem rossz az, amire ott tanítják!” Lehet, hogy ott nem tanítják minden jóra, amit tudnia kellene. Gondoljunk csak mindarra, amit nem mondanak a gyermekeknek és amit sokszor kellene hangoztatni előttük. Amit tudniok kellene, hogy igazi jellemes emberek legyenek és amit tudniok kellene, hogy boldogok legyenek nemcsak itt a földön, hanem örökké.

Itt nem támadjuk a tanítókat vagy tanítónőket, akik közül sokan elítélik ezt a végzetes mulasztást. Magát a tanítási módszert vádoljuk, ezt a lefokozott, vérszegény, az isteni igazságot és erőt nélkülöző tanítást, amelyet híres „nagy emberek” kényszerítése folytán nekik tovább kell folytatniuk. Bizony, ezek a „nagy emberek” sok dologban, főleg a lélek világában nem egyszer neveletlen, nagy gyermekek.

5. A NEVELŐI HIVATÁS FÖLSÉGES, DE FELELŐSSÉGGEL TELJES IS.

Tanítónak lenni bizony nagy dolog! Mert a tanítónak olyannak kell lennie, akinek tudása van és aki világosan ki is tudja fejezni magát. Pedig ez a két tulajdonság nem egyesül olyan gyakran egy fejben. De ez még nem minden. Ezenfelül még az is szükséges, hogy tanítványaira erős és jótékony hatással tudjon lenni. A lélek függetlensége ellen ugyan semmi erőszakot sem követhet el, de mégis át kell hatolnia ellenkező hangulaton is, hogy meg tudja nyitni a zárt lelkeket és le tudjon küzdeni erős vagy ernyedtt, akaratlan vagy kiszámított ellenállásokat is. Azt mondják: „Boldog emberek a tanítók! Ezek a világ urai, mert

ezek az ifjú lelkeknek hódító Napóleonjai és vezérei.”

A lelkeken uralkodni, őket hatalmunkban tartani és nekik életirányt szabni, óriási felelősség és igen magasztos hivatás. De mily szégyenletes lelki csőd az, hogyha lelkek nyílnak meg előttünk, ha az élet mélységei és örvényei tárulnak elénk, ha az örök élet nagy kérdései villámlanak keresztül a reánk bízott lelkeken, mi pedig, hivatott segítők tanácstalanul, tétova egykedvűséggel hagyjuk vergődni a lelkeket. Azok magasabbrendű lelki támogatást várnak tőlünk, hogy elvezessük őket az örökértékű életforráshoz, mi pedig mulandó semmiségekre tereljük figyelmüket.

Még ha tökéletesen is igyekszünk betölteni ezt a nagy hivatást, aligha marad lelkünk mentes egy-egy mulasztás terhéől és felelősségétől. Hát akkor milyen lelki gyötrődést okoz a nevelőnek és tanítónak az, amit nem mondott, amit pedig nem kellett volna elhallgatnia és amit másképp kellett volna mondania. Nem domborította ki eléggé a teljes igazságot. Ebben vagy abban a szükséges kérdésben nem teremtett elég világosságot. Csak hiányos, lefokozott, kevert ismereteket közölt. Nem volt meg benne az a tanítótevékenység, amit pedig joggal elvártak tőle.⁸

És hogyan áll a dolog, ha az ember állásánál, helyzeténél fogva, vagy megélhetési aggodalmak miatt arra kényszerül, hogy kendőzze vagy kerülje azoknak az igazságoknak kifejtését, amelyek nekünk, katolikusoknak életbevágóan fontosak, mások szemében pedig pusztán ú. n. „felekezeti különcködések”. Oly lélekbe-

⁸ A „hivatalos” nevelésnek e főbenjáró mulasztásain kívül haszonnal lehetne elmélkedni más rendbeli mulasztásokon is, amelyeket egyesek a katolikus nevelésnek rónak fel, akár a családi körben (a keresztény érzéknek nem elegendő ápolása és az erkölcsi tisztaságra való elégtelen nevelés), akár a világi vagy szerzetesi nevelőintézetek keretében (pl. elégtelen társadalmi vagy közéleti előképzés). Ezeket a kényes kérdéseket csak futólagosan említjük. Kíváncsú volna e kérdésekhez mihamarább komoly és szakavatott külön tanulmány.

markoló annak a szegény tanítónőnek szava, akit René Bazin tett halhatatlanná egyik könyvében. Ez a tanítónő, Istenhez való térése előtt, egyszer nagy megdöbbenéssel azt suttogta: „Istenem, hiszen én üres, csírátlan szemeket és polyvát vetettem magvak helyett!”

MÁSODIK RÉSZ.

**A KRISZTUSI SZERETET HÁROM
NAGY ESZKÖZE.**

A) A KÜLSŐ TEVÉKENYSÉG APOSTOLKODÁSA.

ELSŐ FEJEZET.

A MAGVETŐK HIVATÁSA.

I. LÁNGOLÓ NAGYLELKÜSÉG.

1. A MAGVETŐK VÁLASZTOTT CSAPATA.

„Egy ember kiment magot vetni . . .” Bármit is tegyünk, minden cselekedetünk, minden mozdulatunk, még a bensők is, csírákkal terhesek. Ezek a csírák nem kelnek ki mind. De mindegyikben megvan a gyümölcstermés lehetősége. Sőt láttuk, hogy még mulasztásainknak is megvan az a rettenetes képességük, hogy következményeket hozzanak létre.

Azok mellett, akik akaratuk ellenére is vetnek, van egy választott csapat, amely nem elégszik meg az önzés zárt légkörével. Sőt ebben a fülledt levegőben fuldoklik és éppen azért a szabadban keres olyan föld-sávot, ahol járathatja az eke vasát, hogy egyenes barázdákat vágjon a kemény ugaron. És azután akár a reggeli ködben, akár a nap merőlegesen perzselő sugarainak bágyasztó hevében, a világ négy tájéka felé szórja a magot . . .

„Egy ember kiment magot vetni . . .”

Nyílnak meg ti széles terek, merész emberek szállnak ki megmunkálástokra!

A világban nyüzsgőnek a kis lelkek. A nagylelkűség az összes erények legkritkábbja. „Ha nekem megvan az, ami nekem kell, mi közöm akkor a többihez?” Így gondolkozik a legtöbb ember.

„Mi kell nekem? . . . Mások java, mások öröme, mások fájdalmának enyhítése, mások örök üdvössége. Ez fontos nekem.” Így beszél egy kis csapat . . . A magvetők választott csapata.

Úgy-e, különös emberek azok a magvetők, akiket már pirkadó hajnalban munkában láthatunk? Nyakukban nagy kötény vagy jó erős zsákponyva, telve gabonamagvakkal. Nekivágnak a hideg szélnek, amely felhasogatja, érdessé teszi bőrüket. És mennek a magvető munkára, mikor mások még alszanak, vagy ébren, tétlenül álmodoznak. Ők mennek, hogy a termékeny barázdákból ne legyen meddő, haszontalan parlag, hogy életet fejlesszenek, életet tápláljanak. Mi hajtja őket a fáradságos munkára? Hallgassuk csak meg kevésszavú beszédüket. „Fáradság és áldozat nélkül semmire sem megyünk az életben . . . Hol is van valami tennivaló? Ide vele! Megyek! Vállalom! . . . De nehéz lesz ám! . . . Mit, nehéz? . . . Hát azért vagyunk a világon, hogy henyéljünk, vagy hogy mindig a könnyebb végét fogjuk a dolognak?! . . . Az életnek nemcsak a jótéteményeit, hanem a kötelességeit és áldozatait is magunkra kell vennünk! . . . Még pedig nemcsak valami fanyar elkeseredéssel, hanem jó kedvvel, meleg szívvel!

Ilyen az apostoli lélek! Nem ábrándokat szövöget, hanem egyszerűen, határozottan és nagylelkűen, jó szívvel vállalja az élet nehéz feladatait.

2. LÁNGBUZGALOM.

Egyszer az ördög megjelent Szent Brigittának. A Szent azt kérdezte tőle: „Hogy hívnak?” — „Én vagyok a személyes hideg”, hangzott a válasz.

Az apostolban kiválókép megvan az Isten jegye, a jószívűség, a lángbuzgalom. A sátán hideg. Ő nem

szeret. Csak gyűlölni tud. Az apostol ellenben ég. Tűz emésztí. Szeret. S mivel szeret, mérhetetlen vágyai vannak. Hódítani akar. Égető a szomjúsága és lelke soha sincsen kielégítve. „Ne dobd oda szívedet a világnak. A világ rosszul idomított kutya, amely sohasem rapportál” (Goethe). Ilyen és hasonló jelszavakat nem ért az apostol. Ez az önzés, a sátán lelkülete. Az apostol nem ismeri, vagy megveti azt. A világ az ő számára nem kutya, vagy farkas, hanem lelkek összessége, amelyet Krisztusnak kell adnia.

Vannak emberek, akiknek megvan mindenük, amijük kell. Őket nem gyötri semmi kívánság. A boldogtalanok! Vagy ha támad bennük kívánság, akkor törpe, földönkúszó kívánság az. Elámulnának annak a fiatalembernek szavára, aki a világháborúban ezeket mondotta: „Szívemben végtelen vágyakat érzek és óriási terveket kovácsolok.”

Érzed a hideget, amely dermesztő köntösét ráteríti a lelkesedésekre?

Itt nem örült vállalkozásokról van szó. Mi korántsem tévesztjük össze a nyaktörő vállalatokra induló kalandort az apostoli lelkületű férfiúval. Nem tévesztjük össze a merő kalandvágyat a világ üdvösségének szomjúhozásával.

Csak azt mondjuk, hogy jaj annak, akinek minden vágya és eszméje csak a nyárspolgárias, kellemes élet és aki beleegyeznék még abba is, hogy akár az egész világegyetem összedüljön, hacsak neki ne lenne baja belőle. Jaj az önzőknek!

3. MILYENEK VÁGYAINK?

Hát nekünk milyen vágyaink vannak? Ha csend honol bensőnkben, akkor vajjon milyen régiók felé roppennek el vágyaink?

Az ifjúság ábrándjai sokszor hasonlítanak a viharos napok sirályaihoz. Ezek majd nyílegyenesen az ég felé szállnak, majd a szélroham által leveretve hamar menedéket keresnek a hullámvölgyekben, vagy sajnos,

a rothadó hulladékok között, amelyeket a tenger dobott ki a partra.

Ahol pedig derűs a légkör és tiszta az ég, ott a vágyak hasonlítanak azokhoz az egy irányba repülő vándormadár csapatokhoz, amelyek egymást felváltva mennek a menet élére és mintegy mozgó háromszögű lándzsa élével hasítják a kék eget. Oly egyenes vonalban haladnak, hogy az ember azt hinné, hogy átható tekintetük a kék levegőégben olyan kijelzett utat fedezett fel, amelyet csak ők vehetnek észre. Már eltűntek, de még mindig látni véljük őket, oly éles és határozott irányt követtek.

Az ember legalább sejteni véli útjukat, még akkor is, mikor már nyomuk veszett. Hasonló vágyak és életirányok hajtják, vonzzák a lelkeket az égi magasslatok felé és a mennyei vágyaknak is van eléggé biztos irányjelzőjük a homályba olvadó régiók felé is.

Roland Carros a franciák törhetetlen bátorságú repülője volt. Fogságba került, de megszökött és újra kezdte repülő útjait, míg végre a könyörtelen halál a kék levegőégből le nem sujtotta a földre. Róla mondják, hogy este, mikor barátjai már aludtak, egy földtérképen tanulmányozta azokat a nagy légi utakat, amelyek nemsokára megnyílnak majd a földrészek közötti érintkezések számára. Mikor ezek felett elgondolkozott, az órák oly gyorsan múltak el, mintha csak percek lettek volna. Végre az álom mégis csak erőt vett rajta. Gyakran az asztalra ráhajolva találták reggel. Két kezével még szorongatta a föld térképét, képzelete pedig álmaiba szorította bele eszményi légi útjainak szövedékét.

II. ÁTHATÓ VILÁGOSLÁTÁS.

Lángoló nagylelkűség. Ez az első tulajdonság, amely az apostolt megteremti.

A második pedig: az éles, átható világoslátás.

Sokan csak azt fedezik fel Krisztusból, amit mindenki lát. Az apostoli lélek mélyebbre lát.

1. A MEGVÁLTÁS LÁTSZÓLAGOS ELÉGTELENSÉGE.

Különösen észrevesz egy zavaró, titokzatos jelenséget: a megváltásnak látszólagos elégtelenségét, legalább is a gyakorlati életben. Megértjük azt, hogy Krisztus, aki tágra terjeszti ki karjait, az összes emberekért halt meg. S mégis többeknek, sokaknak a megváltás látszólag nem használ.

Ott lenn, valahol a végtelenben, lelkek gyötrődnek az Istentől való elhagyatottság örök kínjában. A halál talán mindennap bő aratással viszi az örök kárhozat örvénye felé a szerencsétlenek csapatait. Minden pillanatban átlag négy ember hal meg földünkön. És a négy közül hány a választott? És ha nem mind választottak, hát akkor minek a megváltás? Minek Jézus Krisztus áldozata? Minek a keresztség, ha a kárhozat tovább is szedi áldozatait?

És akkor a lélek megkísérli, hogy legalább megsejtse az isteni Mester lelki szorongatását az alatt a három óra alatt, ott az Olajfák-hegyén. Jézus életét adja az összesekért. Éspedig milyen kínok árán! S íme, ettől a helytől csak néhány lépésnyire, Kedron-patakán túl, egy olajfa ágán lógó öngyilkos ember mintha azt kiáltaná neki: „Nekem nem kell a te megváltásod. Érettem ontott véred hiába folyt. Nekem semmit sem használ.” Ez Júdás! És a nagypénteki öngyilkoson túl felsorakoznak mind az összes Júdások, akik vonakodnak megtérni.

Minél jobban hatol a lélek Krisztus titkának mélyére, annál ellenállhatatlanabbul fordul az apostolkodás felé. És minél nagyobb hajlamot érez a lélek az apostolkodásra, annál üdvösebb neki, ha Krisztus titkának mélyére hatol.

2. KRISZTUS TESTÉT TÉPIKI

Milyen látvány is az! Az élő szőlőtőke rászegezve a véres keresztfára! „Tudd meg, — mondotta az isteni Üdvözítő egy léleknek¹ (akinek ezt a látomást adta) — hogy azok a kínok, amelyeket szívemben viseltem el, megszámlálhatatlanok és végtelenek voltak . . . Én feje vagyok annak a testnek, amelynek az összes keresztények tagjai . . . És ezek közül sokakat elragadott és még el fog ragadni a halálos bűn.”

„Milyen a kínja annak a gonosztevőnek, akinek erőszakkal tépik le a tagjait? Ez volt az én vértanúságom is, mikor arra a sok lélekre gondoltam, amelyeket a súlyos bűn ragad el tőlem, egyeseket egy időre, másokat mindörökre.”

„Már pedig tudnod kell, hogy az a fájdalom, amelyet egy lelki tagnak levágása okoz, annyival kínosabb a testi tag leválasztásánál, amennyivel felette áll a lélek az anyagnak. Éppen azért nem is tudnád megérteni azt a kegyetlen kínt, amelyről szólok. Pedig ez a kín annyszor megújul, ahányszor halálos bűn történik. S ezeknek megszámlálhatatlanul nagy a számuk. És hogy csak az elkárhozottakról szóljak itt, ahány lélek elvész, annyi tagot tépnek ki testemből . . .”

Az isteni Fejnek ez a sokszoros sebe mennyi fájdalmat okoz a Krisztushoz hű maradt tagnak!

Uram, könyörülj meg mindezekben a szétszórt tagokon! Könyörülj meg rajtuk és rajtunk is! Én dicsőíteni akarlak téged, Üdvözítőm, de nem egyedül. Szeretni akarlak, de nem egyedül. Ölelni akarlak, de nem egyedül. Szeretni Istent annyit jelent, mint akarni, hogy mindenki szeresse. A lehető legtöbb lelket akarom Hozzád terelni buzdításommal, segélynyújtással, imáimmal, felvilágosításaimmal, kifogyhatatlan jósággal és szelídséggel. Főnséges egységben zengjék Neked mindnyájan, ó Uram, a Magnificat-ot!

¹ Boldog Varani Battista, klarissza apácának (1458—1527).

3. KRISZTUS TITOKZATOS TESTÉNEK SZÁMTALAN SEBE.

A hű lélek mindenesetre örül annak, hogy ő maga élő gally. De a fa lábánál mennyi letört, száraz gally hever! Az élő fakérgen mindenegyes nyílás jelzi, hogy ezek a leszakított gallyak hol voltak belenőve a törzsbe. Hát mit is tegyen ő, hogy segítségére legyen a szegény, felsértett törzsnek és hogy újra az élő törzsbe oltsa bele a halott ágakat?

Az apostol hasonló ahhoz a gyermekhez, akit szomorúság fog el, mikor ősszel hullani látja a faleveleket. Egyenkint felveszi azokat s igyekszik őket újra összeilleszteni a fával. Az apostol is érzi magában azt a vágyat, hogy egyenkint gyűjtse össze az elesett lelkeket, hogy újra ráillessze őket az isteni törzsre, hogy bezárja Krisztus sebeit és visszaadja a lelkeknek az életben való részesedést. Mily sok sajtó seb van Krisztus titokzatos testén és várja, hogy meggyógyuljon általa, hogy újra visszaadjuk elszakított tagjait. A fa nem tud új életet adni a lehullott gallyaknak és leveleknek. De Krisztus új életre tudja keltetni holt és elszakadt tagjait.

Nap-nap után tanúja lenni a magában véve végtelen értékű s mindenkit üdvözíthető áldozat szánalomraméltó kudarcának és meg nem indulni, az lehetetlen dolog! A keresztfeszített Üdvözítő érdemeiből semmi sem hiányzik. De hiányoznak az apostolok, akik érdemeit a lelkekhez vezetik. Hát akkor hogyan legyen az ember ilyen apostollá?

Nekünk oly otthonosan és ösztönszerűen kellene a láthatatlan világában és érdekkörében élnünk, hogy amikor valakire gondolunk, akkor ennek a kérdésnek kellene legelőször felvetődnie a lelkünkben: „Vajjon a kegyelem állapotában van-e, vagy sem?” S annak az imának kellene az ajkunkra tolnia: „Ha nincs a kegyelem állapotában, Isten, helyezd őt abba; ha pedig abban van, tartsd meg őt benne!”

4. A VILÁG TELVE VAN HIVÁSSAL

Sajnos, hány keresztény sejtí, hogy a levegő telve van hívásokkal és hogy minden pillanatban kiáltások rezegnek át azon és a testeknek és lelkeknek minden szorongatását jelzik azoknak, akik halani akarnak? Megszámlálhatatlan hívás hangzik, de sajnos, olyan hívás, amelyről a legtöbb embernek nincs is tudomása.

A Hertz-féle hullámok minden pillanatban bejárják a tért. És ki gondol azokkal? Csak a figyelők, akik antennákkal és felvevőkészülékekkel vannak ellátva, fogják fel azoknak titkát. Mily kevés léleknek van antennája és mily kevés lélek törődik azzal, hogy rezonáljon azokra az ismeretlen panaszszavakra, amelyek a szél szárnyain jutnak el hozzánk. Ezek az elvesző lelkeknek lázas segélykiáltásai, a pogányok kiáltásai, a kísértésben lévők kiáltásai, a bukottak kiáltásai, a misszionáriusok segélytkérő kiáltásai, a munkája súlya alatt összetört papnak segélykiáltása, a kisdedek sírása, akik kenyeret kérnek és a Mester fájdalmas felkiáltása: „A vetés már érett; de nincsenek aratómunkások.”

Az apostolnak hasonlíthatatlan felvevőkészüléke van és ez a szíve. Apostoli szívétől ered tekintetének éles, átható ereje és hallásának rendkívüli élessége.

A kis Juste de Bretennières már zsenge korában azzal szórakozott, hogy a kert homokjába gödröt vájt és hallgatózva odatartotta a fülét.

— Mit hallasz, fiam? — kérdezte tőle az édesanyja.

— Hallom a kínaiakat, akik engem hívnak — volt a jövőendő vértanú válasza.

Hogyne emlékeznénk itt XV. Benedek pápa körlevelére, amelyet 1919 nov. 30-án adott ki a pogány országokban való hitterjesztés érdekében. Természetesen nemcsak a pogány országok vannak megfosztva Istentől, hanem még „keresztény” országok is. De a mi országainkban sokkal könnyebb az igazság birtó-

kába jutni és ahhoz hű maradni, mint a pogány országokban.

Ha a szülők és nevelők gondot fordítanak arra, hogy ne csak garasait adják a misszióknak, hanem gyermekeiket is felvilágosítanak, hogy mily nyomorban tengődnek a lelkek Krisztus nélkül, akkor a növekvő nemzedék jobban megértene, milyen boldogság az, hogy a keresztény hitben él és megnyílna szíve az apostoli buzgalom számára is, és lángolna attól a kívánságtól, hogy személyesen is bőségesebben és tartalmasabban élje isteni életét, és a messzelevő, az isteni örökségtől megfosztott lelkeknek is megvigye az Üdvözítő Jézusban való életnek mindent felülmúló kegyelmét és boldogságát.

MÁSODIK FEJEZET.

A LELKEK SZOMJA.

I. AZ APOSTOL SZORONGATÁSAI.

Éleslátás kell az apostolnak, de ezenfelül még nagylelkűség is, vagyis az, hogy az akadályok előtt meg ne hátráljon.

Az akadályokon nem is annyira a kívülről jövő ellenkezéseket értjük, mint pl. Xavéri szent Ferencnél, akit a spanyol hajóskapitányok vagy az indiai fejedelmek kényszerítenek tétlenségre, hanem inkább a belső akadályokat, a kislelkűséget, amely a nekilendüléseknek szárnyát szegi.

1. ÉRZI ELÉGTELENSÉGÉT.

És csakugyan, ha az apostol világosan lát, akkor a lelkeknek óriási szükségleteivel együtt segédeszközeinek nevetséges aránytalanságát is meg kell állapítania.

A lelkek pusztulnak. És ő igénytelen erejével ugyan mit tehet, hogy a lelkeket megmentse, és pedig az összeseket?

Mit tehet egy apostol akarata a rosszakaratan elsáncolt emberi szabadság ellen? Nem pattan-e vissza róluk tehetetlenül minden apostol közeledése, kezdeményezése, mint ahogy megtörve pattan vissza a vasbeton falról az ólomgolyó?

Mindazok az apostolok, akik nem vakmerők, vagy nem vakok, érzik a szorongatást, hogy oly nagy

hívás mellett, olyan kicsinyek. Mikor az „égi hangok” Jeanne d'Arc-nak elmondják élete programját, akkor a megrendült leányzó így válaszol: „Én szegény leány vagyok. Nem tudok lovat megülni, sem háborút viselni.”

Isten Jeremiást prófétai tisztre hívja. És a választott apostolnak első szava, hogy Isten felé kiáltja tehetlenségének égető érzelmét. „Ó, Uram, ki vagyok én, hiszen beszélni sem tudok, mert gyermek vagyok.” Kell, hogy Isten kinyujtsa kezét és segítségéről biztosítsa őt.

Éppen így tesz Izaiás próféta is. „Jaj nekem, mert elveszett ember vagyok. Csak fertőzött ajkú ember vagyok.” És Isten tüzes zsarátnokkal tisztítja meg a prófétát.

„Mózes, Mózes”, — kiált az Úr az égő csipkebokorból. „Menj Fáraóhoz, küldelek, hogy kivezess Izrael fiait Egyiptom földjéről.”

És Mózes azonnal megijed. „Ki vagyok én, hogy Fáraóhoz menjek és azt a nagy munkát teljesítsem?” Isten megnyugtatja őt. Éspedig ismételten. És vajjon nem figyelemreméltó-e az, hogy az első két csodának, amelyet az Isten a prófétát érdekében művel, sokkal inkább az a hatásuk és céljuk, hogy Mózesben felkeltse a bizalmat önmaga iránt és nem a népnek bizalmát Mózes iránt. Hiszen a két első csodának csak Mózes volt a tanúja.

2. EZT AZ ÉRZÉST A TAPASZTALATBÓL MERITI.

Általában véve nem az apostoli pályafutás kezdetén, hanem csak hosszabb-rövidebb idő múlva vetődik fel a lélekben annak a nagy szakadéknak a képe, amely a lelkek szükségletei és apostoli buzgólkodásunk között fennáll. A fiatalos ábrándozásoknak idején milyen gyönyörűséges költői terveket szoktak szőni! Az ifjú határtalan vágyakat érez magában és azért nagy hódításokra vágyakozik. Lélekben már látja a nagy hallgatóságot, amely mohón szívja magába az Isten ígétjét. Vannak olyan lelkek, amelyek már meg-

csömörlöttek az üres szavaktól és a megváltó igazságokat keresik és szomjazzák. És íme, éppen ezt az epekedő vágyakozást kell most kielégíteni! Így gondolkoztunk 16 éves korunkban. Az evangélium lángoló szavai, mint villámok világítottak és sugároztak lelkünkben. Az ember „látott” és azt mondta magának: „Általam a többiek is mind látni fognak. Az igazság Krisztus! Ezt fogom hirdetni mindenütt és szavaimnak hinni fognak.”

Ha valami Pilátus-féle alak unottan ásítózott: „mi az igazság”? akkor az ember megvetőleg ment el mellette. És a lelkes apostol bebeszélte magának, hogy az biztosan csak elszigetelt kétkedés lehet, és aki így gondolkozik, az önmagának akar hazudni.

Gyorsan átsiklott az ember Barabbáson is, akit Jézus elé helyeztek. Szegény tömeg, bizonyára félrevezették a lázítók! Nos, hát én majd a tömeghez megyek! És ha ezek a szerencsétlenek nem is hallgatnak rám, mint tömeg, majd meghallgatnak külön-külön . . .

Végre eljött az óra. Ezzel a tömeggel való első, valóságos érintkezésnek az órája.

Ó, mily tiszta buzgalom kell oda! Mily élő hit és törhetetlen remény! Buzgalom, amely minden próbát megáll!

Mily szánalmas tömeg az! Mit csinálsz te majd mindezek között, a felkorbácsolt idegzetű emberek között, akiket a sürgős munka vagy az élvezethajhászás ragad magával? Te az evangélium egy-egy mondatát hangoztatod. De hogyan akarod győzni a versenyt azzal a mozireklámmal, amely magánkívüli lelkesedésre ragadja a tömeget? És az idegeket izgató látvány megtekintésére a moziteremben gyömöszöli össze a megrontásra szánt tömegeket!

Ismered-e azt a munkást, aki az imént ment el melletted? Tudod-e, hogy lapja arra buzdítja őt, hogy „irtsa ki a vallás maszlagát és zárja be azt a boltot, amelyben paradicsomi kereskedők meglopják a szegény népet”. És ezt az ujságot (istentelen kommunista ujság Franciaországban) milliók olvassák. Ez persze ugyan-

csak rosszul készíti elő az embereket, hogy az örök élet ígét hallgassák!

És azt hiszed, hogy az a feltűnően kifestett hölgyike, aki falja azt a regényt, amelyet egy „felvilágosult” barátnője kölcsönzött neki, abból a regényből talán majd azt tanulja meg, hogy Isten VI. és IX. parancsát is meg kell tartania.

Még a „jó családokban” levők közt is, és akikre gondosan vigyáznak, hány a romlott?

Igen, igen! De azért vannak jók is! Szent igaz, hogy vannak.

De nézd csak meg azokat a jókat is.

Hagyjuk most azokat, akik igazán hüek. Hagyjuk a haláltusában levő Údvözítőnek e vigasztaló angyalait. De a többiek? . . . Azok például, akik alusznak, vagy ebben a perchen talán éppen azzal vannak elfoglalva, hogy egy árulásnak az árában állapodjanak meg. Vagy ha nem is mennek odáig, nézd azokat, akik az evangélium igazságai között „bölcse” válogatnak, akik az evangéliumi boldogságokat leigélik és a fészületet csak úgy szeretik, ha művészies, ha jó, finom anyagból van öntve, vagy ha szép, tetszetős formája van. És az életben is könnyen megelégednek kis, kényelmes kereszténységgel, amelyben nincsen sem szegényes jászol, sem véres kereszt.

3. AZ APOSTOLOK MÁRTIRIUMA.

Ó, ha az embernek megvolna a tehetsége, hogy életet tudna lehelni azokba a földi élet gondolataiba és selymes élvezeteibe kényelmesen begubózott lárva emberekbe! Ha eleven, éber és tevékeny emberré változtathatnók az aluszékony, álmokóros tétlenkedőket! Ha meg tudnók nyitni a krisztusi életigazságokkal a végtelen, nagy, örökkévalóságba nyúló távlatokat a szűklátókörű, kicsinyeskedő, de nagyrahatott lelkeknek! Ha az egészségtelen lapályok helyett az egészséges magaslatokat tudnók megkedveltetni, hogy lássák a saját kis odujukon, vagy völgykatlanukon túl elterülő

nagy világot, a lelkek nagy birodalmát, ahol örök sorok és a legnagyobb életkérdések körül folyik a küzdelem. Bárha kimondhatatlan nagy vágyakat olthatnánk azokba az emberekbe, akik éppen a legmagasabb, legdicsőbb életértékekre nézve oly hihetetlenül kis igényűek, a kicsiny semmiségekre, hitványságokra pedig oly nagy igényt tartanak. Bárha kiolthatatlan lelki szomjúságot lehetne támasztani azokban a nyárspolgári „kielégült” emberekben! Bárha diadalmasan zengő, Istent dicsőítő költeménnyé változtathatók azoknak a prózai embereknek életét!

„Istenek vagytok és a Magasságbelinek fiai!” „Krisztus másai vagytok!” Ez isteni szavak mérhetetlen súllyal bírnak. Minden embernek éreznie kellene! De leginkább csak az apostoli lelkek érzik! Ők egyenként szinte összeroppannak súlya alatt. Hiszen Isten azt kívánja, hogy az „isteni életnek, az isteni természetnek legyünk részesei” mindnyájan. És hányan és hányan részesei nem az isteni . . . hanem az ördögi vagy állati életnek? . . . Ez az apostoli lelkek mártíruma.

A nagy Lacordaire ezeket mondotta Montalembert-nek: „Milyen tehetetlen is az ember felebarátja érdekében! Összes nyomorúságai közül ez a legnagyobb!” Arra vagyunk kárhóztatva, hogy néznünk kell az emberek egész áradatát, amint elrohan mellettünk és megy élvezetre, haszontalan dolgokra, a semmibe, a pokolba.

Mi az a pár szó, amit az apostolok ebbe a pokoli zsvajba belekiáltanak!

4. KEVÉSSSEL IS SOKAT TEHETÜNK.

Egy arab közmondás azt tartja: „Nem lehetsz csillag az égen? Hát légy lámpa a házban!”

Egy újabbkori példa. Belle-Isle-ben, a Kerdonis világítótoronyban történt 1911 április 18-án. Matelot, a torony őre, a lámpa tisztítása közben hirtelen nagyon rosszul lesz. Ágyba kell feküdnie. Két kilométerre szél-

tében-hosszában, nincs emberi lakás. Az asszony egyedül áll négy kiskorú gyermekkel. Odasiet férje betegágyához. Az már a halállal tusakodik. Akkor az egyik kisfiú hirtelen azt kiáltja: „Mama, a lámpa nem forog.”

A férfiúnak már nem volt ideje ahhoz, hogy megindítsa a világítótorony lámpájának automatikus forgatóját. S mi történt? A két legidősebb fiú egyedül forgatta a világítótorony lámpáját az egész éjszakán keresztül, este 9-től reggel 7-ig. Az egyik tíz, a másik hét éves volt.

Vajjon a széles tengeren utazó tudja-e mindig, hogy milyen erőlködésnek köszönheti azt a fénynyalábot, amely hozzá eljut? Minden apostoli lélek emlékezzék meg arról a legendás misszionáriusról, aki éjszaka haladt át egy álomba merült városon. Egy téren megáll és Isten ihletése folytán prédikálni kezd. Sokáig beszél a sötétségben. Azután folytatja útját. Több év múltán felkeresi egy ember, aki azelőtt bűnös volt, most pedig szent életet élt. Ez az ember elmondja neki, hogy egy éjjel, éppen mikor cinkostársaihoz ment, hogy velük együtt megölje ellenségét, a sötétben egy hangot hallott. Ez a hang arra figyelmeztette, hogy a megbántásokat meg kell bocsátani és örök büntetésekkel fenyegetőzött, amelyeket Isten a gyilkosok számára tartogat. Ez a hang megrémítette és bűnbánatra indította. Nem hajtotta végre szándékát, hanem kibékült ellenségével. „És ez ezen és ezen a napon történt, ennek a városnak terén”, fejezte be a mondókáját. A misszionárius pedig csak imádhatta Isten irgalmasságát.

Emberi tevékenységem, ha mégolyan gyenge és korlátolt is, mégiscsak a nagy Isten eszköze. A megváltás eszköze az a szenvedésem is, hogy nem cselekedhetem annyit, amennyit szeretnék. És ez talán még hatásosabb eszköz, mint az első.

A Mester kimondotta és a tények is kiáltják, hogy a vetés már érett. Ameddig a szem ellát, mindenütt érett kalászkok ringanak. Őriási kasza kellene,

amely egyetlenegy suhintással a kalászosoknak egész tengerét fektetné le a földre.

És mi van az ember kezében? Kicsiny sarló! Pedig a munka sürgős.

Isten aratómunkása, ne félj! Isten szereti a sarlókat is, az igénytelen sarlókat, amelyeket lehajolva, a nagy vetéstől egészen eltakarva kell kezelni. Isten sokkal többre becsüli az ismeretlen igyekvő rejtett erőlködését, mint a kévéknek nagy garral történő betakarítását. Egy aratómunkás mellett, aki tündöklük, mennyi az ismeretlen, akiről sohasem fog tudomást szerezni a világ!

5. NEM VAGYUNK SIKERIMÁDÓK.

Isten nem annyira a kalászosokat számlálja, mint az erőlködést. A lemondás garmadáit Isten csüreinél legbecsesebb drágasága. Értsük meg jól, hogy ha a sikert akarná mindenekfölött, azt már régen megszerezhetette volna magának. Learatni a vetést? Ha Isten úgy akarta volna, már régen megtette volna azt egy angyal szárnyainak suhogásával. A szántóföld ura azonban úgy véli, hogy nagyobb dicsőségére szolgál néhány apostol fáradtságos erőlködése, mint az ő villámgyors és szemetkápráztató diadala.

Mi szüklátó körű emberek vagyunk és éppen azért mindent a siker mérővesszejével mérünk. A tábornok, aki egyszer nem arat győzelmet, az nem okvetlenül rossz tábornok. Az a tanár, akinek valamelyik tanítványa nem tud sikeresen levezgázni, nem szükségképpen rossz tanár. Az ügyvéd, akinek egyik védencét elmarasztalják, azért még nem rossz ügyvéd. Az igazat megvallva, minket, felületes embereket a siker, az eredmény elkápráztat és gyakran téves ítéletre csábít. Szinte csak a sikert fogadjuk el a legbiztosabb értékmérőnek, ha egy ember értékét akarjuk megállapítani. Istennek azonban más eszközei is vannak. Mindenesetre óhajtja, hogy buzgólkodásunk, amelyet összes erőink latbavetésével fejtünk ki, szent

nevének dicsőségére sikert is érjen. Akarja az értelmes erőlködést, amely éppen a siker érdekében rendez el mindent. De nem a sikerhez méri a jutalmat. Ő a szívet látja, a külsőségekre nem ad. A sikertelenségből származó alázatosság szerinte éppoly dicső eredmény, mint a legfényesebb külső siker.

A láthatatlan világnak csakugyan ez a nagy előnye. Ott még a sikertelenség is diadal lehet.

Vegyük az esetet, hogy te meg akarod menteni azt az embert, aki már fuldoklik a hullámokban. Belevetted magadat a vízbe. De már késő. Emberileg szólva, minden igyekezeted kárbaveszett. Azonban a természetfölötti rendben cselekedetedet teljes siker koronázta. A szeretetnek ez a fellobbanása láthatólag sikertelen volt. Erkölcsileg azonban, a természetfölötti rendben, dicső győzelem volt az. Egy ember a vízbe fűlt. De szereteted folytán sok lélek Isten után neked köszöni, hogy hajótörést nem szenvedett. Cselekedeteink igazi értékmérője tehát láthatatlan. De Isten látja.

6. A SIKERNÉL ÉRTÉKESEBB A SZERETET.

Mi Isten dicsőségének érdekében teljes és gyors sikerekről ábrándozunk. Pedig a szoros értelemben vett isteni dolgok közül semmi sem sikerül, legalább is nem a „sikerül” szó olyan értelmében, amelyet mi emberek adunk neki. Nézzük csak Krisztust és az ő első apostolait. És az ő idejük óta vajjon úgy jön-e közénk Isten országa, amint azt az ember kívánná? Mintha Isten kifürkészhetetlen tervei szerint megakadályozná sok apostolát, hogy túlságos sok jót ne tegyenek vagy gyorsan érjenek el sikert. Mintha Isten apostolainak sikereinél is jobban vágyakoznék a szeretetükre, amelyről éppen fáradozásuk tesz tanúságot.

Nézzük Xavéri szent Ferencet. Amerre jár, világosságot áraszt és a krisztusi szeretet áldásait sugározza. Még csak 42 éves. Most Kína küszöbén áll, hogy meghódítsa a mérhetetlen birodalmat Krisztusnak. De nem! A halálos betegség megállítja. Meghal Szancian-szigee-

tén, Kínával szemközt. Hányszor vitték oda gondolatai, vágyai! De lábát soha be nem tehetette oda.

És ki volna a megmondhatója, hogy az isteni Mester vajjon nem dicsőült-e meg jobban Xavéri szent Ferencnek Szancián-szigetén felszálló hő vágyai által, mint Travancoriban, a Malabari tengerparton való fáradozása által, mikor karjai esténként fáradtan hanyatlottak alá a sok kereszteléstől?

Az apostol vágyainak legtöbbször csak a feleútját éri el. De az az égető szomjúság, amely gyötri, hogy többet nem tehet, Istenre nézve olyan dicsőséges, hogy Isten még ezt a sikertelenséget sem tartja túlságos nagy árnak, amelyet az apostolnak azért meg kell fizetnie. Különben is, mindezekből az összegezett tehetetlenségekből az isteni Mester ellenállhatatlan erőt kovácsol össze. Külön-külön meddőknek látszanak az erőlködések. De az összeseknek előretörése diadalmas és valóban ellenállhatatlan.

Az emberek halászáinak dolga, hogy úgy vessék ki hálójukat, hogy semmi le ne lohassza bátorságukat, Isten pedig fenntartja magának azt a jogot, hogy a kellő órában a háló szövedékében megfogatja az evangéliumnak 253 nagy halát, nem is számítva a kisebbeket.

II. AZ APOSTOLI LÉLEK DERÜLTSEGE.

1. A SZORONGATÁS NEM SUJTJA LE, HANEM MÉG JOBBAN ÖSZTÖKÉLI AZ APOSTOLT.

E sorok után, amelyekben kifejezni igyekeztünk minden embernek lelki szorongatásait, aki a lelkek üdvöztetője akar lenni, talán némelyek azt következtetik, hogy az apostolnak nem is lehet öröm az életében. Talán arra van kárhoztatva, hogy keserűségben éljen, mert hiszen bármennyire feláldozza magát hivatásában, sőt bármily sikereket tudna elérni apostoli

buzgólkodásában, buzgalma mégsem lesz soha kielégítő. Hiszen minél nagyobb a lelke, annál jobban le-sujtja őt a nagy aránytalanság, amely apostoli vágyai és apostoli munkáinak eredménye között fennáll.

Pedig ez nem így van! Mert ha az apostol „Krisztus titkának” egészen a mélyéig hatolt, akkor a világ üdvösségére vonatkozó szorongatása sohasem fogja benne elhomályosítani lelkének derűjét és apostoli jókedvét. Az a szorongatás csak ösztökéli, de le nem sújtja. Munkára hajtja, de békéjéből nem ragad el semmit.

Külső tevékenységében könnyen megtörténik, hogy akadályokba ütközik, hol ellenségeinek rossz-akarataiba, hol jóbarátainak közönyösségébe és meg-nem-értésébe. Az is megesik, hogy nem jól választja vagy nem jól alkalmazza az apostolkodás eszközeit. De ha mégoly nagy nehézségekkel vagy akadályok-kal látja is magát korlátozva, élő hite nincs korlátozva, az győzedelmeskedik mindenben. És ez az ő lelki nyu-galmának biztosítéka. Mert „tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden javukra válik”.¹

2. MI FÜGG TŐLÜNK?

A lelkek üdvössége három tényezőtől függ. És a három közül csak az utolsó függ az apostoltól. Ez a három:

a kegyelem mértéke, amelyet minden ember kap; minden ember közreműködése az Isten megelőző kegyelmével; végre

azok közreműködése, akiket Isten nyájának gon-dozásával bízott meg.

Ha az apostol megtesz minden tőle telhetőt, akkor nem lesz nyugtalankodás buzgóságában. Az ilyen apos-tol lángbuzgalmú és a mellett nagyon nyugodt. Szá-mítás nélkül ad, hogy a választottak egész légió legye-nek és Isten kegyelmével közremunkálkodjanak. Béké-

¹ Róm. 8. 28.

sen jár el lelkipásztori munkáiban, mert hiszen tudja, hogy Istennek csak választott kövek kellenek, amelyek odaadók, vagyis hűségesen közremunkálkodnak hivatásukban, hogy őket beillesse a sarkkő köré, az Egyház épületébe, dicsőségének hajlékába.

Különben is, ha az apostol nyugodt, az korántsem jelenti, hogy buzgalma ernyedt. Ugyanazok az igazságok, amelyek őt megnyugtadják, ösztönzik és lelkesítik is.

Hogy kik lesznek az Isten választottai, azt nem tudja Krisztus apostola, de azt tudja, hogy a kiválasztás (vagy az ú. n. előrerendelés) Isten végtelen szeretetén és irgalmán alapszik.

Az emberek szabadakarata sok titkot rejt el az apostol szeme előtt; de azt tudhatja, hogy Istennek elég lehet a jóakarát kis szikrája is, hogy a lélek üdvösségét jóra fordítsa.

Az apostol tehát főképen arra figyelmes, amit Isten őtöle, az ő közreműködésétől vár. Isten a sikert nem okvetlenül az apostol munkájától várja. Az pedig Isten titka, hogy munkáját hogyan és mily formában használja az üdvösség eszközéül. Minthogy ezt az apostol nem tudhatja, sohasem mondhatja, hogy most már eleget tettem. Tehát mindig növekednie kell lelkében a váagnak, hogy még többet tehessen.

3. EGY APOSTOLI MUNKATÉR MINDIG NYITVA ÁLLI

Ha Isten apostola minden fáradozása mellett is csak kevés hatással van a lelkekre, — egy nagy apostoli munkatér mindig nyitva áll előtte, ahol eredményesen fáradozhat: ez az ő saját lelke.

És ha sok külső tevékenysége látszólag kevés gyümölcsöt terem, nem azért van-e, hogy saját lelkét nem vette eléggé munkába? Talán a lelkeket is könnyebben közel hozná Istenhez, ha ő maga jobban Isten közelében élne. Talán a többiek is könnyebben le-

győznék a lelkiélet akadályait, ha látnák, hogy az apostol sem köti szívét a földi dolgokhoz.

A benső életet és az apostolkodást gyakran szembehelyezzük egymással, ha nem is elméletben, legalább a gyakorlatban. Mintha bizony a benső élet egyértelmű volna a lelkek üdvösségének elhanyagolásával, az apostolkodás pedig a belső életnek háttérbe-szorításával.

Mindkét állítás alaptalan. Az elsőről itt nem kell szólnunk, mert egyik későbbi fejezetben megadjuk annak cáfolatát. A másikra pedig azt feleljük, hogy csak eleven, benső élet teheti termékennyé az apostolkodást.

Mert hiszen, ha az apostolkodás eredetét tekintjük, mi más az, mint más lelkekbe való átárasztása annak a telítettségnek, amelyet a lélek az élő vizek örök forrásánál szerzett? „Contemplata aliis tradere, mondotta Aquinói szent Tamás, a szerzett kincseket másokkal közölni.” Előbb szerezni kell: ez a benső élet. Azután kiárasztani: ez az apostolkodás. Először látni kell: ez a szemlélődés. Azután beszélni arról, amit az ember látott és hosszasan szemlél.

4. MIÉRT MEDDŐ AZ EMBERI SZÓ?

Miért oly meddő és hiábavaló gyakran az emberi szó? Azért, mert nem termékenyült meg Isten közelében, az isteni igazságokban való elmélyedés által.

És miért oly ellenállhatatlan, lenyűgöző erejű némelyik apostolnak minden szava? Mert az Istennel való egyesülés mélyéből fakad. Isten lelke tüzesíti, ihleti és sugalmazza beszédét. Azért, mert a szavakba belezendül a tisztult, összhangos krisztusi lélek élete. A szavakból kicsendülő lélek és élet megtüzesíti, hatékonyvá teszi az egyszerű szavakat. Mily feltűnő volt ez például az arsi szent plébánosnál! Ő igazán nem volt tudós, nem volt hivatása, hogy új gondolatokat termeljen és szórjon a világba; még csak új kifejezőmódja, új szavai sem voltak. De a közismert, egyszerű és elhasznált szavak mégis oly csodálatos

fényt és meleget árasztottak! Miért? Mert ő mondta. Mert az egyszerű szavakban megcsendült az Isten bizalmasának magasztos lelke.

Mily sovány vigasz az, ha egy betegnek és szenvedőnek csak léleknélküli, üres, elcsépeelt szavakat mondunk! Hát még ha lelki szenvedésekről van szó! Ha kísértésektől, lelkiismeretfurdalástól gyötört lélek vergődik Krisztus apostola előtt. Ha látjuk, hogy szinte kétségbeesve fogja össze lelki erejének minden maradékát és küzd a bűn és bűnalkalom ellen, amely őt varázslatában tartja. Benső tusájában nem is lát tisztán, vajjon az akarata, vagy csak a képzelete húzza őt az örvénybe. És ez a gyötrellem megsokszorozza kísértésének erejét. Ilyen léleknek gépies szavakat adni gyógyszerül, majdnem egyenlő a levegőverdeséssel. Ha valaha, hát ilyenkor elvárhatja a küszködő lélek, hogy a szavak mögött észrevehesse Krisztus apostolának isteni szeretettel és megértéssel telt lelkét. Akkor könnyebben elvezetheti a gyötrődőt az isteni erőforráshoz, Krisztushoz.

Igaz, hogy ott vannak a szentségek, és azok saját természetfölötti erejükkel támogatnak, vigasztalnak, gyógyítanak és üdvözítenek. De ezekhez a krisztusi életforrásokhoz is emberek által vezet el minket Isten. És az emberek annál hatékonyabb eszközei Istennek, minél jobban telve van lelkük az isteni forrásnak erejével, minél jobban élik azt az életet, amelyre másokat elsegíteni akarnak.

Ha az apostol nagylelkűen kibontakozott a teremtményekhez való ragaszkodásból és egész lélekkel Istennek és Istenből él, akkor szavai is Istenből fakadnak, isteni életet lehelnek és isteni életet támasztanak. Akkor az ő szavai az isteni élet kovásza lesz a lelkekben és mélyreható átalakulást indítanak meg azokban.

5. AZ APOSTOLI TERMÉKENYSÉG TITKA.

De az ilyen apostoli szavak rendszerint csak az imázsámulyon, az Istennel való imádságos együttélésből

forrásoznak. A lelkek elvárják tőlünk, hogy Istenről és Krisztusról olyan lelkülettel szóljunk, mint akik benső, bizalmas viszonyban vannak Istennel. Ehhez pedig csak egy út vezet: az odaadó elmélkedés. Ha ebben otthonosak vagyunk, akkor a hit szelleme annyira eleven bennünk, hogy a hitigazságokról mint élő és éltető valóságokról szólhatunk.

Ha csak a szavakat mérlegeljük, néha alig látjuk a különbséget két apostol beszéde között. Az egyik szól „Krisztus haláltusájáról”, a másik pedig a „halállal tusakodó Krisztusról”. Az egyik „Krisztus kereszthaláláról”, a másik a „keresztben meghaló Krisztusról”. Látszatra ugyanarról szólnak. De a különbség mégis nagy lehet. Az egyik szól a halottról, a másik az élő „személyről”. Az egyik beszél a haláltusáról, amely idestova kétezer év előtt a Getszemáni-kertben folyt le. És gondosan és pontosan elmondja és elmagyarázza annak a régmúlt eseménynek minden részletét és jelentőségét. A másik szónok ugyanarról egészen másként beszél. Nem úgy, mint aki csak történelmileg akarja a régmúlt eseményt hüen elénk állítani, hanem úgy, mint aki együttél és együttérez Krisztussal és aki Krisztus élő személyét állítja előtérbe és aki együttlátja, együttérzi, együttéli át Krisztus szenvedését és haláltusáját úgy, amint azt egy imádságos apostoli lélek átélheti a Szentlélek kegyelmének fényében.

Jó és üdvös az ész és a tudomány minden eszközét beállítani az isteni élet szolgálatába. De mit ér a legtudósabb szónoklat, bármily ritka történeti, nyelvtudományi, bölcséleti képességeket csillogtat is, ha hiányzik belőle az isteni élet szikrája, a Szentlélek tüze, ha hiányzik az isteni dolgokban való tapasztalati otthonosságnak isteni tudománya, élethű élményszerűsége.

6. AZ APOSTOL LEGMEGGYŐZŐBB BIZONYÍTÉKA.

Az isteni, krisztusi igazságnak legdiadalmasabb és legmeggyőzőbb érve és bizonyítéka az élet. Szent István vértanúról azt mondja a Szentírás: „Telve volt Isten erejével és csodákat művelt.” Ha mi csodás eredményeket akarunk elérni apostolkodásunkban, telve kell lennünk isteni élettel és az ebből fakadó isteni erővel. Hogy pedig Istennel mindig jobban elteljünk, arra legjobban segít az önmegtagadás és az imádság. Az önmegtagadás, amely kiszabadít minket a test és a földi dolgok vonzalmaiból és így kiüresíti, szabaddá teszi lelkünket, hogy egészen Istennel teljünk el. Az elmélkedő ima pedig Istenbe meríti és Istennel telíti lelkünket.

7. A LÁTHATATLAN ISTENI ÉLET APOSTOLA.

A láthatatlan isteni, krisztusi életnek apostola olyan legyen, hogy számára a látható világ semmit se számítson, a láthatatlan pedig mindent. Amint Szent Pál is a láthatatlan krisztusi értékek világosságában értékelte a mulandó földi dolgokat, és személnék és söpredéknek, semminek tartotta azokat. Igaz, hogy e földi életben a látható „semmiségekről” is szükséges tudomást szereznünk és szükséges azokat számításba vennünk, már csak azért is, hogy a láthatatlan isteni élet diadalát ne a képzelet világában, hanem a mi való életünkben vívjuk ki. Azért tudomást kell vennünk arról, hogy bizony azok a földi, mulandó „semmiségek” nem ritkán nagy vonzóerővel bírnak és magukhoz láncolják a magasabbra hivatott lelkeket. Isten gyermekei vagyunk, tehát a láthatatlan világban, a mennyei Atyánál van igazi, végleges otthonunk és mégis sokszor úgy ragaszkodunk ez átmeneti, földi élethez és annak mulandó javaihoz, mintha már végleg otthon volnánk. Ha még az apostol lelkéből sem

árad ki szinte elemi erővel az egyetlen helyes gondolkodás és értékelés, ha még ő sem szokott hozzá, hogy a láthatatlan isteni életnek adja meg mindenben az elsőséget, akkor hogyan várhatjuk ezt híveitől, akiket az Igazság útján kell vezetnie?

8. HOL VAN OTTHON AZ APOSTOL?

Az apostolnak lelke telve van éhséggel és szomjúsággal az igaz értékek és az igaz, örök valóságok iránt. Ő otthonosan érzi magát ezekben, mint hal a vízben. Neki a szentségházzal való gyakori érintkezés, az Úr Jézussal való együttélés életeleme. Együtt van és otthon érzi magát Mesterével a Getszemáni-kertben, a Golgota lejtőjén vagy a csúcsán is. Testi szemekkel nem látni ezt a köztünk élő apostolokon. De vannak lelki szemek, amelyek meglátják, hogy az apostol hol van lelkileg igazán otthon. És aki együttél Jézussal, annak a legnagyobb reménye lehet, hogy megnyílnak előtte az elzárt lelkek is. Megnyerheti azokat és elvezeti őket Jézushoz.

Talán nem sokat beszél az ilyen apostol. De minden szava súlyos és hatásos. És még hallgatása is az örökkévaló, isteni dolgokról szól.

Lehet, hogy nem tud mindenkire hatni. De azok a lelkek, akiknek nyugtalan a szívük Isten után, akiket nem tud kielégíteni e sárteke múltó öröme, akik úgy érzik, hogy magasabbra vannak hivatva, semhogy itt maradandó otthonukat vagy boldogságukat keressék, azok a lelkek ösztönszerűleg vonzódnak és közellednek az Istennel együttélő apostolhoz, akiből sugárzik a Lélek világossága és melege és aki isteni adományokat osztogat, közvetít és Istenhez vezet.

9. HA AZ APOSTOLI SZIV VÉRZIK . . .

„Csak egy módja van annak, hogy az emberekre hassunk, és ez abban áll, hogy hő vággyal kívánjuk, hogy nekik adjuk magunkat az ő lelki javukra.”

Ha az apostoli szív vérzik attól a titokzatos sebtől, amelyet miseruháinkon vagy a szentségházon a pelikán jelképez, akkor és csakis akkor gondolhat termékeny apostolkodásra. Adja meg neki Isten azt a sebet!

Uram, Jézusom, könyörülj meg apostolaid epedő-izzó vágyakozásán! Könyörülj meg szívükön, amelyet szent, de még teljesületlen törekvések szorongatnak és gyötörnek! Add meg nekik, hogy a vergődő, ínséges és szenvedő lelkeket megértsék! Tanítsd meg őket, miként lehet szegény, gyarló emberi szavakkal isteni vigasztalást osztogatni és emberi gyöngeséggel isteni erőt közvetíteni. Tehetetlenségük gyötrő tudata és kínja legyen a váltságdíj, amelynek árán a te diadalmas erőd áradjon lelkükbe.

Uram Jézusom, a te vigasztalásod minden szenvedésen győzedelmeskedik, a te fényességed minden sötétséget eloszlat és gazdagságod minden szükségét kielégít! Légy velünk, apostolaiddal, mert elégtelenségünk tudata porba sujt! Add, hogy soha kislelkűek ne legyünk, ha látjuk azt a mérhetetlen különbséget, amely munkáink csekélysége és apostoli céljaink óriási nagysága között van! Hanem még ennek ellenére is növeld szüntelen bátorságunkat és munkakedvünket, hogy mindig alkalmasabb eszközeid legyünk isteni nagy terveid végrehajtásában!

HARMADIK FEJEZET.

AZ APOSTOLKODÁS MINT ÉLETHIVATÁS.

I. NINCS ELÉG HIVATÁS.

A testben minden tagnak megvan a maga határozott hivatása, szerepe.¹ Így Jézus Krisztus Egyházában is mindenkinek teljesítenie kell a saját hivatását.

1. ISTEN AKARATA SZERINTI HIVATÁSOMBAN ÉLEK-E?

Most már az a kérdés, vajjon minden ember biztosíthatja-e magát arról, hogy Krisztus titokzatos testében éppen azt a helyet foglalja el, amelyet Isten neki szánt? Mi gyakran a magunk kénye-kedve szerint rendezzük be életünket. Nem beszéljük meg azt Istennel. Vajjon olyan biztos-e az, hogy Isten nem akart belőlünk a szó szoros értelmében vett apostolt formálni, vagyis olyan apostolt, akinek rendeltetése a legkiválóbb értelemben vett apostolkodás, a papi vagy szerzetesi apostolkodás?

Hány hivatott nem engedi, hogy Isten „kiválassza” őt. Pedig talán valamikor érezte a nagy isteni hívásoknak áramát. Erős hívás volt az, de a mellett nagyon gyengéd is. Sokan visszaélnek az isteni hívás gyengéd voltával, hogy az isteni Mestert megvárakoztassák, — sőt, hogy kivonják magukat a hívás alól. Vajjon a papi

¹ V. ö. I Kor. 12, 12—15.

vagy szerzetesi életre csak azoknak volt hivatásuk, akik csakugyan igent mondtak?

„Úgy vélem, hogy Isten elővigyázatból fátyollal takarja és elrejtí a katolikus papi élethívatas szépségét és ragyogását. Mert ha az emberek tudnák és megértenék azt, hogy mi a papság, akkor túlságos sokan mennének papoknak.”²

Amit Gratry itt a papságról mondott, az bizonyos arányban áll a szerzetesi életről is.

Sokfelé hiányoznak a hivatások. Miért? Talán azért, mert az Isten nem hív többé? Korántsem! Hanem azért, mert sokan vagy egyáltalában nem törődnek azzal, hogy meghallják Isten hívását, vagy nem követik azt a hívást, amikor fülükbe cseng.

Szent Don Bosco, aki több mint 150 házban 300 ezer gyermeknek vagy ifjúnak nyújtott menedéket, azt mondotta: „Tapasztalatból ismerem ezeket az ifjakat. Egyharmadának lelkében ott van a papi hivatás csírája.” Talán azt mondjuk erre, hogy itt már megrostált és válogatott ifjakról van szó. Még ebben a feltevésben is meglepő az állítás.

Már most, ha valaki vonakodik követni a hívást, amely őt az evangéliumi tanácsok életére vagy a papi pályára szólítja, akkor ezzel a vonakodásával, magában véve, ha különben mégoly világos is a hívás, még nem dönti végveszélybe lelke üdvösségét. A hívás, ha mégoly sürgető is, nem parancs. „Ha akarsz”, mondja az Üdvözítő. Ez pedig nem egyértelmű azzal, hogy „szükséges”. Bűn csak akkor volna, ha emberileg biztos lehetnék arról, hogy a hívás megvetésével lelkileg tönkre megyek. Ez azonban a legtöbb esetben nem áll.

De le kell szögeznünk azt, hogy a világosan megismert hivatás megvetése sok kiváló kegyelemtől fosztja meg a lelket és olyan környezetbe kerül, amelyet a Gondviselés nem neki szánt. Éppen azért ebben a környezetben lelke üdvössége nagyobb veszélynek

² Gratry: Philosophie du Credo, 242.

lesz kitéve. A kegyelem ugyan sohasem fog neki hiányozni. De ebben a feltevésben már sokkal kevésbé van biztosítva az, hogy a kegyelemmel közre is fog munkálkodni.

2. KISZEMELT APOSTOLOK HÜTLENSÉGE.

A hivatás elutasításának nagy baját nem is annyira az egyén veszélyén kell megmérni, mint inkább a közösség kárán, amelyet ez az egyéni hűtlenség okozott.

Te személyesen üdvözülsz, ha a világban maradsz. Ezt feltételezem. De ki fogja üdvözíteni mindazokat, akiket a te hűséges közreműködésed a kegyelemmel megmentett volna?

Ha akarnál, milyen támasza volnál egy sokaságnak! De te nem akarsz. Mily szorongatás ez számukra! Isten az ő mennyországukat a te áldozatodhoz kapcsolta. De a te áldozatod hiányzik. Mennyországukat csak úgy érik el, ha Isten rendkívüli gondviselésével lép közbe.

Ki tudná megmondani, hogy hány lélek veszett el, vagy legalább nem érte el a szentségnek magasabb fokát, mert egy apostollal kevesebb volt a világon. S hány lélek üdvözült volna, ha egy apostollal több lett volna. Te voltál az Istentől kiszemelt eszköz. Te pedig vonakodol. Isten természetesen sohasem jön zavarba. De ha sokan vagytok, ha egész sereg kiszemelt apostol hűtlen lesz, akkor ne csodálkozzatok, hogy 1900 és több év után is a világ még mindig ott van, ahol van. Ne csodálkozzatok azon, hogy Jézus Krisztust még oly kevéssé ismerik, a Kálváriának vére még oly kevésnek válik üdvösségére és az igaz Egyház aklában még oly kevés a juh.

Isten ezeket mondta Ezekiél prófétának: „Emberfia, őrállóul adtalak téged Izrael házának; és az én számból fogod az igét hallani, és hirdesd azt nekik tőlem. Ha én mondom az istentelennek: Halállal halsz

meg, és te nem hirdeted neki és nem szólasz, hogy istentelen útvjáról letérjen és éljen: az istentelen ugyan az ő gonoszságában meghal, de az ő vérét a te kezedből fogom követelni. Ha pedig te megjelented az istentelennek, és nem tér meg istentelenségéből és istentelen útvjáról: ő gonoszságában meghal ugyan, de te lelkedet megszabadítottad.”³

3. „TESTVÉREM ŐRE VAGYOK-E?”

De talán azt mondd: „Testvérem őre vagyok-e én?”

A szó szoros értelmében vett igazságosság követelésénél fogva bizonyára nem! Nem vagy az! A próféta szövege főképpen azokról áll, akiknek állapotbeli kötelességük a lelkek üdvösségével törődni. Mi nem is beszélünk itt a szószoros értelemben vett igazságosság kötelességeiről.

Isten felajánlotta neked azt, hogy megsokasítsad talentumaidat a lelkek és saját lelked javára. Te pedig inkább a meddő önszeretet fészkeiben maradsz. Isten felajánlotta neked, hogy a gyertyatartóra helyezett világosság leszel sokak számára. Te ellenben inkább akarsz véka alá helyezett lámpa lenni. Isten felajánlotta neked, hogy haranggá tesz egy torony tetején. Te ellenben inkább akarsz meghúzódni a fújtató alján. Gondolj a lelkekre, akiket a te világosságod világosított volna fel, és akiket a te szavad vezetett volna, akiket te toboroztál volna Isten országába.

A X. században Dániának egy elhagyott síkságán néhány szerzetes harangot állított fel, amelyre ezek a szavak voltak öntve: Errantes revoca, Hidd vissza a tévedőket! És az emberek olyan jól csoportosultak a harang körül, hogy a földnek ez a sarka most főváros (Kopenhága).

Ime, ez az apostol szerepe. Összegyűjteni a tömegeket és visszavezetni az eltévedteket.

³ 3, 17--19.

Csak egyetlenegy lelket megmenteni milyen isteni feladat! Mégér az egy egész életet! Ha pedig az ember elhanyagolja, hogy egy lelket megmentсен, milyen gyötrő mulasztás az!

És ha csak egyetlenegy léleknek okoznék kárt azzal, hogy elhanyagolom üdvöztetését! De hanyagságom hatással van tíz, száz, sőt talán ezer lélekre is! Mert cselekedeteink további kihatásai itt is érezhetők és pedig sokkal aggasztóbb módon, mint bárhol másutt.

Ha mi elutasítjuk a papi vagy szerzetesi hivatást, amelyet Isten valóban felajánlott nekünk (*valóban*, mert itt nem szólok az aggályos lelkekhez, akik azt hiszik, hogy van hivatásuk, pedig nincs), vajon akkor nem okozunk-e jelentékeny kárt ezer és ezer ismeretlen léleknek, akiknek üdvössége tudtukon kívül is össze volt kötve a mi isteni magasbaemelkedésünkkel, hogy ők is felemelkedhessenek és vég nélkül a sárban ne maradjanak.

Sok ifjú biztat azzal a reménnyel, hogy nekivág ennek az isteni magasbaemelkedésnek. Az ember aggódva kérdezi: „Tu es qui venturus es? Te vagy az, akit várunk?” De hátha őbenne is csalódunk, hátha ő is megijed a magasbaemelkedésnek nehézségeitől? „An alium expectamus?” Vagy ez alkalommal is másra kell átvinnünk reményeinket?

II. MINDEN HIVATÁS ÁLDOZATRA VALÓ HIVÁS.

1. A HIVATÁS — ÁLDOZATRAHIVÁS.

Mikor az isteni Üdvözítő azt kérdezte apostolaitól, hogy elegendő bátorságot éreznek-e magukban, hogy a szenvedések kelyhét vele együtt igyák, azt válaszolták: „Possumus, igen, megtehetjük.” Csakis Isten kegyelme adja meg a bátorságot azoknak a derekasoknak, akik a lelkek üdvösségét szomjazzák, hogy az oltalmat nyújtó fedezéket otthagyják és határozottan a tűzvonalba vessék magukat.

Elindulni! Tudjuk-e, hogy mit jelent az, elindulni? Elindulni annyit jelent, mint kissé meghalni, kiszakítani magát annak öleléséből, amit szeretünk. Embereket és helyeket kell elhagyni. Otthagyni sok mindent, ami látszólag csak semmiség. De ezek a semmiségek oly kitűnően értenek ahhoz, hogy bennünket gyönyörködtessenek, visszatartsanak, behálózzanak és haszontalan, de mégis lenyűgöző jelenlétüket úgy tukmálják ránk, mint egyszersmindenkorra nélkülözhetetlen dolgot. S ezeket mind elhagyni, mindenkorra! Elindulni annyit jelent, mint elhagyni a szülői házat, ahol minden leköt, ezer köteléssel is. Mert felejtethetetlen az a hajlék, amely életünk tavaszának volt tanúja.

Megérezzük-e azt, hogy ilyen válás mennyi keserűséget foglal magában? Utoljára járni a kert ösvényein, ahol egész kiskorunkban játszadoztunk, s amelynek minden zugát, minden bokrát ismerjük! Az elutazás előtt virágot szakítunk arról a rózsatöről, amelyet szeretett és áldott édesanyánk keze ápolt, hogy megőrizzük azt az ő fényképe mellett! Végigjárjuk a búcsúzás ölelő tekintetével azokat a szobákat, amelyek ágyakkal és bölcsökkel vannak bebútorozva, és amelyek annyi szeretett személy születésére és halálára emlékeztetnek! Bezárjuk kis szobánk ajtaját azzal a tudattal, hogy azt soha többé nem nyitjuk ki! Elhagyjuk azt a menedékhelyet a kertben, ahol annyira szeretünk bezárkózni, hogy olvassunk, dolgozzunk, imádkozzunk! A lélekben ilyenkor felszínre vetődik ez vagy az az ima, amelyet az ágy szélén mondtunk el, a nagy feszület előtt . . . Főképen ezekben a pillanatokban úgy vagyunk, hogy még a legcsekélyebb dolog is szinte megszűnik tárgynak lenni számunkra, és mintha eleven, érző valami volna!

Igen, azt mondjuk, a „legcsekélyebb dolog” is. Egy lélek, akit Isten a tökéletesebb életre hívott, ezeket írja elutazása előestéjén: „A legcsekélyebb dolgok is lekötnek: szobám, amely most kívánságom szerint van berendezve, . . . szenteltvíztartóm, . . . a napsugár, amely egyenesen ágyamra esik, . . . az asz-

talomon elrendezett fényképek! Nehezemre esik mindezekről megválni. Pedig meg kell tennem."

Egy szegényeket ápoló kis nővértől (aki bátor lélek már a hivatásánál fogva is) megkérdeztem: „Mit vitt magával, mikor elhagyta a szülői házat?” „Egy tucat zsebkendőt, hogy kedvemre kisírhassam magamat” — szólta a válasz.

2. GYÖNGESÉG?

De ezekből az „emberi” vonásokból, senki se következtessen meggondolatlanul a lelkierő hiányára! Szent Teréz, igen, a Nagy szent Teréz maga, húszéves korában történt elutazásáról ezeket mondotta: „Abban a pillanatban, amikor utoljára léptem át a szülői ház küszöbét, olyan szorongatás ragadott meg, hogy még a halál óráján sem fogok többet szenvedni."

De Smet kisasszony, ez a bátor lélek, az auxiliatrix apácák rendjének alapítónője, ezeket mondotta: „Azáltal, amit akkor szenvedtem, mikor családomtól megváltam, megértettem, hogy mit szenvedett a saját szavai szerint Szent Teréz, mikor a szülői házat elhagyta." (Mère Marie de la Providence, V. kiad. 85. l.) Az igazi erőslelkűség nem abban áll, hogy az ember ne érezze a természetet, hanem abban, hogy megfékezze azt. Mi ezeknek az alázatos valiomásoknak igazi emberi hangját többre becsüljük, mint azt a merev stoicizmust, amely az emberi szív érzelmeiről nem akar tudni.

S vajjon az a szerencsétlen alak, aki egy apácát vagy papot inzultál, sejti-e, hogy milyen szeretet kellett ahhoz, — igen, szeretet, áldozatos szeretet Isten és a felebarát iránt — hogy az ember elhagyja övét és a tökéletes élet és apostolkodás lemondásaira vállalkozzék?

3. AZ ÁLDOZAT NAGYSÁGÁT NÖVELI MÉG A TITOKBA BURKOLT JÖVŐ IS.

Különben is az „elindulásoknak” szorongatását nem lehet csupán csak a válás okozta lelki fájdalommal egészen megmagyarázni. Van még egy másik, finomabb árnyalatú, kevésbé érdes szenvedés is, amelyet szintén meg kell jegyeznünk. Az az életpálya, amely előtte megnyílik, titokba burkolódik. Az ember nagyon jól tudja, hogy mi az, amit elhagy. Azonban nem fedezi fel egyszerre és összes részleteiben azt, hogy az új élet mit nyújt neki. Annyit mindenesetre tud róla, és tudnia kell, amennyi szükséges, hogy észszerű lehessen választása. De elég sok dolog ismeretlen is előtte. És így az embernek ez a teljes Istenre való hagyatkozás nagy érdemmel is jár Isten színe előtt. Egyesek szeretnék már ebben a pillanatban a lélek előtt felsorakoztatva látni mindazt, amit Isten később kívánni fog tőlük. Azonban Isten nem kívánja tőlünk az összes, világosan meglátott áldozatoknak elfogadását. Ő többre becsüli annak elfogadását, hogy nem tudjuk, mit tartogat számunkra a jövő. Jóságát és nagylelkűségét ismernünk kell. Tehát hinnünk és remélnünk kell benne.

Csodálnunk kell ebben a dologban az isteni Gondviselés eljárását. Egyrészt meg akarja hagyni a léleknek a lehető legtöbb érdemet és éppen azért az áldozat súlyát nem nagyon fokozza le; másrészt kímélni akarja az emberi gyöngeséget, amelyet elriasztana a nagyonis hosszú időre szóló áldozat, amely kiszakítja őt megszokott életkörülményeiből és több-kevesebb időre elszigeteli ismerőseitől. Az ilyen áldozatot kétségkívül még a képzelőtehetség is nagyítja.

4. AZ ISTENI HÍVÁSOK „FÉNYES HOMÁLYA”.

Mikor Isten egy lelket meg akar nyerni, vonzásában csodálatosan és gyengéden alkalmazkodó tud lenni. Ezt az isteni hívások fényes homályának lehetne nevezni.

Lássuk az isteni Mestert, amint maga köré gyűjti az apostolokat. Akár a tenger partján jár, ahol halászok tisztogatják hálóikat, akár pedig a vásár közelében, a vámhivatal mellett halad el, ahol Máté szedi be az adót, mindig ugyanúgy szól: „Jöjj, kövess engem!”⁴ Igen! De hová? Téged követni! De minek? Krisztus csak annyit mond: „Jöjj, kövess engem!” De, Uram, hová akarsz engem elvezetni? „Jöjj, kövess engem!” Nincs semmiféle magyarázat, a jövőnek semmiféle feltevése!

Szóval, van itt valami nagyon világos dolog: a hívás. S van homályos dolog is: annak a hívásnak az iránya, útja.

Isten viselkedése máskor is ilyen.

Ábrahámot egy hang hívja a magasból. „Hagyd el atyádat, családot, atyád házáat.” És hová menjek? „Arra a földre, amelyet *majd* mutatok neked.”⁵ Isten fenntartja magának azt, hogy később fokozatosan megadja majd a szükséges világosságot a kezdet felcsillanó fényéhez.

És Józsefnek, az ácsnak, ezeket mondja: „Kelj fel és fuss Egyiptomba!” És meddig maradjak ott? „Usque dum dicam tibi, amíg csak nem szólok neked.”⁶ Majd megmondom a kellő időben. El kell indulni, ez egészen világos és biztos. De semmit sem nyilatkoztat ki arra nézve, hogy meddig tart az út és meddig tart az idegenben való tartózkodás.

Korunkhoz közelebb áll Jeanne d'Arc. „Menj, Isten leánya, menj!” De mit is kell majd tulajdonképpen tennem? A leányzó nem tudja a részleteket. Tudja, hogy mennie kell, hogy fel kell keresnie a trónörököszt. Ami azon túl van, az éjtszaka, sötétség a lelkében. Tourelles-t, Reims-t, Compiègne-t, Rouen-t egy árva szóval sem emlegetik a „hangok”.

És még közelebb áll hozzánk — a saját szemé-

⁴ Mt. 4, 18–20.

⁵ I Móz. 12, 1.

⁶ Mt. 2, 13.

lyünk. Valahányszor Isten emelkedésre hív, mindannyiszor világosan érezzük magunkban, hogy hív. De leggyakrabban nem tudjuk azt, hogy milyen magaslatra akar felvezetni. Folytatólagos hűségeinktől függnek a világosságnak is folytatólagos utánpótlásai.

Tennyson beszéli, hogy még mielőtt olvasni tudott volna, az volt a szokása, hogy sokat tartózkodott, járt-kelt a tengerparton és hallgatta a nagy tenger felől jövő morajokat és mondogatta: „Hallok egy hangot.” S egész életében különös élvezetet talált ebben a két szóban: „Far away, far away! Ott messze, ott messze!”

5. AZ IGAZI HIVÁS ELÉG VILÁGOS.

Minden hivatás hasonló módon kezdődik. Egy hang, amelyet az ember hallani vél. Egy hang, amely hív és a szívben nem tudom, milyen vágyat ébreszt olyan föld után, amelyet még nem ismerünk, és titkos élvezetet kelt olyan szavakban, amilyenek a költő szavai: „Ott messze, ott messze!” És noha ez az ismeretlen föld kezdetben a messzeségben vész el, abban azonban semmi kétség sincs, hogy mindent el kell hagyni, hogy az ember odajusson. A hívások igen világosak: „Surge, exi, vade, veni, kelj föl, menj ki, menj, jöjj!” A lélek elfordulhat egy pillanatra. De e kis parancsoló szavaknak egyike-másika nemsokára emlékezteti őt feladatára. Az ember még nem tudja, hogy hová kell mennie, de azt már tökéletesen tudja, hogy mennie kell.

6. AZ ISTENI HIVÁS NEM AZ ÉLET CSÖMÖRE.

A magasabb hívásnak, elindulásnak és lelki „levegőváltásnak” ez a szükségérzete korántsem ered az életnek csömörétől. A kolostor, mint a csalódott szívek menedékhelye, csak a lélektant nem ismerő regényíróknak és a felületes színíróknak szolgál még anyagul. A valóságban igen kevés várja meg azt, hogy

az életben csalódjék, hogy azután papi pályára lépjen vagy zárdába menjen. A legtöbbje még mielőtt élt volna és élvezte volna a világot, mosolyogva megveti ezt az életet, nem mintha egyszeriben valamijük hiányzott volna, hanem azért, mert már jellemüknél fogva nagy lelki igényük van és ösztönszerűen a legjobbra áhítoznak. Ők érzik, hogy ad majora, *nagyobbra* születnek. Ez az igazság.

Azokról, akik már érett korukban lépnek papi pályára vagy szerzetbe, azt szokták mondani: „Ők már nagyonis jól tudják, hogy mi az élet!” Hallottuk már, hogy milyen értelemben kell venni ezt a szemrehányást, ha ugyan annak mondható. Azokról pedig, akik egész fiatalon „indulnak el”, azt mondják: „Nem ismerik még az életet.” Hát ha mindjárt nem is ismerik a világot, de ismerik az Istent. S ez elég. S ha nem is tudják, hogy mi az élet, de tudják azt, hogy a Szeretet keresztre feszítette magát. S ugyan minek is kívánják tőlük, hogy mást is tudjanak? Természetesen, a hivatásban nem vesznek észre jóelőre minden nehézséget. Isten ezt megengedi, mert meg akarja kímélni az emberi gyarlóságot. Még a legbátrabbak előtt sem fed fel mindent. Még Szent Péternek is csak homályos szavakban nyilatkoztatja ki, hogy mit rejteget számára a jövő. „Ahová én megyek, te most nem jöhetsz utánam, de majd követni fogsz később.”⁷ És mikor kissé behatóbban beszél arról, akkor sem lebbenti fel egészen a titok fátyolát. „Majd ha megöregszel, kiterjeszted kezeidet, és más övez fel téged, és odavisz, hová te nem akarod.”⁸ Ennél többet nem mond. Isten megengedi, hogy az ember félig meglássa a szenvedést. „Meg tudjátok-e inni a poharat, amelyet én iszom? Vagy meg tudtok-e keresztkedni a keresztséggel, amellyel én megkeresztelkedem?”⁹ Ez néha elegendő arra, hogy az ember levert legyen, és hogy elveszítse

⁷ Jn. 13, 36.

⁸ U. o. 21, 18.

⁹ Mk. 10, 38.

kedvét. De Isten megengedi azt is, hogy Krisztus alakja ragyogó fényben jelenik meg a keresztfán. És akkor nyomban örömet okoz az, hogy menni kell.

III. MINDEN HIVATÁS A LEGNAGYOBB ÖRÖMÖKRE VALÓ HIVÁS IS.

1. AZ „ELINDULÁST” MEGKÖNNYITI ISTEN SZERETETE.

Mert íme, itt a furcsa jelenség! Isten olyan jó, hogy már nem is az kerül áldozatba, hogy az ember menjen, hanem az, hogy maradjon. Jeanne d'Arc így szólt: „Kell, hogy a király felé menjek.”

Az elhivatott lélek ugyanúgy beszél, mint ez a Szent.

Mi mindig az igazi hivatás keretében mozgunk. Az ember világosan megismerte, hogy Isten mit kíván. Azt, hogy a világgal szakítson és „elinduljon”. Elindulni nem könnyű. Ezt nem akarjuk elvitatni. De azért talán mégsem kerül annyiba, mint azt a képzelőtehetség elénk festi. „Sokkal több nyugtalanság támadhat egy házasságkötésnek, mint egy szerzetesi fogadalomtételnek előestéjén? Ha az ember csak egy kicsit gondolkodik, akkor bizony elég kritikusnak találhatja a leányzó helyzetét abban az órában, amikor egy ismeretlennek adja át magát.” Egyesek talán kissé kesernyésnek találják a megjegyzést. De la Sizeranne-tól származik. („Les Soeurs aveugles” 319. l.) Ezzel nem a házasság szentségétől akarjuk a hivatottakat elriasztani. Csak azt állapítjuk meg, hogy aki Istennek szenteli magát, az nem „ismeretlenre” bízva jövő boldogságát.

Vagy azt gondoljuk, hogy „maradni”, az nem nehezedik rá az emberre, ha igazán „másra” van teremtve? A legtöbb tiszta örömet ott találja az ember, ahol a lelkek a legönmegtagadottabbak. Ha pedig az ember engedte, hogy Isten hiába hívjon, akkor szomo-

rúság szakad lelkére. Mit is mond az evangélium arról az ifjúról, aki ugyan megkérdezte az isteni Mestert a tökéletes élet feltételeiről, de nagyon keménynek találta a felajánlott programot? „Abiit tristis, szomorúan távozott.”

Ellenkezőleg pedig, mily örömmel fizet az isteni Üdvöztető azoknak, akik mindent elhagynak, hogy Őt kövessék és nyomába lépjenek?

2. APOSTOLI ÖRÖMÖK.

Beszéljünk itt csak a szoros értelemben vett apostoli hivatásokról. Ilyen örömek: Isten ígéjének hirdetése, a lelki és anyagi alamizsnának öröme, az öröm, hogy egy lelket Jézus Krisztussal egyesíthet, vagy megsegítheti abban, hogy Istennel kibéküljön. Az az öröm, hogy egy haldoklónak megnyithatja a mennyország kapuját. Vannak azután keményebbkötésű, de valódi örömek: ilyenek pl., hogy Jézus Krisztus nevéért gyalázatot szenved, hogy számkivetésbe megy, hogy úgy bánnak vele, mint Jézus Krisztussal. Ki tudja, talán még az is, hogy hitéért, vagy a szeretetének egy túláradó megnyilvánulásaért meg is ölik.

A természetfölötti örömöknek egész nagy skálája létezik, amelyet a világ nem ismer. Ezeknek kifejezéséhez a szentek nyelve kellene, ha nem akarunk hazudni.

Milyen bensőséges és fölséges jutalom az, hogy az ember az isteni igazságok tudatában él. Isteni kincseknek letéteményese, láthatatlan erők hordozója, amelyek képesek — és pedig csakis azok képesek — megújítani a földet. Ajkának egy szava, és kezének egy mozdulata a teremtető szeretet erejével bír. És ha valamelyik lélek meghallja azt a szót és elfogadja azt a szertartásos cselekményt, akkor újjászületik. Az apostol sok lélekről tudja, hogy halott. Eleven, sőt talán felékesített a teste, de holt lelket hordoz magában. Ezek az élő és járkáló sírboltok csak a lélek szemével láthatók, de ez már elég az apostolnak, hogy mélységes száналommal legyen irántuk, és valami olyan

belső megindulást érezzen, mint az Úr Jézus Lázár sírja előtt. És íme, az apostol azt is mondhatja magának, hogy ő Istennek választott eszköze a holt lelkek feltámasztására. Feloldozó szavának szentségi ereje új életre támasztja a lelkileg halott embert. Az eltévelyedettek, a testi, lelki ínségben szenvedők várják a segítséget, várják a megváltást. Az apostol a megváltás angyala, a Megváltó képviselője, a Keresztrefeszítettnek üdvösséget hozó hírnöke. Igaz, hogy az apostolnak is kell innia az áldozat kelyhéből, neki is ki kell vennie részét a keresztből, mert e nélkül nem lehet a Keresztrefeszítettnek munkatársa. De az áldozat útja a Mesterrel együtt az apostolt is az örök dicsőségbe vezeti.

3. MÉLYSÉGES ÖRÖMÖK.

Nincsenek a világon olyan mélységes örömök, mint amilyenek az apostol örömei.

Ilyen öröm az igazság bírása. Csakugyan, amikor Isten egy teremtménynek meg akarja adni a kegyelmek kegyelmét, akkor vak szempilláira rálehel az „Eppheta, Nyiljatok meg” szavát. S íme, a tekintet megnyílik és olyan látnivalók nyilatkoznak meg előtte, amelyeket addig nem vett észre. Nagy öröm az igazság terjesztése is. Mert ha a szem megnyílik, a szív is megváltozik. Úgy látszik neki, mintha eddig nem is tudta volna, hogy mit jelent szeretni. De most tudja. És ez a szeretet képesnek érzi magát minden merészségre és minden nekilendülésre. Istenre támaszkodik és éppen azért egészen biztos, hogy győz.

És mégis, miért oly ritkák ezek a természetfölötti hódítók! . . . Mindenütt munkásokat keresnek a munkákra. És nincs munkás, vagy csak nagyon kevés van!

Uram, nyisd meg sokaknak szemét! Nyisd meg mindazoknak szemét, akiknek szívük van, akik keresnek és akik szabadok! Nyisd meg szemüket! . . . Tedd őket a szeretet és irgalom munkatársaivá! Add, hogy minél előbb felfedezzék a lelkek országának nagy

ínségét és azután arra határozzák el magukat, hogy elhagyják kis szegletüket, a mezőnek kis sarkát és jöjjenek a nagy aratásra! Nagy munka vár rájuk, mert az a veszély fenyeget, hogy az érett gabona különben behordatlanul elvész.

És te, ki ezeket a sorokat olvasod, hallgasd meg, hogyan rezonál erre a gondolatra a lelked!

Lehet, hogy életedben még nem következett be a végleges. Még a te dolgod, hogy a jövőd felől dönts . . .

B) APOSTOLKODÁS AZ IMA ÁLTAL.

ELSŐ FEJEZET.

LÉTJOGOSULTSÁGA, LÉTFELTÉTELEI ÉS TERMÉKENYSÉGE.

I. HOGYAN LEHETSÉGES ÉS SZÜKSÉGES AZ, HOGY AZ EMBER IMA ÁLTAL APOSTOLLÁ LEGYEN?

1. AHOVÁ AZ APOSTOLI TEVÉKENY- SÉG NEM ÉR EL.

Az apostoli tevékenység és az igehirdetés bármily széleskörű és mélyenjáró legyen is, bármily tartósnak és messzekihatásúnak gondoljuk is, sohasem lehet egyetemes, az egész kereszténységet és az egész világot átölelő apostolság.

Xavéri szent Ferenc megszámlálhatatlan sok kis néptörzsnek hirdette az evangéliumot. De mi az a Paraver-tengerpart, Malabár, Singapur, Japán egy sarka és még tíz más tengerparti sáv az egész föld térképéhez viszonyítva? Xavéri szent Ferenc vagy 100 ezer pogányt keresztelt meg. De csak magában Kínában, amelynek kapuja előtt 42 éves korában meghalt, a lakosok száma négyszázszor annyi!

Az apostoli tevékenység, ha mégoly hatalmas és rendkívüli is, szükségképen határok közé van szorítva. Szerencsére azonban határ nélküli apostolkodással lehet azt összekapcsolni, és ez apostolkodás az ima által.

S éppen azért minden „magvető”, akiben igaz buzgalom lobog a lelkek üdvéért, ellenállhatatlanul érzi annak szükségét, hogy gyakran térdre ereszkedjék. Két indítóokból. Először is azért, hogy szavait és cselekedeteit az imával megtermékenyítse. Másodszor, hogy megtermékenyítse azt a végeláthatatlan teret is, amelyet cselekedetei és szavai nem tudnak elérni. Ezt a második okot így is magyarázhatjuk. Krisztus apostola együttérez Mesterével, magáévá teszi az ő isteni Szívének szándékait, hiszen illik, „hogy ugyanaz az érzés legyen bennünk, mint Krisztus Jézusban”. És ha valakire, akkor az apostolra áll, hogy egy szív és egy lélek legyen Krisztussal, együtt dobogjon szíve Jézuséval. Amint Szent Pálról mondjuk Aranyszájú szent Jánossal, hogy „Pál szíve Krisztus Szíve” (Cor Pauli Cor Christi). Az apostol tehát Krisztus egész szándékát, egész apostoli feladatát szíven hordja, nem zár ki abból semmit. Már pedig, hogy hordhatja azt szíven, mikor annak az apostoli feladatnak csak elenyésző kis részét teljesítheti? Éppen az apostoli imádsága által. Mert ezzel egészen magáévá teszi, szíven viseli Krisztus egész apostoli szándékát.

Néha az apostoli tevékenység vagy teljesen lehetetlen, vagy pedig nagyon kezdetleges és nagyon kis részletmunkával kell beérnie, mert az apostoli munkás körülményei, egészsége és egyéb állapotbeli kötelessége parancsoló korlátokat állít elé.

Mindazonáltal, vagy éppen azért is, lángoló buzgóság tüze az apostoli lelket. Érzi, hogy a nagy tömeg lelki nyomora határtalan szánakozással tölti el és megerősödik szívében a vágy, hogy mindezeknek a végső szükségben levő hajótörötteknek odadobja azt a mentődeszkát, amely az örvényben való elmerüléstől megóvjá őket. De hogyan fogjon ehhez az ember? . . . Miért is olyan rövid mindig az a mentőkötél, miért olyan kicsiny és törekeny az a mentődeszka, mikor ezeket kell megmenteni?

De gondoltunk-e az imádságra?

Mert ennek segítségével mindent megtehetünk.

Gratry-t arra kérték, hogy írjon előszót az „Ima-apostolság”¹ c. könyvhöz. Ez volt a XIX. századnak egyetlen könyve, amelyről azt kívánta, bárha ő írta volna meg. Gratry ezeket írta: „A világ sora rosszul megy. De jól megy majd, ha mi magunk akarjuk, vagyis ha mi magunk imádkozunk.”

2. MINDEN EMBER AZ ÖRÖK ÜDVÖSSÉGRE VAN TEREMTVE.

Ez nem túlzás!

Minden embernek célja az örök boldogság. A természetfölötti célra való rendeltetés Isten tervében korántsíncsen fenntartva csak egy kis kiváltságolt csoportnak. Kálvin tartsa meg magának gyűlöletes elméletét, amely szerint: „A világ létezésétől fogva két táborra van osztva az emberiség. Az egyik azok tábora, akiket Isten üdvözíteni akar; a másik azoké, akiket époly határozott akarattal el akar kárhozatni.”

Ez nem igaz!

Az üdvösség munkálására szükséges kegyelmeket megkapja minden ember.

Gondoljunk Istenre! Lehetséges volna nála olyan kegyetlen választás? Ő öröktől fogva, tekintet nélkül az emberre, elvégezte volna, hogy mi lesz kinek-kinek örök sorsa, úgyhogy az ember még csak meg sem kísérelhet valamit, hogy Istennek ezt az öröktől fogva megállapított rendeletét bármikép is megváltoztassa vagy kikerülje? Ez ellenkezik Isten végtelen jóságával!

És vajjon Jézus Krisztus nem halt-e meg minden emberért? „Pro totius mundi salute.” Nekünk nem kellenek a janzenista feszületek, amelyeken Krisztus függőleges karokkal van felfeszítve! A Kálvária Felfeszítettje vízszintesen kiterjesztett és tágranyílt karokkal halt meg. Úgyhogy, ha valaki e kitért karokba veti magát, akkor azt magához öleli Krisztus, mert aki Krisztushoz szegődik, az megtalálja nála üdvösségét.

¹ P. Ramière S. J.-től.

Ezt tanítja az Egyház. Krisztus azt mondta apostolainak: „Elmenvén az egész világra, tanítsatok minden nemzetet!” Arra van küldetésük, hogy *mindenkit* Krisztushoz vezessenek.

Az üdvösségre van teremtve mindenki. De nézzük, hogy ez a gyakorlatban hogyan valósul meg? A jelen percben mennyi lélek áll az üdvösség útján kívül?

És ki tudná állítani, hogy a halál órájában mindannyian oly kedvező körülmények között vannak, hogy kiérdemelhetik Isten színe látását? Ki tudná állítani, hogy a pokol üres, vagy legalább is, hogy senki oda többé nem jut?

S éppen azért nem tűnik-e fel nagyonis meglepőnek Isten akarata, hogy mindenkit üdvözíteni szeretne? És nem hiúsult-e meg az Üdvözítő kísérlete, hogy mindenkit megváltson? És vajjon nem megdöbbenően hatástalan, szinte inkább csak üres szó az a parancsa, hogy az összes juhokat vezessék be az akolba, nehogy a farkasok elorozzák?

3. ISTEN NEM ÜDVÖZIT BENNÜNKET NÉLKÜLÜNK.

A felelet egyszerű. Isten mindenkit akar üdvözíteni. De nem akar bennünket üdvözíteni nélkülünk. Az üdvösség munkája határtalan és általános közreműködés munkája, az összes érdekelteknek összefogása olyan munkában, amely egyszerre egyéni érdek és közérdek is.

„Isten nélkülünk teremtett meg bennünket, de nem üdvözít minket nélkülünk” Qui creavit te sine te, non te salvabit sine te (Sz. Ágoston).

Isten nem fog bennünket üdvözíteni nélkülünk. Ez először is azt jelenti, hogy egyéni közreműködésünk nélkül, szabadakaratumk beleegyezése nélkül, nem üdvözít bennünket.

A semmiből teremtett gyarló embernek a Teremtő megadta azt a megrendítő és félelmetes képességet,

hogy szabadakaratával ideiglenesen szembehelyezkedhetik a Teremtő mindenható akaratával.

Mi másnak az akaratára is hathatunk, hogy azt meghajlítsuk. De mindig igaz marad az is, hogy ha az meg akar maradni ellenállásában, akkor semmi sem kerekedhetik föléje. Az ima csálhatatlanul eléri célját annak számára, aki imádkozik, természetesen, ha a kellő feltételekhez hűek vagyunk. De az ima nem szükségképp csálhatatlan hatású, ha az ember másért imádkozik. Azért, mert az szabadakaratával ellenállhat.

4. AZ ÖSSZESSÉGNEK SZEREPE.

Ennek a kifejezésnek, hogy Isten nem üdvözít bennünket nélkülünk, van még egy másik értelme is. S ez az, hogy Isten minden embert más embereknek közreműködése folytán üdvözít. Tehát az összességnek is van szerepe mindenegyres embernek megszentelésében.

Hogyan? Hát Isten a lelkeknek üdvösségét és megszentelését függővé teszi attól, hogy a tömeg, ezek vagy azok a tömegből, közreműködésükkel hozzájárulnak-e ehhez a munkához?

Szent Pál rásegít, hogy kissé jobban tudjunk behatolni az isteni kormányzásnak ebbe a titkába. „Mindenekelőtt arra kérlek tehát, tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések és hálaadások minden emberért, . . . ez jó és kedves a mi üdvözítő Istenünk előtt, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére jusson.”²

Íme tehát, itt két dolog kapcsolódik: ima és üdvösség. Ima mindenkiért és üdvösség mindenkinek. Ebből tehát világosan következik, hogy Isten akarata, amellyel minden embert üdvözíteni szándékozik, nem független mindegyikünknek szabad közreműködésétől. Mert hiszen mindegyikünknek szól az a felszólítás,

² I Tim. 2, 1—4.

hogy az isteni gondviselés munkájába vigye bele a saját imájának szeretetadóit is.

Világos, hogy Isten akarata csak úgy éri el célját, ha Ő mindenkinek megadja az elegendő segítséget az üdvösség munkálására. Isten meg is teszi azt.

De hányan nem munkálkodnak közre a kegyelemmel! Hányan állanak ellen a kegyelemnek! A kegyelemben magában megvolt minden, ami szükséges. Azonban a szabadakarat elutasította és nem használta fel a kegyelmet. Vajjon Isten irgalmasságának rovására írhatjuk-e azt, ami az ember rosszakarata folytán következett be, mert megtagadta a közreműködést?

5. IMÁNK SIETTETI AZ EMBEREK ÜDVÖSSÉGÉT.

S itt állhatunk mi be a munkába. Ha a habozó léleknek alkalmas alamizsna jut, ha jóindulatú nagylelkűség ösztökéli őt, akkor a felajánlott kegyelmet is készségesebben fogadja. A mi imánk ez az alamizsna, ez a testvéri ösztönzés.

És az Apostol éppen erre a szeretetszolgálatra szólít fel. „Imádkoznunk kell, mert Isten az összes embereket akarja üdvözíteni.” Mintha azt mondaná, hogy Isten irgalmas akaratának teljesülése nemcsak azoknak szabad közreműködésétől függ, akiket üdvözíteni akar, hanem még azoknak buzgóságától, imáitól és erőlködésétől is, akik már az üdvösség útján vannak, és akiket Isten arra hív, hogy testvéreiket is arra az útra vezessék.

Azt mondják manapság: „pogány világot élünk!” De vajjon ez nem a mi hibánk is, a keresztények hibája? „Rosszul áll a világ dolga.” Majd jobban fog állni, ha magunk is akarjuk. És mivelhogy az ima a megtérésnek leghatásosabb munkáló eszközei közé tartozik, azért a világ ügye majd akkor fog jobban állni, ha mi magunk is imádkozunk, vagyis ráállunk arra, hogy kicsi vagy nagy, de szorosan egyéni érdekeinknek határán túl is lássunk és imáinkban a lelkek érdekeivel is foglalkozunk.

„Imádkozzál”, mondotta Krisztus Urunk Alacoque szent Margitnak, „mert egy igaz ezer bűnös számára is bocsánatot eszközölhet ki.” Van erre tanúság a hozzánk közelebb eső időkben is. Ugyanis, ha hitelt adunk az isteni Szívről nevezett Mária nővérnek, Droste Vischering-nek (v. ö. 1898-ban XIII. Leó pápához intézett levelét), akkor megtudjuk azt, hogy az isteni Üdvözítő azért kívánta az egész emberi nemnek együttes felajánlását, — „hogy a még meg nem született, de már arra rendelt gyermekek, vagyis a pogányok is, az Egyház tagjaivá legyenek és hamarabb kapják meg ezt a kegyelmet”.

Főtebb (I. rész, 1. fejezet) kimutattuk, hogy a „keresztény” ima többszámban végzett ima.

6. MEGVÁLTÓK A MEGVÁLTÓVAL EGYÜTT.

A világ üdvösségének munkája nem egynek a munkája, hanem a megváltással való közös közreműködésnek eredménye. Vagy, ha úgy tetszik, egynek, Krisztusnak munkája, de akkor Krisztusba mindent bele kell foglalni, ami Krisztusban van. Tehát nemcsak a Fejet, Jézust, Mária fiát, hanem mindnyájunkat, a kegyelem állapotában élő keresztényeket, Krisztus szent tagjait.

Mindegyikünk egy darab kereszténység, egy részcskéje a titokzatos testnek, s éppen azért, mert Krisztus tagja, kötelessége, hogy az isteni megváltás mérlegére ráhelyezze a maga megváltói befolyásának súlyát. Ez az egyeseknél más és más formát ölt, de valamennyire kötelező.

Már most, ha Isten nem is kívánja mindegyiktől, hogy messze országokba menjen az evangéliumot hirdetni a pogányoknak, de legalább azt megkívánja, hogy Jézus Krisztus egész testének java és érdekei iránt érdeklődjék és ő maga is közbelépjen, hogy ez a test a kellő órában csakugyan elérje az „érett kor teljességét”. Erről pedig senki sem mondhatja, hogy nem teheti meg, vagy hogy nincs meg hozzá az ereje. Sen-

kinek sem lehet közömbös az a nagy Élő, akinek ő is része, eleven tagja. S azért kell, hogy gondja legyen azokra, akik jelenleg tagjai, vagy azok lehetnének és kellene is azoknak lenniök.

Senkinek sincsen joga ahhoz, hogy „splendid isolation”-ba, vagy az úgynevezett „szent egoizmusba” zárkózzék el. Politikai dolgokban is tévedésnek bizonyult ez. Itten pedig merőben gonosztett.

Közülünk még a legutolsó is a közös feladatnak, a világ üdvösségének munkatársa lehet, sőt kell is, hogy azzá legyen.

Egy húszéves leány ezeket írja: „Mennyire megértettem ezt a mondatot: „Az egész világ szívem dobogásától függ!” . . . „Nekem igen nagy vágyaim vannak. Szeretnék az egész világnak új életet adni. Istenem, reggeltől estig és estétől reggelig téged kereslek, téged akarlak és szeretlek, az egész föld és az összes századok összes lelkei nevében.”

„Egy gondolat vigasztal, de egyúttal félelmet is önt belém. S ez az, hogy egyetlenegy cselekedetem sem közömbös az egész emberiség szempontjából. Még a legcsekélyebb erényes tett is, mégha úgyszólván mi magunk sem tudunk róla, az emberiség erkölcsi szintjét emeli. Azonban, sajnos, az ellenkezője is igaz. . . Mennyire ösztönöz ez a gondolat!” Ezt 16 éves korában írta.

S íme, még egy másik mélyenjáró léleknek gondolata: „Nincs egyetlenegy benső felvilágosításom s nincs egyetlenegy kegyelmem, amelyet nem akarnék megosztani az egész világgal.”³

7. KÜLÖN IS IMÁDKOZZUNK.

Ebben az „egész világban” természetesen egészen szabadon választhatjuk ki ezeket vagy azokat a lelkeket, amelyekért külön is imádkozunk, és pedig azért, mert erre vagy szorosabb kötelesség, vagy nagyobb ragaszkodás ösztönöz.

³ M. M. Ponnet, visitandine de Vassieux. 294. 1.

Vegyük az első nagy felosztást: a holtakat és az élőket.

Mindegyikünknek megvannak a maga „halottjai”. Mi érettük is felelősek vagyunk. Ne felejtsük ezt el! A tisztító tűzben szenvedő lelkek már semmit sem tehetnek magukért és ezért számítanak ránk. Szeretett halottunk sírkövén ezt olvassuk: „Meghalt és következik az évszám . . . ekkor és ekkor . . . Mit mond ez nekünk? Azt, hogy: Ime, már négy éve, hat éve . . . várom, hogy megkönyörülj rajtam, hogy a várakozás országából kiszabaduljak és te semmit sem teszel értetem. A távoli megszállott területek elhagyott szegény katonáihoz vagyunk hasonlók, akik szolgálatuk idejében sohasem kaptak levelet vagy csomagot. Mi is csak azt látjuk, hogy a segítség szomszédjainkhoz jut. Számunkra pedig soha semmi sem érkezik. Pedig itt a halottak is élnek. Mi a válaszfal másik oldalán vagyunk, de vagyunk. Miseremini saltem vos amici mei. Könyöröljetek meg rajtunk legalább ti, akik szeretettek bennünket.”

Mindegyikünknek vannak „halottjai”, de a mellett ne feledkezzünk meg „élőinkről” sem. Ne feledkezzünk meg azokról, akik valami jóban részesítettek. Itt a hála kötelez imára. De ne feledkezzünk meg azokról sem, akiknek bármikép ártottunk. Itt az igazságosság kötelez jóvátételre.

Hátra vannak még azok, akiket szeretünk. Szívünk igen szűk volna, ha ezeket elhanyagolnók.

8. DE AZÉRT IMÁNK MINDIG EGYETEMES.

De ha imáink szándékait közelebbről meghatározzuk és részletezzük is, ez korántsem jelent annyit, hogy azokat elhatároljuk. Egyesekre külön is gondolni, nem annyit tesz, mint a többieket elfelejteni. Mondottuk már, hogy nemcsak magunkért kell imádkoznunk. Imádkoznunk kell a mieinkért is. De nemcsak a mieinkért, hanem mindazokért is, akiket Krisztus Urunk

magáéinak ismer, vagyis mindazokért, akik arra vannak hivatva, hogy Jézus Krisztusban éljenek.

Egy párizsi egyetemi tanár ezeket írja: „Szokásomná tettem azt, hogy a villamosban, negyedórai utam alatt, minden szomszédoméért elmondok egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet . . . A postán, vagy emberekkel telt üzletekben várva . . . szabad percekben, jártamban-keltemben az utcákon, mily könnyű és mily jó az, ha az ember imákat hint el: ezért egy Gloria in excelsis-t, azért egy Salve Reginát, amazért egy Veni Sancte Spiritust, a leggyakrabban pedig megszámolhatatlan Üdvözlégyet.

Igy pótolhatjuk azt, amiről sok-sok közönyös és bűnös ember megfélelkezik, vagy amit elhanyagol. És mi buzgó szívvel növelhetjük az imakévék számát, amelyeket mindennap az Úr lábához helyezünk.”⁴

Ne álljunk meg e gyakorlat betűjénél, hanem lássuk meg annak a szellemét. Az a keresztény imádkozik igazán mint „keresztény”, aki a világ üdvössége iránt érdeklődik, aki az apostoli állapotban él, vagyis öntudatosan tud a lelkek szükségleteiről és tud a maga közbelépésének hatalmáról is, hogy őket megmentse. Az a keresztény imádkozik igazán mint keresztény, aki a szeretet és a hit által jóindulatát kiterjeszti ismeretlenekre is, akikről csak annyit tud, hogy egy érettük elmondott Üdvözlégy megadhatja nekik, vagy megtarthatja bennük az életet. Hiszen ő és ők ugyanabba a törzsbe, Jézus Krisztusba vannak beoítva.

Hány szív, amely mohón vágyódik szeretet után, nem tudja, hogy mire fordítsa szeretetét. Ime, egy nagyszerű tárgy a felhasználatlan gyöngéd szeretet számára. Igaz ugyan, hogy ez látatlanban való szeretet. De vajjon nem a Látatlanban, Krisztusban egyesülnek-e az összes lelkek? Benne, aki a lelkek isteni

⁴ Bulletin des Professeurs catholiques de l'Université, 1913 jún. 25. Ezek a sorok visszhang Lotte-nak szavaira, aki ezeket mondotta (1912 okt. 20.): „Ha magam után ítélek, akkor a mai kor keresztényének mindennap legalább tíz-tizenkét személyért kell imádkoznia . . . Alkossunk csatasort, amely mindent meghódít!”

középpontja. A szeretet ott érdemli meg igazán a szeretet nevét.

II. APOSTOLI SZÁNDÉKKAL IMÁDKOZZUNK, JÉZUS KRISZTUSBAN VALÓ EGYSÉGÜNK TUDATÁBAN.

1. IMÁNK EREJE JÉZUS KRISZTUSTÓL VAN.

Teljesen biztos az, hogy a világot csakis a kegyelem üdvözíti és szenteli meg. A kegyelmet pedig első-sorban az ima eszközli ki.

De az az annyira hatalmas eszköz, az ima, nem azért oly erős, mert emberi gagyogás, mert a semminek műve, amely porba hullva hódol a Teremtő előtt. Erejét annak köszönheti, hogy ez a gagyogás, ez az emberi törekvés egyesül a mi Urunk Jézus Krisztusnak, az egyedüli nagy imádkozónak, végtelen imáadásával és istendícséretével, végtelen hálaadásával és elégtételével.

Jézus Krisztus az egyedüli közvetítő. Nélküle semmi lehetősége nincsen az üdvözülésnek. Következésképp mindaz, ami nem kapcsolódik Jézus Krisztusba, — ima és minden más jócselekedet, nem bír üdvözítő vagy megszentelő erővel. Ellenkezőleg pedig, pusztán azáltal, hogy Jézus Krisztussal egyek vagyunk és belékapcsolódunk, Istenhez szálló szegény szavaink olyan szavak, amelyek Krisztus szavainak számítanak és a mindenható Isten felé irányuló cselekedeteink olyan cselekedetek, amelyek Krisztustól függnek és tőle kapják erejüket.

Mikor Isten áldása leszáll az imádkozó és könyörgő emberiségre, akkor tulajdonképp Krisztusra száll le az. Hiszen csakis Ő ajánlhat fel az Atyának olyan imádat és könyörgést, amely végtelen értékű. Azonban leszáll az az egész Krisztusra, tehát minden tagjára is, amely az isteni főhöz ragaszkodik. „Áldott legyen Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene és Atyja, aki megáldott minket Krisztusban minden mennyei, lelki áldás-

sal." Így beszél Szent Pál apostol az efezusiakhoz írt levelének kezdetén.

Valóban, amikor imádkozunk, az ima tőlünk van;⁵ imánk értéke azonban Jézus Krisztustól van. „A hang ugyan Jákob hangja, de a kezek Ésau kezei”,⁶ mondotta Izsák. Isten is elmondhatja ezeket a szavakat, amikor az emberek imáját megítéli. A látszatot meg kell különböztetni a valóságtól.

Az egész világon csak egyetlenegy személy van, aki Istent úgy dicsőíti meg, amint azt megérdemli. S ez az, akiben a mennyei Atyának kedve telik. Mivel azonban mi egyek vagyunk ezzel a mindenekfölé kimagasló személlyel, azért a mennyei Atyának kedve telik bennünk is. Bennünket néz és Őt látja. Imánk Jézus Krisztus imáján keresztülhatolva, isteni tulajdonsággal telik el és mikor Isten trónjához ér, az Atya ráismer Fiára, megismeri szeretett Fia hangját és mondhatnók, a saját vére szavát ismeri meg benne.

A kezek ugyan Ésau kezei, durva és kérges kezek, de a hang Jákob hangja, az ő szeretett Fiának hangja.

Ezért vezeti az Egyház Jézus Krisztuson keresztül minden imáját, amelyet Istenhez intéz. Az összes liturgikus imáknak örök fináléja folytonos emlékeztetés a szentek egységének és Krisztusban való életünknek tényére. Folytonos emlékeztetés arra a sokszoros, gyönyörű egységre, amely Krisztusból és Krisztus összes tagjaiból csak egyetlenegy testet tesz, amely egyszerre csodamódra megszámlálhatatlan és csodálatosan egy is.

Ha imánknek az üdvözítő Jézus imájával való egységét jobban ismernők, akkor annak mindent meghaladó hatalmáról nem kételkednénk, amint az néha megtörténik. Az imának természetesen Isten szándékával összhangban kell lennie.

⁵ Természetesen a kegyelem támogatásával.

⁶ I Mózes 23, 22.

2. KERESZTÉNY IMA.

Mellőzük most azokat, akik rosszul imádkoznak, vagy semmitket kérnek. Az ember csodálkozhatik azon, hogy még ők csodálkoznak, hogy Isten imájukat nem hallgatja meg. De a többiek, akik mint keresztények imádkoznak, vigyáznak-e arra, hogy imájuk a lehető legnagyobb fokban keresztény legyen?

Az isteni Üdvözítő azt mondotta: Ha valamit kértek az Atyától az én nevemben . . . Kérni kell tehát az Atyától, az ő szent Fiának, Jézus Krisztusnak érdemeire támaszkodva és azokat neki följárólva: ez a keresztény imádság. Az ilyen imádságot ember végzi, de Isten ad neki hatóerőt.

3. ÁLTALA, VELE ÉS BENNE.

A szentmise liturgiája Istennek bemutatott összes áldozatainknak kimerítő formáját adja. A mi egyedüli Közvetítőnkkel, az Úr Jézussal egyesülve kell azokat végeznünk, általa, vele és benne.

Általa. Mert hiszen lelkünk Istenhez való emelkedésének ugyan ki adhatja meg a lehetőséget, hogy egészen Istenhez jusson fel, hacsak nem a Lélek, aki bennünk van, Jézus Krisztus Lelke? Mert csak általa mondhatjuk Istent mennyei Atyánknak.

Vele. „Nélkülem semmit sem tehettek“, mondta az Üdvözítő. Ez mindenütt igaz, de főképp itt. Vele semmi sem lehetetlen. Az igaz hitnek egyetlenegy szikrája, Jézus Krisztus erejéhez kapcsolva, hegyeket emel fel és helyez át.

Benne. Benne vagyunk, hiszen az ő titokzatos testének tagjai vagyunk, mint a szőlővesszők a szőlőtőnek tagjai. Ő mibennünk van és mi Őbenne. Egy életet élünk, Krisztus életében részesedünk. Tehát az ő imádsága legyen a mi imádságunk és a mienket egyesítsük az Ővével.

4. VILÁGOT ÁTFOGÓ KAPCSOLATOK.

Ha az isteni Közbenjáróval egyesülve imádkozik a lélek, akkor igazán a világ középpontjában gondolhatja magát. S akkor hiheti, hogy őszinte szívének minden dobbanása, igazán a szeretet dobbanása, emberi sorsokat emel fel, petyhüdt akaratokat tesz tevékenyekké, megrögzött inaszakadtakat állít ismét talpra és négynapos vagy régebbi halottakat ráz fel síri álmukból.

Első tekintetre ugyan milyen kapcsolatot látunk az imára kiterjesztett karok és a kivívott győzelmek között? Imában mozgó ajkak és feléledő életek között? Egy dobogó szív és egy másik szív között, amely messze onnan száz kilométer távolságban már évek óta ernyedt volt és most újra dobogni kezd?

Milyen kapcsolatot? . . . Abban a pillanatban, mikor az ember teljesen Istentől függőnek, nyomorultnak és szükségletekkel telinek ismeri el magát és leborul Isten előtt, mint az evangéliumi koldus, akkor Isten bevezeti őt terveibe és megengedi neki, hogy elhatározásaira hatással legyen. A világ azok által az emberek által üdvözül, akik térdenállnak.

5. CSODÁS HATÁSOK.

Xavéri szent Ferenc azt írja Szent Ignácnak, hogy Európa imája téríti meg Ázsiát. Ő keresztel, de a kegyelmet Coimbrában és Rómában eszközlik ki.

Egy fiatal pap kevésbé épületes életet él. Egy zárda mélyén pedig az Isten kegyelme egy apácát szólít fel imára ezekkel a szavakkal: „Imádkozzál, gyermekem, a pébrac-i papért.” Az apáca nem is ismeri az illető papot. De hiszen Isten nem is kívánja tőle, hogy ismerje, hanem hogy imájával segítse. A pébrac-i pap neve M. Olier. Későbbi szent életével nagy névre tett szert.

Egy gonosztevőt gonosztettei miatt halálra ítélték. Egy hétéves leányka hallott beszélni róla. Lelke meg-

rendült arra a gondolatra, hogy az illető bűnbánat nélkül fog megjelenni Isten előtt. Imahadjáratot kezd és szíve egyszerűségében jelt is kér, amely tudtára adja, hogy Isten meghallgatta imáját. A kivégzés napján megnézi az ujságot. Az a szerencsétlen, aki addig bűneiben megátalkodott volt, kivégeztetése előtt háromszor is megcsókolta a feszületet. Ez volt Isten válasza Kis szent Teréznek.

A legtermékenyebb magvetők azok, akiknek hivatásuk a világ mind a négy tájékára hinteni a szent magokat. Ezek nagyon jól tudják, hogy mit köszönhetnek azoknak, kik imádkoznak.

„Azok világossága, akik tanítanak, gyakran azok imájától ered, akik őket hallgatják. Szent Ágoston mondja, hogy minden jó, ami az Egyházban még a lelkipásztorok által is történik, az imádkozó lelkeknek titokzatos tevékenysége által jön létre. Egyszerű lelkek azok, az emberek szemei elől elrejtett lelkek. De ők ismerik Istent és Isten is ismeri őket. Hol vagytok ti, hogy én is megismerjelek?”⁷

III. A LEGKISEBB IMA IS MEGMOZGATJA A VILÁGOT.

1. ERŐSZAKOS IMÁDSÁG.

Meglepődünk, ha Jákob és az angyal küzdelmét tanulmányozzuk, vagyis nézzük az ember imáját, amelylyel küzd az ellen, ami Isten akarátának látszik. Az is feltűnő, hogy a lelki könyvek mennyire hangsúlyozzák, hogy imánk legyen szinte erőszakosan állhatatos, és olyan merészség jellemezze, hogy még követelni is merjen. Még tévedésbe is ejthet, ha szószerinti értelemben vesszük a Szentírás egyes kifejezéseit, amelyek Istent imáink meghallgatásában úgy tüntetik fel, mint valami embert.

⁷ Bossuet: Discours sur l'Unité de l'Église.

„Erőszakoljuk ki Istentől kéréseinket“, ajánlják gyakran a szónokok is. M. Dupont, Tours szentéletű orvosa, a hatásos imának is híres mestere volt. Hiszen egyszer ily címzésű levelet kapott: „M. Dupontnak, Toursban, Franciaországban, aki orvos az ima által és aki meggyógyítja az embereket.“ Róla mondja Hello: „Ő nem tűrte azokat az elővigyázati intézkedéseket, amelyekkel a legtöbb keresztény körülbástyázza imáját. Azt akarta, hogy Istennel úgy beszéljünk, mint egy emberrel, akit arra szorítunk, hogy ígéretét tartsa meg. Azt szokta mondani: „Kérjétek okoskodás és föltételek nélkül.“ S ha azt felelték neki: „De ez talán mégsem Isten akarata“, akkor azt szokta válaszolni: „Így semmit sem eszközöltök ki. Okoskodásokkal igyekeztek Istent fölmenteni az alól, hogy meghallgasson titeket. Ezzel csak zavarba hozzatok az ő végtelesen jóságát.“

Mózes második könyvében is olvasunk ilyen erőszakos imádságról. A zsidók imádták az aranyborjút és Isten megharagudott rájuk. Mózes közbelép, és íme, a fölséges Isten szinte könyörgésre fogja a dolgot. „Hagyj engem és ne imádkozzál, és nem imádkozva add meg nekem az engedélyt, a lehetőséget, hogy sujsak. Ha te folytatod könyörgésedet, akkor nekem lehetetlen, hogy sujsak.“ Így beszél Isten Mózeshez. Ez pedig szerencsére nem hallgat erre a kérésre. „És megengesztelődék az Úr, hogy ne cselekedje azt a rosszat, amelyet népe ellen mondott.“⁶

Az ószövetség lapjain nem egy hasonló vonásra akadunk.

Abrahám a maga föltételeinek elfogadására bírja Istent és fölséges egyezkedést folytat a bűnös városok érdekében.

Később megint Mózes az, akinek kiterjesztett karja szinte kényszeríti Istent és Izraelnek erőt ad arra, hogy Amaleket legyőzze. Később, mikor a tűz azzal fenyeget, hogy megemészti a fellázadt zsidókat,

⁶ II Móz. 32, 10—14.

Áron lép közbe és imájával megállítja az istencsapást. József egy utolsó erőlködéssel Istennél teljessé akarja tenni győzelmét és Isten, mondja a Szentírás, „engedelmeskedik az imádkozó ember szavának”. Később pedig Illés, Elizeus és annyi más életében ismétlődnek hasonló események.

Ez a beállítás ne felejtse el velünk az idevonatkozó hitigazságokat.

2. IDEVONATKOZÓ HITIGAZSÁGOK.

Az ima hatásossága nem abban van, hogy megváltoztatja Isten terveit. Semmiben sem változtatja meg azokat. Aki úgy képzei a dolgot, hogy Isten a mi könyörgéseink folytán alattvalónk lesz és letesz nézeteiről és elhatározásaiban meginog vagy akadályozva van és lemond saját akaratáról, hogy a mienket tegye meg, az Istenben változásokat tételez fel, és megfélemledik Isten végtelen tökéletességéről és hatalmáról. Tehát igen durván téved.

Mi Istentől emberi módon beszélünk és éppen azért szükségképpen tökéletlenül.

Az időben végzett ima öröktől fogva jelen van Isten előtt és öröktől fogva arra készíti őt, hogy egyetlen és változhatatlan akaratát abban az értelemben határozza meg, amely megfelel a Gondviselés által meghatározott rendnek.

Istenhez könyörögni, hogy ez vagy az történjék, korántsem jelenthet annyit, mint azt kívánni, hogy az Ő meghatározott intézkedéseit változtassa meg, hanem csak annyit, hogy az esemény megfeleljen a mi erőlködésünknek, a Gondviselés isteni rendelkezései szerint. Nem azért imádkozunk, hogy Istent változtassuk meg, hanem azért, hogy a dolgok változzanak meg, Isten terve szerint.

Ha így fogjuk fel a másodokok hatását, az első és főok hatása alatt, akkor megértjük, hogy semmit se vettünk el az ima erejéből és semmivel sem csorbítottuk Istennek végtelen tekintélyét. Isten öröktől fogva

számontartja mostani eljárásomat. Ez viszont semmiben sem kisebbíti mostani eljárásom hatásának értékét. Mert Isten öröktől fogva előre látta azt. Ez az adat tervének egy része volt.

Pascal nagyon jól mondja:

„Miért rendelte el Isten az imát?”

„Azért, hogy teremtményével közölje azt a méltóságot, hogy ő is létrehozó ok legyen. De hogy ebben is magának biztosítsa az elsőséget, annak adja meg az imát, akinek akarja.”⁹

⁹ Pensées, n. 513.

MÁSODIK FEJEZET.

A SZEMLÉLŐDŐ ÉLET.

I. A SZEMLÉLŐDŐ ÉLET IGAZOLÁSA.

1. AZ IMÁDSÁG IS APOSTOLSÁG.

Egyesek oly világosan látják az imának apostoli hatalmát, hogy Isten előtti közbenjárónak szerepére vállalkoznak. Miért is nemcsak időközökben, hanem egész életükre is az imádságnak szentelik magukat, és pedig nemcsak egyenkint, hanem szervezett, intézményes keretekben.

A Bölcsesség könyve mondja: „Isten azért helyezett bennünket a földre, hogy a világot igazságosságban és méltányosságban rendezzük el.” Ez az összes embereknek szól. De nem minden ember egyforma eszközzel és egyforma mértékben szolgálja Istennek ezt a szándékát. Akik egész életüket az imádságnak és isteni szemlélődésnek szentelik, azok Isten terveit a leghatározottabb eszközzel akarják megvalósítani. Azzal az eszközzel, amely egyedül képes magára Istenre hatni, vagyis az imával.

A mi rohanó, örök munkalázban égő századunk keveset érti meg, hogyan hat az ima a világ üdvösségére. Lázasan sűrögni-forogni és tevékenykedni, az eredményeket és sikereket kézzel fogni, ez kell a mai embernek! P. Faber szokta volt mondani: „Manapság az ember már csak a szemének hisz.” Már nincs meg az emberekben, vagy nincs meg bennük eléggé a bizalom a láthatatlan erőkben és főképp abban, amelyik

valamennyi közül a leghatalmasabb, vagyis az imádságban.

Mikor apostolkodásról beszélünk, akkor gondolataink önkénytelenül elsősorban, sőt kizárólagosan is a külső tevékenységben nyilvánuló apostolkodásra irányulnak. Ha valaki erősen dolgozik, hitbuzgalmi intézményekkel foglalkozik és buzgósága szinte túlárad, akkor azt mondják: ez apostol. Ez igaz lehet, ha a külső tevékenységhez hozzájárul a belső kovás, az imádságos lelkület. De ha egy húszéves fiú vagy leány elzárkózik a szerzetesi cellába, akkor rendesen felindulnak az emberek és a legenyhébb szó, amelyet mondanak, ez: „Miért így tétlenségre kárhoztatni magát, mikor annyi a teendő?”

2. FELÜLETES GONDOLKODÁS.

Ez bizony nagyon felületes és könnyelmű állítás! Hiszen azt látjuk, hogy már az első keresztény századoktól fogva szüzek és aszkéták az önmegettartóztató életre, az imaéletre és bűnbánó önsanyargatásokra szentelik magukat. A szerzetesi élet három formája közül, — a szemlélődő, a tevékeny és a vegyes közül, — az Egyház sohasem engedte lekicsinyelni, lebecsülni az elsőt, míg a másik kettőt magasztalták. Ha nem akarunk visszamenni egészen a régebbi egyházi kijelentésekre,¹ akkor olvassuk el XIII. Leó pápának két szigorú levelét, amelyek az amerikanista törekvéseket kárhoztatják.²

Az Egyház mindig bátorította, dicsérte és előmozdította a szemlélődő életet. Erről tanúskodnak a karthauziak, a karmeliták stb. rendjeinek alapítólevelei. Hiányoznék Krisztus Egyházának legszebb ékessége, ha eltűnnének azok a lelkek, amelyek főkép,

¹ Wicleff, a pistójai zsinat tévedéseinek kárhoztatása, stb.

² Az egyiket Gibbons bíborshoz intézte 1899 jan. 22-én, a másikat pedig Richard bíborshoz, 1900 dec. 23-án. Az amerikanizmus kizárólag az ú. n. „aktív” erényeket dicsérte.

sőt úgyszólván kizárólagosan Isten imadására és dicséretére szentelték életüket.

A hívek összessége nagyon kevéssé gyakorolja azt, ami az égben egyedüli foglalkozásunk lesz, t. i. Isten szemléletét. Az Egyház kívánja, hogy egyes választott lelkek már itt a földön annak a nagy munkának szenteljék magukat, amely a választottak örök teendője lesz.

3. AZ EMBERISÉG LEGSZENTEBB KÖTELESSÉGE.

Mikor Isten megteremtette földünket, azt akarta, hogy arról az imádnak és dicséretnek, a hálaadásnak és szeretetnek mindennapi hódolata emelkedjék az ég felé. Ez az emberiség legszebb kötelessége Istennel szemben. És hányan teljesítik? Hányan mulasztják el? Azért kellene olyan lelkek, akik erre is gondolnak és pótolják az emberek hanyagságát. S kik ezek? Elsősorban a szemlélődő életet élők!

És ha másért nem kellene kiengesztelni Istent, mint a mulasztásokért! De ott van Isten megbántásának egész áradata: gondolatok, kívánságok, szavak, cselekedetek, istenkáromlások és parázna cselekedetek, botrányok és titkos bűnök. Hol találjuk meg azok kiegyensúlyozását az elégtétel és engesztelés által? A világ bűnös életet él és nem tart bünbánatot. Vajjon ki imádkozik és ki engesztel a világért, amelyet romlottsága a pusztulás örvénye felé sodor? Szodoma és Gomorra a bűn zsákmánya. Isten igazakat keres, akik a világ aljas gonosztetteinek számláját kiegyenlítik. Pedig nem sokat kíván. Először száz igazat követel. Annyit nem talál. Enged a számból. Ötvennel is megelégszik. Annyit sem talál. S mindig lejjebb megy. Húszat, azután már csak tízet keres. De még ez is sok volt. Egész Szodomát és Gomorrát megkímélte volna, ha csak tíz igazat talált volna azokban a városokban.

Jelenleg sok Szodoma és Gomorra van és sokkal kihívóbb bűnökben van és arcátlanabb, mint

valaha volt. A tíz igaz még mindig kell. Különben itt a pusztító tűz! A tíz igaz hivatásuknál fogva mindenekelőtt a mi karmelitáink, klarisszáink, karthauziaink, reparatrixeink és örökimádóink és a többiek, akiknek életfeladatuk az, hogy az isteni igazságosság mérlegében mindennap behelyezzék imádkozó életük kiegyenlítő súlyát.

Franciaországban, a nagy forradalom elején, tizenegy, vagy tizenkétezer szemlélődő életet élő apáca volt. „Mikor szerzetesintézményük célja felől kérdezik őket, alázatos és fölséges rövidséggel azt felelik: Istenhez imádkozunk. A tömeg éhesen ráveti magát a földiekre, ők pedig imádkoznak. Az istentelenek lármája mindig jobban betölti a földet és ők még mindig imádkoznak. A bölcselők írnak és okoskodnak, ők pedig imádkoznak. Imádkoznak kórusban és imádkoznak cellájukban. Imádkoznak ajkuk szavával és imádkoznak azzal, hogy feláldozzák hajlamaikat, imádkoznak azzal, hogy sanyargatják és szolgaságba vetik testüket és azzal is imádkoznak, hogy lemondanak minden földi vonzalomról. Testileg cellájukban élnek, de már a végtelenbe emelkednek. Életáldozatukkal fényeskednek és égbe emelkednek és felemelik magukkal a földet.”³

4. AZ IMÁDSÁGOS ÉLET SZOCIÁLIS MUNKA.

Ha a karthauziak vagy a többi imádságos lelkek csak azért lépnének a szerzetbe, hogy saját lelküket üdvözítsék, akkor érthetőbb volna, hogy önzésről vádolják őket.

A leggyakrabban azonban a lelkek üdvéért való buzgalom ott van már a szemlélődő életre szóló hivatások eredeténél. És talán, ha egyénibb szempontok határozzák is meg ennek vagy annak a hivatását, a legtöbbször mégis határozottan apostoli szándék az irány-

³ De la Gorce: Histoire religieuse de la Révolution française, I. 69—80.

adó, hogy önmagukat a lelkekért feláldozzák és értük egészen az imádságnak éljenek.

A szemlélődők a magányba vonulnak vissza, nem azért, hogy a világ békességben hagyja őket, hanem azért, hogy a világ általuk kapja meg a békességet.

Tehát ez semmikép sem az önzés kezdeményezése, hanem kiváló értelemben vett „szociális munka”.

Először is védelmi szerepük által.

5. VÉDIK EMBERTÁRSAIKAT.

Hello ezeket írja: „A szemlélődők fölöslegesei! Akkor fölöslegesek a villámhárítók is a háztetőinken!”

Mikor óriási tűzvész folytán Catania abban a veszélyben forgott, hogy benne minden hamuvá ég, akkor a fenyegető veszedelem elhárítására megtettek minden lehetőt. De semmi sem tudta a lángokat pusztító útjukban megállítani. Akkor a város lakói megemlékeztek arról, hogy Szicília nemes szüze, Szent Ágota, halálakor a városnak adományozta szűzi fátyolát. Előkeresték Ágota fátyolát és odatartották a lángok elé. S íme, azok elaludtak.

6. LEKILEG TÁPLÁLJÁK IS ÖKET.

A szemlélődők nemcsak védik embertársaikat, hanem még lelkileg is táplálják őket.

Nagy szent Teréz ezeket mondotta lelki leányainak: „Imátok a lelkek haladására legyen irányítva. Mostanában hallottam a lutheránusok által feldúlt Franciaországnak szomorú állapotáról. Lelkemet fájdalom sujtotta le. Szívesen adtam volna akár az életemet is, hogy csak egyetlenegy is megmentsek azok közül a lelkek közül, amelyek oly nagy számban veszttek el abban az országban . . . Nekem úgy látszott, hogy imádott Mesterünknek úgy lehetünk segítségére, hogyha szívvel-lelekkel nekilátunk az imának az Egy-

ház harcosaiért, a hitszónokokért és a tudósokért, akik védik az Egyházat. Ez a mi hivatásunk.”⁴

Ismerjük Lisieuxi szent Teréz mondását:

„Mennysországot azzal akarom tölteni, hogy jót teszek a földön.” Ő a felhők fölötti mennyországról beszélt. De ez már igaz volt itteni mennyországról, karmelita zárdájáról is.

Sőt, úgy látszik, hogy minél magasabban emelkedik valaki az imádságos szemlélődésben, annál inkább érvényesül lelki életében „a többi lelkek szempontja”. Nem távozik el Istentől, hanem Istenről való gondolata átfogóbb, tágkörűbb és éppen ezért mélyebbenjáró lesz. Jézusért való szeretete olyan, hogy Krisztustól nem választja el Krisztus tagjait. Aki Jézust egészen szereti, az szereti a lelkeket is, akiket Jézus szeret! Az ilyen imádságos lélek boldogan élvezi az isteni szeretetet mindazokkal a lelki kínokkal együtt, amelyek e fájdalmas élvezettel együtt járnak, — de még inkább szenved azért, mert látja, hogy szeretetének egyetlen tárgyát, Istent nem szeretik jobban.

S minél jobban megérti, hogy Isten minden, annál jobban lesújtja őt, ha látja, hogy a világ úgyszólván semmibe sem veszi Istent, vagy pedig nagyon kevésbe.

Aki a szemlélődő életet az emelkedettebb buddhizmus bizonyos válfajának tekinti, amely közömbös a szegény emberiség iránt és csak a másvilág szemléletében merül el önző lélekkel, az nem tudja, hogy miről beszél.

II. A SZEMLÉLŐDŐ ÉLET ÁLLANDÓ IDŐSZERŰSÉGE.

1. SOK APOSTOLRA VAN SZÜKSÉG.

Sokan semmikép sem veszik tagadásba a szemlélődő életnek fontos szerepét. De ha a jelen idők

⁴ A tökéletesség útja 19. és 20. fejezet.

nehézségeire és követelményére gondolnak és látják, mily erősen kellene küzdeni az Egyház ellenségei ellen, hajlandók azt hinni, ha mindjárt nem is hangoztatják folyton, hogy a szemlélődő formájú szerzetesi élet kevésbé időszerű. Mert vajjon nem megfutamodás-e az, ha valaki könyveivel, vezeklőeszközeivel, vagy feszületével cellájába zárkózik, mikor nincs ember a katekizmus tanítására, az iskolákra és a betegek gondozására és nincs elég ember a lelkipásztorkodásra?

Kétségtelen, hogy az aktív apostolkodás szükséglete megrázóak, sürgősek. Kellenek tanítók és tanítónők. Mindenféle új intézmények létesülnek vagy alapításra várnak. És nincs munkás.

2. NEM MINDENKI ALKALMAS MINDENRE.

De nem mindenki szükségkép alkalmas az aktív életre. Ez vagy az a férfi, aki kitűnő szemlélődő, elég rosszul vezetne egy cserkészcsapatot. Ez vagy az a nő, aki a zárdában tökéletesen a helyén van, a hitbuzgalmi intézményekben vagy gyenge eredményt vagy egyáltalában semmit sem érne el.

És ha figyelembe vesszük a szemlélődő életnek nem ugyan nagyobb, hanem különlegesebb követelményeit, akkor könnyen meggyőződhetünk arról, hogy ez az élethívatus korántsem fenyeget azzal a veszéllyel, hogy nagy tömegeket ragad meg és így jelentékeny számban elvonja a hivatásokat a tevékeny életpályáktól.

Hát legyen úgy! — mondják az ellenvetők. De vajjon nem igaz-e az is, hogy ez vagy az a szemlélődő szerzetes nagyon szép sikereket érhetne el a lelkek gondozásában, ez vagy az a klauzúrás apáca nagyszerűt tehetne a patronázsban, vagy az iskolák vezetésében?

Erre nézve sem forog fenn a legcsekélyebb kétely sem. — Hát akkor mi a kötelesség?

A lélek dolga, hogy döntsön bölcs lelkivezető ellenőrzése mellett.

3. NINCS ELLENTÉT.

De a valóságban nincs ellentét a szemlélődő és az aktív élet között, mint azt egyesek állítják. Mintha bizony az egyik semmi haszonnal sem járna a lelkekre nézve, a másik ellenben hasznos volna! Kétféle élet van, amelyek a tevékenység eltérő formájában különböznek. Az egyiknek tevékenysége közvetlen és közelről ható, a másiké távolabbi, de azért nem kevésbé hatásos.

— Az apostolok, a munkások hiányoznak! És te arra gondolsz, hogy otthagyd a munkateret és kolostorba zárkózol?

— Igen, a munkások hiányzanak. Szomorúan látom. S én mégis elmegyek és imádságos életet akarok élni, de nem azért, hogy elszigeteljem magamat, hanem azért, hogy közreműködjem a nagy munkában. Te küzdve fogsz dolgozni, én pedig imádkozva. Vajon az isteni Üdvözítő nem gondolt-e mind a kétféle munkásra? „A vetés sárga . . . *Imádkozzatok*, hogy aratómunkások jöjjenek!” Imádkozó lelkeket, imádságos élethivatást is kívánt és munkásokat is.

Nagy szent Teréz azt akarta, hogy a karmelita apácák mindenekelőtt a papságért imádkozzanak. Azt mondotta: „Látom, hogy az Egyháznak mily nagy szüksége van erre. Ez annyira meghat engem, hogy szinte tréfának venném azt, ha más miatt szomorkodnánk.” Ötven év múlva Páli szent Vince, midőn látta a papság sorában végbement változást, azt merte mondani: „Ezt a változást talán éppen annak a nagy szentnek köszönhetjük.”

4. AZ APOSTOLI MUNKA TERMÉKENYSÉGE.

A szemlélődők tehát imájuk segítségével nagyrészen biztosítják az „aktív” apostolok toborozásának lehetőségét. Sőt még aratómunkájuk termékenységet is nagyrészt ők biztosítják.

Az isteni kegyelem minden apostoli jónak egye-

düli eszközlője. A kegyelem munkálja a megtérést a rosszról a jóra, a törekvést a jóról a jobbra, az emelkedést a jó keresztény életéről a legkiválóbb erények magaslatáig. Már pedig az apostoli tevékenységen kívül, amelyről már szóltunk, és az áldozaton kívül, amelyről szólni fogunk, — az ima az isteni kegyelem elnyerésének nagy eszköze. Tehát, ahol az ima a legnagyobb, ott az Istenre gyakorolt hatásnak is a legnagyobbaknak kell lennie. Ahol sokat imádkoznak, ott sok az apostoli eredmény.

Az apostolnak sok cselekedete mindenesetre „ex opere operato”, vagyis a szentség erejénél fogva hat és nem annak érdemei által, aki azt kiszolgáltatja. De ez nem áll minden cselekedetéről. És még ott is, ahol a szentség a kiszolgálónak érdemeitől eltekintve a maga ereje folytán hat, vajjon nem áll-e az, hogy a szentség kiszolgálójának erénye az apostoli sikernek egyik eleme? A tömeg azonnal észreveszi, hogy az az ember, aki hozzá szól, Isten embere-e? Azonnal felismeri, hogy homlokán csillog-e valami abból a fényből, amely Mózes homlokát övezte, mikor Istennel való társalgásából a Sina-hegyről lejött. Hívők és hitetlenek egyaránt hamar felfedezik, hogy van-e imádságos lelkület is a beszédben? Ha nincs, akkor üres az, vagy majdnem üres.

Már pedig, ki adja bele az apostol szavába az imádság szükséges hatóerejét? Mindenesetre és pedig elsősorban maga az apostol. De ezenkívül milyen erős támasz az, mikor az Istennel való érintkezésnek, a szemlélődésnek és az Isten-dicséretnek elhivatottjai, húsz, ötven, sőt száz százalékot tesznek hozzá az apostol imájához és éppen azért szavának hatóerejéhez is!

A „Láthatatlan Világosság” szerzője⁵ lebilincselő fejezetben mondja el egy szigorú klauzúra zárdában tett látogatását. Estefelé bement a kápolnába, ahonnan szüntelen közbenjárás emelkedik fel Istenhez. A rács mögött egy apáca térdel és imádkozik. Nem is igen

⁵ Mgr. Benson: *Scènes et récits de la Vie mystique*, 101.

látja az alakot, mint inkább csak sejti. De azt világosan felfedezte, hogy eleven kötelék köti össze szorosan azt az ismeretlen nőt az oltárszekrénnel. Hasonló valami ahhoz a kapcsolathoz, „amely két kereket köt össze, úgyhogy, amikor az egyik mozogni kezd, a másik is megindul”.

„Tudatában voltam annak, írja Benson, hogy az apácának árnyalakja a valóságok és erők egész mindenségének középpontjában térdelt, ahol szívének minden dobbanása és ajkának minden mozdulata örök emberi sorsokra volt döntő kihatással. Ennek a kápolnának néma csendjéből a lelkierőnek sugárkévei indultak ki, amelyek végtelen távolságokban keltettek hatásokat megmérhetetlen intenzitással és beláthatatlan mélységben. Lelkek ujjongtak fel örömben, mikor ennek a sötétlő alaknak messze kiterjedő jó akarata eljött hozzájuk. Más lelkeket pedig, amelyek éppen e pillanatban váltak meg testiüktől, ennek az akaratnak kisugárzó ereje emelt fel. Az örök élet küszöbén lihegve ugyan, de azért mégis mint örökké üdvözültek borultak oda az Üdvözítő lábához . . .”

És azt a lelket, aki imazsámolyánál vagy a karima idejében imádkozik, ha meghal, követi egy második és folytatja az előző munkáját és mint az első, a szentek egyességének kincsestárába árasztja bele imájának értékét. Ezt a másodikat követi egy harmadik és a lánc nem szakad meg többé . . . ha csak közbe nem lép valami istentelen hatalom és a „közjó” vagy a „szabadság” nevében világgá nem szórja ezeket az apácákat, akik a legszükségesebb életfeladatnak szentelték magukat.

5. AZ APOSTOL RÁSZORUL AZ IMÁDSÁGOS LELKEKRE.

Ha az ember a lelkek megmentésében apostolkodik és ismeri a lélek értékét, az üdvösség fontosságát és tudja, hogy a lelkeket Jézus Krisztusnak kell adnia, másrészt pedig, hamar megszerezhető tapasztalatból,

ismeri azokat a szinte áthidalhatatlan ellenállásokat, amelyeket az emberi szív Isten közeledésével szembe helyez, akkor szinte a lélek szorongásáig érzi a szűkségét annak, hogy máshoz folyamodjék, hogy máshol, bárhol is utóvégre, de csak valahol, megtalálja a módját annak, hogy rést üssön abba a tömbbe, amelyet semmi sem tud kikezdeni. Módot keres arra, hogy ebben a dacos gránittömbben egy kis repedést fedezzen fel, és ezekben a gondosan őrzött védelmi állásokban egy megközelíthető pontot . . . Megtéríteni akar valakit és képtelen arra! Pálcájával megüti a sziklát, de semmi sem fakad belőle! Semmi! Még csak meg sem mozdul. Vagy úgy van, mint a támadó katonák! A be nem vett erődítmény lábánál ott hevernek a lepattant és szétroncsolt lövedékek . . .

Pedig a Mester azt mondotta: „Kérjetelek és megadatnak nektek. Zörgessetek és megnyitnak nektek. Bármit kértek is az Atyától az én nevemben, megadja nektek.” Ez igaz. De az én imám oly erőtlenség! Táplálni kell azt sok más imának erejével!

S íme, itt lépnek győzelmesen csatasorba a szemlélődő lelkek!

„Azt hiszem, hogy az imádkozók többet tesznek a világért, mint a küzdők — írja egy híres államférfiú, Donoso Cortes — és ha a világ sora egyre rosszabbul megy, annak az az oka, hogy több a küzdő mint, az imádkozó.” (Oeuvres. II. 124.) Akik szemlélődő életet élnek, azok az emberiségnek égbemutató, Istenre figyelő képviselői. Ilyenekre is szükség van.

A híres D'Hulst azt írta apácanővérének: „Hidd el, hogy a ti szent hivatástok titeket hasznos, sőt a leghasznosabb apostolokká tesz. Ez a gondolat foglalkoztat most, mikor ebben az istentelen városban (Párizsban) apostoli működésünk keserű sikertelenségén tünődöm.”

Magasztaljuk csak bátran, úgysem tehetjük soha eléggé, — magasztaljuk az apostoli tevékenységet, a lelkekért való hősies, áldozatos munkát. De ne feledjük, hogy az Egyház életében más szükséges élet-

működések is vannak. Becsüljük meg mindegyiknek a maga életbevágó szerepét. Ne gondoljuk, hogy az arató munkáskezek és a fáradozó apostoli lábak munkáját úgy becsüljük meg igazán, ha lebecsüljük a szív rejtett munkáját! Krisztus testének különböző tagjai vannak. Mindegyiknek munkája szükséges és sokkal értékesebb, semhogy az egyik a másikra irigykedni volna kénytelen. A tevékeny és az imádságos élethívásban levők ne vitatkozzanak egymással, hanem fogjanak össze szent egységben, hogy közös erővel építsék Krisztus testét.

6. AZ APOSTOLI IMÁDSÁGNAK ISTEN SEM ÁLLHAT ELLEN.

Péguy, a közelmúltnak egyik szellemi vezére így beszélteti egyik művében az imádságról a mennyei Atyát:

Az imádságnak és bűnbánati cselekedeteknek egész áradata hullámszik felém . . . Valami ellenállhatatlan erő hajtja hozzám az imákat . . . Összes gyermekeim imái ostromolnak . . . Ott van elsősorban szerelmes Fiamnak imája a többi imádságok élén! Aztán az Üdvözlégyek szüzi tiszta, nagy hadoszlopai . . . Le vagyok fegyverezve . . . Hogyan is tudnék ellenállni! Fiam minden titkomat közölte velük . . . És Ő maga állt az élükre . . .

Ez a jelképes, eleven magyarázat nincs ellentétben szent hitünk igazságaival.

A mennyei Atya nem állhat ellen soká a százszoros, ezerszeres imádság csendes ostromának. Hiszen az ő Szent Fia vezeti az ostromot. Áldottak legyenek tehát azok az imádságos lelkek, akik a szentségháznak vagy szentségtartónak lábánál gyülekeznek és Jézussal egyesülnek apostoli, hódító imádságban.

Te pedig, emberfia, aki fölényesen, gúnyolódva jársz-kelsz és a te élvezeteidet hajhászod, tudd meg, hogy ha nem volna ott a szerzetesházakban, vagy valamelyik nyomorult pincelakásban, sőt talán előkelő

úriházakban is valaki, aki éretted és helyetted imádkozik, akkor ott, ahol most még elevenen állsz, talán rég nem volna már egyéb, mint valami átkozott Holt-tenger.

A mennyországnak egyik öröme éppen az lesz, hogy megtudjuk majd, hogy ez a világ mennyit köszönhet ezeknek az ismeretlen, imádságos világmegváltóknak.

C) APOSTOLKODÁS AZ ÁLDOZAT ÁLTAL.

ELSŐ FEJEZET.

TUDOMÁNYOS ALAPJA.

I. MINDEN KERESZTÉNY APOSTOLLÁ LEHET A SZENVEDÉS ÉS ÁLDOZAT ÁLTAL.

1. A LEGKIVÁLÓBB MEGVÁLTÓI ESZKÖZ.

P. Chevrier szokta volt mondani: „A lelkeket szavunkkal tanítjuk, de szenvedéseinkkel váltjuk meg.”

És csakugyan, a szenvedés még apostolibb, mint az ima. És az ima is csak úgy lesz termékeny, ha volt gondunk arra, hogy „áldozatos vércseppet” is elegyítsünk bele.

Az olyan apostolkodás, amely csak szavakban merül ki, ritkán hatol a szívek mélyére. Az ember szabadakarata, amely Istennek is ellenállhat, sőt még Isten legmegrázóbb hívásának is, természetesen sokkal inkább ellenállhat az ember szavának is, ha az nem több, mint üres szó és levegőverdesés.

Az áldozat ellenben ellenállhatatlanul győzedelmeskedő fegyver.

Egy pap panaszkodott az ars-i szent plébánosnak, hogy már mindent megkísérelt, hogy plébániáját megtérítse, de mindhiába. „Ígazán mindent megkísérelt már?” — kérdezte tőle a Szent. „Bőjtölt már? Vezeklőövet viselt már? Sanyargatta már a testét? Addig, amíg nem szenvedett juhocskáiért, nem mondhatja, hogy már mindent megkísérelt, hogy Istenhez vezesse őket.”

Ezek a szentnek szavai. A szenvedés az a váltásdíj, amellyel a lelkek meghódításának hatalmát megvesszük.

A „szenvedés” szót itt a legtágabb értelemben vesszük. Tehát nemcsak a fizikai szenvedés szűk értelmében. Az áldozat a legkiválóbb megváltói eszköz. Az isteni Üdvözítő példája ennek a záloga.

2. KRISZTUS IS EZT VÁLASZTOTTA.

Ő megválogathatta eljárásának eszközeit. Fel is használta nagyban a külső apostolkodást és az imát is. De megváltói működésének csúcspontját a Kálváriára helyezi.

A jog szempontjából tekintve, az Üdvözítő legkisebb cselekedete is megváltói cselekedet volt. Valóban mégis a kereszt érdemli meg a megváltás főeszközének nevét. „Sine sanguinis effusione non fit remissio.”¹ Az isteni Bárány vérének ontása nélkül semmi sem történt volna. Üdvözítő vérének ontásával pedig mindent helyreállított. Krisztusnak szenvednie kellett. „Christum oportuit pati.”² Az Üdvözítő nem volt akármilyen úton-módon közvetítő, hanem közvetítővé tette magát az áldozat által. „Per sanguinem crucis ejus.”³

A kereszt uralkodik Krisztus egész történetén. Sőt az egész világnak történetén.

A kereszt csodálatos isteni ereje érezhető volt, mielőtt még megjelent volna, mert megoltalmazta a világot, még mielőtt a Kálvárián felemelkedett. Előrevetett árnyéka az üdvösség jelével jelöli meg már az emberiség bölcsőjét is, azét a szegény születő emberiségét, amely az imént vétkezett, de meghallotta a megváltás ígéretét is. És az egész ószövetség a megváltó Messiás várásában él. Az ószövetség olyan részletesen írja le

¹ Zsid. 9, 22.

² Lk. 24, 26.

³ Kol. 1, 14. Ef. 1, 7.

az Emmánuelnek fenntartott megpróbáltatások egész sorozatát, hogy evangéliumaink nélkül is, már a prófétákban megtaláltnók az egész szenvedésnek részleteit, beleértve az ecetet és epét és a kereszttövében kockavetéssel kisorsolt varratlan köntöst is.

A próféták és főképp Izaiás részletezik az isteni Áldozat szenvedéseit, és szólnak a „fájdalmak férfiújáról”, aki a mi nyomorúságunkat magára vette. „Vere languores nostros . . . Virum dolorum.” Az ószövetségi Szentírásnak úgyszólván minden lapján egy-egy „előkép” jelenik meg, és a szenvedő Üdvözítőt jelképezi. Ábel, Izsák, József, Jób az Istenembernek tanúi és vértanúi, akiket a Zsidókhoz írt levél említ fel. Egyeseket felkoncoltak, másokat ütlegeltek és szidalmaztak, ismét másokat bilincsbe vertek és börtönbe vetettek. Megkövezték őket, kettéfűrészelték őket, keservesen megkínózták és megölték őket. Barangoltak a földön, mindenben hiányt szenvedve, mindenféle szorongatásnak és gyötoremnek kitéve. „A föld nem volt méltó arra, hogy őket hordozza.”⁴

Ők mind előre hirdették az Áldozatot. Imájukkal és életszentségükkel kieszközölték azt, hogy Isten városokat, tartományokat, sőt az egész világot fenntartotta, és megakadályozták azt, hogy Isten az embereket bűneik miatt újabb vízözönbe ne temesse.

S íme, végre annyi „előkép” és „előrehirdetés” után megjelenik a várva-várt Messiás.

3. JÉZUS EGÉSZ ÉLETE ÁLDOZAT.

Megszületik. A szenvedés már leselkedik rá, és a betlehemi jászolban érdes cirógatásaival fogadja őt. Názáretben, Egyiptomban, nyilvános életének egész hosszában, mint az árnyék, követi Jézust⁵ egészen addig, amíg a kereszten a szegény szétmarcangolt áldozat utolsót lélezkedik.

⁴ Zsid. 11, 38.

⁵ „Tota vita Christi crux.” Krisztus követése.

A kálváriai áldozat már a világ kezdetétől fogva el volt határozva.⁶ Most pedig már megtörtént tény. Ez már nem előkép, vagy jelkép, hanem létező valóság.

Bármilyen utat válasszon is az ember, hogy Istent megtalálja, mindig a keresztre akad, ha elég messzire megy. Azt mondaná az ember, hogy a kereszt állja el a látóhatárt. De nem! Átala emelkedünk fel az Istenhez. Gerendákból az ember torlaszt is csinálhat, de eszközt is a felemelkedéshez. Csak jól fel kell használni a két megváltó gerendát!

Igy tehát Krisztus volt az első, aki szenvedése által apostolkodott. S Ő azt akarta, hogy megváltói művében az összes apostolkodások közül ez legyen a legtermékenyebb. Tehát Krisztus tanítványa számára ugyanaz a szabály érvényes.

Akik legközelebb álltak az isteni Megváltóhoz, azok részesültek a legnagyobb mértékben az Ő keresztségében és áldozatában is.

4. FÁJDALMAS ANYA.

Isten Fiához legközelebb állt Isten Anyja. Tehát ő részesült leginkább szent Fiának szenvedésében és áldozatában. A keresztrefeszített Üdvözítő után legtöbbet a Fájdalmas Anya szenvedett. Ő osztozott leginkább, a lehető legteljesebb fokban Krisztus szenvedésében. Ő szenvedett legjobban, mert lélekben együtt szenvedte szent Fiának testi-lelki kínjait és ő hozta meg Krisztussal együtt a keresztáldozatot. Azért mondjuk a Fájdalmas Anyát a vértanúk Királynéjának, mert az ő szenvedése felülmúlta az összes emberek, az összes vértanúk szenvedését. Jézus, az isteni Közvetítő Szűz Máriát tette meg legelső munkatársává, az apostolok Királynőjévé, azért kellett neki a szenvedésből is a legnagyobb részt kivennie. Azért áll a

⁶ „Qui occisus est ab origine mundi.” A megölt bárány a világ kezdete óta. Titk. jelen. 13, 8.

megváltás keresztútján a *Vir dolorum*, a Fájdalmak Férfia mellett első helyen a *Virgo dolorosissima*, a Fájdalmas Szűz.

5. APOSTOLOK ÁLDOZATA.

Szűz Mária után az isteni Üdvözítő az apostolokat fűzi legszorosabban megváltói művéhez. S ugyan-csak nekik ígéri a keresztben való bővebb részesedést is.

Egy napon feltárja előttük, hogy mi fog bekövetkezni. „Az Emberfiának szenvednie kell. S a zsinagóga vezetői megtagadják őt és halálra adják.” És a Mester még hozzáteszi, hogy megértsék azt a kötelességüket, hogy hozzá hasonlónak kell lenniök: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát és vegye föl keresztjét mindennap.”⁷ Más alkalommal pedig megjegyzi, hogy ahogyan bántak a Mesterrel, úgy bánnak majd a tanítványokkal is. „Gondoljatok arra, hogy a tanítvány nem nagyobb a mesternél. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.”⁸ Ezek a szavak pedig igen közel állanak az apostoli hatalmak közléséhez. „Én pedig rendelvelek titeket, hogy menjetek és gyümölcsöt teremjetek és gyümölcsötök megmaradjon.”⁹ Ez elég világos bizonyítéka annak, hogy az üldöztetés és a megpróbáltatások elválaszthatatlanok a termékeny apostolkodástól.

És néhány verssel tovább megerősíti ezt az igazságot és értékes bátorítást fűzve hozzá, ezeket mondja: „E világon szorongatástok vagyon; de bízzatok, én legyőztem a világot.”¹⁰

⁷ Mt. 16, 24.

⁸ Jn. 15, 20.

⁹ U. a. 15, 8.

¹⁰ U. a. 16, 33.

6. AZ IFJÚ EGYHÁZ SZENVEDÉSE.

És ez nem volt csak pusztá ígéret. Az Egyház története bizonyítást tesz arról, hogy az ígéret nem maradt meddő, és hogy a tanítványokkal úgy bántak, mint a Mesterrel. Az Egyház az üldözések vérhullásában növekedik.

„Hová még, Uram?” — kérdezi Szent Péter Jézustól, aki a Rómába vezető úton jelenik meg neki. „Megyek Rómába, hogy újra keresztre feszíttessem magamat.” Péter utódai megemlékeznek ezekről a szavakról. Az első három század pápái, néhány kivétellel, mind vértanúk lettek.

És ha a századok folyamán különösen termékeny apostolkodást látunk, akkor nem kell sokáig keresnünk, hogy ennek az áldásos működésnek mélyebb okát megtaláljuk. Vér van a tájakon. Nem ugyan betűszerinti értelemben, nem mindig az ereknek vére, hanem mindig legalább is a benső áldozat, a szívnek és az akaratnak megtörése, az *én*-nek teljes feláldozása.

Minden szülésre vonatkozik ez a mondas: in dolore paries. Akár testi, akár lelki születésről van szó, a szülés mindig csak fájdalmak közt történik. Hasonlóképen minden termékenységi titka abban van, hogy a magot előbb a földbe kell temetni. Ott meg kell hálnia és csak azután csírázhatik ki a vetés. „Nisi granum frumenti . . .”

II. A KERESZTÉNY LÉLEK MINDIG APOSTOLI CÉLRA IRÁNYITJA SZENVEDÉSÉT ÉS ÁLDOZATAIT.

Aki teljes keresztény életet él, az ösztönszerűleg is apostoli célra, a lelkek üdvösségére ajánlja fel keresztjét, áldozatait és szenvedését.

Miért? Azért, mert a mi Mesterünk is a lelkek üdvéért szenvedett és áldozta fel magát.

1. JÉZUSSAL VALÓ EGYESÜLÉSÜNK KÖVETELI.

Ha csupán csak távolról vagy kívülről szemléljük is isteni Megváltónk életpéldáját, már ez a szemlélet is mindnyájunkra nézve ösztönzés és meghívás, hogy a lelkek megváltásának nagy művében Krisztussal együttérezzünk és együttműködjünk és az ő isteni áldozatával a mi áldozatainkat is egyesítsük. De ha meggondoljuk, hogy egyek vagyunk vele, hogy az ő titokzatos testének vagyunk tagjai, tehát az ő életét vagyunk hivatva élni és folytatni, akkor már nyilvánvaló, hogy szent kötelességünk részt venni Jézus szenvedésében és áldozatában a lelkek üdvösségére.

A világ Üdvözítője Jézus Krisztus. Éspedig Jézus Krisztus egyedül. De amint már nyomatékosan hangsúlyoztuk, az egész Jézus Krisztus. Nemcsak a fej egyedül, hanem a fej és a tagok. Szóval, a világ üdvözítője — különböző, de való mértékben — mind-egyikünk is.

Ha pedig bizonyos, hogy az Üdvözítő főképp a kereształdozata által akarta megváltani a világot, akkor világos, hogy jog és igazság szerint mi is bele vagyunk foglalva a megváltói áldozatba, a mi tevékeny közreműködésünk is beletartozik.

A keresztség szentsége által az Üdvözítő személyéhez vagyunk kapcsolva. S éppen azért művéhez is. És mi az ő műve? A megváltás, a megváltás az áldozat által.

A keresztyén a mindennapi élet gyakorlatában, tudatlanságból, vagy gyávaságból, kibújhat ez alól a logikus következtetés alól. De ezzel a tan következetes, kötelező erejét nem csökkenti.

Krisztus az Üdvözítő.

Üdvözítő az áldozat által.

Minden keresztyén része a teljes Üdvözítőnek. Tehát kötelessége, hogy az áldozatból is kivegye részét.

2. MILYEN LELKÜLETTEL VÁLLALJUK A KERESZTET?

Olykor nem határozzák meg eléggé az értékek rendjét azok között a különböző tárgyak között, amelyekre a keresztény önmegtagadás vonatkozhatik és amelyekre vonatkoznia kell.

Azt mondják: Győzd le magadat! Mert kell, hogy lelkedet megóvjad a bűntől, hogy kikerüld a mindig lehetséges kísértést, hogy jellemet faragj magadból. Természetesen mindez sürgősen szükséges.

Azt is mondják: Gyakorold magad az áldozatokban, mert bűnös ember vagy! A bűn követeli az engesztelést . . . Ez is rendjén van!

De ezekből az egyéni indítóokokból ki lehet emelkedni és látóhatárunkat ki lehet tágitani. S milyen jól esik, ha megtesszük azt!

Tehát az olyan lelkeknek, amelyek képesek azt megérteni, nyissuk meg a másokért vállalt szenvedésnek fölséges távlatait.

A kereszt váltja meg a világot. A Kereszt, nagy kezdőbetűvel, a Mester keresztje. A kereszt, kis kezdőbetűvel, a mi keresztünk. Megszokott beszédmódunk, hogy a mi nehézségeinket, szenvedéseinket és áldozatainkat „keresztnek” mondjuk. Milyen fölséges gondolat is az, hogy legcsekélyebb szenvedésünket is, ha úgy fogadjuk, amint azt fogadni kell, a „kereszt” megváltó szavával jelöljük meg.

3. TEVÉKENY ÁLDOZATOK.

Ha fájdalom szakad rá a kegyelem állapotában levő keresztényre, akkor tudatában van keresztény hivatásának és éppen azért Krisztus egy részének, a feszület egy darabkájának, a Keresztrefeszített tagjának gondolhatja és kell is, hogy annak gondolja magát. Az Üdvözítővel való egyesülése folytán az ő szenvedése termékeny szenvedés. Megváltások csíráznak ki ebből az elfogadott, felajánlott, átölelt szenvedésből.

„Ez a szenvedő korántsem csupán passzív. Áldo-

zat, de tevékeny áldozat. Megbénítva és megsemmisítve is, mozgató erővé alakul a természetfölötti rendben. Tehetetlensége, amelyet keresztény módon fogad el, hatalmának forrása lesz. Szent Pál apostollal mondhatja: „Midőn erőtlen vagyok, akkor vagyok hatalmas. Mindent összefoglalva, vajjon nem Krisztus-e ő a maga módja szerint, mikor még a gyötrelméből is a megváltásnak néhány csíráját nyerheti és felebarátja történetébe illesztheti bele azokat.”¹¹

4. A KERESZT JELE.

Ha az ember repülőgépen emelkedik fel a magasba és elszáll a városok és községek fölött, feltűnik neki a városok közepén templomaink és székesegyházainknak kimagasló keresztje. Onnan a magasból is fel lehet ismerni a kereszt jeléről Isten házeit.

A keresztény is Isten temploma. A Mester, aki onnan felülről szemlél bennünket, annak örül leginkább, ha Isten templomainak ezt a jellegzetes, megkülönböztető jegyét, a szent kereszt jegyét látja meg bennünk.

Nem azért, mintha kedve telnék abban, hogy teremtményét szenvedni látja. Nem mintha Isten dicsősége táplálkoznék szenvedéseinkkel és a rendellenességekkel, amelyeket örvendetes teremtésébe leggyakrabban a mi ügyetlenségünk vagy hibáink dobnak bele. Hiszen ezek nem illenek bele Istennek első tervébe, aki magában véve a teremtetlen örömnék óceánja. A szenvedést a bűn állította bele az emberiség életébe, mert a bűnösnek bűnhődnie kell és meg kell szenvednie a bűnéért. Azt is mondhatjuk, hogy a szenvedést a Megváltó állította bele a keresztény életbe, mert Ő, az isteni Bárány, magára vállalta az összes bűnösök bűnéért az elégtételt és azt főképen szenvedése és kereszthalála által akarta megadni. Isten azért juttat nekünk is szenvedést, mert Krisztussal egyek vagyunk, és mert az Ő vele való egységünk természetfölötti, isteni

¹¹ G. Goyau: Autour du catholicisme social, I. 76.

értéket ad szenvedésünknek. Hiszen abban Jézus Krisztusnak és megváltói szenvedésének képmását ismeri fel a mennyei Atya.

A Fiúnak az fekszik legjobban a szívéen, hogy az Atya színe elé tartsa saját szenvedésének folytatását tagjaiban, akik vele egyesülve vannak. Ő most már dicsőségében nem szenvedhet többé, mert „a feltámadt Krisztus nem hal meg többé” és nem is szenved többé. Éppen azért Atyja dicsőségére és a mi megváltásunkra, legalább tagjainak személyében akar szenvedni. Mert neki kedve telik abban, hogy bennük, mint megannyi szenvedő és keresztfeszített jézusokban megsokasítsa magát és így egészen az utolsó ítélet napjáig folytatja szeretetteljes és fájdalmas szenvedését.¹²

Jézus már fölment az égbe. Itt a földön maradtak titokzatos testének élő tagjai. Ezek megnyugtatják Krisztust, ezek folytatják őt. De vajjon igazán folytatják-e őt, ha nem cselekesznek úgy, amint Krisztus kezdett cselekedni? Már pedig Krisztus azzal váltotta meg a világot, hogy föláldozta magát. Krisztus tagja sem fogja megváltani a világot, ha fel nem áldozza magát.

III. ELÉGTÉTEL ÉS ENGESZTELÉS MÁSOKÉRT IS.

1. BÜNTETŐ ELÉGTÉTEL

Sokan nehézkesek az elégtétel és a bűnhődés megértésében. Miért vegyük magunkra a bűnhődést, az elégtételt, holott az csak büntetés és nem orvosolja a bajt, a törvény megsértését? Lehet, hogy egyik-másik ember magába száll a bűnhődés folytán, de hányan és hányan vannak, akiket nem javít meg? És mi a célja annak, hogy egy ártatlan vállalja magára az elégtételt a bűnösért, aki talán legtöbb esetben tudomást

¹² V. ö. Lyonard: Apostolat de la souffrance. 6. fej.

sem vesz róla és aki folytatja megátalkodott, bűnös életét?

Ne csodálkozzunk azon, hogy az elégtétel, a bűnhődés és az engesztelés kevés megértőre talál! Az ember irtózik a szenvedéstől és mindenképen igyekszik legalább önmagával elhitetni, hogy nem érdemelte meg a szenvedést. A büntetést is kevés bűnös vállalja és kevesen látják be, hogy az igazságos. Még kevesebben értik meg, hogy ártatlanul még mások helyett is vállalják az elégtételt.

De ha az ember nem ölte ki lelkéből az igazság-érzetet, akkor nem csodálkozik azon, hogy a bűn büntetést érdemel és elégtételt követel. A gyermek ösztönszerűen megérti, hogy az őt meg nem illető és különben is bűnös élvezet után igazságos büntetés jár. Nem szereti a büntetést vagy a fájdalmat, de érzi és tudja, hogy megérdemelte. Nemcsak a gyermek van így, hanem a felnőtt is, ha nem altatta el lelkiismerete szavát. „Érzése” tiltakozik, de lelke mélyén kénytelen helyeselni az eljárást.

2. ELÉGTÉTEL ISTEN SZEMPONTJÁBÓL

A hittudomány arra tanít, hogy a bűnben két elem van: az embert meg nem illető gyönyör és az Isten megbántása.

Ha Isten semmiféle elégtételt nem kívánna, amellyel bünteti az illetéktelen gyönyört és visszaállítja az igazságosság egyensúlyát, akkor csak örökre nevetségessé tenné magát. Isten jó, végtelenül jó. De kell, hogy igazságos is legyen, és pedig époly végtelenül igazságos, mint amilyen végtelenül jó, mert különben nem Isten többé. A Magasságbelinek szükségkép büntetnie kell, különben már nem Magasságbeli.

A nehézség igazán csak onnan ered, hogy nekünk a bűnről nagyon tökéletlen és nagyon hiányos fogalmunk van.

Nézd csak meg jól a bűnt! Mi is a súlyos bűn? Az ember kettő közé van helyezve. A Magasságbeli

közé, aki fölötte van és követel, és az alsórendű közé, ami benne van és követelődzik. Az ember többre becsüli a maga szeszélyét, mint Isten felséges akaratát. Istent semmibe veszi. A gyakorlatban kisemmizi. Cselekedete megkísérelt istengyilkosság, amely hatásában természetesen eredménytelen, de elvben mégis istengyilkosság.

Itt már a legelemibb igazságosság is elégtételt követel.

Jog és igazság szerint nekünk kellett volna megfizetnünk az elégtételt minden gonosz tettünkért. A bűnös dolga, hogy önmagáért fizessen.

Tudjuk azonban, hogy az irgalom törvénye övezi körül az egész világot.

A számlát ki kell egyenlíteni és a számla kiegyenlítésének teljesnek kell lennie. Kifizetik. De az ártatlan fizet a gonoszért.

Ez előtt a dogma előtt az ész korántsem lázad fel, hanem inkább leteszi a fegyvert.

Ha mindenütt másutt megengedjük a helyettesítést, miért kárhozzatnók azt itt?

És ha a gonosztevő nem akar engesztelni, vagy képtelen arra, akkor Isten egyszerűen törődjék bele abba vagy legyőzöttek vallja be magát? És mondjon le az Őt megillető elégtételről? De mikor lehetnek és vannak a bűnös helyett mások, akik égnék az Isten iránti szeretettől és leghőbb vágyuk, hogy a bűnös helyett ők adjanak elégtételt a megsértett Istennek és így megdicsőítsék Istent és irgalmat esdjenek le a bűnösre is.

Az emberiség ösztönszerűleg gyűlöli az igazságtalanságot és kénytelen elismerni a gonosztevőért fizető igaznak a jóságát. A rövidlátó okoskodó ezen talán méltatlankodik. A keresztényeknek ellenben megszokott dolog a másokért való, legtöbbször rejtett elégtétel nagybecsülése. Hiszen már a Szentírás első lapjain olvashatjuk, hogy Isten Szodoma és Gomorra megváltására néhány igaz hűségét kívánta.

És ez mindig így lesz, akár a gonoszokért való

jóvátételről, akár pedig az igazaknak szóló kegyelmekről van szó.

3. TÉNYEK.

Mondjuk, hogy kegyelmeket kell kieszközölni az Egyháznak, vagy az Egyház bizonyos részének. Akkor Isten mindig támaszt olyanokat, akik a szenvedés által apostolkodnak. Sziénai szent Katalint az avignoni hitszakadás alkalmával adta Isten az Egyház támaszára. VI. Sándorért kell elégtételt nyújtani? Ott van Henriques Mária és Borgia szent Ferenc. XIV. Lajos híres kedvencének, Pompadour asszonynak pendantja De la Vallière Erzsébet, aki tizenhatéves korában lép be az Orsolyák rendjébe, föláldozva gyönyörű haját és mesés szépségét. Igen szigorú bűnbánati életet él és így erőszakolja ki az égtől szomorú hírnévre szert tett rokonának megtérését.

Isten büntetni készül a gonosz világot. De ott van Szent Ferenc. Stigmatizált, átluggatott kezével védőfalat emel. A földgömböt keblére szorítja. Az isteni csapások pedig ezen a jelentéktelen és mégis legyőzhetetlen akadályon, az alvernói szeráfnak véres kezén megtörnek.

4. A LEGNAGYOBB ELÉGTÉTEL.

A világ megvédésére, vagy megváltására, mindezeknél az ártatlan lelkeknél jobb eszközzel rendelkezünk. Ott van a legkiválóbb értelemben vett Igaz, az isteni Keresztrefeszített, Jézus Krisztus.

„Statera facta corporis.” A kereszt az elégtétel eszköze, „az igazságosság mérlege” énekli a „Vexilla regis” kezdetű egyházi ének. Semmi sem mutatja annyira a megtartandó egyensúlynak szükségességét, mint ez a két fölséges, egyensúlyozó, véres keresztgerenda.

Itt az elégtétel, a helyettesítés egészen a vértanú-

ságig megy. Az emberek gonosztettei az Istenember halálát kívánják.

Azt mondtuk, hogy a bűn bizonyos értelemben istengyilkosság, bár tehetetlen. Ha tökéletesen kellene megbüntetnie Istennek ezt a szándékolt megsemmisítését, amelyet az ember bűnös beleegyezésével legalább is megkísérel, akkor ahhoz nem kellene kevesebb, mint a bűnös ember halála. De még ez is oly jelentéktelen elégtétel volna, hogy számba sem jönné.

Csak az Istenember halála oldja meg az elégtétel kérdését. Halálának emberi értéke van, mert hiszen ember halála. De isteni értéke is, mert Isten halála. Az elégtétel így az igazságosság követelményeinek megfelelő és teljes, sőt bőséges és túláradó.

5. ELÉGTÉTEL A MEGVÁLTÓVAL EGYÜTT.

Az Üdvözítő elégtétele csodálatos dolog. Egyedül Ő, mint Istenember képes Istenhez méltó elégtételt adni. És Ő isteni leleményességgel megtalálta a módját, hogy minket is képessé tett az isteni elégtétel adására azáltal, hogy egyesít minket önmagával.

Az oroszánrészt az Üdvözítő vette magára. Bennünket pedig megtisztel azzal, hogy a mi részünket is kívánja. A lelkek megváltásának nagy munkájában bennünket társaivá tesz. A világ megváltása nem egy valakinek a műve, ha mindjárt a Szűz Fia, az Isten Fia is az a személy. A világ üdvössége a nagy keresztény testületnek, Krisztusnak és a vele egyesült keresztényeknek műve.

Még a legutolsó keresztény is, ha Krisztusnak élő tagja és elég nagy szíve van ahhoz, hogy szándékaiba belefoglalja Krisztus többi élő tagjait, keresztjeinek legkisebbjét is a megváltás eszközévé teheti.

A megváltásról (de Deo Redemptore) szóló hittani igazságokat két csoportba oszthatjuk.

Az első rész arról szól, hogyan váltotta meg az Üdvözítő a világot. A második pedig arról, hogyan folytatja megváltói művét minden ember által és min-

den emberben. Tehát az első arról szól, hogy mit tett Krisztus, a Fej, az emberiség megváltásáért. A második pedig arról, hogy mily szerepe van Krisztus titokzatos teste tagjainak a megváltás folytatásában. Egy kereszténynek sincs joga ahhoz, hogy ennek a fölséges hittudománynak akár az első, akár a második részét figyelmen kívül hagyja.

Sajnos, milyen kevesen tudják azt, hogy a keresztény életnek követelményei meddig terjednek? Vajjon hány keresztény gondol arra, hogy Krisztus megváltói életművét folytatnia kell? Ezt pedig csak úgy teheti, ha részt vesz Krisztus áldozatában.

6. MÁSOKÉRT ELÉGTELT NYUJTÓ HŐS LELKEK.

S mivel sokan nem érdeklődnek eziránt, vagy kibújnak ez alól a kötelesség alól, éppen azért követeli az isteni Üdvözítő attól a néhánytól, aki figyelmesebb és hőselelkű, hogy az üdvözítői közreműködésben nagyobb részt vegyenek.

Az isteni Üdvözítő ezeket mondotta Durnerin Teréznek: „Én igazságos vagyok és ha egy lélek teljesítette személyes feladatát, akkor engesztelésének fölségét veszem és azt isteni céljaimra fordítom. Egyesítem azt túlárado érdemeimmel és engesztelésemnek és választottaim engesztelésének erejével tetézve azt, kincset csinállok magamnak belőle, amelyre féltékeny vagyok. Ez az oka azoknak a túlárado engeszteléseknek, amelyek az én választottaim életét folytonos vértanúsággá teszik. Én mindent isteni nézeteim szerint ítélek meg, sürgetem a munkát és növelem bennük a fájdalmat. Ennyi fáradságos munka kell ahhoz, hogy az isteni élet kicsírázzék szegény halandó lényünkben.”

Ilyen és hasonló „belső szavaktól” ösztönözve, ő, a Szegények Barátjainak alapítónője, így kiáltott fel: „Ó, lelkek kellenek, amelyek nemcsak részvevők, hanem nagylelkűek is! Lelkek, amelyek égnek a vágytól, hogy a bűnbánat által bizonyítsák be szeretetüket Jézusnak! Ezek szükségesek, hogy más hasonló lelke-

ket támasszanak, amelyek most még a tunyaságban és a jólét önző kényelmességében szunnyadoznak. Áldozatok kellenek! Jézus ilyeneket keres. Megdicsőült testében nem szenvedhet többé. Azért a szeretettől felsebzett szíve olyan lelkeket keres, amelyekből kegyelmeket meríthet, hogy sok halottat támaszthasson fel, akik rettenetes sírokban fekszenek.”

„Döntő fontosságú órában élünk. A jók sokat szenvednek. Engeszteléseik és könyörületért esdő kiáltásaik már azon a ponton vannak, hogy irgalmat eszközöljenek ki. De a szeretetnek önkéntes vértanúi kellenek ahhoz, hogy ezt a végső sikert biztosítsák. Az isteni irgalom mérlege az igazak hősiességére vár. Mert csak ezen az áron kerülhetjük ki azokat a rettenetes csapásokat, amelyekkel az ellenség fenyeget. Legyünk mi azok az áldozatok, akiknek külszíne alatt Jézus befejezi szenvedését és bizonyos értelemben megváltja a világot, amely fuldokol a piszokban.”¹³

A következő fejezetben meglátjuk majd, hogy Isten mily csodálatosan munkálkodik, hogy Krisztusának dicsőségére, szegény földünk megkímélésére és az Egyház épülésére az áldozatnak önkénteseit megtalálja.

¹³ Hamez: Thérèse Durnerin, 483. 510.

MÁSODIK FEJEZET.

LÉLEKTANI MAGYARÁZATA.

I. AZ ÁLDOZAT APOSTOLAINAK VISZONYLAGOS RITKASÁGA ÉS BŐSÉGE.

1. RITKÁK AZ ÁLDOZATOS LELKEK.

Imádkozásra talál az ember lelkeket és munkára is, még nagy számban is. De már a szenvedésre csak igen keveset. A királyi útnak kevés királya és királynője van. Az összes hivatások közül az áldozatra való hivatás a legtitokzatosabb, a legfölségesebb, a legisteneibb és éppen azért a legritkább is.

De talán kevésbbé ritka, mint ahogy azt első pillanatra gondolnók. Aki tudja, hogy az ember milyen ösztönszerű ellenkezéssel távolodik el a szenvedéstől, annak számára talány és csodálni való dolog, ha látja, hogy egyes lelkek milyen lelkesedéssel szánják arra magukat.

Világítsuk meg teljesen ezt a látszólagos ellentmondást:

A szenvedni tudó lelkek kevesen vannak. De azért korántsem hiányoznak.

A szenvedés szinte hihetetlen arányokban van elterjedve a földön. Éppen azért azt várnók, hogy az emberek a lehető legjobban értékesítik is azt.

Pedig valójában nem így áll a dolog.

A keresztek hemzsegnek. Azok a lelkek pedig, amelyek a keresztek hasznosítják, nagyon gyéren vannak. Sőt annyira ritkák, hogy az ember csodálko-

zik és gyönyörködik benne, ha itt-ott talál egy ilyen lelket. Milyen kár is az, hogy az ember az érdemszerzésnek annyi alkalmát bírja saját magában, vagy közvetlenül a mellett halad el és mindent veszni enged. Pedig ezekből a megváltás forrását nyithatná meg sokak számára.

Azután meg nem is függ tőlünk, hogy vállaljuk-e a szenvedést vagy sem. Hiszen az erőszakoskodik és ránk nehezedik. Nem szükséges hosszú élet ahhoz, hogy az ember ezt tapasztalja.

Egy gyermeknek, aki holmi nagy bánatában szomorkodott, azt mondták: „Nézd csak a babádat, az nem sír!” „Nem sír! — felelte a gyermek, és pedig olyan mélyenlátással, amelyet maga sem sejtett — de ha élne, akkor biztosan sírna.”

2. KEVESEN ÉRTÉKESITIK A SZENVEDÉST.

Sajnos, minden ember szenved és mégis mily kevés ember értékesíti a szenvedést!

Még a keresztények közül is vajmi kevésnek van olyan hite, amilyen hite volt annak a fiatalembernek, aki gyógyíthatatlan betegségben szenvedett ugyan, de azért egyik barátjának, aki úgy, mint ő, egyre növekvő bénulásban szenvedett, mégis ezeket írta: „Azoknak az embereknek, akik engem meglátogatnak, néha azt mondom, hogy egyáltalán nem vagyok boldogtalan. Hangoztatom, hogy a boldogságot az ember megtalálja bármilyen állapotban is, ha ott tudja keresni, ahol van, vagyis Istenben. Ezekre a szavakra csak csodálkozó, sőt egy kissé szorongó tekintetek is merednek rám, amelyek látszólag azt kérdezik, vajjon agyvelőmben nincsenek-e zavarok? . . . Azok, akik olyan szerencsések, mint mi és értik a szenvedés értékét és szükségességét, azok igazán kiváltságoltak.”

Halljuk csak tovább, hogy ez a „kiváltságolt” hogyan beszél betegségéről: „A bénulás lassan-lassan kiterjed a vállamra és a tagjaimra. Működő ízületek egész testemben már csak bokámban, a csuklóimban

és jobb könyökömben vannak. 1919-ben tudtam meg teljes bizonyossággal, hogy betegségem gyógyíthatatlan. Azóta a legnagyobb nyugalomban és tökéletes békében élek." (Kiadatlan levél, 1921 febr. 17-ről.)

A zsidók a keresztet örültségnek tartották, a pogányok pedig botránynak. Hány keresztény hasonlít azokhoz a zsidókhoz és pogányokhoz, akikről Szent Pál beszél, vagy azokhoz a látogatókhoz, akikről az imént idézett levél szólt. Krisztus követésének szavai szerint sok keresztény kész Jézust egészen a Jordánig vagy a Tábor-hegyéig követni. De már az Olajfák-hegyére vagy a Kálváriára, azt nem!

3. AZ ÁLDOZATOS SZENVEDÉSNEK VILÁGMEGVÁLTÓI EREJE.

Ó, ha minden szenvedő lélek tudná, hogy szenvedéseinek mekkora az értéke, milyen áldásosan gyümölcsöztethetné azt! Ha tudná, hogy mekkora erő rejlik lemondásainak legcsekélyebbjében is, ha az Üdvözítő Jézus áldozatával egyesíti azt!

„És ha az isteni Gondviselés azt akarná, hogy mozdulatlan legyek, hogy kezem, lábam meg legyen kötözve, még akkor is azt mondhatnám, hogy szenvedésemmel a megváltás munkáját folytatom. Az a lélek, amelyik imádkozik és szenved, gyakran erősebb és nagyobb, mint az evangélium hirdetője.”

Ennek megértéséből nőttek ki azok az intézmények, amelyek a rejtett önfeláldozással akartak közremunkálkodni a világ megváltásán.

„Legyenek mások tevékeny és hódító apostolok, akik a harcba vetik magukat. Mi legyünk Jézus Krisztusban a rejtett áldozatok. Vele, benne és általa megvásároljuk a világ üdvösségét.”¹

Tehát vannak lelkek, akik szívesen vállalják a keresztet és az áldozat szerepét!

¹ Mère Marie de Jésus, Deluil-Martiny, a Jézus Szíve Leányoknak alapítónője.

Erre csak isteni erő ösztönözheti őket! Vagy nem csoda az, hogy azok, akik természetüknél fogva legbensőbb ösztönös erővel irtóznak a kereszttől, mégis elfogadják a keresztet, mi több, megszeretik, sőt önként keresik is azt?

Nézetünk szerint a Magasságbelinek ereje itt nyilvánul meg a legmagasabb fokban.

Mit mondanak a tények?

4. AZ ÁLDOZAT-HIVATÁSNAK KIVÁLÓ PÉLDÁI.

A szerzetekben, sőt néha még a világban is az önfeláldozásnak és a rendkívüli áldozat-hivatásnak egészen kiváló példáit találjuk.

A történet is feljegyzett ilyeneket a különböző korszakokban.

Ott van pl. Viterbói szent Róza. „Ő mint remete élt, és szünet nélkül, áldozat gyanánt ajánlotta fel magát az Egyházért. Egész élete a szentek egyességének szemléltetése volt. Érezte az Egyház ama nagy testéhez való tartozását, amelyről Szent Pál apostol beszél. Ez nagyon alázatossá és nagyon öntudatossá tette őt. Nagyon alázatossá, mert hétéves gyermekvállaira szerette volna venni azoknak a bűnöknek a felelősségét, amelyek az Egyházat veszélybe sodorták. De nagyon öntudatossá is, mert tudta, hogy az Egyházhoz való tartozása ad értéket életének. Finom és korai érzéke volt az összetartozás iránt, amely a többi keresztényekkel egyesítette. Tudta, hogy az ő kis egyéni léte és az egész Egyház együttes élete közt eleven összefüggés van.”²

Ez egy példa a sok közül, amelyet az okiratok megörökítettek és amelyet az emberek ismernek. De e mellett hány hasonló eset van a történelemben, amely nincs megírva. Mily keveset tudunk mi a lelkiismeretek titkaiból!

Különös dolog! Itt van például egy protestáns

² Goyau: Autour du catholicisme social, II. sorozat, 125., 126.

leány! Hite inkább arra vihetné, hogy elzárkózzék az érdemek kölcsönös hatásának hitigazsága elől, amelyet a reformáció annyira támadott. Szenved és egészen fiatalon úgyszólván folytonos halálküzdelemben él. S ő ezeket írja:

„Azt hiszem, hogy a megadással fogadott szenvedés nagy áldás forrásává lehet számunkra. Sőt úgy vélem, hogy még többet is tehetünk. Ha készségesen fogadjuk el keresztünket és egyesítjük azt Krisztus keresztyével, akkor bár észrevehetetlen, de mégis való mértékben hozzájárulhatunk a jónak a rossz feletti végleges diadalához.”³

Ugyancsak ő mondta ezeket: „Ha nem valósíthatom meg eszményemet, legalább eszményíteni akarom valóságomat.” Az a magasztos mód, ahogy ő a szenvedést megértette és értékesítette, bizonyára nagyban hozzájárult ahhoz, hogy „eszményítse a valóságot”.

A megváltó szenvedés megértésében természetesen a katolikus lelkek és ezek közül is főképen azok, amelyek legmélyebben fogták fel hitüket, adják nekünk a legszebb példát.⁴

Három fiatal leány, Clément Magdolna, Lujza és Karola oltárterítőket és miseruhákat készítenek. Egy közülük a következő sorokat írja, majd belevarrja abba a pallába, amelyet a plébánosnak szántak, hogy azzal takarja le a szent kelyhet a szentmisében:

„Ó Jézus, mi mind a hárman szenvedni kívánunk, úgy mint te és veled együtt . . . Sujs, ne kímélj bennünket! Elégítsd ki rajtunk igazságosságodat, hogy azután a szegény bűnösöket megkímélhessed és üdvözíthessed.”⁵

Villepinte szanatóriumában négy más nővér szo-

³ Kamm Adél, aki hosszú és fájdalmas betegség után huszonöt-éves korában halt meg. (Payot, Lausanne, 1911.)

⁴ Mély jelentőségű vonásokat találunk a következő könyvben: J. P. Belin *L'Apostolat d'un malade*: Louis Peyrot (Bloud, Párizs, 1918.). Ő tőle ered a betegek katolikus szövetségének (Union catholique des malades) eszméje.

⁵ P. Henry. S. S. R.: Caroline Clément (Téqui, Párizs) 90.

morkodik, mert családjuk többi tagjai nem élnek az igaz hitben. Azon gondolkoznak, mikép eszközöljék ki az annyira óhajtott megtéréseket. „Semmijök sem volt. Vették tehát életüket és mindegyiket egy virág nevével jelölve, csokorba fűzték és azt ajánlották fel a Szűzanyának viszonzásul a remélt kegyelemért. És azontúl már csak ezeket a neveket viselték: Liliom, Ibolya, Rózsa és Margaréta. A csokorból egymásután hervadtak el a virágok. Utolsónak Ibolya maradt.”⁶

Gay püspök 1870 nov. 5-én nővérének írt levelében szóvá teszi IX. Pius pápa szenvedéseit. Ezeket írja: „Mindez csak ideig-óráig fog tartani. Isten meg rövidíti az időt azok miatt az imák és áldozatok miatt, amelyek szünet nélkül szállnak fel hozzá.”⁷ Állításának igazolására a következő esetet mondja el: „Strassburgban van egy munkásotthon fiúk és leányok számára. Apácák vezetik. Azoknak az apácáknak itt is van zárdájuk. Mikor az első szentáldozás ideje elérkezett, többen a leánykák közül áldozásuk előestéjén arra a gondolatra jöttek, hogy áldozatul ajánlják fel magukat Franciaországért. A vezetők megengedték nekik és ők meg is tették. Harmadnapra egy ágyúgolyó repült a terembe, ahol együtt voltak. Ötöt megölt és öt mást súlyosan megsebesített. Fájdalmaikat hősie türelemmel viselik el.”

A világháború alatt is mennyi hasonló felajánlás történt! Ilyen a következő életfeláldozás, amely egy papért történt, aki a csatatéren halálos veszedelemben forog, és akire Isten ezt a hősie áldozatot fordítani akarja. „Mindíg azt kívántam, hogy soká éljek, hogy sokat tudjak szenvedni. De rád hagyom azt a néhány esztendő, amelyet még élnem kellene a földön, az alatt a föltétel alatt, hogy a néhány hónap, néhány hét, vagy tán már csak néhány nap vagy óra alatt annyit szenvedjek, amennyit a hosszú élet alatt szenvedtem volna.” Az ilyen önfeláldozások mindig csak

⁶ De Mun: Combats d'hier et d'aujourd'hui, I. sorozat, I. 562.

⁷ Correspondance, II. 153.

kivételesek lehetnek. Később majd szólunk arról, hogy milyen föltételek mellett menthetők azok a vakmerőség vádjá alól és engedhetők meg. Az okosság erényét ilyen körülmények között is kell gyakorolni Istennek tetsző módon.

5. NEMCSAK A NŐK, HANEM A FÉRFIAK IS.

Az ilyen „áldozatok” sorában nemcsak nőkkel, hanem férfiakkal is találkozunk.

Léon Harmel, a Val des Bois „jó atyja”, munkásainak és munkásnőinek lelkébe csepegtette az áldozatos életfelfogást. Minden vasárnap, a gyár kápolnájában, úrfelmutatás után elimádkozták a következő „önfelajánlást”, amelynek csak a kezdetét idézzük:

„Ó Istenem, a bűnösök gonoszságaikkal minden nap lefokozzák külső dicsőségedet és boldogságodat. Ugyanakkor saját maguknak is olyan bajt okoznak, amely jóvá nem tehető volna, hacsak Te magad nem sietnél segítségükre.”

„Végtelen jóságodnak csodálatos leereszkedése folytán, amelyet az egész örökkévalóságon át dicsérni fogunk, Te társul akartál fogadni minket e kettős baj jóvátételi nagy munkájában. Mi szívvel-leléssel annak szenteljük magunkat.”

„Engesztelő szentáldozások által megvigasztalunk elhagyatottságodban.”

„Nemköteles szentmisék hallgatása által azok megtérését kérjük Tőled, akik még a vasárnapi szentmisét is elhanyagolják.”

„Munkánk közben is imádkozni fogunk azokért, akik nem imádkoznak.”

„Végre szenvedéseinket felajánljuk Neked azokért, akik megtagadják Tőled szívüket.”⁸

⁸ Léon Harmel: Manuel d'une corporation chrétienne.

6. MINDEN ÉLETHIVATÁSBAN.

És nemcsak a gyárban és a munkászubzony alatt hanem minden hivatásban megtalálhatnók a lelkek szükségleteinek hasonló megértését és az önfeláldozás által való apostolkodásnak hasonló buzgóságát is.

Futtában megjegyeztük már, hogy a világháborúban az otthonmaradottak közül voltak olyanok, akik ilyen hősi felajánlást tettek. Az első vonal sem volt méltatlan nevéhez és első vonal maradt áldozati értelemben is. Sokan ajánlották fel magukat ilyen megváltói áldozatok gyanánt. Erre számos bizonyítékunk van. Tábori lelkészek és a fronton küzdő papok tanúskodhatnak a ragyogó hősiességről.

Egy tábornok, aki Soissons mellett halt hősi halált, 1914 szeptemberében és decemberében ezeket írta: „A vérnek és a könnyeknek nagy mennyisége és kiváló minősége kell ahhoz, hogy gonoszságainkat lemossa . . . Ez a vér, a legbátrabbak és a legjobbak vére. Ez fog megmenteni bennünket.”

A szeretteinek írt levélkéjében persze nem mondom, hogy a legbátrabbak és a legjobbak megváltói vérebe alázatosan, de nagylelkűen beleszámította a saját vérét is.

Még a közkatonák is tudtak olyan magasra emelkedni, mint a vezéreik.

A francia Pas-de-Calais tartomány egyik templomában a világháború alatt a cibóriumot megszentelték és a szentostyákat elszórták. Erre az ott elszállásolt ír századnak néhány katonája a következő szöveget írta a templom kapujára: „E megszenteltetés kiengesztelésére az alulírottak életüket ajánlják fel áldozatul.” Kevéssel utóbb ez a kétszeresen is hősi csapat az ellenség rajvonalaiba hatolt és hőiesen harcolt, míg csak az utolsó szál ember el nem esett.⁹

⁹ Egyesek azt mondják, hogy négyszázan voltak. P. Gwynn, ír jezsuita volt az a tábori lelkész, aki ennek a hősi önfelajánlásnak gondolatát adta nekik.

II. A NAGY ERŐFORRÁS: A SZERETET.

1. AZ IGAZI SZERETET SZENVEDNI KIVÁN AZÉRT, AKIT SZERET.

Aki csak kívülről nézi ezeket a sajátságos hivatásokat, az élet teljes feláldozását, az nem érti meg, hogy az áldozatból milyen fölséges erő árad ki, úgy-hogy a lelkek kész örömmel fogadják el azt és annak bírása helyezik egész boldogságukat.

Természetesen, nem a szenvedés, nem a fájdalom esemény vonzza őket. Az, ami olyan sajátságosan ígésző hatással van rájuk, az *a szenvedés, mint a szeretet világos, döntő és tagadhatatlan bizonyítéka.*

Maga az isteni Üdvözítő is állítja, hogy az igazi szeretet legnagyobb bizonyítéka az, ha az ember életét adja azokért, akiket szeret.

Mindenki, aki egyszer igazán szeretett, tudja, hogy ez az állítás igaz. Amikor szeretett, abban a percben kívánta, hogy szenvedjen. Különben nem volt igazi szeretete. Az a lélek, amelyik nem tud szeretni, nem tud szenvedni sem. S ha nem tud szenvedni, nem is érdemli meg, hogy szeressen.

„Aki szeret, az tűr” — mondotta az isteni Üdvözítő egy XVII. századbeli vizitációs apácának, evangéliumi szavait ismételve.¹⁰

A sebek ajtók. Azok a lelkek, amelyek igazán szeretnek, nem elégedhetnek meg azzal, hogy csak nézik a sebeket. Ők osztozni is akarnak bennük és ezen az úton akarnak a szeretet legmélyéig hatolni.

Szóval, a szeretet ihleti a szenvedés apostolait. Isten szeretete, Krisztus szeretete, a lelkek szeretete.

2. ISTEN SZERETETE.

Isten szeretete. Istennek joga van ahhoz, hogy az emberek tiszteljék, neki engedelmeskedjenek, őt szeres-

¹⁰ 1631 nagyböjtiében. Az illető neve: tiszteletreméltó Marie Clément.

sék. Az emberek ellenben megbántják őt, megvetik parancsait és gyűlölik őt. A lélek tehát felajánlja magát Istennek, a bántalmak jóvátételére, hogy így megadja neki mindazt a dicsőséget, amelyet a többieknek hűségéből merített volna. Hasonló dicsőséget, sőt, ha lehetséges, még nagyobbat is.¹¹

Ez az eljárás ösztönszerű minden emberben, aki nemeslelkű. Mondjuk, hogy egy családban az egyik fiú megbántotta az édesanyját. Mit tesznek egészen önkénytelenül a többiek, akik igazán szeretnek? Felkapaszkodnak a könnyező édesanya térdére és azt mondják: „Mama, ne gondoldj többé arra, aki téged megbántott. Mi helyette is szeretni akarunk téged!”

3. A KERESZTFESZÍTETT SZERETETE.

Leggyakrabban a keresztfeszített Üdvözítő szeretete viszi rá az embert, hogy a szenvedés apostolságára szánja magát.

„Kerestem, aki megvigasztaljon és nem találtam.”

Lehetséges ez? . . . Én magam, én leszek a vigasz nélküli Krisztus vigasztalója! És ha szenvedéssel csak egy kissé enyhítem az ő szenvedését és ha nagyon keveset, szinte csak semmit tehetek vigasztalására, legalább ezt a csaknem semmit akarom neki nyújtani. S ebben senki sem fog megakadályozni.

Egy kedves legenda beszél a madárkáról, amely odaszállt a Kálvárián a keresztfájára és csőrével igyekezett Krisztus töviskoronájának egy tövisét kihúzni a szenvedő homlokából. Azóta van vörös folt a begyén.

Ha már többet nem tehetek, akkor legalább ne rajtam múljék, hogy a szeretett Mester töviskoronájából egy-egy tövis el ne tűnjön.

Szent Teréz ezeket mondotta a megfeszített Üdvözítőnek:¹²

„Azt hiszed, ó örök Élő, hogy én országodnak

¹¹ S. Thom. Aqu. Summa Theol. P. III. q. 48. art. 3.

¹² Legalább is neki tulajdonítják ezt az imát.

jövő jutalma miatt szeretlek? . . . Ó nem! Azért szeretlek, mert oly elhagyott voltál! Te, Isten létedre, rabbilincsekben? Téged, Isten létedre, hóhérok visznek a vesztőhelyre! . . . Azért szeretlek, mert kénytelen voltál az Atyához kiáltani: Istenem, Istenem, miért hagytál el engem? . . ."

"Mikor halálküzdemednél vagyok jelen, úgy látszik nekem, hogy már jólismert tájakra jövök vissza. Azt hiszem, hogy Magdolna, a te szented, aki ott sóhajtozik, az talán én vagyok . . . Nem! Ő nem szeretett téged jobban, mint én! Ő életében egyetlenegyszer borult le könnyezve a Golgota homokjába, amelyet a te szent véred itatott át. Én pedig hányszor tettem meg azt!"

"Te és én, Uram, senki más, csak mi vagyunk egymáshoz olyan közel és oly szétválasztottak! Mert én messze a te lábaid alatt vagyok. Te pedig felettem vagy, abban a rettenetes végtelenségben, rászegezve a cédrus-gerendákra! Térdre borulok némán, de egész szívem remeg, testednek kinjai miatt. A te homlokod tövisei az én halántékomba fúródnak, kezed szegei kezemet szaggatják fel és szent oldalsebedtől az én szívem vérzik. És noha itt vagyok porbahullva, mégis annyira egyesülök Istenemmel, hogy úgy érzem, hogy veled együtt én is keresztre vagyok feszítve ott fenn . . ."

4. HOGYAN VIGASZTALJA MEG ÁLDOZATOM AZ ÚR JÉZUST?

Az, hogy én most ajánlom fel magamat szenvedésének megosztására, nem vigasztalja meg őt most.

Jelenleg az isteni Üdvözítő már nem szenvedhet, hiszen dicsőséges életet él. De föltétlenül igaz az, hogy mostani nagylelkűségem, amellyel meg akarom osztani szenvedését, régen, a haláltusában és a kereszt fáján, enyhítette az ő fájdalmát. Épúgy mostani gyávaságom sem bántja meg most az Üdvözítőt. Hiszen dicsőséges élete folytán már ment minden szenvedéstől. De föltétlenül igaz, hogy mostani gyávaságom egész súlyával

nehezedett rá az Üdvözítő megszomorodott lelkére a haláltusában és a keresztfáján és abban a fájdalmas órában növelte szenvedését.

Tehát ne mondja senki: régen történt! Nem régen történt az, hanem most történik. Én most vagyok Krisztus hóhéra vagy vigasztalója. Mert ha már a múltban hatott is jelen cselekedetem, azért az a jelen cselekedet nem kevésbé kegyetlen, vagy nem kevésbé szeretettel teljes.

5. A LELKEK SZERETETE.

Isten szeretete és a szenvedő Krisztus szeretete után a lelkek szeretete az, amely a hős lelkeket a szenvedés apostolságára hívja.

„Ha az ember tud szeretni és bármi módon megszenteltetve látja Isten képét, akkor a szíve vérzik és mindent megtesz, hogy a bántalmat jóvátegye. Tisztelettel és szeretettel csókolja meg azt a képet, amelyet a gyalázatos teremtmények kevélysége gyűlölettel és megvetéssel illetett. Az ember letisztítja a piszkot és mindenkép arra törekszik, hogy a szentségtörő sértésnek még a legcsekélyebb nyomait is eltüntesse.

„Így áll a dolog azzal is, aki szereti a lelkeket. Mindegyike Isten képe. Azonban Istennek ezt a képét, sajnos, vajmi gyakran bemocskolja a bűn.

„Ha ettől a szellemtől át vagyunk hatva és egy bukott lélekkel találkozunk, akkor a szívünk fáj. Szánakozás fog el és méltatlankodunk a képmutató világ kegyetlen megbélyegzései miatt. De a szeretet nagyonis kevésnek tartja azt, hogy a megbélyegzett bűnöstől nem távozik el . . . Tisztelettel közeledik ehhez a megsebzett lélekhez. S egészen ennek a szegény kifosztottnak szolgálatára adja magát, hogy az is megtalálja igazi javát.

„A szeretet nem elégszik meg azzal, hogy csak bátorító szavakat áraszt. A szeretet cselekedni akar. Áldozatul ajánlja fel magát. Magára veszi a bűnös

vétkeiket és az isteni igazságosságnak lerója szenvedéseinek egész tartozását.”¹³

6. AZ ÁLDOZATNAK LELKEKET ÜDVÖZITŐ EREJE.

És csakugyan, ha mi érdemeinkkel mintegy visszahatólag meg tudjuk enyhíteni az Üdvözítő szenvedéseit, akkor érdemeinkkel a jelenben is enyhíthetünk azok nyomorán, akik a Mester tanítványai. Ők tán éppen erre az erényes tetre, erre a lemondásra szorulnak rá, hogy megkapják azt a győzelmes kegyelmet, amely kivezeti őket a bűnből, vagy növeli bennük az isteni életet, ha már a kegyelem állapotában élnek.

A kereszténység kezdetén a vértanúkat keresték fel azok, akiket a kínzásoktól való félelem hittagadásra vitt. Így akarták siettetni az Egyházba való visszatérésüket, mikor már bünbánatot tartottak. Tőlük mintegy kegyelmi kérvényt akartak kieszközölni. A püspök pedig megbocsátott mindazoknak, akik előbb megtagadták Krisztust, és pedig azok érdemei miatt bocsátott meg, akik vérüket készültek ontani Krisztusért.

A bátrak áldozata az üdvösség és megtérés kulcsa a szökevények és a rossz katonák számára. Az jelenleg és az is volt mindig.

„A szenvedés a lelki világnak nagy törvénye. A választott lelkek kevésbbé mentesek attól, mint mások. Ők megfizetik mások megváltásának bérét, és pedig néha ugyancsak nagy áron. Csak később fogjuk megtudni, hogy fájdalmaink és áldozataink mit műveltek. Azok mind Isten szívéig hatolnak és ott a megváltás érdemkincseivel egyesülve, kegyelmek alakjában áradnak vissza a lelkekre. Lelkeket téríthetünk, megszentelhetünk és vigasztalhatunk még akkor is, ha lakásunkat sem hagyjuk el, sőt még csak önmagunkból sem megyünk ki. Ha szünet nélkül egyesülve vagyunk azzal, aki mindenki cselekszik, akkor

¹³ Une âme bénédictine. Dom Pie de Hemptinne (Abbaye de Maredsous, 1920.) 143–144.

szünet nélkül kérünk és kieszközlünk, és Ő kiárasztja a mi szerény ajándékainkat. Mikor felajánljuk neki legbensőbb kínjainkat, „szívünk vérét”, amellyel lelki vértanúkká leszünk, akkor igen hatalmasak vagyunk nála.” (E. Leseur, *Lettres sur la souffrance*, 273.)

III. ELLENVETÉSEK.

1. HOGY LEHET AZ ÁLDOZATNAK ILYEN ÉRTÉKE?

De talán azt mondja valaki, hát én igazán semmi vagyok! Mire is lehet az jó, hogy én egy csepp vizet teszek hozzá a kehely borhoz?

Az isteni Üdvözítő nem is kíván többet. Ő nagyon jól tudja, hogy a mi részünk szükségkép gyarló. Bármilyen nagylelkű legyen is az ember, mégis csak ember marad és éppen azért csekély kihatású és kevésre képes. Különben is nem arról van szó, hogy sokat adjon, hanem, hogy mindent adjon. És ha csak kevesed van, de ezt a keveset nagylelkűen adod, mondhatod-e, hogy nem sokat adtál?

Azonfelül meg, egy cselekedetnek érdeme sem ered kizárólag annak a cselekedetnek benső természetéből, hanem abból a szándékból is, amellyel azt végbevittük. Az ember hősi cselekedetet végezhet kis lélekkel, — hiúságból vagy kétségbeesésből. De kis cselekedetet is végezhet hősiek lélekkel. A legcsekélyebb kötelességteljesítés is világot üdvözít, ha apostoli szándékkal végezzük. Viszont a legfölségesebb cselekedet is jelentéktelen, kétszeresen is jelentéktelen, ha önzés sugallta. Jelentéktelen annak, aki cselekedte, és jelentéktelen a világnak is, mert az semmit sem nyer rajta.

Egy gyermek ezeket mondta tanítónőjének: „Kisasszony, mama azt akarta, hogy fát vágjak. Ez nagyon nem tetszett nekem. Hát azt mondtam, hogy nem teszem. De akkor hirtelen eszembe jutott a kis Jézus. S akkor nekiláttam a favágásnak, hogy lelke-

ket mentsek meg. Biztos, hogy legalább tízet mentettem meg minden vágásra."

Ki volna a megmondhatója, hogy a derék gyermek tévedett-e, mikor ily nagy számot emlegetett?

A fentemlített nehézségre van még egy jobb felelet is. Te mindenesetre csak keveset tehetsz. Felajánlásod csak egy csepp víz. De a hasonlatod maga arra szolgálhat, hogy megcáfoljalak. Tán azt hiszed, hogy a te áldozatod a maga becséből veszi igazi értékét? Áldozatod nem azért értékes, mert áldozat, hanem azért, mert az Úr Jézus áldozatával egyesített áldozat. A kehely csepp vize az átlényegülés alkalmával csak azért változik át Krisztus szentséges vérévé, mert a kehely borával elegyítve van. Magában állva, örökké csak vízcsepp maradna. Te Krisztus tagja vagy s éppen azért a te csekély áldozatod is egész megváltói érdemét a Krisztus megváltói áldozatával való egyesüléséből veszi.

2. ÁLDOZAT ÉS SZENVEDÉS — MÁSOKÉRT!

De, — azt mondják tovább — áldozataim alig elegendők arra, hogy a saját bűneimet kiengeszteljem és a saját megszentelésemet munkáljam. A jól rendezett szeretet nem követeli-e, hogy önmagamon kezdem a munkát?

Hát először is, biztos vagy-e, hogy ebben az esetben másokkal törődni nem annyi, mint a leghatásosabban dolgozni önmagad érdekében? Két parancs van: Isten szeretetének és a felebarát szeretetének parancsa és a második hasonló az elsőhöz. Aki a felebaráti szeretet egy természetfölötti aktusát indítja fel, az, bár kerülő úton, de egyenértékben, Isten szeretetét gyakorolja, mert hiszen a szeretet isteni erény.

Különben is Isten nagyon kevésbé volna hatalmas és kevésbé figyelmes, ha a felebarátod iránti szeretettel ellened érvelne. Ne félj, Jézus nem engedi, hogy legyőzzed a nagylelkűségben. Ő nem segítené

meg azt, aki Őt akarja megsegíteni a világ megváltásában?

Kétségtelenül, minden emberben van elég hiba. Erős akarattal arra kell törekednünk, hogy azokat eltüntessük és kiegyenlítsük. De maradjunk csak távol olyan lelkiélettől, amely önmagából nem tud kibontakozni! Feledd el magadat egy pillanatra! Gondolj a lelkekre! Te Krisztus része vagy. Gondolj hát mindarra, ami a Krisztus, vagy aminek „Krisztussá” kellene lennie. Különben is az egyéni tökéletesség legnagyobb fokának elérésére az a legjobb mód, ha az ember másokban is igyekszik azt elérni.

Minden embernek legyen gondja az összes emberekre. Ha az ember észreveszi, hogy az egész világot hordozza, akkor Szent Kristóffal nagyon hamar azt találja, hogy a teher igen súlyos. Másokat is meg kell szentelnünk. Ez kötelez bennünket legjobban arra, hogy magunk is szentté legyünk. Önmagáról megfélekezni gyakran a legkiválóbb mód arra, hogy az ember magáért dolgozzon.

3. DE ÉN BÜNÖS VAGYOK.

Én szívesen akarom áldozataimat felajánlani arra, hogy másokat is megmentsek és megszenteljek. De megtehetem-e? Hiszen én bűnös vagyok. Botlásaimnak emléke szünet nélkül szemem előtt lebeg, peccatum meum contra me est semper. Szentnek kellene lennem. De attól ugyancsak távol vagyok. Csak a tiszta lelkek által felajánlott áldozatoknak lehet megváltó értéke.

Ne tévesszük össze a kettőt: bűnös vagyok és bűnös voltam. Senki érdemet nem szerezhethet, ha nincs a kegyelem állapotában. Ez minden érdemszerzésnek alapvető és nélkülözhetetlen föltétele. De ha valaki bűnös volt, az semmiben sem korlátozza jelen cselekedeteinek érdemét s nem is akadályozza meg jelenlegi apostolkodását és annak termékenységét. Sőt éppen ebből a többé-kevésbé bűnös múltból kovácsoljunk

még sürgetőbb indítóokot, hogy az önfeláldozásban nagylelkűek legyünk!

Tagadhatatlan, hogy a mindig tisztán maradt lelkek áldozatainak olyan vonzóereje van, amely kiválókép hódít. De vajjon az egykor elbukott, és azóta bátran felkelt és hűséges lelkek áldozata nem Isten szeretetének nagy győzelmét hirdeti-e?

A kereszt lábánál nemcsak János állott. Ott volt Mária Magdolna is. És ugyan ki merné állítani, hogy Szent Ágoston nem mentett meg annyi lelket, mint egy másik szent, aki soha el nem bukott?

Hagyjuk meg az ártatlanoknak tisztaságuk nagy érdemét! De ne kicsinyeljük le azoknak értékét sem, akiket Isten a bűnbánat útján emelt magasra!

És ne felejtsd el, hogy a világ üdvözítésére nem vagy egyedül. Veled van Krisztus. Ha az a csepp víz, amelyet a kehelybe öntesz, nyomtalanul eltűnik, szinte megsemmisül és semminek látszik, akkor az átváltozásnak műve annál dicsőbb lesz Krisztusra nézve. Minél kevésbbé feltűnő a te részed, annál többet kell Krisztusnak a magából adnia.

HARMADIK FEJEZET.

GYAKORLATA.

I. A KÖZÖNSÉGES KERESZTÉNY ÉLETBEN.

Tegyük fel, hogy a lélek el van tökéelve a szenvedés apostolságára.

Már most, mit tegyen és hogyan fogjon hozzá?

Talán olyan önfeláldozásról van itt szó, amely véres áldozatot, kemény önsanyargatásokat kíván?

Erről nincs szó. De hiába is buzdítaná valaki az embereket arra, amitől gyöngeségük és gyarlóságuk úgyszólván mindenkit visszatartana.

1. ÁLDOZATOS LÉLEK LEHET MINDENKI.

Különböztessük meg a kettőt: azt, amit mindenki megtehet és azt, amit Isten egyes választott lelkektől kívánhat. Lássuk tehát azt, amit mindenki megtehet. Mindegyikünk életében van valamennyi szenvedés. Most csak arról van szó, hogy nagylelkűen értékesítsük ezeket az elkerülhetetlen megpróbáltatásokat.

Az ember szenvedhet ördögi módon, szenvedhet pusztán emberi vagyis stoikus módon és szenvedhet természetfölötti vagyis krisztusi, isteni módon.

De még a keresztény szenvedésének is van számos módja.

Először is rámutatunk az alapföltételre, azután pedig a nagyobb érdem föltételeire.

2. ALAPFÖLTÉTELE.

A kegyelem állapota az alapföltétel itt is, mint minden más cselekedetnél, amely isteni értékre tart számot. A keresztény áldozat sem kivétel. Az is csak úgy lehet érdemszerző, ha Krisztus élő tagjából árad ki.

Itt tehát föltételezzük ezt az első és lényeges követelményt. De mit kell tennünk, hogy áldozatainknak a lehető legnagyobb értéket, a lehető legfölségebb jelentőséget adjuk meg? Mit kell cselekednünk, hogy szándékaink a lehető legnagyobb tökéletességet ériék el, mikor a szenvedés ajtónkon kopogtat?

3. TÖKÉLETESSÉGÉNEK FÖLTÉTELE.

Cselekvéseink indítóokai nem mind egyformán értékesek.

Önmegtagadásra szánhatom magamat vagy pusztán egyéni indítóokból, vagy apostoli indítóokból.

Egyéni indítóok pl. az, hogy magamat megóvjam, vagy megváltsam.

Vétkeztem. A bűn tehát azt követeli tőlem, hogy jóvátételére ne csak a mértékletesség erényét gyakoroljam, hanem még a bűnbánat erényét is, amely ellenértékül szolgáljon a tiltott gyönyörért, amelyet magamnak szereztem, mikor szeszélyeimnek engedtem.

Vagy pedig nem vétkeztem. Legalább is nem súlyosan. De érzem magamban, hogy a gonosz erőt vehet rajtam. Akkor az okosság kívánja, hogy jellemet kovácsoljak magamból, hogy a kísértés óráján ellen tudjak állni.

Ez mind kitünő indítóok.

De az ember egyéni érdekein túl is láthat és szemmel tarthatja a lelkek nagy érdekeit.

Áldozatom segítheti őket. A megváltói áldozatnak élő tagja vagyok. Ha jól megértettem helyzetemet, beláttam azt is, hogy ebben a minőségben magam is áldozatra vagyok kötelezve. Éppen azért a szenvedés

dés összes alkalmait ebből a célból akarom felhasználni. Azért, hogy én, Krisztus élő tagja, Krisztus szenvedéseit kiegészítsem s így a világ Megváltóját arra segítsem, hogy a világ megváltását folytassa.

S vajjon kit nem ihletne meg ez a nagy és nemes szándék, ha megértette a titokzatos test tanát és a maga személyes bekebelezését is az Üdvözítő Jézusba?

Íme tehát ez az a szeretetláng, amely áldozatra serkenti a lelket. És az áldozat honnan ered?

4. KÖZÖS SZENVEDÉSEK.

Mindenekelőtt a közös szenvedésekből, amelyek kijutnak minden embernek, aki a világra születik.

Ezek azok a szenvedések, amelyek a lelkiismeretes kötelességteljesítéssel járnak és azok, amelyeket az isteni Gondviselés küld minden emberre.

Vajjon nem kell-e ahhoz nagy bátorság, hogy az ember az Isten és az Egyház összes parancsait megtartsa és a keresztény erényeket gyakorolja? Vajjon nem kerül-e az gyakran kínos küzdelmekbe és nehéz önmegtagadásba? Miért hagynók ezt elveszni és miért ne ajánlanók fel azt a lelkekért? Hiszen így cselekedeteink egyért százat kamatoznak nekünk.

5. EGYÉNI SZENVEDÉSEK.

S vajjon nem kell-e nagylelkű lemondás ahhoz, hogy az ember elfogadja a gyászt, a bánatot, az élet nyomorúságait, a szárazságot az imában, az anyagi károkat és a betegségeket? Miért ne gondolnánk ezekben is a lelkekre? Mennyi alkalom, hogy Krisztus szenvedését kiegészítsük! És ezek mind kezünk ügyében vannak! Az eszközök nem hiányoznak, csak mi hiányozunk az eszközöknek és nem használjuk fel azokat, — legalább is nem használjuk fel őket a lehető legnagyobb fokban.

Egyeseknek az már kevés, hogy a szenvedést csak elfogadják. Ők a szenvedéseket keresik is.

Az ars-i szentéletű plébános egyszer ezeket mondotta: „Egy vagy két hétig felajánlhatjuk magunkat a bűnösök megtéréséért, hideget vagy meleget tűrve. Megtagadhatjuk magunkat abban is, hogy nem nézzük meg ezt vagy azt, vagy nem végzünk olyan látogatást, amely örömünkre szolgálna, stb.

Mi is történik, ha az ember így begyakorolja magát az apostoli áldozatokba? Akkor nemcsak nagylelkűsége növekszik, hanem új és átható világosság világítja meg életét és lelki szeme meglát sok alkalmat a lemondásra, amelyet addig nem is sejtett.”

Azelőtt az elsőség a szeszélyé volt. Most azonban megváltozik a helyzet és a lélek megszerzi a belső lemondásnak megértését, ezt a szinte felbecsülhetetlen jótéteményt.

6. TESTI ÖNMEGTAGADÁS.

A keresztény életbe még a testi önmegtagadásnak bizonyos mértéke is beletartozik.

Ebben természetesen számot kell tartanunk állapotbeli kötelességeinkkel és az engedelmesség vezetésére kell hagyatkoznunk. Még a mai jobb keresztények is túlságosan azon a meggyőződésen vannak, hogy az önsanyargatás eszközei csak a kolostorokba valók. Olyan korban, amelyben oly sok ember csak a testi élvezetekre gondol, egészen korszerű jelenség volna, ha a buzgó keresztény a testi önsanyargatást is gyakorolná, természetesen mindig a kellő okossággal, de nagylelkűséggel is.

Ezek között a határok között ugyan ki ne gyakorolhatná az áldozat apostolságát? A bátor elegendő alkalmat talál a gyakorlásra. De még a gyengébbnek sem kell meghátrálnia, ha okosan fogja fel a dolgot.

7. MINDENKI GYAKOROLHATJA.

Vajjon ez az apostolság nem áll-e nyitva mindenki számára?

Egy festmény, amely az Úr Jézust a Kálvária

útján tünteti fel, úgy rajzolja meg őt, hogy két embersor között halad előre. Az egyik oldalon a jók, a másik oldalon a rosszak. Krisztus ellenségeinek sorában sok kéz emelkedik fel ökölbe szorítva, hogy sujtson. Velük szemben, azok oldalán, akik szeretnek, viszont sok kéz emelkedik fel, hogy megvédje Krisztust. Gyermekek és öregek keze, leányok és asszonyok keze, munkások és papok keze. Hát a te kezéd miért ne emelkednék fel, hogy vigasztaljon, áldjon és üdvözítsen?

Limai szent Róza még gyermekkorában virágokat gyűjtött, majd a levegőbe dobta, hogy így Istennek ajánlja fel. Nándor testvére azt hitte, hogy játszik. „Én is a levegőbe dobok néhány virágot. Hadd lássuk, melyikünk dobja magasabbra?” Nándor virágjai a földre estek. Nővéréé pedig a levegőben maradtak és gyönyörűen világító kereszt formájába illeszkedtek össze.¹

Utánozzuk ezt a lelkületet. Vegyük összes kellemtelen tennivalóinkat, összes apró kötelességeinket. Dobjuk oda azokat Istennek, mint ahogy a kisleányok az Oltáriszentség elé hintenek virágot. Ne féljünk attól, hogy Nándor sorsára jutunk.

Mindez majd az ég felé száll és a világ fölé védő és áldó keresztet fog ragyogtatni. És így ezekből a jelentéktelen kis áldozatokból, szinte semmiségekből isteni erő sugárzik az emberekre és Istenhez emeli őket; a lanyhákat, hogy buzgók legyenek, a lelkileg holtakat pedig új életre támasztja.

II. A LEGMAGASABB FOKON.

1. TELJES ÁLDOZAT.

Egyesek azonban még többre törekszenek és a szenvedés apostolságát a legmagasabb fokban akarják gyakorolni, vagyis a fenntartás nélküli önfeláldozásban.

¹ Ezt az eseményt a szenttéavatási bulla említi fel.

Ez a fenntartás nélküli önfeláldozás a különböző vonzalmak szerint, két egymástól kissé különböző formában jelentkezhetik, a szerint, amint az ember a főfeláldozót Istenben vagy saját magában látja.

Ha az ember inkább Istenre bízza a választást, akkor az főképp a teljes önfeláldozás szellemének gyakorlása lesz. Ennek tökéletes formája az Istenre való hagyatkozás vagy az áldozat fogadalma. Az isteni Mester dolga, hogy alkalmakat szolgáltatson dicsőségének érdekei szerint. Az ember már előre leköteli magát, hogy csak készséges „igen” lesz Isten minden kérdésére vagy hívására.

Ha pedig az ember azt választja inkább, hogy ő maga lesz önfeláldozásának eszközlője, akkor a teljes hűség gyakorlására törekszik. Ezt betetőzi az a fogadalom, amellyel kötelezi magát, hogy minden bocsánatos bűnt is kerülni akar. Ez a „tökéletesebb” fogadalma, az Istennek kedvesebb cselekedetre szóló fogadalom. Ebben az esetben tehát az ember nem is várja a Gondviseléstől, hogy az építse meg az égő áldozat oltárát. Az ember maga építi fel azt mindazoknak a kis áldozatoknak, kereszteknek fájával, amelyeket leleményes szeretete a tökéletesre való törekvés útján magára vállal.

Álljon itt néhány magyarázat, vagy jobban mondva példa a szenvedés apostolságának szemléltetésére.²

2. PIE DE HEMPTINNE.

Egy ifjú bencés készül első fogadalmi letételére. Felajánlásához fűzi a következő ígéretet:

„Ó Istenem, lemondok minden jogról, hogy kívülled és szent akaratodon kívül bármit is élvezzek. Neked adom át testemet és minden erejét, hogy igen kedves hajlékoddá legyen és hogy elviselje mindazo-

² Aki ezeket a kötelességeket vállalja, az szükségképpen az Isten dicsőségét vagy a Krisztussal való hasonlóságot keresi, tehát szükségképpen a lelkeknek is nagy javára van.

kat a szenvedéseket, amelyeket a lelkek üdvének munkálásáért küldeni akarsz. Neked adom át lelke-
met is minden tehetségével. Ezentúl már csak a te
életedből éljen. Neked adom át összes elégtételi jó-
cselekedeteimet is a tisztítótűzben szenvedő lelkek
enyhülésére. Neked adom át összes imáimat és jó-
cselekedeteimet, egyszóval életemet és mindent, amit
magába foglal, hogy egyedül csak te, szeretett Jézu-
som, rendelkezél mindenek fölött . . .³

3. SOPHIE DE CLAYE.

Egyes lelkek még ebbe az Istenre való hagyat-
kozásba is a feláldozásnak bizonyos árnyalatát szeretik
beleilleszteni. Nemcsak elfogadni készek, hanem már
előre kitérítik karjaikat és ezzel mintegy felszólítják
Istent, hogy fogadja el áldozatukat.

„Uram Jézus, te ismered nyomorúságomat és azt
a vágyamat is, hogy az isteni igazságosság mérlegén
nyomjak, de csak azért, hogy kieszközöljem azt, hogy
a büntetés az irgalom és szeretet mértékével történ-
jék. Hallgasd meg tehát, kérlek, ezt a felajánlásomat.
Hiszen te ihlettél engem, hogy azt neked teljes szív-
vel feláldozzam.“

„Nem kívánom többé, hogy imáimban vigasztá-
lásom legyen, hacsak ennek fejében a bűnösök imád-
koznak és a hivatalos Franciaország is imádkozik.
Nem kívánok többé világosságot, elfogadom a sötét-
séget, a lelki szárazságot, . . . hogy ennek fejében fel-
világosodjanak a lelkek és a bűnösök megtérjenek.“⁴

Az Isten közelségéről és az imában található lelki
gyönyörűségekről lemondani, mindenesetre nagy,
érdemszerző cselekedet.

³ Une âme bénédictine: Dom Pie de Hemptinne, 54.

⁴ Vie et Journal de Sophie de Claye, religieuse de Marie-
Réparatrice (Gigord, Párizs), 215—216.

4. EGY IFJÚ JEZSUITA

Léon Besnardeau, ifjú jezsuita szerzetesi életének kezdetén nem habozik magát teljesen égő áldozatul szentelni. Ezeket írja:

„Ó édes Jézus, aki oly szeretetreméltó és oly jótevő vagy, én szeretni akarlak és hogy ezt neked bebizonyítsam, a szeretet áldozatává ajánlom fel magamat . . . Úgy értem ezt, hogy a szeretet legyen a tűz, amely feleméssze az egész jogot, amellyel önmagam felett rendelkezem, ugyannyira, hogy én a te tulajdonod legyek, amint a menyasszony a vőlegényé, amint szenttested a te tulajdonod volt, s amint te magad, ó Jézus, Isten tulajdona voltál. Téged teszek minden tehetségemnek, emlékezetemnek, értelmemnek és akaratomnak urává. Mikor így engesztelő áldozatul ajánlom fel magamat, azért teszem, hogy testemben-lelkemben elviseljem mindazokat a büntetéseket, amelyek az emberek bűneiért járnak és amelyeket te, ó Jézus, rám akarsz majd mérni. Istenem, felajánlom magamat, hogy új „Jézussá” legyek, aki, amennyire csak lehetséges, kiengeszteli az egész világ bűneit. Felajánlom magamat, hogy olyan állapotban akarok maradni, amilyenben ő volt az Olajfák-hegyén . . . Ha ez a felajánlás meghaladná erőimet, akkor kérek, ó Jézusom, fogadd el, mint szeretetemnek egyszerű megnyilatkozását.”⁵

Hasonló lelkeket különböző társadalmi körökben ugyanaz a nagylelkűség ihlet.

5. P. LYONNARD.

Lássuk csak, hogy a P. Lyonnard, a szenvedés által való apostolkodásnak kiváló mestere, aki legtüzetesebben és legkimerítőbben írt róla, hogyan értette ezt a különleges hivatást, amelyre különben már ifjú éveitől kezdve vonzalmat érzett.

„Ó Jézusom, légy te velem szemben a feláldozó,

⁵ G. Longhaye: Vie de Léon Besnardeau.

amint mennyei Atyád veled szemben az volt. Ne légy semmi tekintettel a természet jajszavaira, sőt még akaratom lelőréseire sem . . . Ennek az égő áldozatnak fel kell ölelnie egész lényemet, de főkép a szívemet. Igen, a szívemet, amelyet fel akarok áldozni a szorongatások, undorodások, viszontagságok és lelki haláltusák által, amint az Üdvözítő Jézus feláldozta a maga szent Szívét."

Szerzetesi élete folyamán megismételte és mélyítette ezt az önfeláldozást.

Még teológiai tanulmányai idejében ezeket írta: „Bocsánatos bűn terhe alatt ígérem, hogy mindennap kérem fogom az Istent, hogy szenvedjek és pedig először azért, hogy a szeplőtelen Szűz Mária és Szent József tisztelete mindenfelé elterjedjen; másodszor azért, hogy az Imaapostolság mindenfelé meggyökeresedjék.

Pappászentelése napján megígéri, hogy minden úrfelmutatáskor a mennyei Atyának ajánlja fel magát „Jézus Krisztussal, az ő isteni Fiával együtt, hogy szenvedésével kiengesztelje azokat a bántalmakat, amelyekkel az emberek az isteni Fölséget illetik”.⁶

6. A HAJDANI PÁPAI ZUÁV.

P. Lyonnard egy szerzetesi testvére, P. Wibaux, hajdani pápai zuáv, lelkiatyjától megkapja az engedélyt, hogy életét áldozza fel Istennek. Megírta a felajánlást és az iratot rábízta valakire, hogy a Szentsír nyílásába tegye be. És csakugyan, rövid idő múlva, halálos betegségbe esett és mint nagylelkűségének áldozata halt meg.

7. NE BESZÉLJÜNK MINDJÁRT „ÁLDOZATRÓL”!

Az „áldozat” olyan szó, amellyel könnyen vissza lehet élni. Egyesek szerint túlságosan sok ember mondja

⁶ Lyonnard: L'Apostolat de la souffrance. Introduction biographique. XV. XXVII. XXXV. Most jelent meg P. Lyonnard életrajza P. Plus-tól. (Apostolat de la Prière.)

magát áldozatnak. Sok túlzást, vagy legalább is sok zavart lehetne elkerülni, ha ezt a kifejezést csak az élet feláldozásának esetére tartanók fenn.

Ezzel mindenesetre sokat kellene egyszerűsíteniünk mindennapi beszédmódunkban. Mert az ilyen szent dolgokban jobb a szerény, bölcs mérséklet, mint a könnyelmű túlzás. De ezzel nem akarjuk szárnyát szegni a lelkesedéseknek. Azt azonban sürgetni kell, hogy az ilyen önfeláldozásoknál a lelkivezető is világosan tudja, mire ad engedélyt, és a lélek is határozottan lássa, mire kötelezi magát.

„Ha az ember látja azt a kissé vakmerő könnyűséget, amellyel többen Isten kizárólagos rendelkezésének szolgáltatják ki és ajánlják fel magukat, mint áldozatot, akkor sejtheti, hogy nekik még csak fogalmuk sincsen arról, hogy mennyire komolyan szokta venni a dolgokat az, kinek így kiszolgáltatták magukat. Pedig igen fontos tudni azt, hogy Isten jogai közül nagyon sok van, amelyet csak akkor gyakorol felettünk, ha szabad-akaratumk megadta neki az engedélyt hozzá. Százszor boldog az, aki mindent odaad. De akkor számoljon is nagy munkákkal és rendkívüli áldozatokkal. A teremtmény számára sohasem kicsi dolog, hogy egészen az élő Istennek kezében van. Azonban Isten szent jogainak kifürkészhetetlen mélysége mégis inkább vonzza azokat a lelkeket, amelyek jól ismerik Istent, semhogy visszariadnának. A hit pedig sokkal többet tud Istenről, semhogy az igazi hívők lelkében Isten iránt bizalmatlanságot engedne keletkezni!”⁷

8. KÉSZÜLET AZ ÁLDOZATRA.

„Áldozatnak nevezni magát könnyű dolog és az önszeretetnek is kielégülésére szolgál. De áldozattá lenni, az olyan tisztaságos lelket, a teremtményektől való oly magasfokú megválást és a minden szenvedésre, minden megvettetésre, váratlan és kimondhatatlan lelki

⁷ Mgr. Gay: L'Abandon.

elsötétülésekre való oly hősiez istenrehagyatkozást jelent, hogy én a magam részéről eszteleneknek, vagy Isten csodájának tartom azokat, akik lelki pályafutásuk kezdetén akarják megtenni azt, amit az isteni Mester csak fokozatosan tett meg."

Jézus szent Szívéről nevezett Mária Terézia, az engesztelő apácák alapítónője volt az, aki így beszélt. S ő joggal és tekintéllyel tehette meg azt.⁸ Hiszen ő maga azt a lelki önfeláldozást, amelyről annyi bölcseséggel beszél, csak érett megfontolás, a teljes önfeláldozásnak ismételt gyakorlása és figyelmes előkészület után tette meg. Tudjuk, hogyan halt meg: elevenen égett el.

Az okosság erényének fontosságát hirdeti ebben a nehéz kérdésben P. Natalis, Loyolai szent Ignác első társainak egyike. „Valaki (saját magát érti) azt kérte Krisztus Urunktól, hogy méltó legyen keresztiére. Azonnal érezte, hogy tévútra került. Kérni a keresztet, amely nincs meg az embernek és elutasítani a keresztet, amely kezeügyében van (amilyenek a betegeskedések és lelki vigasztalanságok kelletlenségei) — az nincs rendjén. A kezedügyében levő kereszt könnyű és te azt nem fogadod el. Mit csinálnál, ha nagyobb kereszt érne? Kevesebbet ezekből a magasratörő gondolatokból és többet az alázatos és igazi nagylelkűségből!”⁹

9. P. AUFFROY S. J.

P. Auffroy S. J., — a világháborúnak egyik kevésbé ismert, de a legfölségesebbek közül való áldozata — mikor a világháború előtt Rómában tartózkodott, ahol a kánonjog tanítására készült, X. Pius pápától azt a kegyet kérte, hogy esdje ki neki és néhány társának a vértanúság kegyelmét. A pápa sok mindenféle kérdéshez volt szokva, de ilyenhez nem. S mivel P. Auffroy teljesen, vagy csaknem teljesen ismeretlen

⁸ Nazareth; recueil de pensées tirées de ses écrits, 64., 65.

⁹ Monum. Hist. Soc. Jesu: Epistolae P. Natal, IV. 691.

volt előtte, megtagadta kérését. Számunkra is üdvös dolog, ha megjegyezzük ezt a tartózkodó magaviseletet.

A Szentatya bizonyára ráállt volna erre a kérésre, hiszen oly eredeti és hősies dolgot kért tőle, ha jobban ismerte volna ezt a nagy lelket és látta volna a biztossítókat, amelyek a kérés mélységes komolysága mellett szóltak. Néhány hónappal később a szentéletű szerzetesnek előljárói, akik jobban ismerték lelkének értékét, jónak látták, hogy fölhatalmazzák őt erre az önfelajánlásra. S úgy látszik, hogy Isten elfogadta az áldozatot. A páter a világháború elején Rethel vidékén fogságba került, hol akkoriban kisegítette a plébánost lelkipásztori teendőiben. A megszálló németek megölték. Később már nem tudták pontosan megállapítani, hogyan és mi okból történt az.

10. NÉHÁNY ÚJABBKORI ÁLDOZATI LÉLEK.

Hány más név vetődik itt fel, ha csak a mi korunkra szorítkozunk is. P. Lintelo,¹⁰ Huvelin abbé, aki P. Charles de Foucauld, a szaharai hőslelkű vértanú-remete megtérésében játszott szerepet,¹¹ Chaumont abbé,¹² de Maistre Xaveria,¹³ de Gérin Ricard Julia Adél,¹⁴ Marie Saint-Anselme nővér, a Notre-Dame

¹⁰ Életrajzát P. Séverin írta meg.

¹¹ V. ö. R. Bazin, *Revue des Deux Mondes*. 1921 máj. 1. 127.

¹² Mgr. Laveille: *Vie*, 324., 325. jegyzetben a feláldozásnak szöveget, amelyet nővére írt le kéziratos jegyzeteiből.

¹³ Houssaye abbé és Mgr. Gay: *Vie*, 197.

¹⁴ A marseillesi „Jézus Szíve áldozatai” nevű apácáknak alapítónője. Négy első társnőjével a következő felajánlást szerkesztette: „Mi teljesen Istennek szenteljük magunkat és fenntartás nélkül felajánljuk magunkat mindarra, amit irgalmasságában és igazságosságában velünk munkálni akar . . . Beleegyezzünk abba, hogy saját vétkeink és egész Franciaország vétkeinek áldozatai leszünk, egyesülve a keresztfán szenvedő Jézus Krisztussal, s beleegyezzünk abba, hogy vele együtt elviseljük mindazokat a szenvedéseket, amelyeket ránk kegyeskedik bocsátani, sőt kívánjuk, hogy égő áldozatok gyanánt fogadjon el, Franciaország bűneinek kiengesztelésére, ha Isten kegyeskedik elfogadni ezt a felajánlá-

d'Afrique kongregáció apácája,¹⁵ Couderc anya, a Cénacle alapítónője,¹⁶ Marie-Aimée de Jésus nővér.¹⁷ Pedig ez épen csak néhány név az igen nagy csoportból.

11. JÉZUS KEDVELTJE, MÁRIA NŐVÉR.

S hogy csak ennél az utolsó névnél maradjunk, ez a hőslélkü karmelita apáca, aki Nagy Szent Terézt követte a „tökéletesebbre” szóló fogadalomban, amelyről nemsokára szó lesz, „olyan aktusra áhítzik, amely a vértanúk szeretetével egyesítené őt és megadná neki a módot, hogy Jézus Krisztus mellett tanúságot tehessen, ha nem is vére ontásával, legalább szenvedésével, és pedig abban a terjedelemben, amelyben azt kegyes lesz megengedni neki”.

Megengedték neki, hogy a szenvedést kérje. Pedig ezekben a dolgokban senki sem volt annyira tartózkodó, mint lelkivezetője, P. Gamard. Majd „azt az engedélyt kérte, hogy a testté lett Igének áldozat gyanánt ajánlja fel magát, hogy ezzel tegye jóvá azt a bántalmat, amely Renan könyvének megjelenése folytán érte, aki istenségét oly istentelenül tagadta”. Lelkivezetője helyesli, de azt ajánlja, hogy a felajánlást kapcsolja össze a teljes Istenre való hagyatkozással. Erre az apáca ezt írja: „Az áldozat Istenre hagyatkozik. Nem

sunkat. Az értünk szenvedő és értünk meghaló Jézus Krisztussal együtt mi is a szenvedésre és a halálra szenteljük magunkat.” (Payan d'Augery: Vie, 85.)

¹⁵ Journal et Méditations, Perin, 1921. — 1916-ban felajánlja magát „minden szenvedésre és megaláztatásra, hogy az Úr Jézust kissé kártalanítsa a neki szentelt lelkek bűnelért és szeretetük fogyatkozásaiért”. 1917 júliusában pontosabban körülírja önfeláldozását: „Mindennap egy hivatalához hűtlen pap vagy apáca lelke legyen hozzám kötve, úgyhogy én feleljek érte.”

¹⁶ P. Termes halála után a mi Urunknak és Nagyasszonyunknak ajánlotta fel magát, mint megalázott és szenvedő áldozat a Társulat fennmaradásáért és elterjedéséért. (Félix, Notre Dame du Cénacle, Téqui, 1885. 11.)

¹⁷ Vie I. 294. és 326—345.

mondja a feláldozónak: tedd ezt, tedd azt. Nem. Megölheti nyomban, darabokra vághatja, de lassan elsorvadni is hagyhatja. Az isteni Főlség az utóbbi módon akar felettem rendelkezni és az nem a legkevésbé kínos."

Az áldozat fogadalmában olyan értelemben, amint arról szó volt, valami gyökeresebben nagylelkű vonás található. A teljes Istenre való hagyatkozásnak fogadalmában ellenben valami mélyebben alázatos vonás tűnik élénk. És vajon tudná eldönteni, hogy a két erény melyike szerez Istennek nagyobb dicsőséget?¹⁸

III. A „TÖKÉLETESEBB” FOGADALMA.

1. LÉNYEGE.

Amint láttuk, az ember felajánlhatja magát, hogy az isteni Szeretet a lehető legjobban áldozza fel őt. De megteheti azt is, hogy szeretetből ő maga áldozza fel magát a lehető legjobban.

Az első esetben a felajánlás Isten minden megnyilatkozó szent akaratára vonatkozik, a második esetben pedig az önakarat leghősiesebb gyakorlására. Ott az ember arra kötelezi magát, hogy szeretetből elfogadja a Gondviselés akarta összes keresztrefeszítéseket. Itt pedig eltökéli, hogy a hűséges kötelességteljesítés által ő maga feszíti magát keresztre, és pedig a lehető legbátrabban.

Itt nem az a főtörekvés, hogy az ember időről-időre sok áldozatot fogadjon el, amelyek nem tőle függnek, hanem inkább az, hogy minden adott alkalmammal feláldozza szeszélyét és önszeretetét, hogy így

¹⁸ Másutt foglalkoztunk azzal, hogy az Istenre-hagyatkozás és az áldozat gyanánt való feláldozás a lélek két, bár különböző, de érdem tekintetében egymás mellé állítható vonzalmának felel meg. (V. ö. Krisztus Jézusban, a legméltóságosabb Oltáriszentségről szóló fejtegeteket.)

életének legcsekélyebb részletét is az istenszeretet áldozatának szerény, de hatásos eszközévé avassa.

„Önmagunkat egyszer határozottan halálra kell ítélni és a halálos ítéletet mindennap végrehajtani” — szokta volt mondani P. Gin hac a nagylelkű keresztényről.

A lélek azzal is segíthet saját emberi gyarlóságán, hogy elhatározását kifejezett ígéret vagy fogadalom alakjában ajánlja föl Istennek. Így fogadalommal kötelezheti magát a szabályok hű megtartására, ha szerzetesrend tagja, vagy ha nem, az állapotbeli kötelességek hű teljesítésére, vagy a „tökéletes”-re, „az Istennek kedvesebb”-re.

Nehéz dolog volna eldönteni, hogy a két fogadalom közül, t. i. a teljes Istenre való hagyatkozás és az áldozat fogadalma közül melyik jár nagyobb érdemmel. Bizonyos lelkek ugyanis még ezekben a dolgokban is mindig mérni akarják a kisebb vagy nagyobb tökéletességet. Az első nem jobb, mint a második és a második nem jobb, mint az első. Itt nem „jobb”-ról vagy „kevésbé jó”-ról, hanem „másképp”-ről van szó. Az érzéki lényt az Istenre való hagyatkozás és az áldozat fogadalma talán jobban meghatja; a teljes hűségről szóló ígéret pedig inkább az akarat legbensőbb mélyét érinti. Ha meg akarjuk állapítani, hogy mit ajánlatosabb választani, akkor mindenekelőtt a gyakorlati lehetőségekkel kell számolnunk és az egyéni vonzalomra is tekintettel kell lennünk, amint az a felülről jövő kegyelem hatása alatt megnyilatkozik.

2. PÉLDÁK.

Mindenesetre nem csekély csoda az, hogy egyesek már nagyon fiatal korukban vágyódnak arra, hogy így „mindenüket” odaadják, a teljes hűség ígéretének egyik vagy másik módja által.

A paray-i vizitációs nővérek évkönyvei Marie de la Faye des Chaines nevét őrzik, aki már 17 éves

korában kötötte le magát az isteni Üdvöztőhöz a „tökéletesebb”-re szóló fogadalommal.

Françoise Rosalie Verchère, Alacoque szent Margit egyik noviciája, 24 éves korában tette le ugyanazt a fogadalmat. Később az ő tanúsága nagy szolgálatot tett nagynevű mesternője életrajzának megírásában. „A rendes dolgokban legyünk rendkívüliek”, — szokta volt mondani. Az ötvenen már túl volt, mikor meghalt. Egész élete a hűségnek ragyogó példája.

Általában szólva, az ilyen lekötések nem a lelkiélet kezdőinek valók.¹⁹ Ezek ugyanis feltételezik a nagylelkűségnek állandó gyakorlását és megkívánják, hogy mindig érett erény legyen a kezeség és rendszeren érett kor is.

3. BOLD. P. DE LA COLOMBIÈRE.

Boldog P. de la Colombière a harmadik próbaévben,²⁰ a harmincnapos lelkigyakorlatban, helyénvalónak ítéli, hogy a „tökéletesebb”-re szóló fogadalmat letegye. Szent Teréz is megtette azt. Ezt megértjük, mert hiszen bennük a szent élet és az érett megfontolás kezeskedett a fogadalom betartása mellett.

4. SZENT TERÉZ.

Nagy Szent Teréz, sokáig készült erre a fogadalomra. Azt mondja: „Nem emlékszem arra, hogy az

¹⁹ Consummata 20 éves korában kötelezi magát a „tökéletesebb”-re, először egyidőre, azután véglegesen is. (Lettres et notes spirituelles, 79.)

²⁰ Mikor a jezsuita befejezte irodalmi, bölcséleti és hittudományi kiképeztetését, akkor még egy teljes évet szentel a lelkiéletnek és a lelkek vezetése tanulmányozásának. Ebben az évben a főfeladat az a hónap, amelyet a lelkigyakorlatok végzésére szentel. Ami a tiszti akadémia a készülő tisztek számára és ami a megfelelő felső szakiskola a leendő mérnökök vagy nagyiparosok számára, az a 30—32 éves fiatal jezsuita számára Szent Ignác harmadik-próbaéve. Látjuk tehát, hogy a Jézus Társasága alapítójának ez az eredeti találománya mennyire modern.

isteni Üdvözítő valaha is megtagadta volna tőlem azt (és pedig pusztá irgalomból), hogy mindig arra ösztökéljen, amiről azt gondoltam, hogy Neki a legkedvesebb. S ezt tette nemcsak azóta, hogy a sarutlan karmeliták öltönyét adta nekem, hanem még az előző években is.”²¹

Ebben a vallomásban elragadó alázatosság tűnődik, mert Istennek tulajdonítja az egész érdemet. De azért mi nem vesszük azt olyan értelemben, hogy a Szentnek semmi érdeme se maradjon.

5. P. SENGLER.

Ha P. Sengler nagy lelkigyakorlatainak következő jegyzetét olvassuk el, akkor némi fogalmunk lesz arról, hogy milyen szigorú volt önmaga iránt.

„Huszonötödik nap. Egy szórakozás hibája rémületet keltett bennem jövő hűségemet illetőleg. Mikor szobámba tértem vissza, negyedhárom óra tájban, az ablakhoz mentem, hogy becsukjam. S mikor betettem, az a gondolatom támadt, hogy egy pillanatig hallgatózom, hogy meggyőződjem arról, vajjon tovább folyik-e még a csata? . . .²² Azt hiszem, hogy két másodpercig megálltam, egészen az első ágyúlövésig. Azután vettem breviáriumomat s többé oda sem gondoltam. Később pedig az a gondolatom jött, hogy gyáva voltam” . . .

Ime, mik a „tökéletesebb” követelményei, a mindennapi élet valóságában. Az Egyháznak igaza van, ha azt mondja, hogy az nehéz fogadalom.²³ Olyan bátorságot követel az, amely minden próbában megáll.

²¹ Idézi Blanche O. P. *Revue des Jeunes*, 1922 dec. 10. 595.

²² 1870 december havában volt az. Dury és Bapaume ágyúi szóltak.

²³ Breviárium. Avellinói szent András napján, nov. 10. Kettős fogadalma, — *volum arduissimum* —: „*Suae ipsius voluntati jugiter obsistendi*”, és „*in via christianae perfectionis semper ulterius progrediendi*”, az a fogadalom, hogy a szeszélynek mindig ellenáll és soha el nem hanyagolja azt, amit tökéletesebbnek ismer.

Éppen azért az ember csak alapos megfontolás után kötheti le magát azzal.

6. ALAQUE Szent MARGIT „TÖKÉLETESSÉGI FOGADALMA”.

A „tökéletesebb”-ről szóló fogadalmak mintái között, Alaque Szent Margitnak 1686 okt. 31-én megszüvegezett „tökéletességi fogadalma” áll az első sorában. Tizenkilenc cikkelye van. A legfőbbek a következők.²⁴

„1. Ó, én egyetlen szerelmem, azon leszek, hogy Neked alárendelve tartsak és Neked alávessek mindent, ami bennem van, azáltal, hogy megteszem azt, amit tökéletesebbnek tartok, vagy a legdicsőségesebbnek a te Szent Szíved számára. Megígérem ennek a Szívnek, hogy semmit sem tagadok meg tőle azok közül a dolgok közül, amelyek hatalmamban állanak és semmit sem mulasztok el cselekedetben vagy szenvedésben, ami arra szolgálhat, hogy Őt másokkal megismertessem, megszerettessem, tiszteltessem vagy megdicsőíttessem.”

„2. Egyetlenegy áhitatgyakorlatomat vagy szabályomat sem hanyagolom el, vagy hagyom el, hacsak a felebaráti szeretet vagy az igazi szükség nem parancsolja, vagy az engedelmesség nem visz rá, amelynek összes ígéreteimet alávetem.”

Szent Margit e fogadalma számol minden részlettel.²⁵ Olvassuk még tovább:

²⁴ A teljes szöveget megtalálhatjuk pl. a következő művekben: Watrigant S. J. *Études et Documents, Collection de la bibliothèque des Exercices*, n. 67, 30—33. *Vie par les Contemporains* (Paray, 1876) 276—280.

²⁵ P. Jeiler O. F. M., a tiszteletreméltó Kaufbeuren Kreszcencia (Szent Ferenc harmadrendjének tagja) életrajzában megjegyzi, hogy ő letette a „tökéletesebb” fogadalmát, de nem határozta meg közelebbről a részleteket és 19 évig tartotta meg azt, egészen 1725-ben bekövetkezett haláláig. Mi természetesen korántsem állítjuk, hogy az összes példákat felemlítettük. Célunk csak az, hogy néhány szemléltető eset felemlítésével elég világos fogalmat adjunk arról, hogyan kell felfogni ezt a legnagyobb fokú önfeláldozást.

„11. Legjobb barátaimnak tekintem majd mindazokat, akik bántalmazni fognak vagy rosszat mondanak majd felőlem és arra fogok törekedni, hogy minden lehető jóval és szeretetszolgálatokkal viszonzzam azt nekik.”

„12. Vigyázni fogok arra, hogy ne beszéljek magamról, vagy csak nagyon röviden. De sohasem azért (amennyire csak lehetséges), hogy magamat dicsérjem, vagy igazoljam.”

„13. Semilyen teremtmény barátságát nem keresem, hacsak az Úr Jézus szent Szíve nem ösztönöz arra, azért, hogy szeretetének megnyerjem.”

„14. Állandóan figyelni fogok arra, hogy akaratomat minden dologban az én legfőbb Uramnak akaratához szabjam és Neki alárendeljem.”

„15. Készarva nem fogok időzni nemcsak rossz, hanem még haszontalan gondolat mellett sem és magamat úgy fogom tekinteni, mint egy szegényt Isten házában, aki mindenkinek alá van rendelve és akinek irgalomból tesznek mindent és adnak mindent. Azt fogom gondolni, hogy még mindig túlságosan bőkezűek velem szemben.”

Ki ne érezné, mily hősiecs nagylelkűség sugalmazza az ilyen ígéretek.

De még a nagylelkűségnél és a bátorságnál is figyelemreméltóbb a bölcsesség, amely belőlük szól.

A Szent ezeket írja:

„4. Csendben akarok szenvedni és sohasem panaszkodom, bármikép is bánjanak velem.

„5. Nem akarok kikerülni semmiféle szenvedést, sem testit, sem lelkit, semmiféle megaláztatást, megvetést és ellentmondást sem.”

Majd hozzátesszi a következőket, nem azért, hogy javítson elhatározásán vagy enyhítsen rajta, hanem azért, hogy nagylelkűségének az engedelmesség szentesítését is megadja:

„7. Semmiféle enyhülést sem szerzek magamnak, kivéve azokat, amelyekről azt tartom, hogy a szükség kényszerít rá. Ezeket egyszerűen szerzetesi rendszabá-

lyaink értelmében fogom kérni, hogy ezáltal is megszabaduljak attól a folytonos kintől, amelyet érzek, t. i., hogy túlságos sokat engedek meg testemnek és így melengetem ezt a kegyetlen ellenséget."

Ezek olyan ismertetőjegyek, amelyekről az igaz erényt és Isten Lelkének működését világosan fel lehet ismerni. Ilyenek: a bátorság és a higgadt megfontolás párosulása, a lelkesedés, amely ellenőrzést akar, az előretörtetés, amely az engedelmesség vezetését elismeri.

Van még egy másik jegy is, amelyet érdemes jelezni éppen ebben a dologban, ahol a nagylelkűség mindenesetre nem közönséges fokban lép fel, de éppen azért a legveszélyesebb is, ha az alázatosság hiányzik belőle. S ez a jegy az a szeges gond, hogy kerül a különcködést. Alacoque szent Margit is ezekkel a szavakkal fejezi be tökéletességi fogadalmát:

„19. Úgyelni fogok arra, hogy természetemnek csak azt engedjem meg, amit nem tagadhatnék meg tőle a nélkül, hogy különcködővé ne váljak, mert ezt mindenben kerülni akarom."

Ezek a vonások mindenesetre jellemzők. Mutatják, hogy az ihlet felülről jön.

Nagylelkűség, egyszerűség, alázatosság. Ezek már nagy jellemvonások. De vajjon elegendők-e már?

7. NEM AZ AGGÁLYOSOKNAK VALÓ.

Még nem. Nem minden való mindenkinek. Bizonyos lelkek még akkor se engedjék meg maguknak az ilyenfajta fogadalmakat, ha különben még annyira el volnának határozva önmaguk teljes átadására. A lelkivezető is határozottan tiltsa meg nekik azt. S ezek azok a lelkek, amelyek vérmérsékletüknél fogva, vagy isteni megengedés folytán, vagy bármi más okból hajlandók a nyugtalankodásra, a lázas önvizsgálatra, az alaptalan lelki kételyekre és aggályokra.

P. Chaumonot ezeket mondja: „Egy napon a szentáldozásra készültem és kértem a Szűzanyát, ihlesse lelkemet, hogy mi kedveset tehetnék szent Fia dicső-

ségére? . . . Tégy fogadalmat, hogy mindig és mindenben Isten nagyobb dicsőségét fogod keresni. Nagyon szívesen, szent Szűz, hacsak Te magad leszel a biztosítékom és megsegítesz, hogy ilyen ígéretet megtartsak."

"Megtárgyaltam ezt a P. Generálissal . . . Azt kérdezte tőlem, hogy nem vagyok-e aggályos? Azt feleltem neki, hogy nem. Hála legyen Istennek, akkor leteheti ezt a fogadalmat."²⁶

Mennyire bölcs volt a P. Generális kérdése! Föltétele elengedhetetlen feltétel volt.

8. KIEGYENSÚLYOZOTT LÉLEK KELL HOZZÁ.

És ha valaki nem is aggályos, mégis lehetséges, hogy nincs benne elég lelki nyugalom, elég világoslátás, vagy mérséklet. Hiszen a teljesen kiegyensúlyozott lelkek nem olyan gyakoriak. Az emberben a fej gyakran nem ér fel a szívvel. Pedig a „tökéletesebb”-hez mind a kettő kell. A kereszt esztelensége a kiindulópontban hétfőpróbás józan ész kíván. Csakis az emberileg nagyon mérsékelt természetek szentelhetik magukat kárvallás nélkül az „isteni túlzásoknak”.

Tehát tökéletesen kiegyensúlyozott lélek kell ehhez a fogadalomhoz.

De még ebben az esetben is számolni kell azzal, hogy kételyek és aggályok mindig felmerülhetnek. A gonoszlélek pedig könnyen kiaknázhathatná azokat, nagyobb lelki kárunkra. Tehát mindenekelőtt, harmónikus lelki kifejlődés, lelki érettség! Azután a többi! Isten gyermekeinek szent szabadsága! Magát lekötni, jó dolog; de magát megfojtani, nem!

9. VILÁGOSSÁG ÉS HATÁROZOITSÁGI

Innen ered annak fontossága is, hogy az ember nagyon világosan szövegezze meg kötelességeit.

²⁶ Martin: Vie du P. Chaumonot (Oudin, Paris, 1885), 38.

Alacoque szent Margit bevezetés gyanánt igen okosan jegyzi meg:

„Ezt a fogadalmat az előjárók az alatt a föltétel alatt engedték meg, hogy ha bármilyen pontban is zavart vagy aggályt okoz, akkor fölmentenek alóla, úgyhogy minden kötelezettségem megszűnik.”

Helyes! Így van az jól!

Consummata formuláját is hasonló lelki derű hatja át. Okos körülírással mondja:

„Fogadalommal kötelezem magamat, hogy mindig megteszem azt, amit tökéletesebbnek tartok — és, pedig

„1. Csak fontosabb dolgokban, nehogy kicsinyes dolgokkal vesződve elveszítsem a szeretet és bizalom lendületes szellemét.”

„2. Csak akkor, ha világosan és határozottan látok . . .”

„3. Csak akkor, ha időm lesz a megfontolásra, úgyhogy akaratom is közbeléphet, . . . úgyhogy a gyarlóságból eredő bukások ne zavarjanak meg.”²⁷

Többen alázatosságukban megijednek ettől a kifejezéstől: „tökéletesség fogadalma”, vagy a „tökéletesebb fogadalma”.

10. „AZ AMI KEDVESEBB AZ ÚR JÉZUSNAK.”

P. Sengler megkapó lelki őszinteséggel ezeket írta: „Én teljesen egyszerűen azt akarnám fogadalommal ígérni, hogy minden dologban azt teszem, amit tökéletesebbnek ítélek.” Majd hozzáteszi: „Azt gondoltam, hogy a „tökéletesebb” szót jobb lesz ezzel helyettesíteni: „Ami jobban fog tetszeni Istenünknek, a mi Urunk Jézus Krisztus példájára.”²⁸ És választásának a következő okát adja: „Ez kevésbé elvont; ez példát állít az ígélet mellé; az első kifejezés (a

²⁷ I. h. 79—80.

²⁸ Mgr. Baunard: Discours au service funèbre du R. P. Sengler, 30 avril 1887 (Lille, Lefort, 1887), 14.

„tökéletesebb”) túlságosan szépen cseng az önszeretet számára.”

„Jézus kedveltje Mária” karmelita nővér hasonlóképp érvelt. Még az áldozat fogadalma előtt, amelyről főntebb szoltunk, felhatalmazták arra, hogy a tökéletesebbre szoltó fogadalma szövegét megírja. Akkor így írt: „Nem akarom azt mondani: Fogadalmat teszek, hogy azt gyakorlom, amit „nagyobb tökéletességnek ismerek” (ez Szent Teréz kifejezése). Hanem inkább ezt a szöveget választom: Fogadalmat teszek, hogy azt gyakorlom, amiről tudom, hogy kedvesebb Üdvözítőnknek.”²⁹

11. BÖLCS MÉRSÉKLET A VEZETÉSBEN.

Az említett esetekben a lelkivezetők kezdetben nem igen lelkesedtek ezért a fogadalomért. Így volt az P. Chaumonot-val, Alacoque szent Margittal, P. Auffroyval és Mária nővérral is. — Ez utóbbinak lelki-vezetője, P. Gamard, sokáig ellenállt. „Már annyi éve gyakorlom a lelkivezetést, és még soha senkinek sem engedtem meg ezt a fogadalmat.”³⁰

A gyakorlatban mit javall az okosság?

Egyesek szívesebben követik P. Gamard-t, — aki végre mégis csak megengedte a fogadalmat. Ők főképp azt hangoztatják, hogy mennyire szükséges itt a bölcs mérséklet és szívesebben vállalják a felelőssé-

²⁹ E mellett a szöveg mellett nemcsak a jobb kifejezés érve szolt, hanem még más mélyenjáró indítók is. „Idővel beláttam, hogy imádasraméltó Mesterem volt a szeretet e találatkonyságának szerzője. Erre Szent Teréznek nem volt szüksége. Valóban, gyakran megtörténik velem, hogy nem tudom meghatározni, hogy két dolog közül melyik a tökéletesebb. De ha azt kérdezem magamtól, hogy a kettő közül melyik lehet kedvesebb az én Jézusomnak, akkor azonnal felismerem a tökéletesebbet. Ő maga érteti meg ezt velem.” (I. 332.) És a 335. lapon bevallja: „Azóta . . . teljes lelki békét élvezek. Sohasem bántam meg ezt a fogadalmat . . . Csak az a vágyam, hogy mindig jobban és jobban össze-szoruljon.”

³⁰ I. m. I. 334.

get az engedély megtagadásának hátrányaiért, amelyeket azonban aránylag kevésbé súlyosaknak ítélnék, mint a túlságos engedékenységgel járó veszedelmeket.

Mások ellenben merészebbek, legalább is az ember teljesítőképessége dolgában és merészebben bizakodnak a kegyelem erejében, és így széleskörű engedélyeket adnak.

Az igazi bölcsesség a két határ között mozog. A helyes mérték megkívánja, hogy az ember egyrészt tartsa szem előtt Istennek követelményeit, amelyek arra a lélekre vonatkoznak, másrészt számoljon azzal is, hogy az a lélek mennyire sajátíthatja el azt a művészetet, hogy a rendes dolgokat rendkívüli módon végezze.

ZÁRÓSZÓ.

Aki elolvasta ezt a könyvet és az előzőket: „Isten bennünk” és a „Krisztus Jézusban” címűt, az talán már jobban megérti a keresztény életnek hasonlíthatatlan nagyságát és félelmetes és egyúttal fölséges kiválóságát is.

A keresztény Krisztussal egyesülve van és azért hivatása, hogy Krisztusban éljen.

A keresztény Krisztusban összes testvéreivel is egyesítve van és azért hivatása, hogy azok javán munkálkodjék, akik Krisztusban testvérei.

A jelen műnek anyaga csak ez a második gondolat volt.

Ha megfigyeljük azt, hogy az emberek közötti egyetértés és összetartás létesítésére mi mindenféle eszközöket ajánlanak, akkor világosan látjuk, hogy mennyire időszerű ez a könyv. Hiszen azok az eszközök mind hatástalanok, mert szükségkép tökéletlenek. Egyszerű emberi próbálkozások. Nincs meg bennük a mélyenjáró alaposság biztosítéka.

Vajjon nem hirdetik-e néha azok is fennszóval, hogy Krisztusban és csakis Őbenne találjuk meg az emberek közötti testvéries érintkezésnek kulcsát?

Solutio difficultatum Christus. Krisztuson kívül semmire sincsen megoldás. Benne azonban megtaláljuk az egyetértésre vonatkozó összes kérdések megoldását, és pedig nemcsak emberileg tökéletes, hanem minden tekintetben kielégítő és boldogító megoldását is. Hiszen azt a megoldást Isten adta nekünk.

Dolgozzunk tehát azon, hogy „Krisztusban mindent megújítsunk”.

Kezdjük ezt a munkát saját magunkon. Legyen

mindegyikünk tökéletesebben keresztény, tökéletesebben „Krisztus”. Legyen mindegyikünk jobbá, hogy a világ jóvá lehessen. Legyen mindegyikünk jobb kereszténnyé, hogy a világ megint kereszténnyé legyen.

Legyen mindegyikünkben több keresztény érzék; nagyobb szeretet; és gondoljunk többet cselekedeteink és mulasztásaink kiszámíthatatlan következményeire.

Legyünk teljesebb értelemben apostolokká:
a külső tevékenység által;
az ima által;
a kereszteknek, a lelkek váltságbérének készsége, sőt, ha lehetséges, örömmel teljes elfogadása által.

Formáljunk magunkban olyan kereszténységet, amely értelmesebb és ép azért mélyebben járó is! S mert mélyebben járó, azért szélesebb körökre kiható is. S mert szélesebb körökre kiható, azért méltóbb is imádott Mesterünkhöz. Ahhoz a Mesterhez, akinek szolgálunk és akit szívünk egész hevével igen szeretett Üdvöztő Jézusunknak mondunk.

TARTALOM.

Bevezető	7
--------------------	---

ELSŐ RÉSZ.

A krisztusi testvériségnek három nagy törvénye.

A) Az egység törvénye.

ELSŐ FEJEZET.

Az Egyház Krisztus titokzatos teste.

I. Krisztus titokzatos test.

1. Az Egyház látható társaság	11
2. De élőlény is	12
3. Az Egyház tagjai Krisztus tagjai	12
4. Kölcsönös hatásuk egymásra	13
5. Isten önmagát akarja lelkünkben megtalálni	14
6. Minden egy Istenben Krisztus által	15

II. Krisztus összes tagjainak természetfölötti egysége.

1. Egymás közt is egynek kell lennünk	17
2. Ellentétek az egység fiai közt?	18
3. Az egység kötelékét még a halál sem bontja fel	20
4. Az egység különböző fokai	21

MÁSODIK FEJEZET.

A katolikus érzék.

I. Az összesek dolgoznak az összesek javán.

1. Az egység élő együttműködés	23
--	----

II. Az imában való egység.

1. Egyek és egyetemesek az imában	25
2. A közös istentiszletet	26
3. A magánima is egyetemes ima	27
4. A katolikus ima apostoli	28
5. Katolikus érzék	28
6. Együttérzés az Egyházzal	29

III. Egység a tevékenységben.

1. Egység a munkában	30
2. Főkép ugyanazon a munkatéren	31
3. Mások tapasztalatai!	32
4. Mások kezdeményezései	32

IV. Az egység szellemének ellenségei.

1. A hittudományban	33
2. A mindennapi életben	35
3. Az Üdvözítő utolsó kívánsága!	36
4. A baj fészke	36
5. A keresztények közötti egység, és az egyenetlenség	37

HARMADIK FEJEZET.

Az Oltáriszentség az egység szentsége.

I. Az Oltáriszentség jelképezi az egységet.

1. Már a szentáldozás neve is	40
2. Kenyértörés szertartásai	40
3. A templomok is kifejezői ennek az egységnek	41
4. Még az építési módjuk is	42
5. Főképen a szentmise szertartásai	42
6. És a szentáldozás	44
7. Az együttmisézés	45
8. A kovász	45
9. Együtt az egész Egyházzal	46

II. Az Oltáriszentség követeli az egységet.

1. Követeli a szeretetet	47
2. Közös részvétel a szentmisén	47

III. Az Oltáriszentség munkálja az egységet.

1. A szentáldozás eggyé teszi az áldozókat	50
2. Nemcsak a magunk számára áldozunk	51
3. Az Oltáriszentség felebarátaink szeretetére vezet	52
4. Elsímítja az ellentéteket	54
5. A népek közötti egység	55
6. A szentáldozás egyesít nemcsak Krisztussal, a Fejjel, hanem összes tagjaival is!	56
7. Két áldásos mozgalom	58

B) A szeretet törvénye.

ELSŐ FEJEZET.

Miért szeressünk?

I. A felebarát nem más, mint Jézus Krisztus.

1. Két szeretet egy síkban	60
2. Az isteni és a felebaráti szeretet egysége	61
3. Krisztus tanítványainak ismertetőjegye	62
4. Világoskodó példák	63

II. Az igazán „új” parancs.

1. Krisztus felebarátainkban	65
2. Az „új parancs”	66
3. Az „új parancs” szerint alakult világ	67
4. A Krisztustól távolállók nem értik meg	68
5. Igazságosság szeretet nélkül	69
6. Szeretet igazságosság nélkül	70

MÁSODIK FEJEZET.

Meddig szeressünk?

I. A szeretet példaképe.

1. Úgy, mint Krisztus szeret minket	72
2. Áldozatok árán is	73
3. Úgy, mint az Atya és Fiú szeretik egymást	74

II. A szeretet követelményei.

1. Krisztus nélkül	75
2. Másokat is célhoz kell segítenem	77
3. Az Isten szeretetével növekszik a felebaráti szeretet is	78
4. Aki nem szereti Istent, felebarátját sem szeretheti	79
5. Isten is így ítél	80

III. A szeretet jutalma.

1. A szeretet elsősorban annak javára van, aki szeret	82
2. Javára van a felebarátnak is	83
3. Istenért szeressünk!	84

HARMADIK FEJEZET.

Hogyan szeressünk?

I. Az alamizsna kötelessége.

1. A gazdagok fölöslege a szegényeké!	87
2. Eltévelyedések	88
3. Kelet kincsei	88
4. Kétféle bölcs	89

II. A szegény „megértése“.

1. Meg kell értenünk a szegényt!	90
2. Rá kell gondolnunk	91
3. Éhbérek	93
4. Előzzük meg a bajt!	94
5. A „Miatyánk“ szellemében!	95
6. El a szűkkeblű katolicizmussal!	96
7. Anyagi helyzet javítása	97
8. Még sokkal nagyobb a lelkek ínsége!	98

III. Jámbor emberek felebaráti szeretete.

1. Szemrehányás	100
2. Főképen a nők	101

C) Az összetartás törvénye.

ELSŐ FEJEZET.

Természetfölötti befolyásunk titka.

I. Az összes tagok egymásra hatnak.

1. Isten közreműködésünk által akar másokat üdvözíteni	104
2. Mi is legyünk „üdvözítők”	105
3. Legyünk lelki „leadók”!	107
4. Vegyünk részt Isten művében!	108
5. Megváltók a Megváltóval!	109
6. Vagy apostol vagy aposztata	110
7. A lelkiileg halott mások életének árt	111

MÁSODIK FEJEZET.

A befolyás hatalma.

I. Adjunk mindig jó példát!

1. Minden cselekedetünk hatással van a többiekre	112
2. Kis okoknak nagy okozata	113
3. Főképp a gyermekek lelkében	114
4. De a nagyokéban is!	116
5. Lélekrontók	117
6. Lelket ölni nagyobb bűn, mint gyilkolni	118

II. Cselekvésünk ismeretlen hatása.

1. Cselekvéseink távoli hatásai	119
2. Főleg, ha nem gondolunk rá	120
3. Felelősek vagyunk a következményekért	122

III. Lássuk előre cselekedeteink következményét!

1. „Mit csinálnak majd erre az emberek?”	123
2. A félvallásosság!	124
3. A teljes vallásosság magától is hódít!	125
4. Számoljunk gondatlanságaink következményeivel is!	126

HARMADIK FEJEZET.

Mulasztási bűnök.

I. A mulasztás ténye és veszélye.

1. Mulasztásaink kihatásai 128
2. Mulasztásaink és a közérdek 129
3. A mulasztás nagy veszélye 131
4. Bizonyos nemcselekvések bűnök 131
5. Amit tennünk kellett volna! 133
6. A megváltás munkájában mindenkinek van része! . 134
7. A mulasztások kihatásai az örökkévalóságra . . . 135

II. A mulasztás az élet forrásánál és az élet későbbi fejlődésében.

1. A mulasztás bűne az élet forrásánál 136
2. Nem egyet öl, hanem ezreket! 137
3. Miatta a nagy hiányok a papság soraiban is . . . 138
4. A mulasztás bűne az élet kifejlődésében 139
5. A nevelői hivatás fölséges, de felelősséggel teljes is 140

MÁSODIK RÉSZ.

A krisztusi szeretet három nagy eszköze.

A) A külső tevékenység apostolkodása.

ELSŐ FEJEZET.

A magvetők hivatása.

I. Lángoló nagylelkűség.

1. A magvetők választott csapata 145
2. Lángbuzgalom 146
3. Milyenek vágyaink? 147

II. Átható világoslátás.

1. A megváltás látszólagos elégtelensége 149
2. Krisztus testét tépik! 150

3. Krisztus titokzatos testének számtalan sebe . . .	151
4. A világ telve van hívással	152

MÁSODIK FEJEZET.

A lelkek szomja.

I. Az apostol szorongatásai.

1. Érti elégtelenségét	154
2. Ezt az érzést a tapasztalatból meríti	155
3. Az apostolok mártíriuma	157
4. Kevéssel is sokat tehetünk	158
5. Nem vagyunk sikerimádók	160
6. A sikernél értékesebb a szeretet	161

II. Az apostoli lélek derűltége.

1. A szorongatás nem sujtja le, hanem még jobban ösztökéli az apostolt	162
2. Mi függ tőlünk?	163
3. Egy apostoli munkatér mindig nyitva áll!	164
4. Miért meddő az emberi szó?	165
5. Az apostoli termékenység titka	166
6. Az apostol legmeggyőzőbb bizonyítéka	168
7. A láthatatlan isteni élet apostola	168
8. Hol van otthon az apostol?	169
9. Ha az apostoli szív vérzik	169

HARMADIK FEJEZET.

Az apostolkodás mint élethivatás.

I. Nincs elég hivatás.

1. Isten akarata szerinti hivatásomban élek-e? . . .	171
2. Kiszemelt apostolok hűtlensége	173
3. „Testvérem öre vagyok-e?”	174

II. Minden hivatás áldozatra való hívás.

1. A hivatás — áldozatrahívás	175
2. Gyöngesség?	177

3. Az áldozat nagyságát növeli még a titokba burkolt jövő is	178
4. Az isteni hívások „fényes homálya”	178
5. Az igazi hívás elég világos	180
6. Az isteni hívás nem az élet csömöre	180

III. Minden hivatás a legnagyobb örömökre való hívás is.

1. Az „elindulást” megkönnyíti Isten szeretete	182
2. Apostoli örömök	183
3. Mélységes örömök	184

B) Apostolkodás az ima által.

ELSŐ FEJEZET.

Létjogosultsága, létföltételei és termékenysége.

I. Hogyan lehetséges és szükséges az, hogy az ember ima által apostollá legyen?

1. Ahová az apostoli tevékenység nem ér el	186
2. Minden ember az örök üdvösségre van teremtve	188
3. Isten nem üdvözít bennünket nélkülünk	189
4. Az összességnek szerepe	190
5. Imánk siettetí az emberek üdvösségét	191
6. Megváltók a Megváltóval együtt	192
7. Külön is imádkozzunk	193
8. De azért imánk mindig egyetemes	194

II. Apostoli szándékkal imádkozzunk Jézus Krisztusban való egységünk tudatában.

1. Imánk ereje Jézus Krisztustól van	196
2. Keresztény ima	198
3. Átala, Vele és Benne	198
4. Világot átfogó kapcsolatok	199
5. Csodás hatások	199

III. A legkisebb ima is megmozgatja a világot.

1. Erőszakos imádság	200
2. Idevonatkozó hitigazságok	202

MÁSODIK FEJEZET.

A szemlélődő élet.

I. A szemlélődő élet igazolása.

1. Az imádság is apostolság	204
2. Felületes gondolkodás	205
3. Az emberiség legszentebb kötelessége	206
4. Az imádságos élet szociális munka	207
5. Védik embertársaikat	208
6. Lelkileg táplálják is őket	208

II. A szemlélődő élet állandó időszerűsége.

1. Sok apostolra van szükség	209
2. Nem mindenki alkalmas mindenre	210
3. Nincs ellentét	211
4. Az apostoli munka termékenysége	211
5. Az apostol rászorul az imádságos lelkekre	213
6. Az apostoli imádságnak Isten sem állhat ellen	215

C) Apostolkodás az áldozat által.

ELSŐ FEJEZET.

Tudományos alapja.

I. Minden keresztény apostollá lehet a szenvedés és áldozat által.

1. A legkiválóbb megváltói eszköz	217
2. Krisztus is ezt választotta	218
3. Jézus egész élete áldozat	219
4. Fájdalmas Anya	220
5. Apostolok áldozata	221
6. Az ifjú Egyház szenvedése	222

II. A keresztény lélek mindig apostoli célra irányítja szenvedését és áldozatait.

1. Jézussal való egyesülésünk követeli	223
2. Milyen lelkülettel vállaljuk a keresztet?	224

3. Tevékeny áldozatok	224
4. A keresztt jele	225

III. Elégtétel és engesztelés másokért is.

1. Büntető elégtétel	226
2. Elégtétel Isten szempontjából	227
3. Tények	229
4. A legnagyobb elégtétel	229
5. Elégtétel a Megváltóval együtt	230
6. Másokért elégtételt nyújtó hős lelkek	231

MÁSODIK FEJEZET.

Lélektani magyarázata.

I. Az áldozat apostolainak viszonylagos ritkasága és bősége.

1. Ritkák az áldozatos lelkek	233
2. Kevesen értékesítik a szenvedést	234
3. Az áldozatos szenvedésnek világmegváltói ereje	235
4. Az áldozat-hivatásnak kiváló példái	236
5. Nemcsak a nők, hanem a férfiak is	239
6. Minden élethívásban	240

II. A nagy erőforrás: a szeretet.

1. Az igazi szeretet szenvedni kíván azért, akit szeret	241
2. Isten szeretete	241
3. A Keresztrefeszített szeretete	242
4. Hogyan vigasztalja meg áldozatom az Úr Jézust?	243
5. A lelkek szeretete	244
6. Az áldozatnak lelkeket üdvözítő ereje	245

III. Ellenvetések.

1. Hogy lehet az áldozatnak ilyen értéke?	246
2. Áldozat és szenvedés — másokért!	247
3. De én bűnös vagyok	248

HARMADIK FEJEZET.

Gyakorlata.

I. A közönséges keresztény életben.

1. Áldozatos lélek lehet mindenki	250
2. Alapföltétele	251
3. Tökéletességének föltétele	251
4. Közös szenvedések	252
5. Egyéni szenvedések	252
6. Testi önmehtagadás	253
7. Mindenki gyakorolhatja	253

II. A legmagasabb fokon.

1. Teljes áldozat	254
2. Pie de Hemptinne	255
3. Sophie de Claye	256
4. Egy ifjú jezsuita	257
5. P. Lyonnard	257
6. A hajdani pápai zuáv	258
7. Ne beszéljünk mindjárt „áldozatról”!	258
8. Készület az áldozatra	259
9. P. Auffroy S. J.	260
10. Néhány újabbkori áldozati lélek	261
11. Jézus kedveltje, Mária nővér	262

III. A „tökéletesebb” fogadalma.

1. Lényege	263
2. Példák	264
3. Bold. P. de la Colombière	265
4. Szent Teréz	265
5. P. Sengler	266
6. Alacoque szent Margit „tökéletességi fogadalma”	267
7. Nem az aggályosoknak való	269
8. Kiegyensúlyozott lélek kell hozzá	270
9. Világosság és határozottság!	270
10. „Az, ami kedvesebb az Úr Jézusnak”	271
11. Bölcs mérséklet a vezetésben	272

Zárószó	274
-------------------	-----

P. PLUS LELKI KÖNYVEI.

A lelkiélet ma élő mesterei közül kétségtől P. Plus S. J. a legolvasottabb az egész világon. Művei többszázezer (kb. ötszázezer) példányban terjedtek el az utóbbi években. Néhány könyve magyarul is megjelent és oly gyorsan elterjedt, hogy ez is ösztönzésül szolgált jelen művének magyar kiadására.

P. R. PLUS TÖBBI MŰVEI MAGYAR KIADÁSBAN:

Isten bennünk. — Ford.: Gálffy László S. J.

Krisztus Jézusban. — Ford.: † Laczika Ferenc S. J.

A kereszt királyi útja. — Ford.: Zsámár Jenő S. J.

Hogyan imádkozzunk? — Ford.: Gálffy László S. J.

A lelkiélet világirodalmában a legnagyobb sikert elért könyvek közül való:

a belga P. CHARLES S. J.:

Isten közelében

(Elmélkedések)

Franciából fordította: Gálffy László S. J.

Ezek az elmélkedések francia eredetiben több mint százezer példányban terjedtek el és a magyar fordításban is már két kiadás fogyott el. A harmadik kiadás előkészületben van.

